

lui Make

MARAMUREȘ VERNADOC 2014, Petrova Maramureș România

publicat	Baia Mare 2015
editor	ORDINUL ARHITECȚILOR DIN ROMÂNIA filiala NORD VEST
coperta	Laura Zaharia
drepturi de autor	<i>Casa Mihalca</i> , desen de Ignis Duvagi
font	ORDINUL ARHITECȚILOR DIN ROMÂNIA filiala NORD VEST, autorii textelor și desenelor
ediția	Times New Roman, Chaparral Pro
hârtie	prima / 500
Tipar	in G-Print 115 g/m ² , coperta Lessbo Smooth Ivory 240 g/m ²
ISBN	Tipografia Ceconii / Editura Ceconi, Baia Mare

MARAMUREȘ VERNADOC 2014

Petrova Maramureș România

editor Laura Zaharia
ORDINUL ARHITECȚILOR DIN ROMÂNIA
filiala NORD VEST

Obiectul studiului pentru prima tabără VERNADOC MM 2012, biserica de lemn din Călinești Căeni.

Measuring object of the first Maramures VERNADOC in 2012, the wooden village church of Călinești-Căeni. / MMa2012

Casă din Petrova, în Muzeul Satului din Sighetu Marmăției.

House from Petrova in the Maramures Village Museum of Sighetu Marmatiei. / MMa2014

CUPRINS / CONTENTS

8	CUVÂNT ÎNAINTE FOREWORD <i>Laura Zaharia</i>
12	CASA ZVUNCA THE ZVUNCA HOUSE <i>Mihaela Arsene</i>
18	POVEȘTEA CASEI PETROVAI DIN PETROVA THE STORY OF PETROVAI HOUSE, IN PETROVA <i>Christiana Ene Pienescu, Mihai Pienescu</i>
24	CASA MIHALCA MIHALCA HOUSE <i>Gențiana Crăciun</i>
38	POARTA CASEI ZERNIC THE GATEWAY OF ZERNIC HOUSE <i>Laura Zaharia</i>
40	CASA FILIPCIUC-GĂBOREANU DIN PETROVA THE FILIPCIUC-GĂBOREANU HOUSE IN PETROVA <i>Laura Zaharia</i>
54	VALORIFICAREA PATRIMONIULUI ARHITECTURAL MARAMUREȘAN MARAMUREȘ ARCHITECTURAL HERITAGE <i>Veronica Iosip</i>
60	MEȘTERUL GĂVRILĂ HOTICO-HERENTA MASTER GĂVRILĂ HOTICO-HERENTA <i>Andreea Ștefania Kadar</i>

Tabăra VERNADOC MM 2014 a beneficiat de cazare la Mănăstirea "Izvorul Tămăduirii"

The accommodation of Maramures VERNADOC 2014 was arranged in the Healing Spring Monastery. / L.Z.2014

Un detaliu tradițional pentru o poartă din Muzeul Satului din Sighetu Marmăției.

A traditional gate detail in the Maramures Village Museum of Sighetu Marmatiei. / MMA2012

- 70 ORNAMENTICA LEMNULUI ÎN MARAMUREȘ
ORNAMENTAL WOOD IN MARAMUREȘ
Andrada Ghineț
- 76 INTBAU PETROVA 2008 – ATELIER DE URBANISM
INTBAU PETROVA 2008 – INTBAU CHARRETTE ON URBAN PLANNING
Alexandra Lobontiu
- 86 ARHITECTURĂ VERNACULARĂ ÎN "VALEA ROȘIE" DIN BAI MARE
VERNACULAR ARCHITECTURE IN THE "RED VALLEY" OF BAI MARE
Ina Funețan
- 92 CASELE CU PRĂVĂLIE, O TIPOLOGIE DE ARHITECTURĂ VERNACULARĂ
HOUSES WITH SHOP, A TYPOLOGY OF VERNACULAR ARCHITECTURE
Ina Funețan
- 100 LOCUINȚĂ TRADIȚIONALĂ DIN TUR, JUDEȚUL SATU MARE
TRADITIONAL DWELLING FROM TUR, SATU MARE COUNTY
Horea Stoia
- 104 CASA MARAMUREȘEANĂ ÎNTRE SĂPÂNȚA ȘI NISTRU (MM)
THE HOUSE OF MARAMUREȘ BETWEEN SĂPÂNȚA AND NISTRU
Maria Enache
- 112 PROBLEME STRUCTURALE în modernizarea caselor tradiționale maramureșene din lemn
STRUCTURAL PROBLEMS in the modernization of Maramureș traditional wooden houses
Gelu Zaharia
- 118 ARHITECTURA VERNACULARĂ DIN CROAȚIA și provocările contemporane în vederea conservării ei
VERNACULAR ARCHITECTURE OF CROATIA and contemporary challenges in its preservation
Luka Jelusić
- 122 DESPRE LOCUINȚELE VERNACULARE DIN ESTONIA SECOLULUI AL XVIII-LEA
ABOUT ESTONIAN VERNACULAR LIVING HOUSES IN THE 18TH CENTURY
Joosep Metslang

Remodelarea și extinderea unei biserici contemporane din lemn, în comuna Călinești.

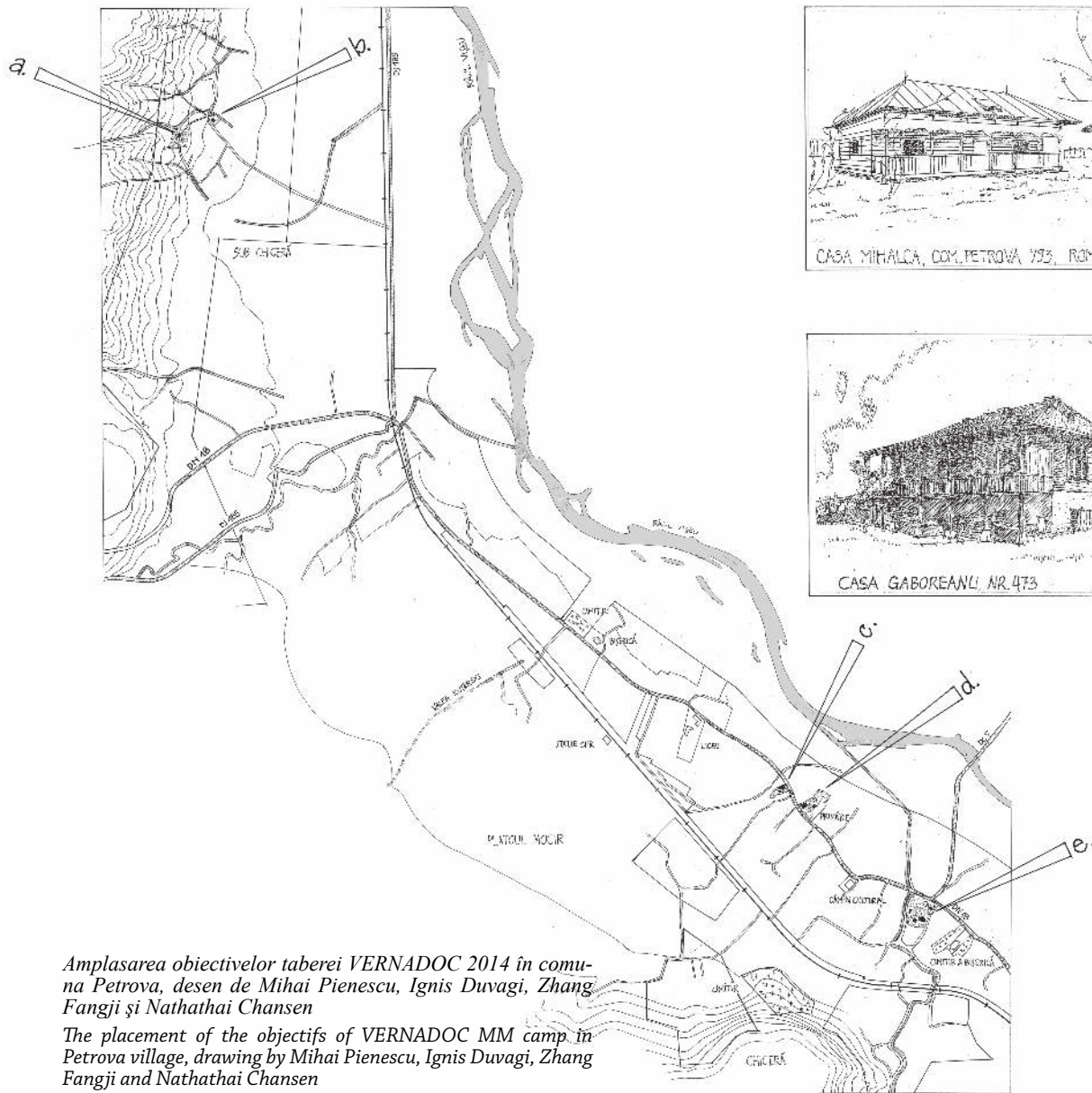
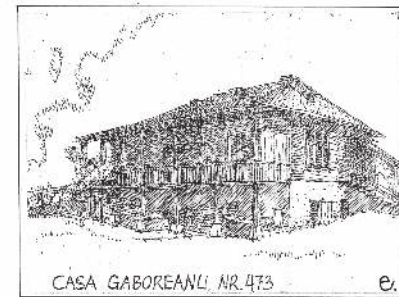
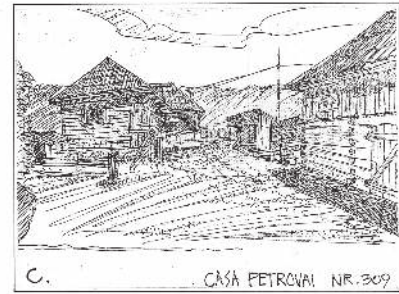
Reshaping and extension of a contemporary wooden church in Călinești village. / MMA2014

Noua mănăstire din Bârsana.

The new monastery of Bârsana. / MMA2014

- 126 Finn VERNADOC 2013 - VANHA RAUMA
Finn VERNADOC 2013 - VANHA RAUMA
Markku Mattila
- 130 CASA KIRSTI ÎN VECHEA RAUMA
THE KIRSTI HOUSE IN OLD RAUMA
Ella Kylä-Kause
- 138 PE URMELE ARHITECTURII VERNACULARE DIN REGIUNEA NUBIA EGIPT
TRACES OF A VIBRANT VERNACULAR NUBIAN ARCHITECTURE IN EGYPT
Mamdouh Mohamed Sakr
- 144 REPERE ALE ARHITECTURII VERNACULARE ETIOPIENE
HIGHLIGHTS OF ETHIOPIAN VERNACULAR ARCHITECTURE
Alexandru Ivan Greceniuc
- 148 7 ANI DE VERNADOC 2007 - 2014 - "AM CRESCUT CU VERNADOC"
SEVEN YEARS VERNADOC 2007 - 2014 - "I GREW UP WITH VERNADOC"
Parichat Sakunjaroenpornchai
- 152 RELEVÉUL ARCHITECTURAL ÎN CICHENG, DE LA LOCUINȚE VERNACULARE LA URBANISM
ARCHITECTURAL SURVEYING IN CICHENG, FROM VERNACULAR HOUSING TO URBANISM
Guo Li
- 164 Autori
WRITERS

Amplasarea obiectivelor taberei VERNADOC 2014 în comuna Petrova, desen de Mihai Pienescu, Ignis Duvagi, Zhang Fangji și Nathathai Chansen

The placement of the objects of VERNADOC MM camp in Petrova village, drawing by Mihai Pienescu, Ignis Duvagi, Zhang Fangji and Nathathai Chansen

ÎNCADRARE ÎN LOCALITATE

- a. CASA ZVUNCA
- b. POARTA CASEI ZERNIC
- c. CASA PETROVAI
- d. CASA MIHALCA
- e. CASA GABOREANU

COMUNA PETROVA • MARAMUREȘ ROMÂNIA • 10.07.2014

- NR. 925 NATHATHAI CHANSEN • MIHAELA ARSENE
THAILANDA ROMANIA
- NR. 915 LAURA ZAHARIA
ROMANIA
- NR. 309 CHRISTIANA ENE-PIENESCU • MIHAI PIENESCU • ANDRA GHINEȚ • ALEXANDRA LOBONTIU
RO/FRANTA ROMANIA ROMANIA ROMANIA
- NR. 793 GUOLI • YANG CHAIFANG • IGNIS DUVAGI • GENTIANA CRACIUN
CHINA CHINA ROMANIA ROMANIA
- NR. 473 MARKKU MATTILA • ZHANG FANGJI • WU MIAOMIAO • DENISA PETRIC • ALEXANDRU I. GRECENIUC • LAURA ZAHARIA
FINLANDA CHINA CHINA ROMANIA ROMANIA ROMANIA

*O locuință tradițională în comuna Petrova.
A traditional dwelling in Petrova village. / MMa2014*

*Chinezoaica Wo Miao Mio desenând fațada Casei Filipciuc-Găboreanu.
Chinese Wo Miao Mio drawing a facade of Casa Filipciuc-Găboreanu.
/ L.Z.2014*

CUVÂNT ÎNAINTE

Laura Zaharia

Primul VERNADOC în România a avut loc în anul 2012, în județul Maramureș, pe valea Cosăului, în comuna Călinești și a avut ca obiectiv Biserica Nașterea Maicii Domnului din Călinești-Căeni. Echipa a fost foarte mică – doar 7 participanți din Finlanda și din România - dar foarte harnică, reușind să măsoare și să deseneze toată biserica împreună cu împrejurimile, poarta și gardul.

În urma taberei a fost editată broșura VERNADOC MM 2012 care a cuprins în cele 100 de pagini articole pe tema bisericilor din lemn scrise de participanții la tabără dar și de arhitecți colaboratori interesați de acest subiect, însoțind textele cu un bogat material desenat și fotografic.

Al doilea VERNADOC în România a avut loc în anul 2014, tot în Maramureș, de data asta pe valea Vișeuului în comuna Petrova unde au fost documentate 4 gospodării și o poartă. Participarea a fost mai largă, cei 16 participanți au format un colectiv eterogen și pitoresc: arhitecți și studenți arhitecți din Finlanda, Thailanda, China, Franța și România, cu vârste între 20 și 65 de ani au format 4 echipe care au lucrat într-un mod profesionist la documentarea a 4 tipologii de case tradiționale împreună cu anexele gospodărești. Echipele s-au bucurat de felul deschis în care localnicii au interacționat cu ei, aflând astfel istoria caselor și alte detalii în legătură cu utilitatea anexelor și a uneltelor de lemn din gospodărie.

Broșura taberei VERNADOC MM 2014 o aveți în mână și aici e locul cel mai potrivit să aduc mulțumiri speciale lui Make - părintele rețelei internaționale VERNADOC -

arhitectul finlandez Markku Mattila, care a sprijinit cu un înalt profesionalism și cu muncă asiduă atât taberele cât și broșurile VERNADOC MM 2012 și 2014. 21 de autori au aderat cu entuziasm la a-și aduce aportul la întregirea broșurii, contribuind astfel la complexitatea ei: în afara celor 5 articole care însoțesc desenele fiecărui obiectiv al taberei VERNADOC MM 2014 din Petrova, veți găsi subiecte diverse pe tema documentării arhitecturii vernaculare, și a problemelor generate de locuirea în aceste construcții tradiționale. Veți vedea că problematica este aceeași în România sau în alte țări ca Estonia, Croația, Finlanda, Egipt, Etiopia, Thailanda sau China; diferă doar modul în care comunitățile locale găsesc (sau nu) rezolvări pentru integrarea locuințelor vernaculare în viața de zi cu zi.

Pentru finalizarea broșurii și-au adus contribuția Anna Berza și Andra Ghineț (traduceri), Lăcrămioara Cardoș și Alexandra Buda (ediție), cărora le rămân recunoscătoare.

Cele 4 gospodării documentate în tabăra VERNADOC MM 2014 au fost:

- *casa Mihalca*, datată la sfârșitul secolului al XVIII-lea, înscrisă pe lista monumentelor istorice, casă cu tindă și două camere, cu șatra originală în formă de "L" mutilată la ora actuală și redusă la șatră simplă pe fațada principală, orientată către curte; panta acoperișului mult micșorată, iar dranița înlocuită cu tablă;

- *casa Petrovai* împreună cu anexele gospodărești, construcții mai recente - anii '60, ce păstrează foarte bine

Tailandezul Nathatai Chansen analizând măsurătorile făcute la Casa Zvunca.

Thai Nathatai Chansen planning his measuring of Casa Zvunca. /L.Z.2014

Desenele au fost trase în tuș în biblioteca Școlii din Petrova.

Inking of measuring was made in the library of Petrova School. /L.Z.2014

FOREWORD

Laura Zaharia

The first VERNADOC that took place in Romania was held in 2012, in Maramureș County, on the Valley of *Cosău*, in the township of *Călinești* and had as a purpose studying the Church of the Birth of the Virgin Marty (*Biserica Nașterea Maicii Domnului*) from *Călinești-Căeni*. The team was very small – just 7 participants from Finland and Romania – but very hard-working, managing to survey and to draw the whole church, together with the surroundings, the gate and the fence.

The booklet VERNADOC MM 2012 was published after the camp, consisting in a multitude of drawings and photographic material supporting many articles on wooden churches, written by the participants of the camp but also by collaborating architects interested in this subject.

The second VERNADOC in Romania also took place in Maramureș, in 2014, this time on the Valley of the *Vișeu*, in the township of *Petrova*, where there were documented 4 dwellings and a gate. The number of participants was bigger; there were 16 of them, building a heterogeneous and colorful team. There were architects and architecture students from Finland, Thailand, China, France and Romania, with ages between 20 and 65, building 4 teams that worked in a very professional way, documenting 4 types of traditional houses and their outbuildings. The teams were very happy to see the friendly way in which the locals interacted with them, this way having the chance to find the history of the houses and other details about the use of the outbuildings and of the wooden tools found in the traditional houses.

You are just holding the MM 2014 VERNADOC booklet, and

this is the best place to bring special thanks to Make – the god-father of VERNADOC international network – the Finnish architect Markku Mattila, who supported with high professionalism and hard work both camps and booklets VERNADOC MM, in 2012 and 2014. 21 authors joined with enthusiasm to bring their contribution to the completion of the booklet, thus contributing to its complexity: out of the 5 articles accompanying the drawings for each VERNADOC 2014 MM Petrova objectives, you will find various topics about the documentation of the vernacular architecture, and about the problems of habitation in these traditional buildings. You will see that the issue is the same in Romania or in other countries like Estonia, Croatia, Finland, Egypt, Ethiopia, Thailand and China; the difference consists only in the way that the local communities are finding (or not) solutions to integrate the vernacular dwellings into everyday life.

For finalizing the booklet have also contributed Anna Berza and Andra Ghineț (translations), Lăcrămioara Cardoș and Alexandra Buda (layout) to whom I remain grateful.

The four dwellings documented in VERNADOC MM 2014 camp were:

- the *Mihalca house*, dated at the end of the 18th century; it is on the list of historical monuments; it was a house with an anteroom (*tindă*) and two rooms; the original stoop (*șatra* or *prisă*) had the form of an L, but was destroyed and now there is a simple stoop left on the main side of the house, facing the yard; the pitch of the roof was significantly lowered and the

*Toastul final, cu tuș-ată, în cinstea muncii finalizate cu succes.
The Ink-drink toast after the work was finalized successful.
/Nathatai Chansen 2014*

*Expoziția finală în sala Căminului Cultural din Petrova.
The final exhibition on site in the fine cultural house of Petrova village. /MMA2014*

caracterele arhitecturii tradiționale. Casa cu tindă și 2 camere, camera a treia cu acces din șatra orientată spre curte; acoperișul păstrează forma originală; învelitoare din azbociment;

- *casa Zvunca*, sfârșit de secol XIX, amplasată la periferia satului, casă cu tindă și o cameră, șatră simplă pe fațada principală; panta acoperișului redusă, învelitoarea din draniță protejată cu un strat suplimentar din carton asfaltat;

- *poarta casei Zernic*, amplasată la periferia satului, în vecinătatea amplasamentului casei Zernic; construită în anii '70 cu respect pentru trăsăturile caracteristice porților tradiționale, învelitoarea înlocuită cu tablă de aluminiu;

- *casa Filipciuc-Găboreanu* (construită de deputatul Vasile Filipciuc), construită în anii '30, casă boierească cu tindă și 4 camere, cu șatră adâncă pe fațada principală, orientată către stradă.

Echipele de lucru au fost:

- pentru casa Mihalca: *Guo Li* și *Zang Chaifang* din China; *Ignis Duvagi* și *Gențiana Crăciun* din România;

- pentru casa Petrovai: *Mihai* și *Christiana Pienescu* din Franța; *Andra Ghineț* și *Alexandra Lobonțiu* din România;

- pentru casa Zvunca: *Chatthai Chansen* din Thailanda și *Mihaela Arsene* din România;

- pentru casa Filipciuc-Găboreanu: *Markku Mattila* din Finlanda; *Zhang Fangji* și *Wu Miaomiao* din China; *Dennis Petric*, *Alexandru Greceniuc* și *Laura Zaharia* din România.

Expoziția cu desenele realizate în timpul taberei a fost instalată în Căminul Cultural și a fost vernisată de Primarul comunei Petrova *Ioan Petrovai*, organizatorul taberei arhitecta *Laura Zaharia* și reprezentantul petrovenilor *Ioan Petrovai*, în prezența părintelui VERNADOC arhitectul finlandez *Markku Mattila* și a vicepreședintelui Ordinului Arhitecților filiala Nord Vest arhitectul *Alexandru Băban*.

Tabăra de arhitectură VERNADOC MM 2014 a fost posibilă datorită finanțării pentru programe culturale din partea Ordinului Arhitecților din România, datorită sprijinului logistic și financiar al primarului *Ioan Petrovai* și datorită voluntariatului organizatorilor, arhitectele *Laura Zaharia* și *Andra Ghineț*.

Acțiunile de documentare a arhitecturii tradiționale sunt importante pentru identitatea locală a satelor, acum când vechile structuri de lemn sunt pe cale de dispariție. Toate satele ar trebui să dețină o arhivă desenată cu tipologiile specifice ale gospodăriilor lor, ce ar putea fi expuse în micile muzee locale pe care multe comune le au amenajate. În acest fel, chiar dacă demersurile de salvare a caselor tradiționale nu au succes, posteritatea va avea mărturie asupra identității locului. Situația rămâne oportună și dacă acțiunile de salvare au succes dar alterează într-o măsură mai mare sau mai mică autenticitatea structurilor tradiționale.

Totuși trebuie de precizat că autoritățile locale sunt datorate să ia măsuri de conservare a ceea ce a mai rămas din arhitectura tradițională, prin interzicerea înstrăinării și demolării construcțiilor de lemn componente ale gospodăriilor tradiționale. Acestea trebuie să fie păstrate și reabilite astfel încât să facă parte în continuare din peisajul construit atât de pitoresc al satelor maramureșene.

În plus, pentru construcțiile noi, autoritățile locale trebuie să impună reguli urbanistice specifice fiecărei localități – reguli pe care să le urmărească atât în faza de autorizare a proiectelor cât și în faza de execuție și recepție a noilor clădiri.

Pentru a nu se pierde cu totul în anonim din cauza lipsei identității locale, satul maramureșean are nevoie de autoritatea celor ce îl conduc, de rigoarea aplicării legislației în construcții și de viziunea lor înțeleaptă în ceea ce privește moștenirea ce o lasă urmașilor. **vd**

Echipa la expoziția finală.

The working group in the final exhibition. / Gelu Zaharia 2014

clapboard was replaced by sheet-metal;

- the *Petrovai house*, together with the outbuildings of the house; these are more recent buildings, made in the 60's, but keeping very well the aspects of traditional architecture. It is a house with an anteroom and two rooms, the access in the third room being made from the stoop facing the yard; the roof keeps its original form; its covering is made out of cement-asbestos;

- the *Zvunca house*, dated at the end of the 19th century, placed at the limit of the outskirts of the village; a house with an anteroom and one room, simple stoop on the main side; the pitch of the roof was lowered and the covering made out of clapboard was protected with an extra layer of millboard;

- the gate of *Zernic house*, place at the outskirts of the village, near to the location of Zernic house; built in the 70's, keeping the traditional characteristics of the traditional gates; the original covering was replaced by aluminum sheet;

- the *Filipciuc-Găboreanu house* (built by the deputy *Vasile Filipciuc*), built in the 30's; a lordly house with an anteroom and 4 rooms, with a deep stoop on the main side facing the street.

The working teams were:

- for the *Mihalca house*: *Guo Li* and *Zang Chaifang* from China; *Ignis Duvagi* and *Geñtiana Craciun* from Romania;

- for the *Petrovai house*: *Mihai* and *Christiana Pienescu* from France; *Andra Ghineț* and *Alexandra Loboñtiu* from Romania;

- for the *Zvunca house*: *Chatthai Chansen* from Thailand și *Mihaela Arsene* from Romania;

- for the *Filipciuc-Găboreanu house*: *Markku Mattila* from Finlanda; *Zhang Fangji* and *Wu Miaomiao* from China; *Denisa Petric*, *Alexandru Greceñiuc* and *Laura Zaharia* from Romania.

The exhibition of the drawings made during the camp was held at the Cultural Center and the vernissage was officiated by the mayor of Petrova township, Mr. *Ioan Petrovai*, by the organizer of the camp, the architect *Laura Zaharia* and the representative of the Petrova people, Mr. *Ioan Petrovai* in the presence

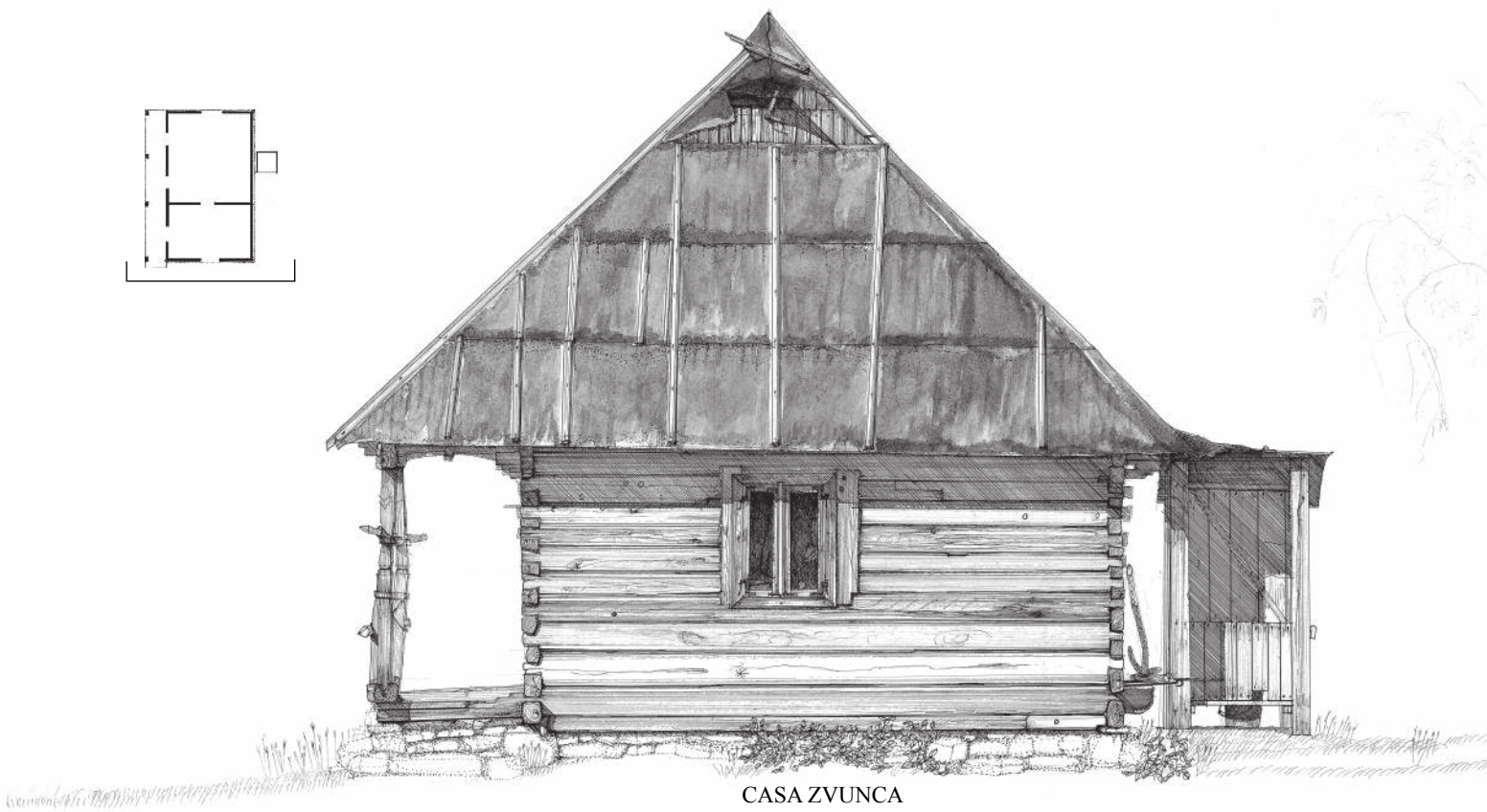
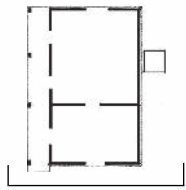
of the Finnish architect *Markku Mattila*, father of *VERNADOC* and the vice-president of the Order of the Architects from Romania, north-western branch, Mr. *Alexandru Băban*.

The architecture camp *VERNADOC MM 2014* was possible thanks to the financing for cultural programs made by the Order of the Architects from Romania, thanks to the logistic and financial support of the mayor *Ioan Petrovai* and thanks to the volunteer work made by the organizers, the architects *Laura Zaharia* and *Andra Ghineț*.

Actions like this, of documenting traditional architecture, are important for the local identity of the villages, now that the old wooden structures are facing extinction. All villages should own an archive of drawings of their specific types of dwellings that could be exhibited in the small local museums that exist in the most of the townships. This way, even if the attempts of saving the traditional houses are unsuccessful, at least the memory of the local identity will remain for the posterity. The same is also important even if the attempts of saving the traditional dwellings are successful but the authenticity of the traditional structures is more or less altered in time.

Nevertheless, one has to say that the local authorities have the duty to conserve what is left from the traditional architecture, by forbidding the removal and the demolishing of the wooden constructions that are a part of the traditional dwellings. These have to be kept and refurbished so that they can remain a part of the colorful built landscape of the villages in Maramureș.

Besides, the local authorities have to enforce urbanistic rules for the new buildings, specific for every village – rules that have to be followed starting the phase of authorization of the project and then in the execution phase and in the end phase of building the new constructions. In order not to be completely lost in anonymity because of their lack of identity, the villages of Maramureș need the authority of those that lead them, the adamant application of the construction laws and their wise vision of the legacy they leave behind for their descendants. **VD**

CASA ZVUNCA

fațada 1/50 (original 1/20)

facade 1/50 (original 1/20) / Nathathai Chansen

CASA ZVUNCA

Mihaela Arsene

De ce am participat la această sesiune Vernadoc?

A fost provocarea dată de întocmirea unui relevu într-o modalitate diferită de cea cu care eram obișnuită, dar și dorința de a contribui la inventarierea caselor vechi și păstrarea ca document a mărturiilor despre ele, mai ales în Maramureș unde lucrurile se schimbă vertiginos. Întocmirea unui relevu mi-a adus întotdeauna satisfacția de a descoperi detalii interesante, dar mai ales a însemnat un demers către cunoașterea și înțelegerea celui care a construit casa.

Carta de la Veneția, de la adoptarea căreia se împlinesc 50 de ani, stipulează clar motivul pentru care ne străduim să păstrăm imaginea unor construcții modeste.

“Conceptul de monument istoric acoperă nu numai opera arhitecturală majoră în care se găsește mărturia unei civilizații particulare, a unei dezvoltări semnificative, dar și lucrări mai modeste ale trecutului ce au acumulat semnificație culturală odată cu trecerea timpului”

Știam că vom releva o casă monument istoric aflată în centrul satului Petrova, dar ni s-au propus și alte obiective, case de diverse tipuri din sat. M-am bucurat că am avut posibilitatea de a opta pentru o altă casă; conform principiului citat pe care îl împărtășesc am ales casa Zvunca, o casă care m-a impresionat de la prima vedere prin simplitatea, eleganța și proporțiile ei, prin modul în care se înscrie în peisaj.

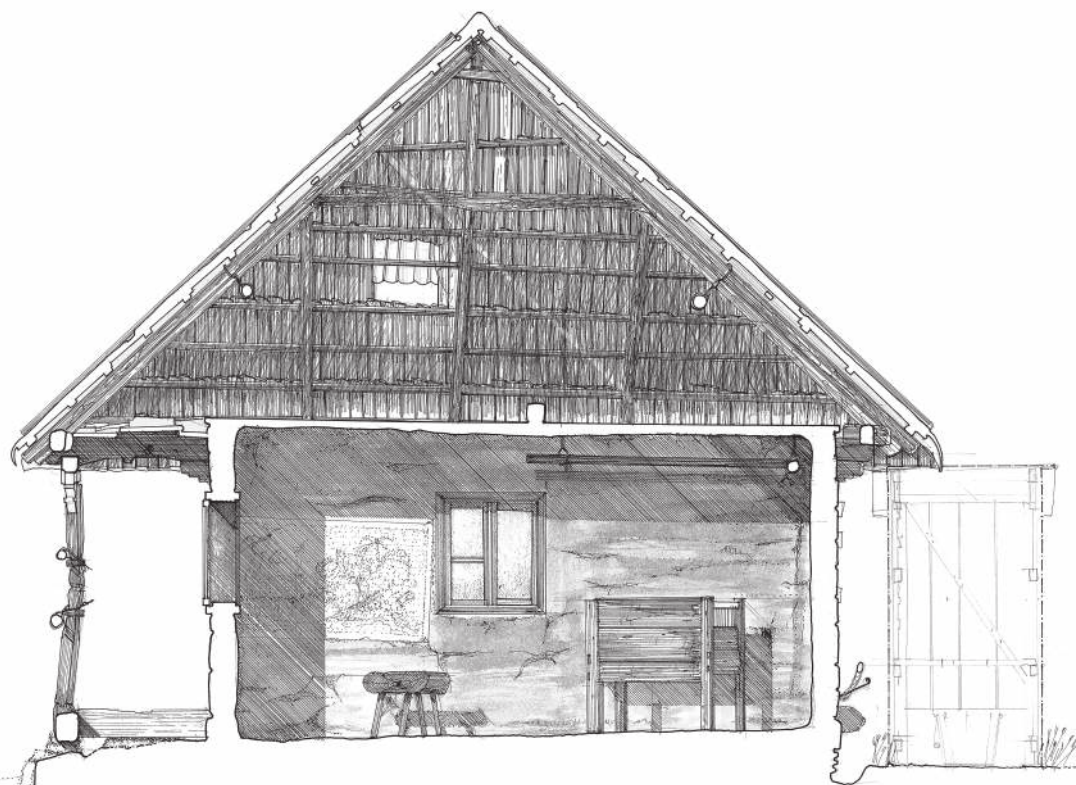
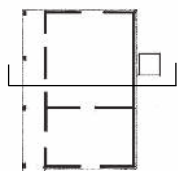
Scurt istoric al casei Zvunca

Familia Zvunca, o familie din clasă mijlocie, se trăgea din ucrainenii din Galiția, împământeniți prin înproprietărire la începutul secolului trecut. Casa Zvunca datează din perioada 1900-1920 și a adăpostit o familie numeroasă, singurul supraviețuitor fiind fratele proprietarei, care locuiește în apropiere; la aproape 70 de ani cosește, face clăile de fân și ne spune cu regret că nu poate face mai mult pentru casă. Așezată izolat, în zona colinară, este posibil ca la data edificării (acum aproape 100 de ani) când terenul era în afara vetrei satului, să fi fost casă de vară pentru muncile agro-pastorale; ca ulterior, după extinderea satului și mărirea familiei, să devină locuință permanentă. Există posibilitatea să fi fost relocată, având în vedere ca în grinda și talpa prispei sunt urme de re folosire.

Descriere

O casă modestă așezată pe un teren în pantă de unde domină o fâneață largă pe care se află două fânare deschise, acoperite.

Casa are un plan dreptunghiular, cu o suprafață construită mică, de 35mp; tipul de plan este camera cu tindă rece, cu acces de pe o prispă deschisă, cu trei deschideri, fără balustradă. Este așezată pe un soclu din piatră cioplită, fără mortar, fără fundație. Soclul prispei este aproape în întregime degradat, zidăria seacă și-a pierdut coeziunea și bolovanii sunt parțial expulzați.

CASA ZVUNCA
 secțiune transversală 1/50 (original 1/20)
 cross section 1/50 (original 1/20) / Nathathai Chansen

THE ZVUNCA HOUSE

Mihaela Arsene

The reasons I participated at Vernadoc

The reason was the challenge to make a building survey in another way than I was used to, but also the desire to contribute to the indexing of old houses and keeping their memoir in a document – especially in Maramureș, where things are changing very fast. Talking a building survey has always brought me the satisfaction of finding interesting details and more than that, has being an attempt of getting to know and to understand the person that has built the house.

The Venice Charter, that has already 50 years since its enactment, states very clearly the reason for which we are trying to keep the image of modest buildings.

„The concept of a historic monument embraces not only the single architectural work but also the urban or rural setting in which is found the evidence of a particular civilization, a significant development or a historic event. This applies not only to great works of art but also to more modest works of the past which have acquired cultural significance with the passing of time.”

I knew that we were going to make the building survey of a house situated in the center of Petrova village, but we got the suggestion to see other landmarks too – different types of houses in the village. I was happy to be able to choose another house. According to the above quoted principle that I completely agree with I have chosen the Zvunca house, a house that has impressed me from the first sight through its simplicity,

elegance and proportions – through the way it’s integrated in the surroundings.

Short history of the Zvunca house

Zvunca family was a modest middle class family, originating from Ukrainians from Galicia that received land at the beginning of the last century. The Zvunca House dates from 1900-1920 and was the home of many families; now the only survivor is the brother of the owner, that lives close by. He is 70 years old and still cuts grass and builds the hay stacks, saying he regrets that he is not able to do more for this house. The house is isolated and is placed on a hilly area on a land parcel that was outside the village 100 years ago, when it was build. Thus it is possible that it was a summer house meant for the agricultural and sheep-keeping work initially and only after a while, after the village expanded and the family grew bigger, it became a permanent residence. It is also possible that it was relocated, since the beam and the foot of the stoop (prispă) have marks of being reused.

Description

It is a modest house, situated on inclined land from where it dominates a meadow on which there are two open and covered hay deposits.

The house has a rectangle plan, with a small footprint area, of 35 square meters. The type of the house is with

*Echipa de lucru: Mihaela Arsene și Nathathai Chansen.
Measuring team: Mihaela Arsene and Nathathai Chansen.
/L.Z. 2014*

*Rudele familiei Zvunca. /arhiva fotografică a familiei
The relatives of Zvunca family. / photographic archives of the
family*

Pereții sunt din lemn construiți în sistemul „blockbau” din bârnă cioplită, cu îmbinări fără prelungiri la colțuri. Starea de conservare a pereților este bună dar talpa dublă a prispei este degradată și deformată. Atât talpa prispei cât și grinda prezintă urme ale unei utilizări anterioare, ceea ce poate însemna refolosirea unor elemente aparținând unei alte construcții.

Acoperișul este în patru ape cu o mică lucarnă pe fațada laterală, șarpanta din lemn rășinoasă este în stare de conservare bună; accesul în pod se face din tindă, cu scara mobilă, prin chepeng. Învelitoarea inițială era din draniță, acoperită în timpul ultimei reparații cu carton bitumat fixat cu prăjini; este o dovadă a schimbărilor de materiale și mentalitate, fiind preferată o soluție care nu necesită o investiție majoră și nici meșteri calificați.

Tâmplăria este din rășinoase: ferestre simple în două canate și uși în tăblii pe cătușeli, execuție tipică pentru zona rurală; prezintă mici probleme la feronerie și degradarea vopselei. Pardoseala prispei a fost din scândură în zona intrării și din pământ bătut în rest, acum degradată din cauza deplasării soclului; în casă pardoseala este din pamant bătut. Pereții sunt tencuiți la interior cu mortar de var și zugrăviți cu var, iar plafoanele sunt din scândură montată pe grinzi cioplite.

În pofida modestiei ei, casa are stâlpii și contrafișele prispei cioplite decorativ, în stilul caracteristic zonei. Având în vedere că doar una dintre grinzile prispei este sculptată (ceea ce dă farmec structurii) revenim iar la ideea că au fost refolosite materiale și elemente structurale de la alte construcții.

Meșteșugul cu care este executată structura de lemn se poate observa la pereții netencuiți la exterior; este impresionant faptul că meșterul acorda aproape aceeași atenție unei bisericici dar și unei case modeste sau unei șuri.

Cu toate că nu mai este locuită demult, casa și-a păstrat structura de lemn în proporție majoră, încăpățânându-se să supraviețuiască chiar dacă nu mai este îngrijită. Dacă ar exista interes, ar putea fi restaurată cu o intervenție redusă (restaurare și amenajarea unui grup sanitar) și, ar putea deveni o locuință de vacanță pentru o familie, având în vedere că podul poate fi amenajat pentru locuire.

Echipa

Echipa de anul acesta a avut o structură foarte interesantă. A fost formată din trei generații de arhitecți și studenți arhitecți din cinci țări: România, Franța, China, Finlanda și Thailanda, coordonați cu tact de d-na arhitect Laura Zaharia.

Eu am făcut echipa cu arhitect Nathathai Chansen (Thai), profesor de arhitectură vernaculară la Bangkok, un veteran al sesiunilor Vernadoc, nelipsindu-i niciuna din palmares; un om cu mult umor și profesionalism. Am fost o echipă foarte bună; Thai înțelegând arhitectura caracteristică zonei, eu având experiența din muzeu. A fost o colaborare interesantă: doi oameni de vârste diferite, venind din culturi diferite, am reușit să ne înțelegem eficient, fără prea multe cuvinte.

În zilele de lucru în biblioteca școlii, aproape toți participanții am făcut scurte prezentări din activitatea noastră, prezentări care s-au continuat cu lungi discuții de seară la mănăstirea care ne-a găzduit. Ne-am bucurat de ospitalitatea și colaborarea sătenilor care, poate, văzându-ne interesul și munca, au înțeles că trăiesc alături de valori pe care ar putea să le valorifice în loc să le pună pe foc.

Fânarul din fața Casei Zvunca.

The hay shelter in front of Casa Zvunca. / L.Z.2014

Casa Zvunca folosită pentru uscarea fânului.

Casa Zvunca serving for hay drying. / L.Z.2014

one room with a cold anteroom (*tindă*), where the access is made through an open stoop, with three sides, without a cross-beam. It is placed on a base made of carved stone, without binder, without foundation. The base of the stoop is almost completely degraded, the dry masonry has lost its cohesion and the stones are partially knocked-out.

The walls are made of wood and are built on the *Blockbau* system, out of carved beams, with junctions without corner extension. The conservation of the walls is good, but the double foot of the stoop is degraded and deformed. The foot of the stoop and the beam both have marks of anterior use, which might be a sign of reusing elements from another construction.

The hip roof, with a small dormer on the lateral side and the framing made of coniferous wood was well conserved; the access into the attic is made through the anteroom, with the mobile ladder, through the trap door. The first cover was made out of shingle, covered during the last renovation with bituminized cardboard, fixed by masts. This is the proof of how materials and mentalities change – an investment that does not require a lot of investment or the use of a qualified worker is preferred.

The carpentry is also made out of coniferous woods: the windows are simple and with two wings and the doors are made of clothed wooden panels, a usual execution for the rural area – they have small problems at the metal garnitures and the stain is degraded. The floor of the stoop was made out of baseboard in the entrance area and out of battered earth in the rest – now it is degraded because of the displacement of the base. The floor of the house is made out of battered earth. The walls are plastered with lime mortar inside and coated with lime and the ceiling is made out of planks mounted on carved balks.

In spite of its simplicity, the columns and the cross-bars of the house are carved with decorations characteristic to the style of the area. Considering that only one of the balks of the stoop is carved (which makes the whole structure more charming), we get back to the idea that materials and structural elements of other constructions were reused.

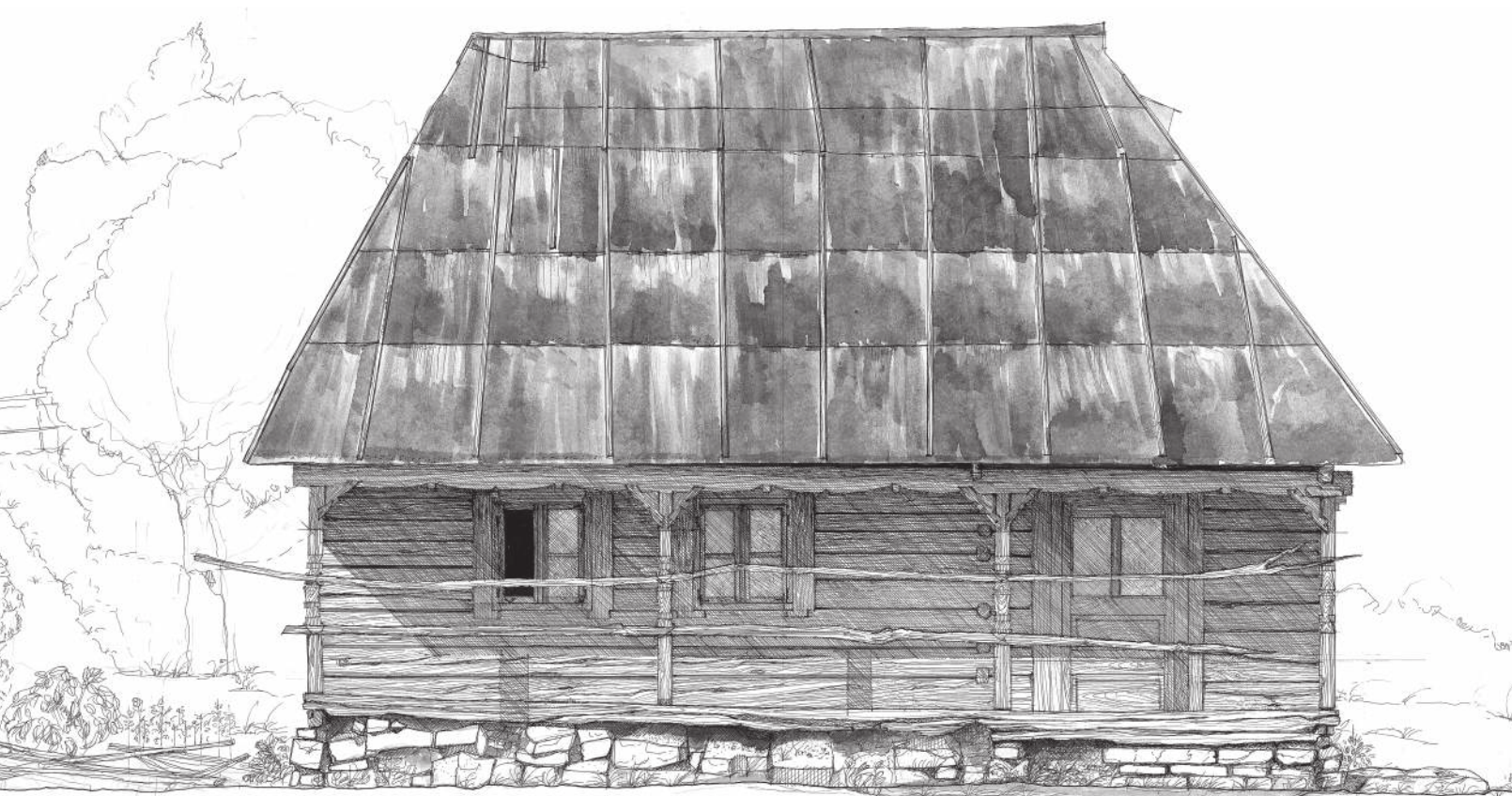
The wonderful craft with which the wooden structure is made can be seen in the unplaster exterior walls; it is impressive that the craftsman treat a church, a simple house or a barn with the same attention.

Although it was not inhabited for a long time, the house still has the most of the wooden structure intact and has struggled to survive even if it is not taken care of anymore. If one would be interested in this, it could be reconditioned with a small investment (reconditioning and building of a lavatory) and could become a vacation house for a family, considering the fact that the attic can be arranged for living.

The team

The team this year had a very interesting structure. It was composed out of three generations of architects and architecture students in five countries: Romania, France, China, Finland and Thailand, wonderfully coordinated by Ms. Laura Zaharia.

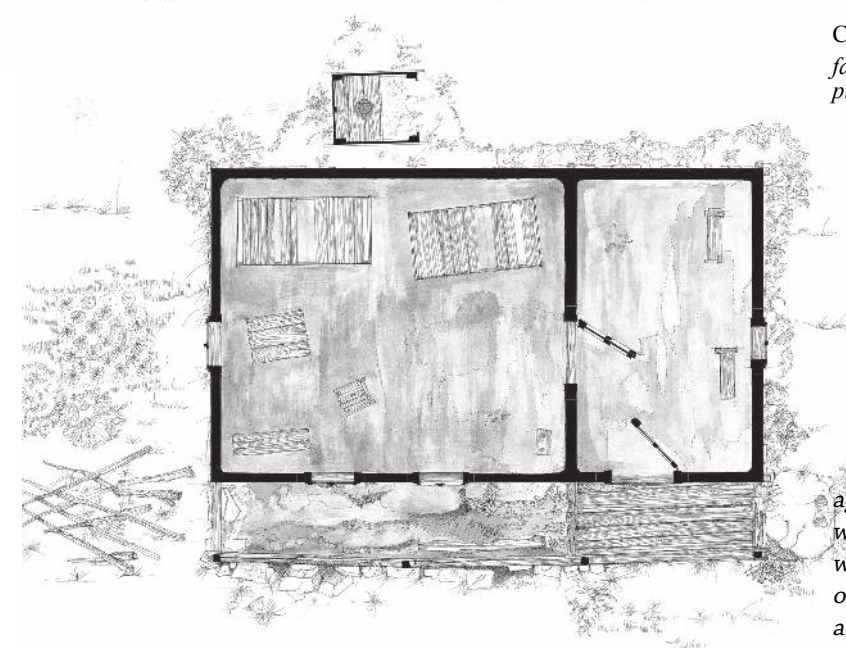
I was in the team of the architect Nathathai Chansen (Thai), professor for vernacular architecture in Bangkok, a veteran of the Vernadoc sessions that has not missed one yet – he is a man with a great sense of humour and a true professional. We were a good team, because Thai understood the architecture characteristic for the area and I had the museum experience. It was an interesting collaboration: two people of different ages, coming from different cultures and we man-

CASA ZVUNCA

fațada 1/50 (original 1/20)

plan 1/100 (original 1/20), Arsene Mihaela

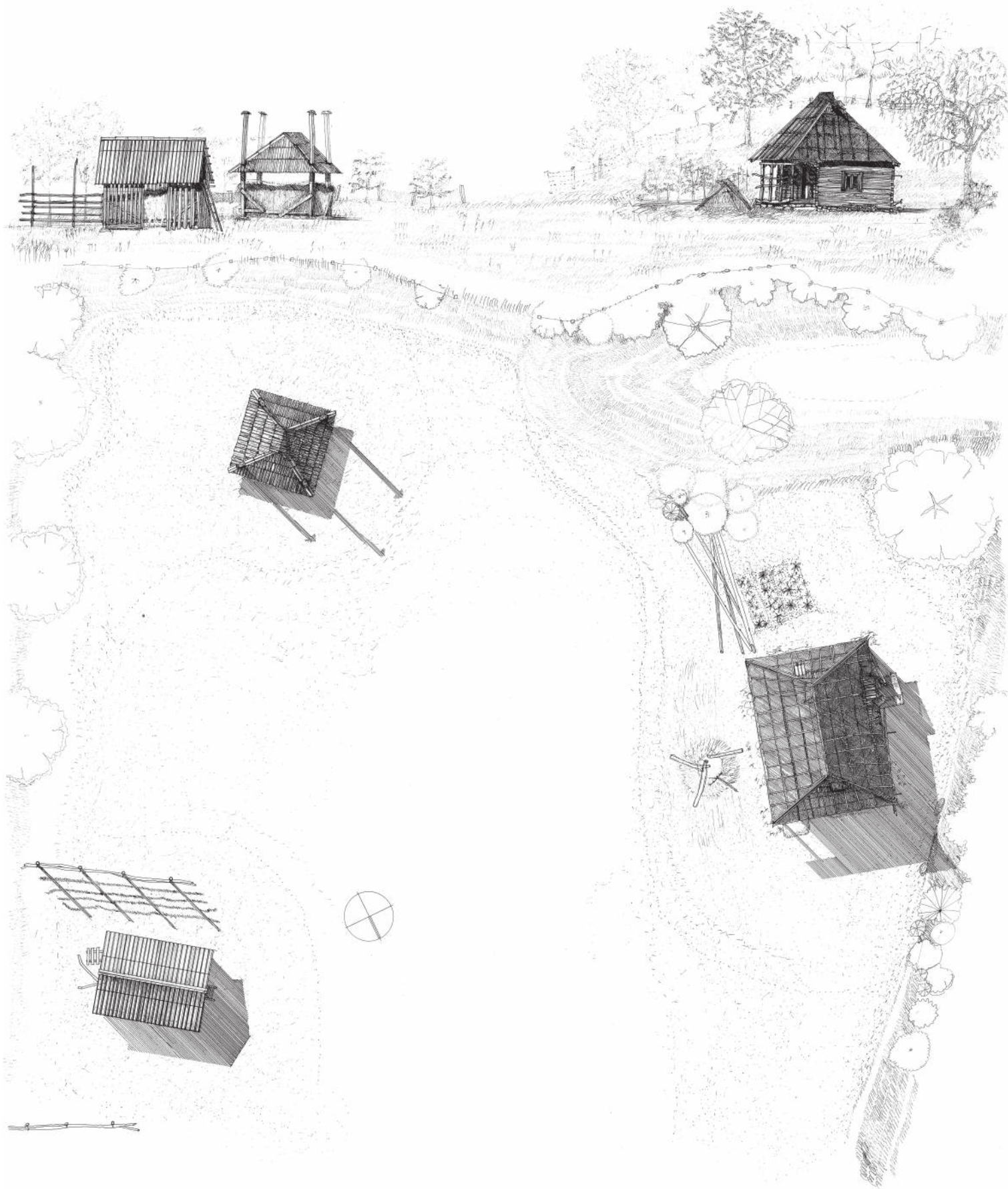
aged to work together efficiently and without many words. In the days we worked at the school's library, we – all the participants – made short presentation of our activity, followed by long evening discussions at the monastery that hosted us. We were very happy to see the hospitality and the support of the villagers, who, seeing our work and our interest, understood that they live along valuable works that could be turn into an attraction and not into fire-wood.

Conclusions

It was a complex experience, considering the way the building survey was approached and the joy of being able to draw a house that was finally taken into consideration – but most of all for having the possibility to get to know young people interested in the vernacular heritage. ▯

Concluzii

A fost o experiență complexă, având în vedere modul de abordare al relevului, bucuria de a desena o casă care în sfârșit a fost luată în considerare dar mai ales cunoașterea unor oameni tineri interesați de patrimoniul vernacular. ▯

CASA ZVUNCA, comuna Petrova, Nr. 925, Maramureș,
plan de situație, secțiune 1/250 (original 1/100),
site plan and areal section 1/250 (original 1/100), Nathathai Chansen

*Schiță a casei Petrovai desenată de Mihai Pienescu.
A sketch drawing by Mihai Pienescu.*

POVEȘTEA CASEI PETROVAI DIN PETROVA

Christiana Ene Pienescu, Mihai Pienescu

A fost o dată ca niciodată, că dacă n-ar fi nici nu s-ar povesti... Cam așa ar putea începe și povestea noastră, a celor patru privitori curioși (cu ochii, cu mintea dar și cu... sfoara, metrul și ruleta), desenatori dibaci (cu creioane, rapidografe, teuri și ehere) și, mai ales, pasionați ai arhitecturii de lemn din Țara Maramureșului: Alexandra Lobonțiu, Andra Ghineț și cei doi deja pomeniți mai sus.

Au fost, nu prea de mult - prin anii '50 și '60 ai secolului trecut - un flăcău și mîndra sa care au avut trei prunci, o fată și doi ficiori. La început casa lor cu două camere avea pridvor la șosea. În 1964 (data construcției este crestată pe unul din stâlpii coaleșnei de către fiul Ion, profesor și poet) - pe cînd copiii erau mari și colectivizarea bătea la ușă - casa este «restructurată». Va avea tindă și trei încăperi, planul va fi în formă de «L» ca și pridvorul orientat către curte. Soclul de piatră acoperit cu tencuială, șarpanta în patru ape, învelitoarea din plăci de azbociment ondulat, bărnele îmbinate în «coadă de rândunică», stîlpii, arcadele și balustradele «nemțești», puțin sau deloc decorate/sculptate («spiritul timpului»? economii?, termene?, știință/neștiință?...)

Proprietara, bătrîna Petrovai, își amintește toată povestea reconstrucției. S-au folosit bărnele vechii case și bărne noi din copacii doborâți la sfîrșitul iernii (cînd seva nu a urcat în trunchi și amintita colectivizare încă nu interzicea/condiționa exploatarea «fondului forestier») atît pentru casă cît și pentru construcția

grajdului, a coaleșnei și a cotețului porcului. Înghesuit între coteț și coaleșnă, ridicat de la pămînt, un minuscul alt coteț pentru cele trei (contemporane) găini și falnicul lor cocos. Cum și prin anii '60 meșterii (ucraineni, ne spune gazda) se pare că nu respectau «planingul» - ca mai toți meșterii de oriunde și oricînd - casa a rămas, în prag de iarnă, fără uși și ferestre. Și așa familia a fost nevoită să se adăpostească în una din cele trei încăperi ale grajdului, aceea destinată calului. Bătrîna Petrovai își amintește (și acum cu nemulțumire!) chiar și de una din sicile de lemn ale porțiței pridvorului, înădită la repezeală de meșteri, în ziua «recepției» casei. Și tot ea ne indică, amintindu-și cu «erori» neglijabile - *ce tot măsurăți?!* - dimensiunile încăperilor casei și poziționarea dușumelelor. Pe care au călcat mai tîrziu, prin anii '70 și '80 - acompaniați de Ion Petrovai ca povestitor și paznic al locurilor - poetul Ioan Alexandru și filologul Mircea Zăciu sau Laurențiu Ulici.

Echipa celor patru arhitecți s-a «înscris» în situ colaborînd cu bucurie și plăcere, anticipînd (nu neapărat intenționat) spusele lui Marku Mattila: *proiectul (nostru) a fost productiv și participării multumiți de experiențele lor.*

Printre aceste experiențe se pot număra și hrînitul și adăpatul vacii, și plivitul în grădina de zarzavat, și aprinderea/controlul/stingerea aragazului gazdei. Și mai ales poveștile, glumele și vorbele malitios înțelepte ale bătrînei Petrovai care, șezînd și supraveghînd din pri-

Curtea casei Petrovai. Bătrâna Petrovai spunând povestea casei sale.

The courtyard of Casa Petrovai. The old Petrovai lady tells the history of her house. / photos: MMA2014

THE STORY OF PETROVAI HOUSE, IN PETROVA

Christiana Ene Pienescu, Mihai Pienescu

Once upon a time... This could be the beginning of our story, the four curious onlookers (with the eyes, with the mind... but also with the string, meter and measure tapes), clever designers (with pencils, Rapidographs, T and set-squares) and especially wooden architecture enthusiasts for Maramureş Country: Alexandra Lobonţiu, Andra Ghineţ and the two already mentioned above.

Once upon a time, but not too long - in the 50s and 60s of the past century - a man and her beloved had three kids, a girl and two boys. At the beginning their two rooms house has a porch towards the road. In 1964 (the date of construction was carved on one of the pillars of the shed by son Ion, professor and poet) - by the time the kids were older and the collectivization of the land knock on everybody door - the house was "re-structured": hall and three rooms, "L" shape plan and the porch facing the yard. The basement made by rocks covered with daub, hiped roof, corrugated asbestos cement roofing slabs, "swallow tail" joined logs, pillars, arches and railings in "german" style not very decorated/carved ("spirit of the time"?, savings? deadlines?, science/ignorance?..)

The owner, old Petrovai lady remembers the whole story of the reconstruction. The old houses logs were used and also new beams from downed trees at the end of winter (when the sap did not abound in the trunk and the mentioned collectivization did not yet pro-

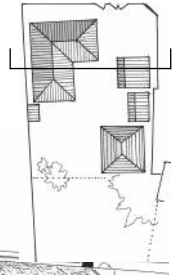
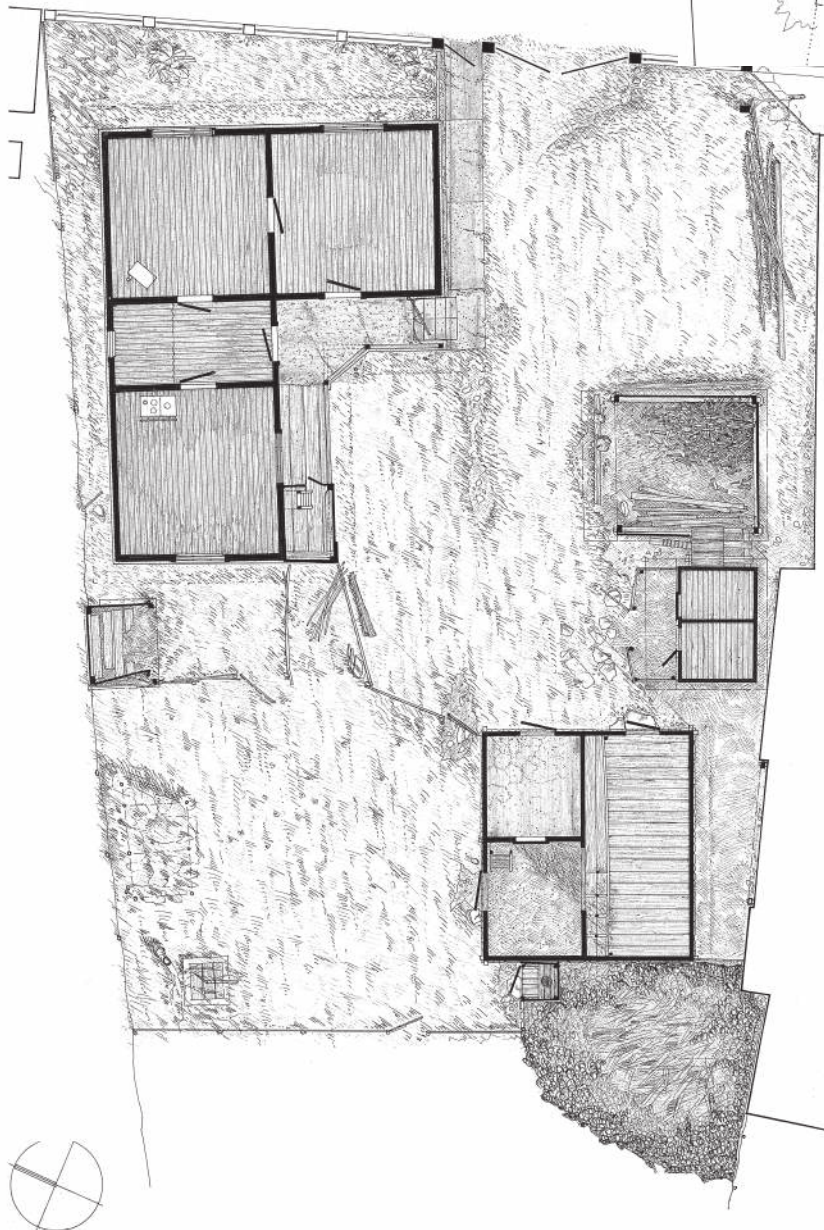
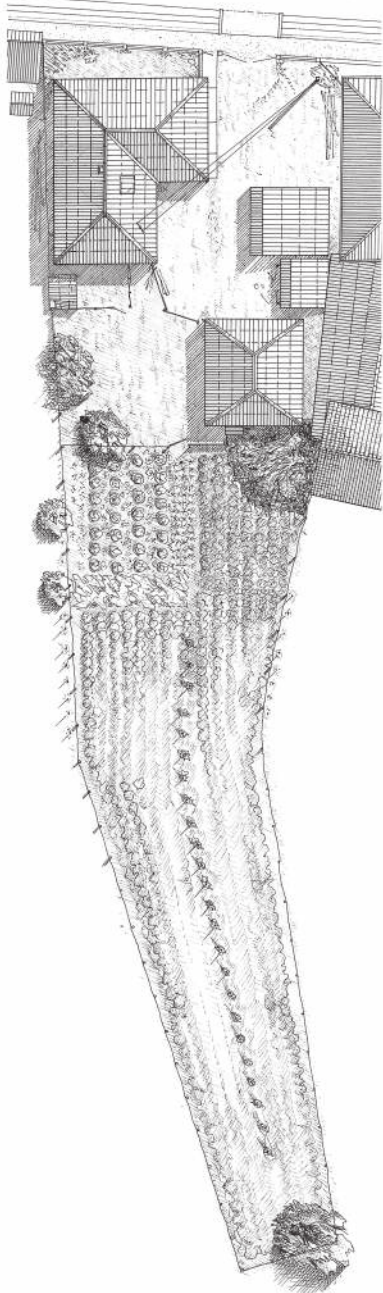
hibit/condition the use of the forests) both for house, stable, shed and pigsty. Squeezed between the house and the shed, elevated from the ground, there is a tiny shelter for the three (contemporary) chickens and their mighty cock. Also in the 60s (of ukrainian origin - the host tells us) the carpenters did not respect "planning" - like all craftsmen from anywhere and anytime - the house remained, at the beginning of the winter, without doors and windows. And so the family was forced to take shelter in one of the three rooms of the barn, that one destined for the horse. The old Petrovai lady remember (discontent even today!) about one of the wooden slats of the porch wicket, eked in hurry by the craftsmen, on the day of the "reception" of the house. She tells us, remembering the negligible "errors" - what are you still measuring?! - all rooms dimensions and positioning of the house floors. On these floors, later in the 70s and 80s - accompanied by Ion Petrovai as narrator and guardian of places - stepped the poet Ion Alexandru and philologists Mircea Zaciuc or Laurenţiu Ulici.

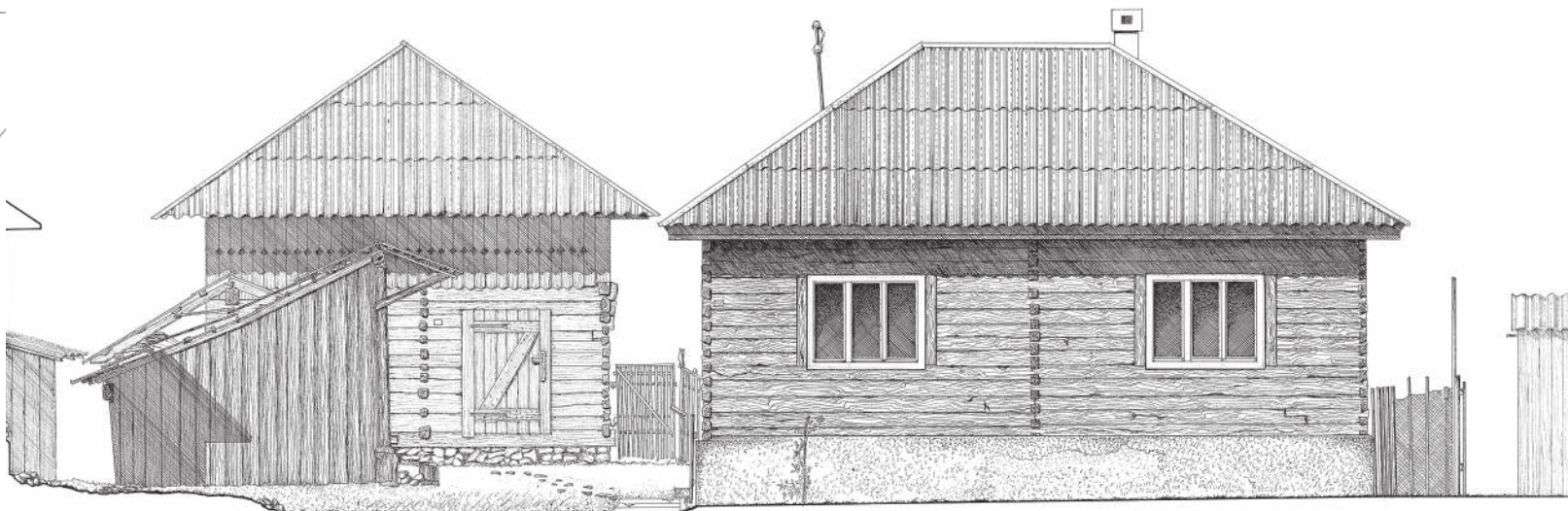
The team of four architects "enrolled" in situ work with joy and pleasure, anticipating (not necessarily intentionally) the words of Marku Mattila: *our project was productive and all participants satisfied with their experiences.*

Among these experiences we can include feeding and watering the cow, weeding the vegetable garden,

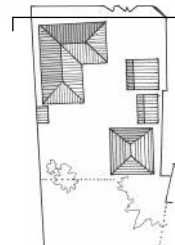
CASA PETROVAI, comuna Petrova, Nr. 309, Maramureş
secţiune 1/100 (original 1/50) / section 1/100 (original 1/50) / Alexandra Lobonţiu
planuri de situaţie 1/500 (original 1/250) & gospodărie 1/200 (original 1/100)
site plans 1/500 and 1/200 (originals 1/250 and 1/100), Mihai Pienescu

CASA PETROVAI

fațada 1/100 (original 1/50) / NE areal fațade 1/100 (original 1/50) / Christiana Ene Pienescu
 detaliu pe unul din stâlpii colesnei, creștătură făcută de unul din feciorii găzdoaiei
 a carving on one of the pillars of the shed by the son of the house / measuring by Christiana Ene Pienescu

dvor, ne-a îmbogățit - cu vioiciunea sa de spirit asociată unei memorii nezdruccinate - șederea la Petrova.

Cu planșetele pe genunchi, cu creionul pe hârtie și cu ruleta la îndemână, în ograda gospodăriei, sub soarele rotindu-se din zori spre seară, printre colinele Maramureșului, am simțit și înțeles - credem - necesitatea prezervării unei senine dar profunde și, în cele din urmă, esențiale și armonioase simplități. ▯

and lighting/controlling/extinguishing the stove. And above all the stories, the jokes and the malicious wise words of old Petrovai lady, sitting and watching from the porch. She enriched us - with her liveliness mind and a unshakable memory - our stay in Petrova.

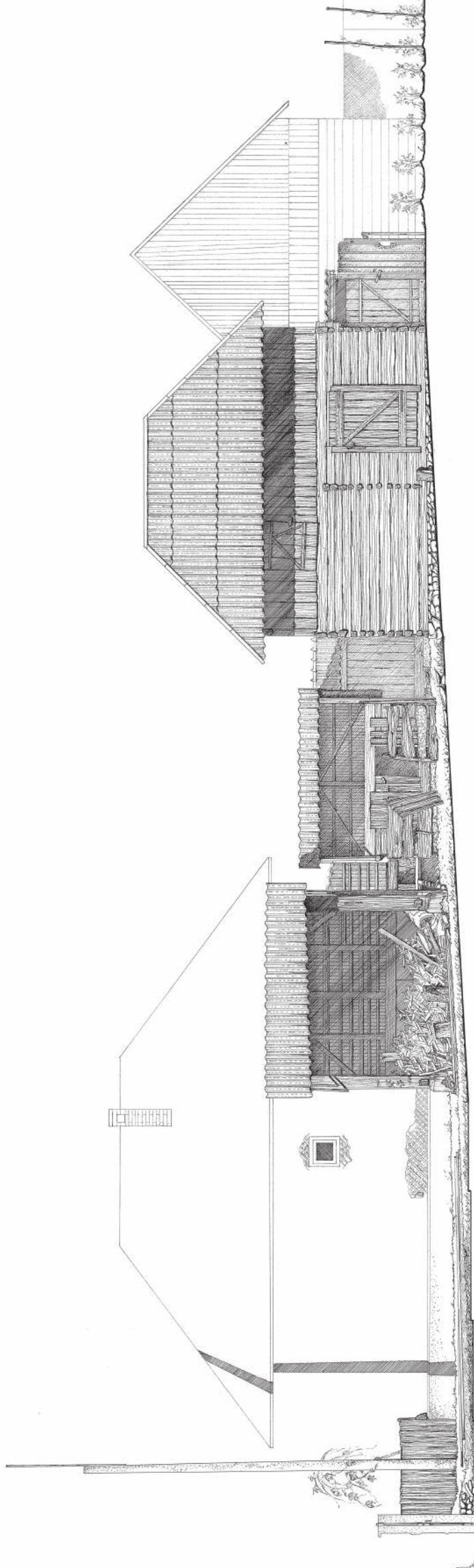
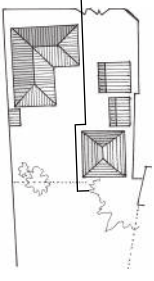
Cardboards on the knees, pencil on paper and tape in hand, in the yard of the household, under the sun spinning from morning to evening, among the hills of Maramureș, we felt and understood - we think - the need to preserve a serene but deep, and finally an essential and harmonious simplicity. ▯

Christiana Ene Pienescu & Mihai Pienescu

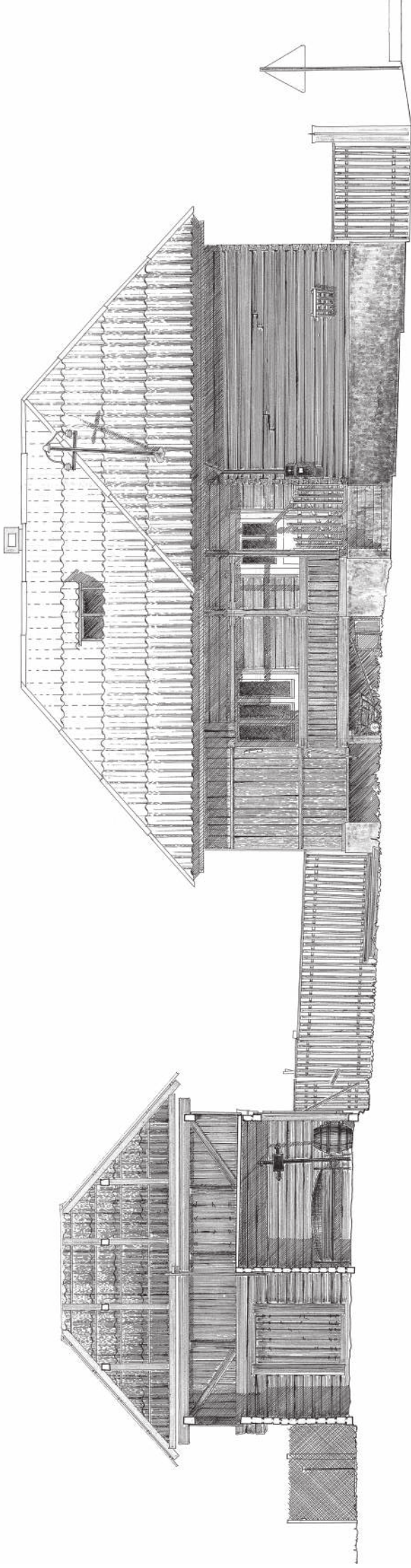
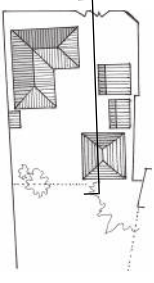
arhitecți diplomați ai Universității de Arhitectură și Urbanism (Institutul de Arhitectură) „Ion Mincu” din București. Practică arhitectura la Baia Mare (1978-1985) și București (1985-1990). În martie 1990 înființează la București agenția de arhitectură „AD5+”. Din septembrie 1990 activează în Franța. Din martie 1995 lucrează în propriul birou de arhitectură „AAA - atelier d'architecture et d'aménagement” - Paris. Interes pentru arhitectura vernaculară și în special pentru arhitectura în lemn din Maramureș. Christiana Ene Pienescu este membră a UAR. Mihai Pienescu este membru UAR, OAR - filiala București și OA-IDF (Franța). Co-fondatori ai revistei Arhitext (București, martie 1990).

Christiana Ene Pienescu & Mihai Pienescu

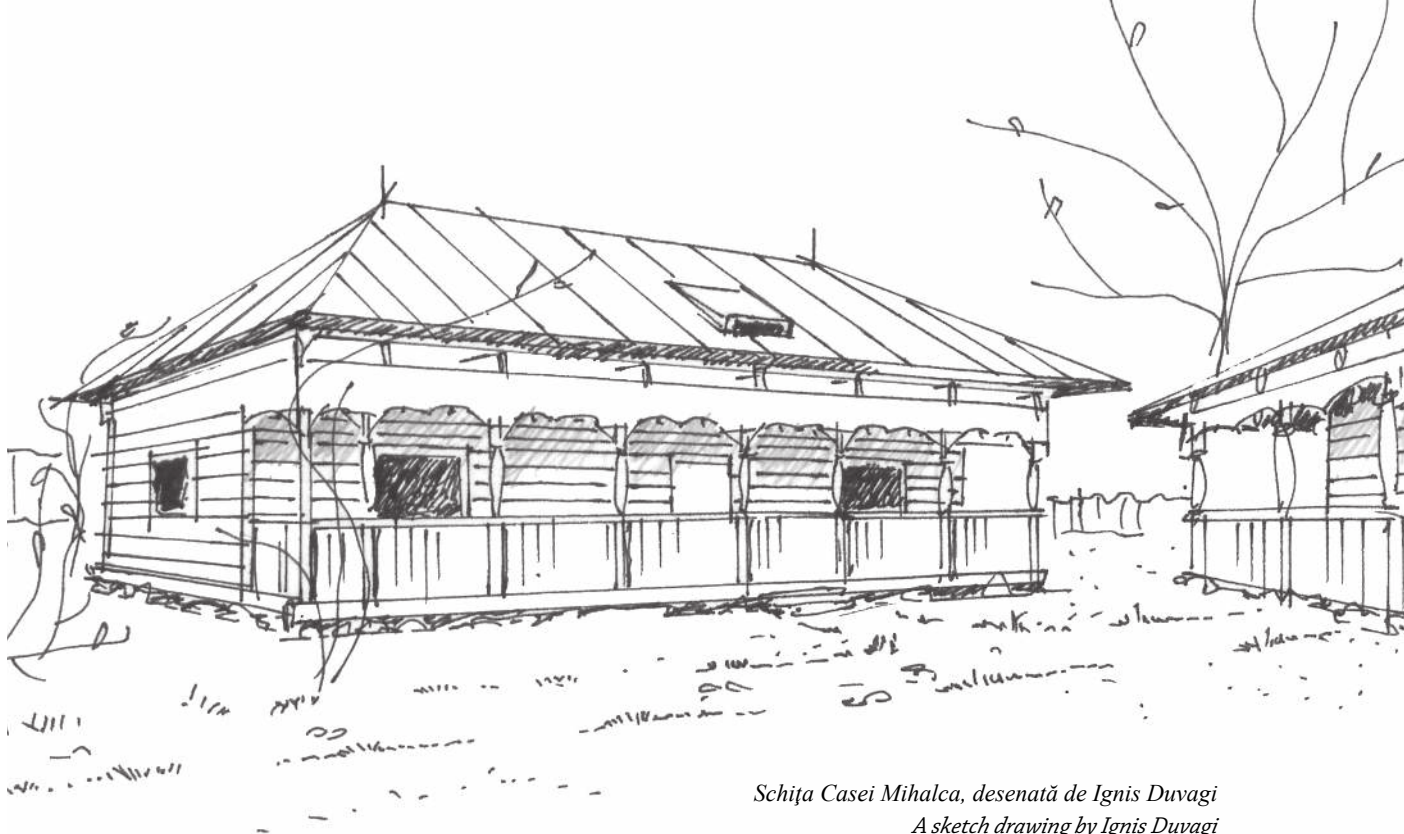
graduated architects of “Ion Mincu” University of Architecture and Urban Planning (then Architecture Institute) in Bucharest. Professional activity in Baia Mare (1978-1985) and Bucharest (1985-1990). In March 1990 established in Bucharest the “AD5+” architecture agency. From September 1990 they has carried out their professional activity in France. Since March 1995 they has had their own architecture studio “AAA - atelier d'architecture et d'aménagement” - Paris. They are interested in vernacular architecture, particularly in traditional wood architecture of Maramureș county. Christiana Ene Pienescu is member of UAR (Romania). Mihai Pienescu is member of UAR, OAR - Bucharest subsidiary (Romania) and OA-IDF (France). Co-founders of Arhitext magazine (Bucharest, March 1990).

CASA PETROVAI
sectiune 1/100 (original 1/50) / areal section 1/100 (original 1/50) / Christiana Ene Pienescu

CASA PETROVAI
sectione 1/100 (original 1/50) / areal section 1/100 (original 1/50) / Andra Ghinet

*Schița Casei Mihalca, desenată de Ignis Duvagi
A sketch drawing by Ignis Duvagi*

CASA MIHALCA

Gențiana Crăciun

Am avut onoarea și bucuria de a fi invitată să particip la tabăra VERNADOC, desfășurată în iulie 2014, în satul Petrova din Maramureș.

Satul Petrova, așezat pe malul stâng al râului Vișeu este, ca mai toate satele din Maramureș, într-un proces accelerat de modernizare, cu toate avantajele aferente în ceea ce privește nivelul de confort al oamenilor și, totodată, cu un impact distructiv asupra arhitecturii tradiționale. Casele vechi din lemn sunt înlocuite cu construcții moderne care servesc mai bine nevoile proprietarilor dar sunt, în cel mai bun caz, impersonale...

Obiectivul taberei a fost măsurarea și documentarea prin desen a 4 case maramureșene de tipologii diferite. Echipa noastră, formată din *Guo Li* (China), *Yang Chaifang* (China), *Ignis Duvagi* și subsemnata (ambele din România), a primit ca temă casa Mihalca, amplasată în centrul comunei, în imediata vecinătate a primăriei comunei Petrova.

Terenul aferent casei este unul relativ mare, cu o curte spațioasă, grădină cu pomi fructiferi și arbuști care se întinde până la albia Vișeuului, anexe gospodărești (bucătărie de vară, magazie și grajd). Bucătăria de vară este în același limbaj estetic cu casa, dar grajdul e o clădire din cărămidă și blocuri de ciment, fără valoare etnografică - estetică, dimporivă, poate fi considerată un element de poluare vizuală. Fântâna tradițională cu cumpănă mai există, aproape de hotarul de Est, într-o stare extrem de degradată. Gardul este unul nou, execu-

tat cu tehnici și după estetici contemporane. În ceea ce privește poarta – element de importanță majoră pentru un ansamblu de gospodărie maramureșeană - stâlpii, acoperișul și alte părți fixe respectă limbajul tradițional, însă foile mobile sunt executate recent, “în ton” cu gardul. În ansamblu, poarta se încadrează destul de bine în sit și nu poluează vizual.

Casa Mihalca este clasată în Lista Monumentelor Istorice (întocmită de Institutul Național al Patrimoniului, legiferată prin Ordin al Ministrului Culturii), sub codul MM-II-m-B-0463. Conform LMI, casa datează de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Din documentarea in situ și din coroborarea unor date bibliografice, cel mai vechi proprietar cunoscut în mod sigur al acestei case a fost Grigore (al XVI-lea) Mihalca, născut în 1906, proprietar tabular al casei din 1920-1925. Tradiția locală orală susține că în acești ani de la începutul sec. al XX-lea ar fi fost construită casa. În lipsa unor analize dendrocronologice a materialului lemnos nu putem afirma cu certitudine care datare e cea corectă. Se poate emite ipoteza că în anii 1920-1925 a avut loc o intervenție majoră asupra casei (reparație capitală/reconstrucție sau chiar mutare de pe un alt amplasament)

Familia Mihalca de Dolha și Petrova (găsită în istoricul zonei și sub numele de PETROVAY) este o familie nobiliară românească și se găsește consemnată în documentele oficialităților din sec. al XVIII-lea sub numele de *Petrovay Mihalko*, figurând astfel pentru prima dată

Arcadele prispei și locuitorul bucătăriei de vară.

The traditional veranda colonnade with the resident of the summer kitchen. / MMA2014

Bucătăria de vară de lângă casă.

The Summer kitchen besides the main building. / MMA2014

MIHALCA HOUSE

Gențiana Crăciun

I was very honored and happy for being invited to participate at the VERNADOC summer camp in July 2014 that took place in the Petrova Village, in Maramures, Romania.

Petrova Village is situated on the left bank of Viseu River and is, like most of the villages in the area, in a process of fast modernization – with all advantages concerning the comfort level of the people and, in the same time, with a destructive impact on the traditional architecture. The old wooden houses are replaced with buildings according to modern standards and techniques which are, in the best case, impersonal...

The purpose of the camp was to measure and document by drawing of 4 Maramures houses belonging to 4 different typologies. Our team, formed by *Guo Li* (China), *Yang Chaifang* (China), *Ignis Duvagi* (Romania) and *Gentiana Craciun*, had as job the Mihalca House, that is situated in the center of the village, right in the neighborhood of Petrova Town hall.

The plot belonging to the house is relatively big, with a wide yard, garden with trees and berries, reaching the outer bank of Viseu river, household buildings (summer kitchen and barn). The summer kitchen is in the same esthetic language with the house's, but the barn is a construction made of bricks and concrete blocks, with no ethnographic/ aesthetic value – on the contrary, it could be considered an element of visual disturbance.

The traditional draw well still exists very near to the yard's eastern border, and is in an extremely poor condition. The fence is very new, made by contemporary techniques and esthetic demands. Regarding the gate – a highly important element in the ensemble of any Maramures household – the pillars, the roof and other fixed elements are in the respect of traditional language, and the panels are more recent, in the same manner as the fence. In general lines, the gate is well enough integrated in the site and not visually disturbing.

The Mihalca House is ranked in the Historical Monuments List (drawn by National Institute for Cultural Heritage and legislated by the Ministry of Culture), under the code MM-II-m-B-0463. According to the Historical Monuments List, the house is dated at the end of 18th Century. The studies done in site in conjunction with bibliographic data show as the oldest surely known owner of the house being Grigore (the 16th) Mihalca, born in 1906, landlord in the years 1920-1925. The local's claim that in those years at the beginning of 20th century would be built the house. As no scientific studies are available (such as dendrochronology analysis of wooden parts), it is undecided which one of these age statements is accurate. An assumption could be advanced that in the 1920-1925 years a major intervention on the house occurred, such as a capital repair/ reconstruction, or even a moving from another site to the actual one.

*Interiorul camerei mari.
The big room interior. / MMA2014*

*Stâlp decorat ce marchează intrarea în Casa Mihalca.
Decorated column that mark the entrance in Mihalca House. / MMA2014*

în *Clasificatio Personalistarum* din 1763. Familia are o origine veche românească, descinzând din Mihai I de Dolha și Petrova, pomenit la 1650, fiul lui Ionașcu I de Dolha și Petrova, pomenit la 1600, nepotul lui Gheorghe II *Homo Regius* la 1572.

Descendenții lui Mihai I au adoptat patronimul Mihalca. Cu timpul, familia devenind foarte numeroasă s-a scindat în mai multe ramuri numite după porecle neoficiale. Membri ai familiei Mihalca au ocupat funcții oficiale și militare, de exemplu: hodnoi (echivalentul gradului de colonel) în cavaleria nobilă, comite, comisar al comitatului etc. Până în vremuri mai recente și chiar în anii comunismului, familia a continuat să fie una de rangul I în comunitate, sintetizată prin școală, emancipată prin studii, ocupând locuri în corpuri tehnice, administrative, funcționărești, didactice.

Mai multe detalii despre istoricul familiei se găsesc în volumele *Patronime Maramureșene**¹ și *Enciclopedia Familiilor Nobile Maramureșene de Origine Română**².

De la decesul lui Grigore Mihalca al XVII-lea (cca. 1995), casa nu a mai fost locuită, primăria Petrova desemnând bucătăria de vară ca locuință socială pentru un locuitor al satului.

Casa este realizată din bârne masive de pin cu secțiune rectangulară, în grosime de 15-20 cm, cioplite cu barda, îmbinate la colț în "cheutoare dreaptă", așezate pe o talpă de lespezi din piatră (căpătaie).

Suprafața construită (amprenta la sol) este de 87,15 mp – cu dimensiunile geometrice în plan de 12,25 x 7,19 (7,04) m. Casa este una relativ mare pentru epoca din care provine și marchează statutul social al proprietarilor, corespunzând unei familii fruntașe a comunei, de proveniență nobiliară.

Distribuția planimetrică este una foarte raspândită în

arhitectura vernaculară românească, spațiile fiind unele generoase, prin comparație cu media generală:

- camera de la stradă – "Casa Mare" – suprafața cca.29,5 mp (dimensiuni 5,43 x 5,42 m)
- Tinda – suprafața cca.7,1 mp (dimensiuni 2,15 x 3,31 m)
- Cămara – suprafața cca.4,2 mp (dimensiuni 2,15 x 1,93 m)
- camera dinspre curte - "Casa Mică"- suprafața cca.19,80 mp (dimensiuni 3,72 x 5,32 m)

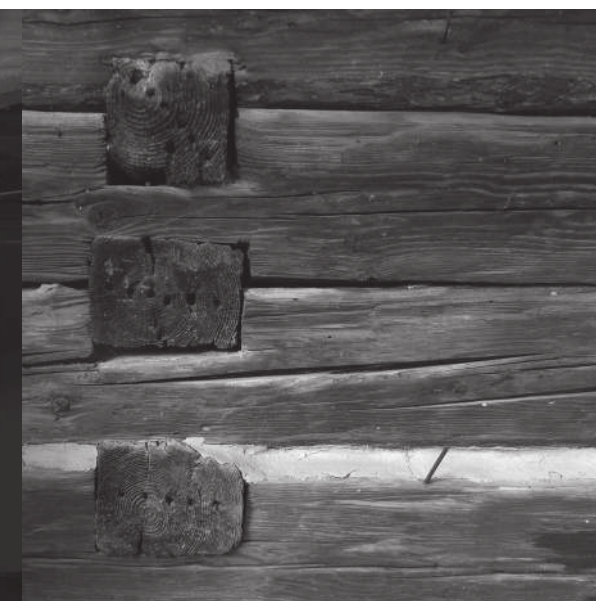
Pridvorul, sau "Șatra" se dezvoltă pe toată latura lungă dinspre Est, streășina fiind susținută de 8 stâlpi sculptați cu motive tradiționale. Cei doi din zona intrării sunt de secțiune circulară cu caneluri în torsadă, ceilalți au secțiune rectangulară și fețe netede. Prelucrarea decorativă a celor 7 travei este reprezentativă pentru arhitectura vernaculară maramureșeană – respectiv casele de oameni fruntași, înstăriți: grinda-pană și contrafișele ("subsuoarii") sculptati rotunjit preiau în logica constructivă a lemnului forma arhitecturală a arcadei.

Acoperișul este învelit cu tablă (în loc de tradiționala șindrilă) și are o pantă relativ mică – 30-35 grade – neîncadrându-se în tipologia arhitecturii maramureșene, cu pante abrupte ale sarpantei. Aceasta din cauză că acoperișul nu este cel original – a fost înlocuit în anii 1970. Se observă chertările din grinda unde au fost locurile originare ale capriorilor.

Deasemeni, se știe că, până la aceasta refacere masivă, pridvorul a avut planul în forma de "L", întinzându-se și pe latura de la stradă.

Cele 3 travei de la stradă au fost dezmontate și întrebuințate la construcția bucătăriei de vară.

Deasemeni, tot ca o intervenție din acea perioadă se poate detecta și înlocuirea ferestrelor din camera de la

Mărturii ale mutării casei, în îmbinări.
Removal marks in the log joints. / MMA2014

Arhitectele din China, GuoLi și Zang Chaifang, desenând în tuș măsurătorile făcute la Casa Mihalca.

Chinese architects Guo Li and Yang Chaifang inking their measurements of Casa Mihalca. / L.Z.2014

The family Mihalca de (of) Dolha and Petrova (found in the history of the area as well under the name of PETROVAY) is a noble Romanian family and is recorded in the official authorities' documents from the 18th century under the name of *Petrovay Mihalko*, mentioned for the first time in *Clasificatio Personalistarum* from 1763. The family has ancient Romanian origins, descending from Mihai I of Dolha and Petrova, mentioned in 1650, son of Ionascu I of Dolha and Petrova, mentioned in 1600, grandson of Gheorghe II, *Homo Regius* in 1572.

The descendants of Mihai I assumed the patronymic Mihalca. In time, the family grew very large therefore split in more branches, named by unofficial nicknames. The members of Mihalca Family hold official and military services, such as *hodnoi* (Hung. *hadnagy* equivalent of colonel) in the noble cavalry, comes, commissary of the county etc. In more recent ages, and even in the years of communism, the family kept up by being one belonging to the upper class in the village's life, synthesized by school, emancipated by study, holding prime jobs in technical, administration, clerks' and teaching corps.

More detailed information about the family history to be found in the volumes *Patronime Maramreșene*^{*1} and *Enciclopedia familiilor nobile Maramureșene de origine Română*^{*2}

From the death of Grigore Mihalca (ca 1995), the house was no more inhabited, the town hall of Petrova aloud the summer kitchen to be used as social dwelling for an impoverished inhabitant of the village.

The house is built of rectangular shaped massive pine logs, about 15-20 cm in thickness. They are ax-carved, the wall corners closed with double-slot joints, laid on large stones ("câpătaie").

The gross built area (footprint) of the house is 87.15

m² – with 12.25 m total length and 7.07 m (up to 7.19) total width.

The house is considered a large one – named as manor-house - for the age of its origins and it marks the social state of its owners as one of upper class with noble ancestors.

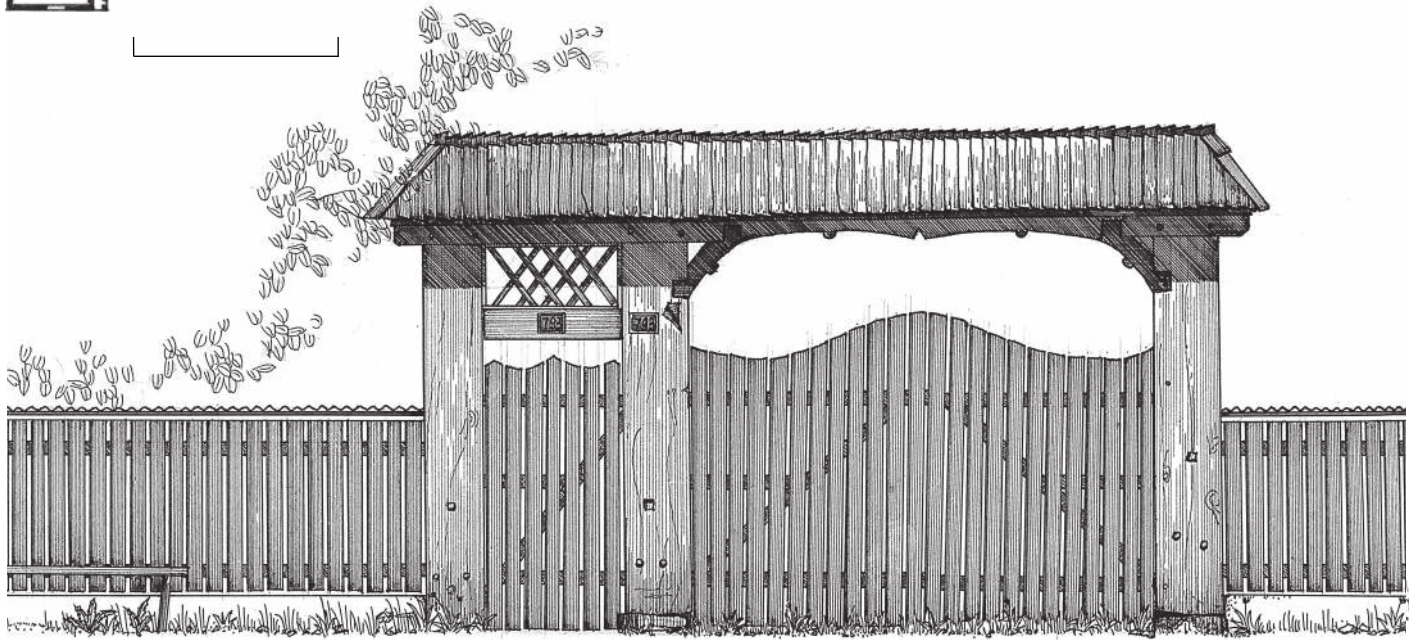
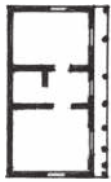
The ground floor layout is one very common in the Romanian vernacular architecture, the sizes of rooms being large compared to the average:

- the Big Room facing the front to the street, or "Proper room" – surface about 29.5 m² (length x width = 5.43 m x 5.42 m)
- Ante-room (entrance hall) - surface about 7.1 m², (length x width = 2.15 m x 3.31 m)
- Pantry – surface about 4.2 m² ((length x width = 2.15 m x 1.93 m)
- Small room, facing the yard - surface about 19.80 m², length x width = 3.72 m x 5.32 m)

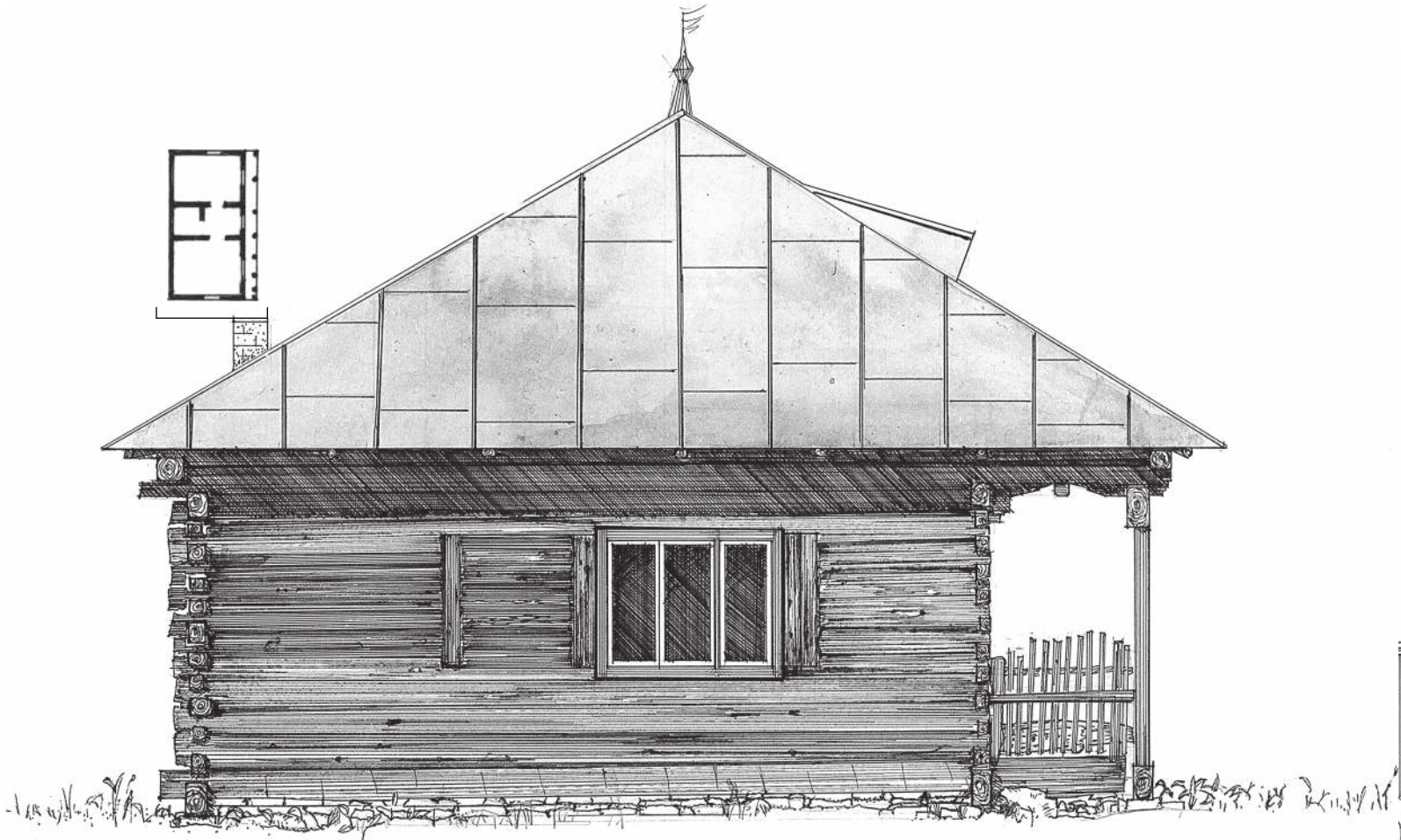
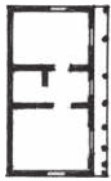
The Porch is developed on the whole length of the eastern side, facing the yard. The eave is sustained by 8 columns, carved in the traditional craftsmanship. Two of them, siding the entrance, are rounded with torsion (spiral) channels, the rest of them are squared and with flat faces.

The ornamental decoration of the 7 bays of the porch is representative for the Maramureș vernacular architecture, respectively for the manor houses: the eave beam and the trusses are carved in rounded shape, transposing the architectural form of arcade in the constructive logic of wood.

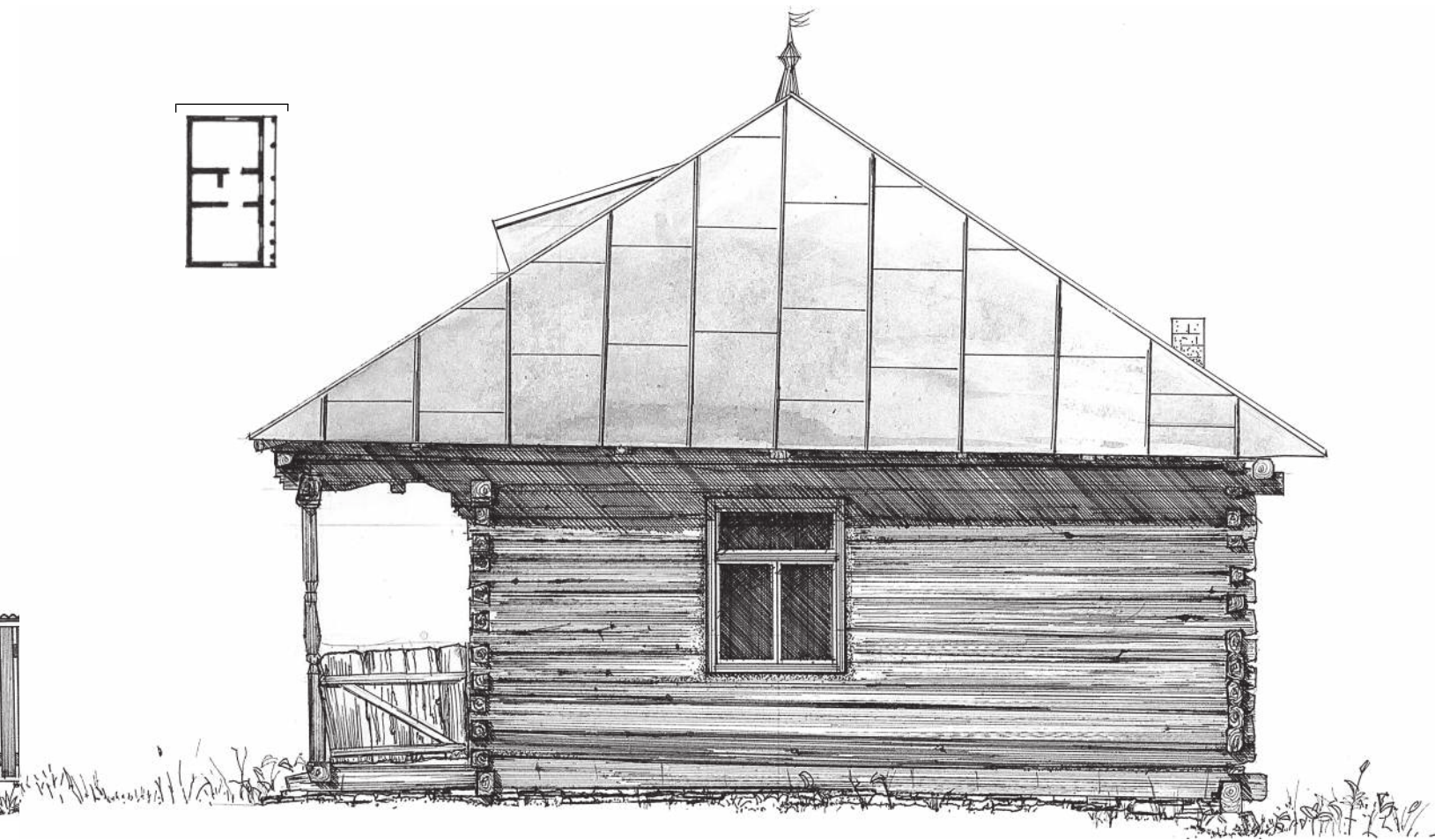
The roof is covered by tin board (instead of traditional wood shingles) and has a slope of 30-35 degrees – far from the typical Maramureș roofs, particularly steep. This occurred because the roof is not the original one, being replaced in the years around 1970, as the origi-

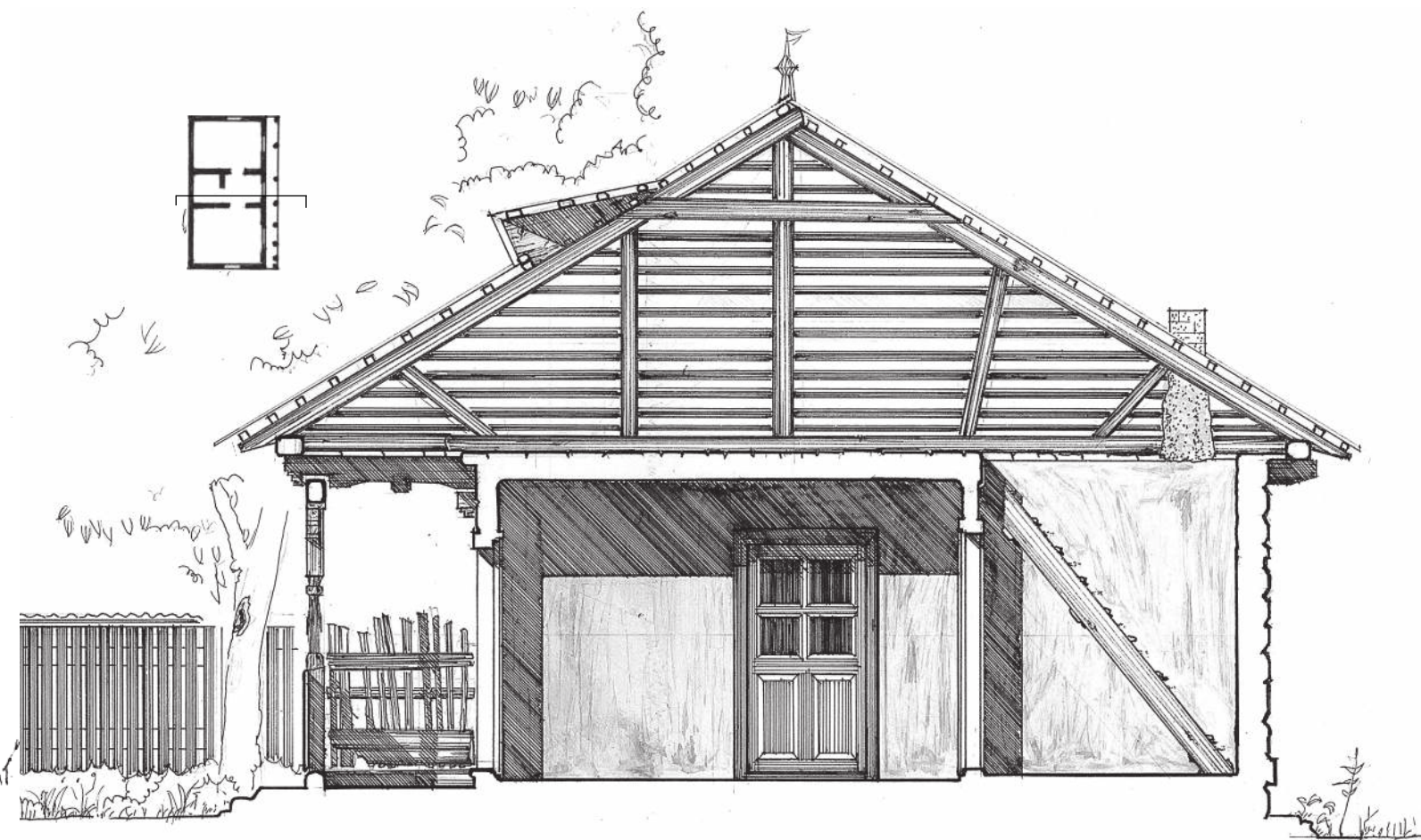
CASA MIHALCA, poarta, fațada, 1/50 / gate west facade 1/50 / Yang Chaifang

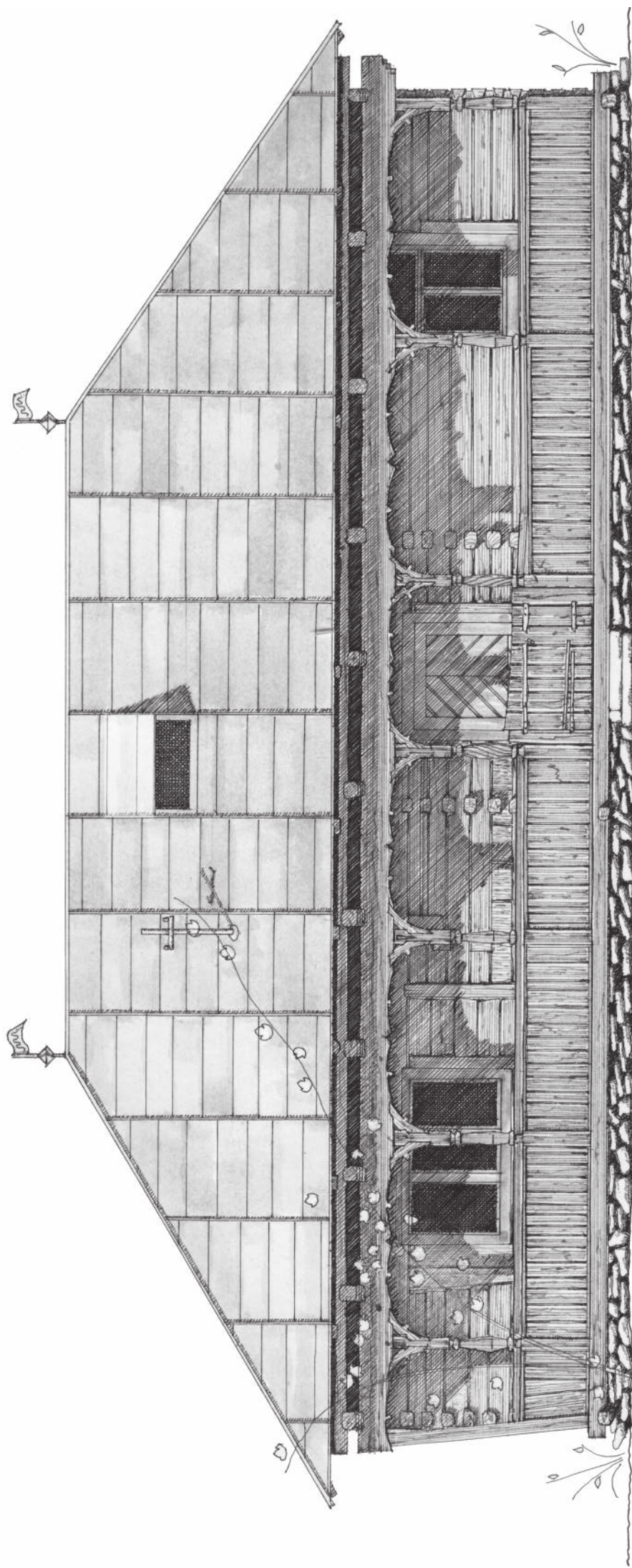
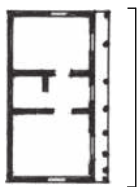
CASA MIHALCA, fațada vest 1:50 / west facade 1/50 / Guo Li

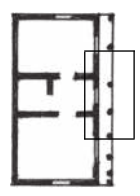
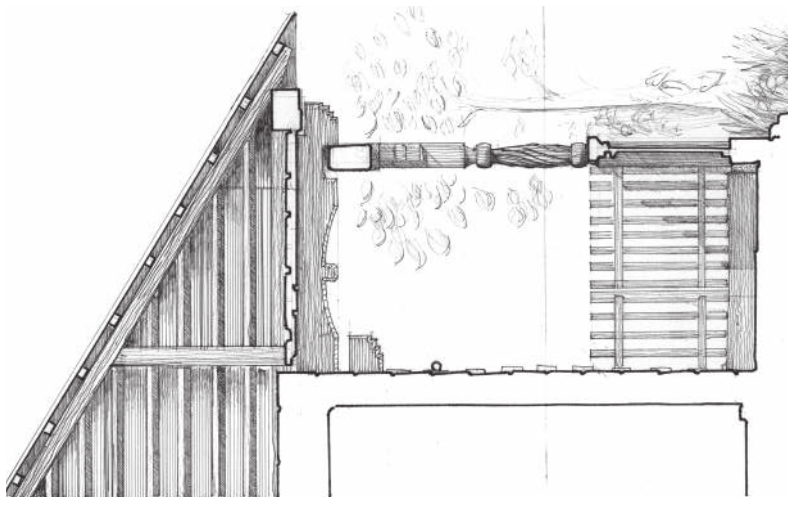
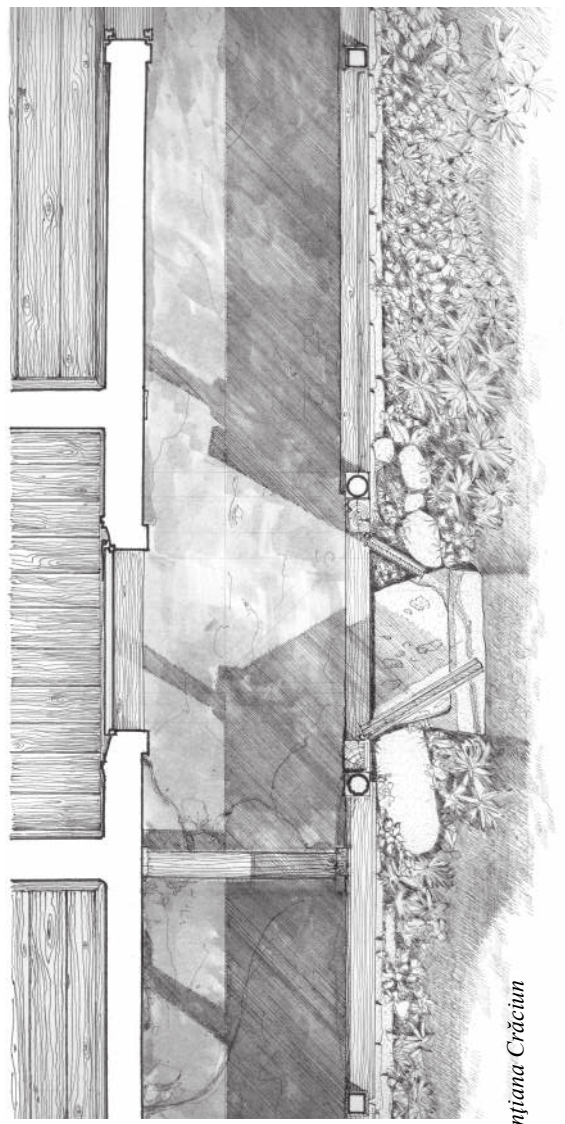
CASA MIHALCA, fațada est 1:50 / east facade 1/50 / Guo Li

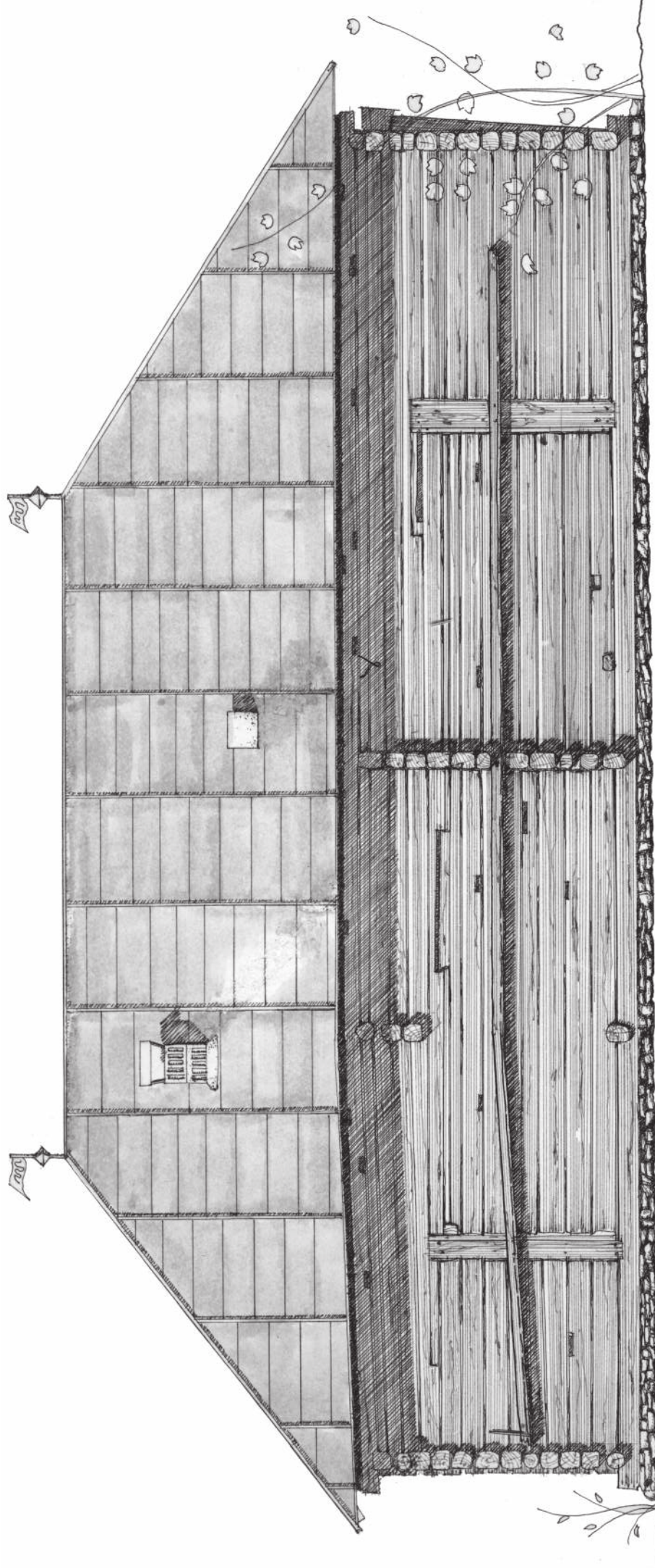
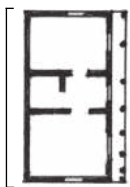
CASA MIHALCA, secțiune transversală, 1:50 / cross section 1/50 / Guo Li

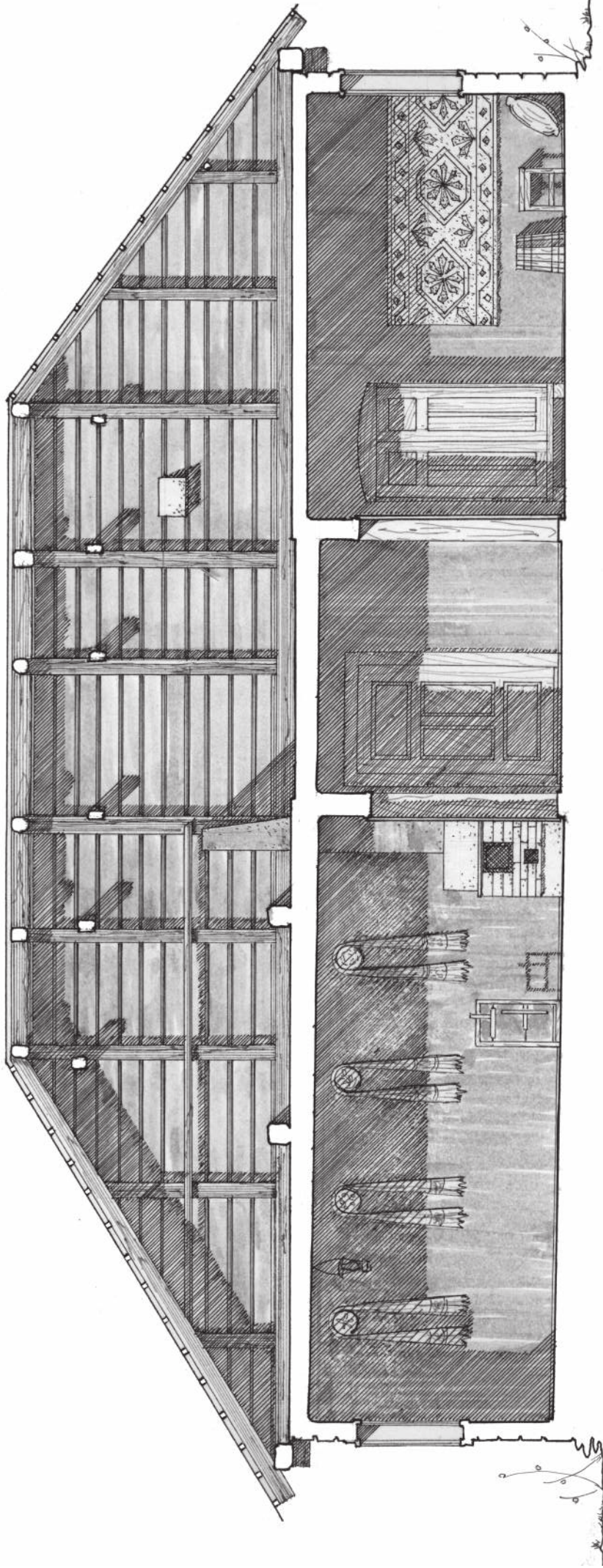
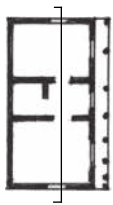
CASA MIHALCA
fațada principală, 1/50 / main facade 1/50 / Ignis Duvagi

CASA MIHALCA
façada detaliu, 1/40 (originals 1/20), facade details 1/40 (originals 1/20) / Gențiana Crăciun

CASA MIHALCA
fațada posterioară, 1:50 / back facade 1/50 / Ignis Duvagi

CASA MIHALCA
secțiune longitudinală, 1/50 / long section 1/50 / Ignis Divagi

CASA MIHALCA, bucătăria de vară, fațada 1/50, summer kitchen, facade 1/50 / Yang Chaifang

stradă. Se observă forma originală a ferestrelor de la camera din spate. Aceste ferestre înguste, tipic vernaculare, (câte două pe latura dinspre strada și cea dinspre curte) au fost înlocuite cu ferestre late, în 3 canaturi. Au fost astupate parțial golurile vechi și tăiate goluri noi, mai late. Aceasta intervenție strică mult aspectul tradițional al casei și este unul din aspectele de care va trebui ținut cont în cazul unei acțiuni de reabilitare.

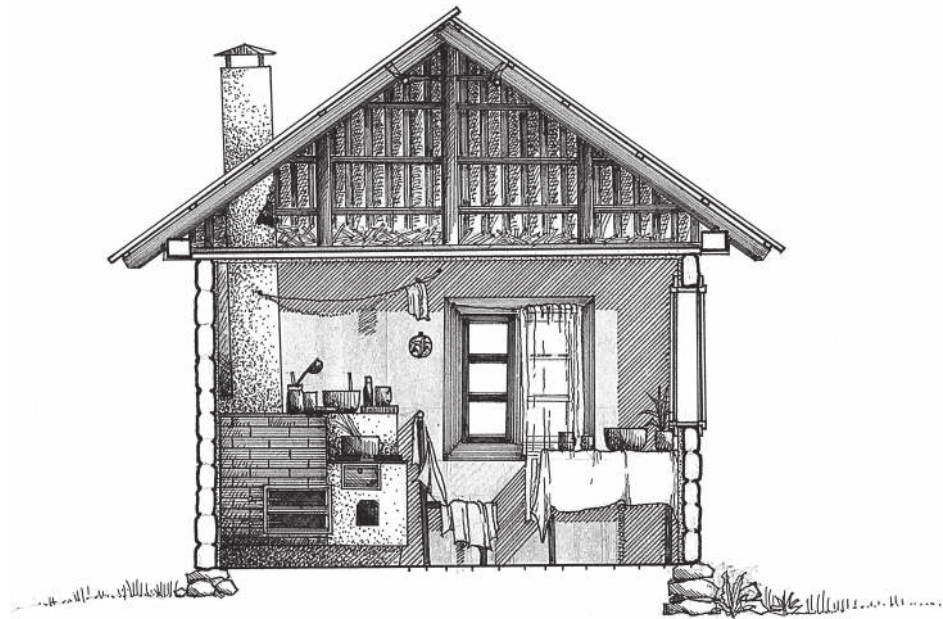
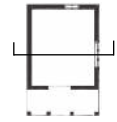
Starea de conservare a clădirii este una satisfăcătoare dar fragilă. Nu se observă deficiențe structurale majore, dar numeroase grinzi ale tavanului sunt putregăite și atacate de cari. Deasemeni, în pereții de pe latura de nord și de pe cea de vest există grinzi cu consistența foarte slăbită de putregai și cu canale de insecte.

Cu toate aceste transformări nedorite, cu toată lipsa de grijă și conservare, casa are un aer tradițional puternic și o atmosferă specială, amplificată de nucii seculari care o umbresc.

Pentru ca acest monument de arhitectură maramureșeană să ne bucure ochii în anii următori și să ducă ștafeta tradițiilor maramureșene și unor generații viitoare, se impun măsuri de conservare într-un viitor apropiat. Statutul de patrimoniu al casei a ferit-o până acum de demolare – soarta pe care au avut-o multe case tradiționale valoroase. Aceasta nu înseamnă că ea este intangibilă. Amplasarea pe un teren cu valoare imobiliară relativ crescută în contextul comunei face din ea o piedică și un disconfort pentru proprietarii ei, care, neputând să o distrugă, o lasă să se degradeze până când nu va mai putea fi salvată.

Primarul comunei Petrova, dl. Ion Petrovai susține ideea relocării casei Mihalca, împreună cu alte câteva case reprezentative, pe un sit la periferia satului unde va fi reabilitată cu tehnici adecvate și introdusă într-un circuit de educație și de valorificare a folclorului și a meșteșugurilor tradiționale, sau de turism cultural. Relocarea în sine nu este cea mai bună soluție din punct de vedere al traumei asupra structurii construcției, plus alienarea dată de ruperea din contextul ei original – care este unul aproape magic – dar, se pare că rămâne singura soluție de salvare.

Cei care am participat la această tabără vom fi fericiți să contribuim oferindu-ne abilitățile profesionale pentru salvarea acestei bijuterii de arhitectură populară. Sperăm ca într-o publicație următoare să vă putem relata povestea de succes a salvării casei Mihalca. ▀

CASA MIHALCA, bucătăria de vară, secțiune transversală 1/50, summer kitchen, cross section 1/50 / Yang Chaifang

nal marks of the rafters and other roof elements can be observed on the eave beams and purlins.

Locals knew as well, that till this massive remaking, the porch was “L”- shaped, embracing the street side as well.

According to locals, the 3 bays facing the street were dismantled and used to the outfit of the summer kitchen.

As another intervention from that age, is detectable the change of windows at the front (“proper”) room. The original size of windows can be observed in the back room. These typically vernacular narrow windows (two of them on two sides of the room), were replaced with wide ones, containing 3 panels. Existing openings were partially occluded, and new wider ones were cut. This intervention spoils the traditional esthetic of the house and is to be seriously considered in case restoring work will proceed.

The actual condition of the house is satisfying, but quite fragile. No major structural deficiencies were detected, but more ceiling beams are attacked by parasite insects and rotted. On the northern and on the western side, some of the wall logs have weakened consistency due to rotting and insects grooves.

With all this unwelcome transformations, with all the lack of care and preservation, the house has a strong traditional appearance and a special aura, amplified by the century-old walnut trees shadows.

For this part of Maramures architecture heritage to please our eyes in the upcoming years and for taking

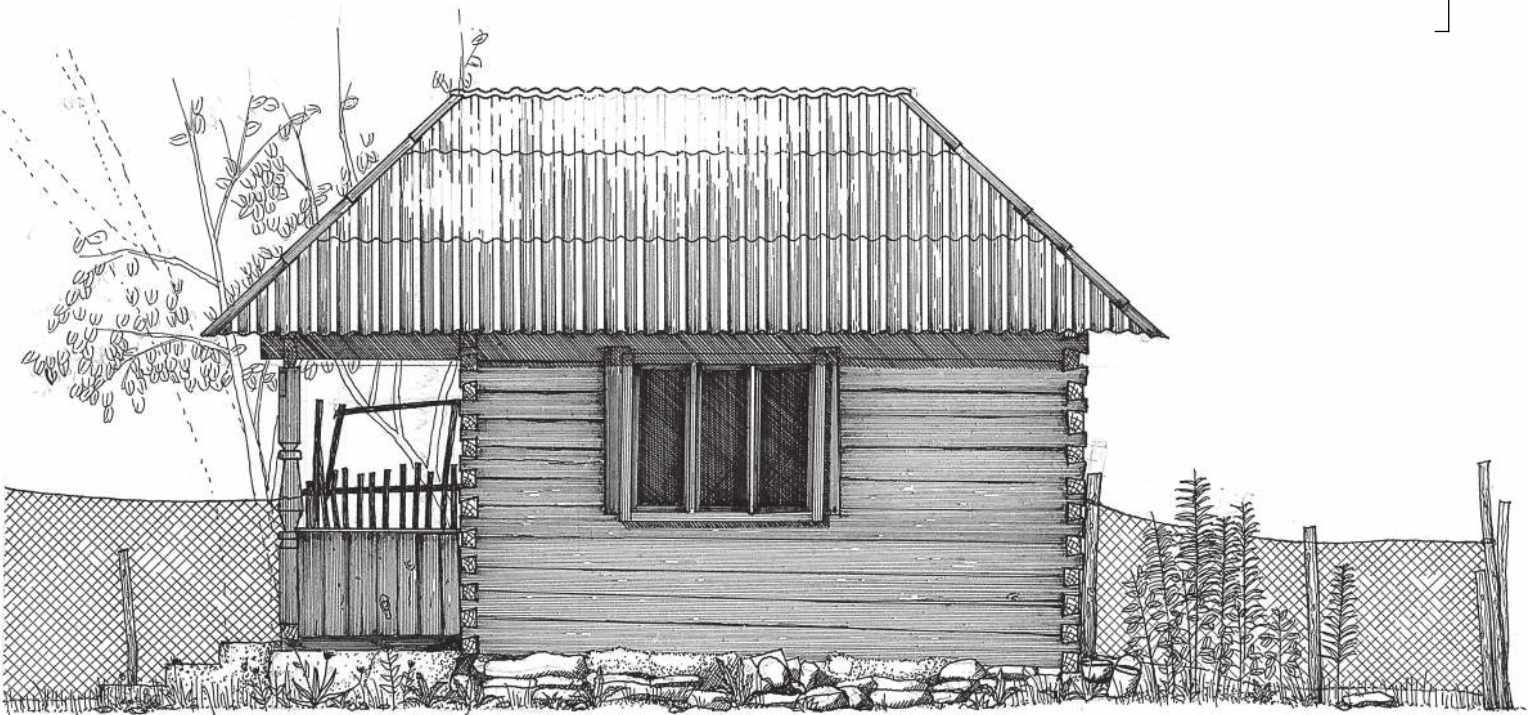
its legacy to some next generations, preservation actions in the closest future are mandatory. Being officially ranked as an item of built heritage, the house was saved till now from demolition – the bad fate of too many valuable traditional houses. This doesn’t mean it is intangible. Its placing on a plot with relatively good real estate value in the village context creates an impediment and an uncomfortable issue for its owners who being not aloud to destroy it, leave the house to fall into disrepair till no rescuing will be possible.

The mayor of Petrova village, mr. Ion Petrovai agrees the idea that it is possible to relocate the Mihalca house, together with a few other typical houses on a plot in the outskirts of village. It is intended to make a technically appropriate general recovery work and introduced in a circuit of education, folklore and local handcrafts capitalization, and of cultural tourism.

Relocation is not an entirely agreeable solution as it represents a trauma for the building itself, and an alienation by tearing it out from the original site – which is a quite magic one – but, it seems as the only sustainable alternative of saving this house.

We, those who took part to this summer camp will be happy to participate with our professional skills for saving this jewel of traditional architecture.

We hope that in a next publishing we will be able to tell you the success story of saving Mihalca House. ▯

CASA MIHALCA, bucătăria de vară, fațada sud 1/50, „summer kitchen, south facade 1/50 / Yang Chaifang

Bibliografie:

*¹ **Alexandru Filipascu**, *Patronime Maramureșene*, editura Albatros 2003. (tabelul 22, pag. 214 – genealogia familiei de Dolha și Petrova)

*² **Alexandru Filipascu**, *Enciclopedia familiilor nobile Maramureșene de origine Română*, editura Dacia 2006. (Fam. de Dolha și Petrova, 262/ pag. 169)

Alexandru Baboș, *Trading a sacred building tradition - Wooden Churches, Carpenters and Founders in Maramureș until the turn of the 18th Century*. Department of Architectural History, School of Architecture Lund Institute of Technology, Lund University, Sweden 2004.

Arh. Gențiana Crăciun

este absolventă a Universității de Arhitectură “Ion Mincu”, promoția 1992 și a Cursului Postuniversitar “Reabilitarea Monumentelor Istorice” - Universitatea Babeș-Bolyai Cluj Napoca în cooperare cu Fundația Transylvania Trust – promoția 2006. A activat la o serie de companii publice și private, printre care Centrul de Proiectări Construcții Militare, Porsche Romania și POP’94. Începând din anul 2005 conduce propria firmă de proiectare.

References:

*¹ **Alexandru Filipascu**, *Patronime Maramureșene*, Albatros printing house 2003. (table 22, page 214 - the genealogy of Dolha and Petrova families)

*² **Alexandru Filipascu**, *Enciclopedia familiilor nobile Maramureșene de origine Română*, Dacia printing house 2006. (Dolha and Petrova families, 262 / page 169)

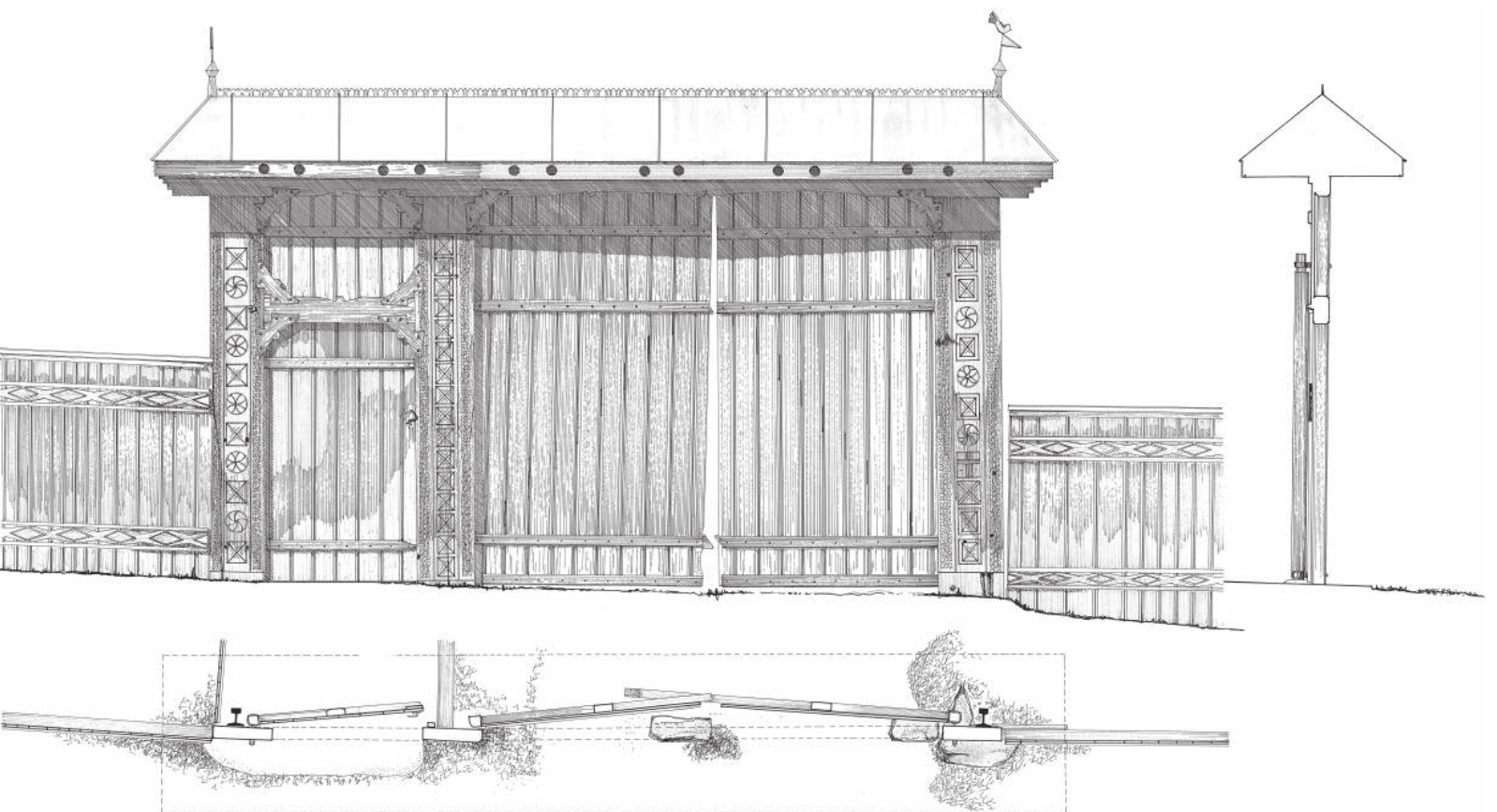
Alexandru Baboș, *Trading a sacred building tradition - Wooden Churches, Carpenters and Founders in Maramureș until the turn of the 18th Century*. Department of Architectural History, School of Architecture Lund Institute of Technology, Lund University, Sweden 2004.

Architect Gențiana Crăciun

graduated in 1992 the Architecture University “Ion Mincu”, in 2006 got the diploma for the post-graduate studies in Built Heritage Preservation at Babeș-Bolyai University in Cluj Napoca and Transylvania Trust Foundation. She worked at several public and private planning companies, such as the Military Construction Planning Unit, Porsche Romania and POP’94. Since 2005 she is owner and manager of her own planning company.

CASA MIHALCA, comuna Petrova, Nr. 793, Maramureș,
plan de situație, 1/250 (original 1/100),
site plan 1/250 (original 1/100), Gențiana Crăciun

POARTA CASEI ZERNIC

Laura Zaharia

Pe drumul ce duce către unul dintre obiectivele taberei VERNADOC MM 2014, în zona “sub Chicera” (casa Zvunca), privirea mi-a fost atrasă de o poartă fălnică, lucrată foarte frumos: poarta casei Zernic, construită în anii '70 de Gheorghe Zernic, un prosper antreprenor forestier. Acesta a dorit să-și exprime în mod public situația socială și economică foarte bună - și modalitatea cea mai eficientă în care orice maramureșan autentic face aceasta declarație este ridicarea unei porți ce va străjui intrarea în curtea proprietății sale.

În Maramureș, pentru a marca statutul social al proprietarului, poarta trebuie să fie monumentală, chiar dacă gardul, casa și anexele gospodărești au proporții modeste. Lungimea porții casei Zernic este de 5,30m și cuprinde porțița pentru accesul oamenilor și poarta pentru accesul carului; înălțimea de 3,00m permite trecerea carului încărcat cu fân.

Cei trei stâlpi masivi din lemn de stejar sunt decorați prin crestare, cu scopul de a aduce încărcătura spirituală necesară porții ca element de trecere dintre lumea exterioară și spațiul privat al gospodăriei. Motivele folosite sunt cele geometrice (pătratul cu diagonale ca simbol al stabilității), motive cosmomorfe (soarele stilizat ca rozeta florală înscrisă în cerc), motive antropomorfe (unghia) și inserția unică în ritmul motivelor geometrice a unei cruci înscrisă în pătrat.

Acoperișul porții are o învelitoare modernă – tabla zincată care abia apăruse pe piață în perioada în care

poarta a fost construită. Din cauza dantelării de tablă de la coama acoperișului și a celor două “fleșe” cu cocoș de la colțuri, putem deduce că învelitoarea a fost montată de o echipă de țigani care și-au lăsat amprenta prin aceste decorațiuni.

Un detaliu aparte și puțin uzual este pazia cu găuri de 7-8cm pentru porumbei.

În timp ce măsuram și desenam poarta, instalată fiind pe mormanul de lemne de foc înșirate în lungul gardului, gazdele m-au întrebat “ce tot desenați acolo?”. Au fost încântați când le-am răspuns că au o poartă foarte frumoasă care merită să rămână mărturie peste ani generațiilor viitoare care poate că nu vor mai cunoaște arhitectura tradițională maramureșană, judecând după viteza cu care dispar casele și porțile tradiționale. Atunci gazdele mele m-au contrazis cu un argument care m-a bucurat: ei spun că și în ziua de azi, maramureșenii care au dare de mână își doresc și își constuiesc porți tradiționale. Din păcate porțile construite în ultimii ani se abat de la proporțiile tradiționale – sunt supradimensionate, uneori sunt băiuite în culori ne-naturale, și sunt încărcate cu detalii greoaie și golite de semnificații.

Desenul casei Zernic va fi expus în Primăria comunei Petrova alături de desenele celorlalte 4 obiective ale taberei VERNADOC MM 2014, cu speranța că mezinul familiei Zernic – Vasilică, vecina Alina școlărița, și toți localnicii care își vor încânta ochii cu desenele caselor tradiționale din satul lor, vor rămâne cu o cât de mică sensibilitate pentru arhitectura tradițională. **vd**

*Poarta Casei ZERNIC, comuna Petrova, Nr. 915, Maramureș, fațada, secțiune, plan, 1/40 (originals 1/20) Laura Zaharia
Gate of house Zernic, facade, section, plan, 1/40 (originals 1/20) Laura Zaharia*

*foto / L.Z.2014
photo / L.Z.2014*

THE GATEWAY OF ZERNIC HOUSE

Laura Zaharia

On the way leading to one of the objectives of VERNADOC MM 2014 camp, in the “sub Chicera” [under Chicera] area (the Zvunca house), my eyes fell on a big gateway, beautifully carved: the gateway of the Zernic house, built in the 70s by Gheorghe Zernic, a prosperous wood contractor. He wanted to publicly express his very high social and economic status – and the best way this can be done in an authentic Maramureș way is building a gateway meant to ground the entrance in the yard of his propriety.

In Maramureș, in order to mark the social status of the owner, the gateway has to be huge, even if the fence, the house and the outbuildings are modest. The length of the gateway of the Zernic house is of 5,30m and contains the small gate for the access of people and the gate for the access of the cart; the height is of 3,00m, thus allowing a cart full of hay to enter the gateway.

The three massive pylons of oak wood are decorated by guttering, in order to bring the spiritual power that is necessary for a gate, as a passing element from the outside world to the inner, private space of the dwelling. The used motives are geometric (the square with diagonals, as a symbol of stability), cosmic motives (the sun, styled as a floral rosette, surrounded by a circle), anthropomorphic motives (the nail) and the unique insertion in the middle of the geometric motives of a cross surrounded by a square.

The roof of the gateway has a modern covering – made out of zinc coated plate, material that was just released on the market in the period in which the gate was built. Because of the lacery that the plate has on the top of the roof and because of the two spires with cooks at the corners, one can assume that the roof covering was installed by a gypsy team that marked their work with these decorations.

A special detail and a very rare one is the fascia board with 7-8cm holes for the pigeons.

While I was measuring and sketching the gateway, seated on the pile of fire wood arranged along the fence, the hosts asked me “What are you drawing over there?”. They were very trilled when I told them that they have a beautiful gate that deserved to remain in the memory for the future generations that might not know the traditional architecture from Maramureș judging by the speed with which the traditional houses and gates disappear. Then my hosts brought an argument that made me happy: they said that even today, the Maramureș people with a good wealth want to have and build traditional gateways. Sadly, the gateways that were built in the last years do not respect the traditional proportions – they are over dimensioned, sometimes stained in unnatural colours and full of bulky details that are left without a signification.

The sketch of the Zernic house will be exposed at the town hall of Petrova township, next to the sketches of the other 4 objectives of the VERNADOC MM 2014 camp, with the hope that the little son of the Zernic family – Vasiliță, the neighbour schoolgirl Alina, and all the locals that will admire the sketches of the traditional houses from their village will keep at least a little sensitivity for traditional architecture. ▽

Dr. Vasile Filipciuc (stânga, în picioare) alături de consăteanul său, dr. Gheorghe Bilașcu, părintele stomatologiei românești (centru, așezat). Arhiva comunei Petrova.

Dr. Vasile Filipciuc (left, standing) next to his fellow villager, Dr. Gheorghe Bilașcu, the father of Romanian dentistry (centre, seated). The archive of Petrova township.

CASA FILIPCIUC-GĂBOREANU din PETROVA

Laura Zaharia

Dr. Vasile Filipciuc (1885-1931) ajunsese în anul 1928, la 43 de ani, deputat al României unite, ca încununare a activității sale prodigioase pentru apărarea intereselor românești din Maramureș. Ajuns în acest stadiu al vieții în care împlinirea profesională îi lasă loc și pentru viață personală, demarează construirea unei case în satul natal Petrova, în anul 1930. O casă boierească - luminoasă și aerisită, cu patru camere mari, cu pridvor generos dar și cu un mic demisol parțial - ce respectă arhitectura tradițională a locului. Amplasamentul casei este foarte bun, în zona centrală a localității dar detașat de vietul străzii principale, având accesul dintr-o uliță secundară. Moartea timpurie nu îi dă șansa să se bucure de ea, ca și cum casa odată terminată ar fi preluat ștabela ctitorului său și ar fi devenit mărturie a caracterului nobil al dr. Vasile Filipciuc și implicit a neamului pe care l-a reprezentat cu atâta hotărâre încă de pe băncile școlii.

Casa rămâne moștenire fratelui Filipciuc Găvrilă, "birău" (primar) în sat, căsătorit cu Filipciuc Năstuța. În timpul războiului casa a fost sechestrată de armata română și folosită ca și popotă. Familia a fost mutată într-o șură, în altă gospodărie. În 1944 când România întoarce armele împotriva Germaniei, casa trece în stăpânirea armatei ruse și rămâne în această postură până în 1957 când armata rusă se retrage. Familia Filipciuc reintră în posesia casei și a gospodăriei dar la scurt timp se dovedește că întreținerea casei le depășește puterile, astfel că are loc vânzarea casei, în 1969, către nepoata

Năstuței, Mihalca Viorica căsătorită cu Găboreanu Vasile. Anul 1970 a adus o iarnă grea, cu zăpadă multă care a năruit "șopru" – o mică evazare a pridvorului ce anima fațada principală - din care se mai vad astăzi cele 2 postamente din beton. Actualul proprietar Găboreanu Vasile stăpânește singur casa și toată gospodăria, și este mereu bucuros de oaspeți, găzduind cu amabilitate echipa VERNADOC în săptămâna dedicată măsurătorilor.

Constructorii casei au fost meșteri nemți din Țiptăraiu Vișeuului*¹, care au făcut "lucru nemțesc" (așa cum putem vedea și în cazul casei Petrovai – un alt obiectiv al taberei VERNADOC). Cu un aer de superioritate ei declarau că "românii știu fa' numa' din lemn lung", fără îmbinări în lungul bânelor (dl. Găboreanu). Diferența majoră față de "lucrul românesc" rezultă din însăși volumetria casei: dimensiuni mari în plan (14,85m x 11,95m, aproape dublu față de casele tradiționale maramureșene) și în secțiune (3,40m, față de uzualul 2,20m). Golurile de trecere sunt mari (ferestre și uși). Pentru ca "brâncile" (bârnelor) să-și păstreze planeitatea în cadrul suprafețelor mari, plane, ale pereților perimetrali, au fost făcuți "șăranți" - îmbinare în lungul bânelor. Casa de dimensiuni mari nu are "meșter grindă", sistemul structural nu mai depinde de acest element de rigidizare pentru că acoperișul nu mai reazemă direct pe pereți inducând forțe excentrice, ci pe un sistem independent de "scaune" ce se așează pur-și-simplu pe pereți. Tavanul este "cu stucător" adică tencuit, diferit de

Casa Filipciuc-Găboreanu în timpul taberei VERNADOC MM 2014. / L.Z.2014
Filipciuc-Găboreanu House during the VERNADOC MM 2014 camp. / L.Z.2014

THE FILIPCIUC-GĂBOREANU HOUSE in PETROVA

Laura Zaharia

In 1928, at his 43 years, Dr. Vasile Filipciuc (1885-1931) had become a deputy of Romania – a culmination of his prodigious activity of defending the Romanian interests in Maramureș. Being at a stage of his life where the professional fulfilment allowed him to take some time for the personal life too, he begins the construction of a house in his home village Petrova, in 1930. It was a lordly house – well lighted and airy, with four big rooms, a large stoop and a small partial underground floor – thus keeping the traditional architecture of the area. The placement of the house is very good, being located in the centre area of the village, but secluded from the noise of the main street because the access is made through a secondary street. The untimely death did not allow him to make the most out of this house, as if the house, once finished, took the position of its builder and became a living record of the noble character of Dr. Vasile Filipciuc and of the ancestry he so eagerly represented starting from an early age.

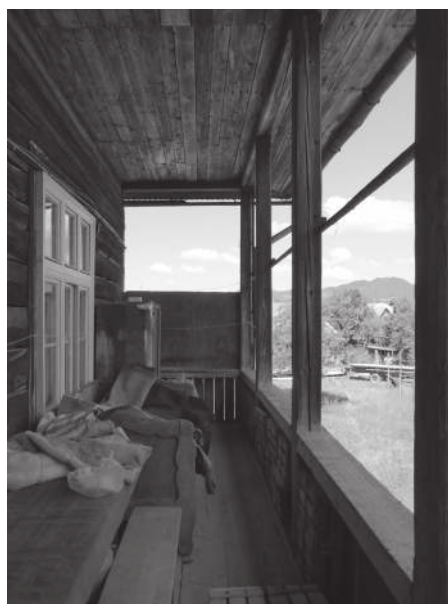
The house is inherited by his brother, Găvrilă Filipciuc the mayor of the village, who was married with Năstuța Filipciuc. During the war, the house was put a levy on by the Romanian army and used as a wardroom. The family was moved in the hayloft of another dwelling. In 1944, when Romania changed sides against Germany, the house was taken into possession by the Russian army and was owned by them until 1957, when the Russian army retreated. The Filipciuc

family is once again made owner of the house but they soon find out that they are unable to attend it, so the house is being sold, in 1969, to the niece of Năstuța, Mihalca Viorica married to Vasile Găboreanu. The year 1970 brought a harsh winter, with heavy snow that ruined the “balcony” – the little enlargement of the stoop that animated the front side of the house, from which one can see today the two pedestals made out of concrete. The current owner, Vasile Găboreanu, is keeping the house and the whole dwelling by himself and was always happy to welcome guests – friendly hosting the VERNADOC team in the week dedicated to the surveys.

The builders of the house were German masters from Țițtăraiu Vișeuului*1, who made a “German work” (the same we can see at the Petrovai house too – another objective of the VERNADOC camp). They declared with superiority that “the Romanian don’t know how to do it only from long wood”, without joinings lengthwise the beams (so Mr Găboreanu). Their main difference from the “Romanian work” is the volumetric analysis of the house itself: the big dimensions of the ground plan (14,85m x 11,95m, almost double from the traditional houses from Maramureș) and of the section (3,40m, compared to the usual 2,20m). The openings are big (the windows and doors). The joinings lengthwise the beams, called “șaranți”, were chosen in order for the beams (“brânci”) to keep their flatness

Podul uriaș, cu structură independentă. / L.Z.2014
The huge bridge, an independent structure. / L.Z.2014

Porticul. / L.Z.2014
The portico. / L.Z.2014

casele “lucrate românește” care au tavanul din scânduri geluite. O altă diferență majoră între metodele de lucru “nemțești” și “românești” este tratarea elementelor izolate - stâlpii și grinzile - care aveau o decorație elegantă și bine proporționată în cazul caselor “românești” iar la casele lucrate “nemțește” sunt reduse la minim (teșirea muchiiilor vii).

Lemnul folosit a fost stejar, esență cu o rezistență și o comportare bună în timp. De obicei lemnul era tăiat în februarie și curățat de crengi în proporție de 75%. Restul crengilor împreună cu “struțul” (vârful) erau lăsate pentru ca în primăvară să înmugurească și să consume seva rămasă în trunchi. Lemnul era prelucrat numai după ce mugurii se uscau.

Casa a fost acoperită de la bun început cu țigla, ceea ce a însemnat un alt mod de exprimare a stării materiale și sociale excepționale ale d-lui dr. Vasile Filipciuc. Petrovenii spun că țigla a apărut în satele maramureșene în anii ‘40, adusă de ungurii care la vremea aceea stăpâneau aceste teritorii. Deoarece casa deputatului Filipciuc a fost acoperită de la început cu țigla, petrovenii au preluat cu mândrie acest model, astfel că țigla montată pe acoperișul înalt în patru ape, specific maramureșan, a rămas o caracteristică pentru Petrova – ca sat de nemeși (neam ales).^{*2}

În anul 2008 familia Găboreanu – Viorica și Vasile – a găzduit cu bucurie, în frumoasa casă boierească, un grup de 6 studenți participanți la Atelierul de Urbanism – Urban Charrette – I.N.T.B.A.U.^{*3} ce a avut loc în comuna Petrova. După 6 ani, studenții și arhitecții s-au reîntors în Petrova, de data asta pentru a studia mai amănunțit arhitectura vernaculară. Echipa care s-a concentrat asupra casei Filipciuc-Găboreanu a fost formată din: Markku Mattila din Finlanda, Yhang Fangji și Wu Miaomiao din China, Denisa Petric, Alexandru Greceanu și Laura Zaharia din România.

Care va fi viitorul acestei case?

Actualul proprietar, dl. Vasile Găboreanu îi apreciază valoarea și o întreține după puteri. Se pune întrebarea dacă viitorul proprietar va avea aceeași atitudine pozitivă și nu va interveni brutal prin modificarea casei sau chiar mai rău prin demolarea ei. Pentru a evita orice pericol, ar fi bine ca această casă (și nu numai) să primească statut de protecție.

În altă ordine de idei, pentru ca o familie să se instaleze și să o locuiască aici, va fi nevoie de o infuzie puternică de capital, pentru lucrări de reabilitare și modernizare (grup sanitar, instalații electrice moderne, etc...), dar și o mare dragoste pentru casele tradiționale cu toate beneficiile și neajunsurile lor.

Integrarea casei într-un circuit turistic ce oferă servicii de cazare este altă posibilitate care ar pune-o în valoare.

Totuși, o construcție de însemnătate a casei Filipciuc-Găboreanu ar merita o destinație cu caracter public pentru a o face mai prezentă în viața satului și pentru a promova pleiada de oameni iluștri pe care Petrova i-a generat: Gheorghe Bilașcu, Alexandru Filipașcu, Vasile Filipciuc și Nicolae Petrovai. Astfel că se conturează ideea preluării casei de o organizație non-guvernamentală, care s-ar ocupa de restaurarea și apoi de gestionarea ei în a-i da o utilitate publică și de a o integra într-un circuit profesional.

Să sperăm... **vd**

^{*1} Colonist de etnie germană, originari din regiunea

*Fațada posterioară, pe care se văd îmbinările nemțești în lungul bânelor („șărași”). / L.Z.2014
Rear side, on which one can see the German junctions, lengthwise the beams. („șărași”). / L.Z.2014*

within the large, flat surfaces of the marginal walls. The house, even if it is that large, has no master-beam, because the structural system does not depend on this strengthening element anymore, due to the fact that the roof does not rest directly on the walls, thus inducing eccentric forces, but on an independent system “pe scaune” that are placed just like that on the walls. The ceiling is pargetted, this means it is plastered, different from the houses that have “Romanian furnishing”, where the ceiling is made out of joined planks. Another major difference between the “German” and the “Romanian” working methods is the way isolated elements are treated – the beams and the columns have an elegant and a well proportionate decoration at the Romanian houses, decorations kept at a minimum for the German houses (smoothing of the natural edges).

The used wood was oak wood, a material that has a good resistance and behaves well in time. Usually, the wood was chopped in February and cleaned off of branches in a proportion of 75%. The rest of the branches and the top of the tree were left in order to bud at spring and consume the sap left in the log. The wood was used only after the buds had dried.

The house was covered from the beginning with tiles, another way of showing off the great financial worth and social status of Dr. Vasile Filipciuc. The villagers of Petrova say that the tiles appeared in the villages of Maramureș in the 40s, when they were brought by the Hungarians that were in the control of those territories at that time. Because the house of the deputy Filipciuc was covered in tiles from the beginning the villagers of Petrova proudly followed this model and this way, the high hip roof, specific for Maramureș, covered in tiles, became a feature of Petrova – as a village of distinguished ancestry.^{*2}

In 2008, Găboreanu family – Viorica and Vasile – happily hosted in the beautiful lordly house a group of 6 students that participated at the Urbanism Workshop – Urban Charrette – I.N.T.B.A.U.^{*3}, that took place in Petrova township. After 6 years, the students and the architects came back to Petrova, this time in order to study more profound the vernacular architecture. The team that focused on the Filipciuc-Găboreanu house was formed from: Markku Mattila from Finland, Yhang Fangji and Wu Miaomiao from China, Denisa Petric, Alexandru Greceniuc and Laura Zaharia from România.

What is the future of this house?

The current owner, Mr. Vasile Găboreanu appreciates its value and keeps it as well as he can. But one can ask if the future owner will have the same positive attitude and will not brutally intervene and modify the house or, even worse, demolish it. In order to prevent this to happen, the best scenario would be that this house (and not only this) receives a protected status.

On the other hand, for a family to settle and live here, a big investment would be necessary for its rehabilitation and renovation (lavatory, modern electric wiring, etc.) but also a great love for traditional houses with all their benefits and disadvantages.

Integrating the house in a touristic circuit that offers hosting services is another possibility to make the most out of its value.

A building as important as the Filipciuc-Găboreanu house would deserve to be a public destination, in order to make it more present in the life of the village and in order to promote the many important people that were born in Petrova: Gheorghe Bilașcu, Alexandru Filipașcu, Vasile Filipciuc and Nicolae Petrovai.

Fântâna din curte. / MMA2014
The well in the courtyard / MMA2014

Vedere din stradă. / L.Z.2014
Sight from the street. / L.Z.2014

Zips (Munții Tatra), aduși de administrația austriacă în a doua jumătate a sec. XVIII în zona Vișeu, în scopul exploatării sistematice a pădurilor (DEX).

*² informații culese de la actualul proprietar dl. Găboreanu Vasile și de la dl. profesor Petrovai Ioan

*³ vezi articolul Alexandrei Lobonțiu "INTBAU Petrova 2008 – Atelier de Urbanism"

Bibliografie:

Alexandru Filipașcu: "Luptătorul maramureșan dr. Vasile Filipciuc" în revista Transilvania, anul 75 (1944), nr.10-12 http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/transilvania/1944/BCUCLUJ_FP_279996_1944_075_010_012.pdf

Laura Zaharia, absolventă a Universității de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" București, promoția 1992. Practică arhitectura în orașul Baia Mare, în județul Maramureș. Începând cu anul 2008 se preocupă de Protecția Peisajului Construit în Maramureș.

Thus the idea emerges, that an NGO should take the possession of the house, rehabilitate it, administrate its public utility and integrate it in a professional circuit. Let us just hope ... ▽

*¹ Colonists of German ethnicity, originating in the region Zips (Tatra Mountains), brought by the Austrian administration at the second half of the XVIII century in Vișeu area, in order to systematically exploit the forests (DEX).

*² informations taken from the owner of the house mr. Găboreanu Vasile and from teacher Petrovai Ioan.

*³ see the article of Alexandra Lobonțiu "INTBAU Petrova 2008 – Urbanism Workshop"

Bibliography:

Alexandru Filipașcu: "Luptătorul maramureșan dr. Vasile Filipciuc" in Transilvania magazine, year 75 (1944), nr.10-12 http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/transilvania/1944/BCUCLUJ_FP_279996_1944_075_010_012.pdf

Laura Zaharia graduated from the Architecture and Urbanism University "Ion Mincu" in Bucharest, in 1992. She practices architecture in Baia Mare, Maramureș County. Starting with 2008, she is concerning herself with the Protection of the Built Landscape in Maramureș.

Soba din cahle, într-una din camerele casei / MMA2014
The datch stove in the chamber / MMA2014

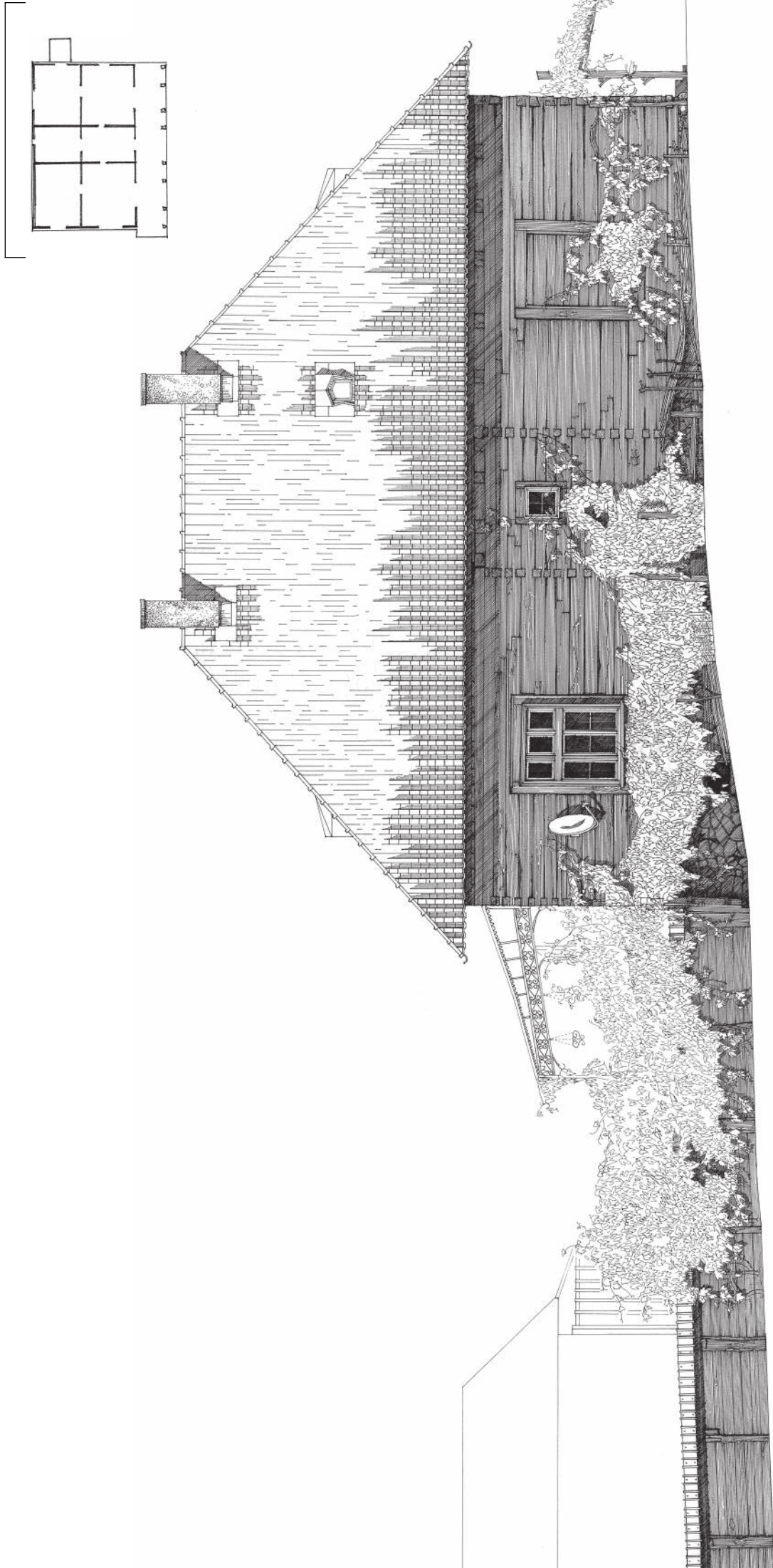
Denisa Petric probează un costum tradițional ce a aparținut d-nei Găboreanu (Mihalca Viorica). / L.Z.2014

Denisa Petric tries on a traditional costume that was Mrs Găboreanu's (Mihalca Viorica). / L.Z.2014

Schiță a casei Filipciuc-Găboreanu, făcută de Zhang Fangji
A sketch drawing by Zhang Fangji

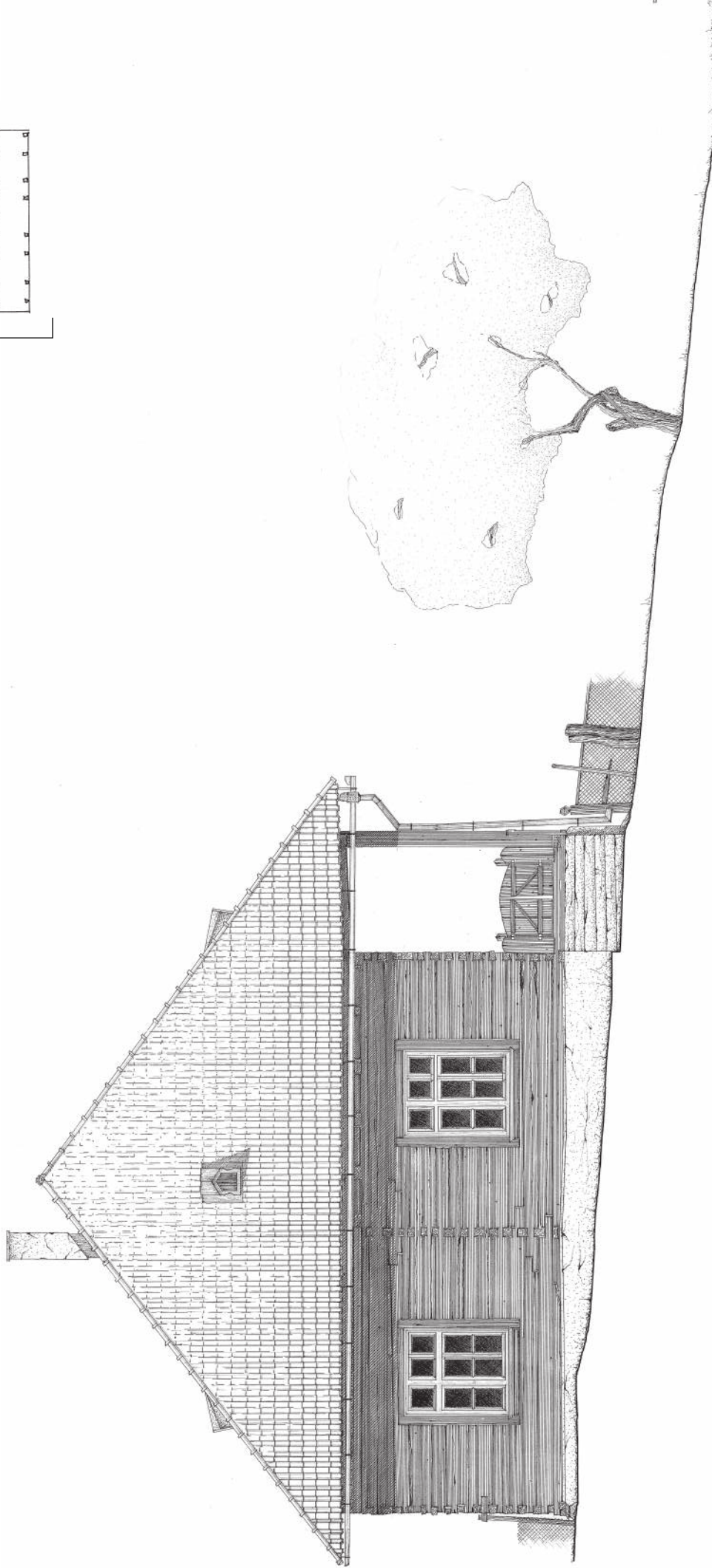
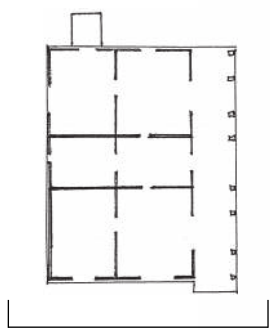

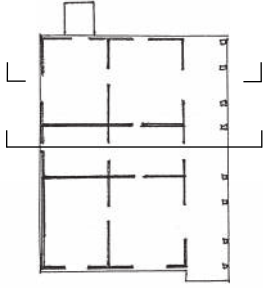
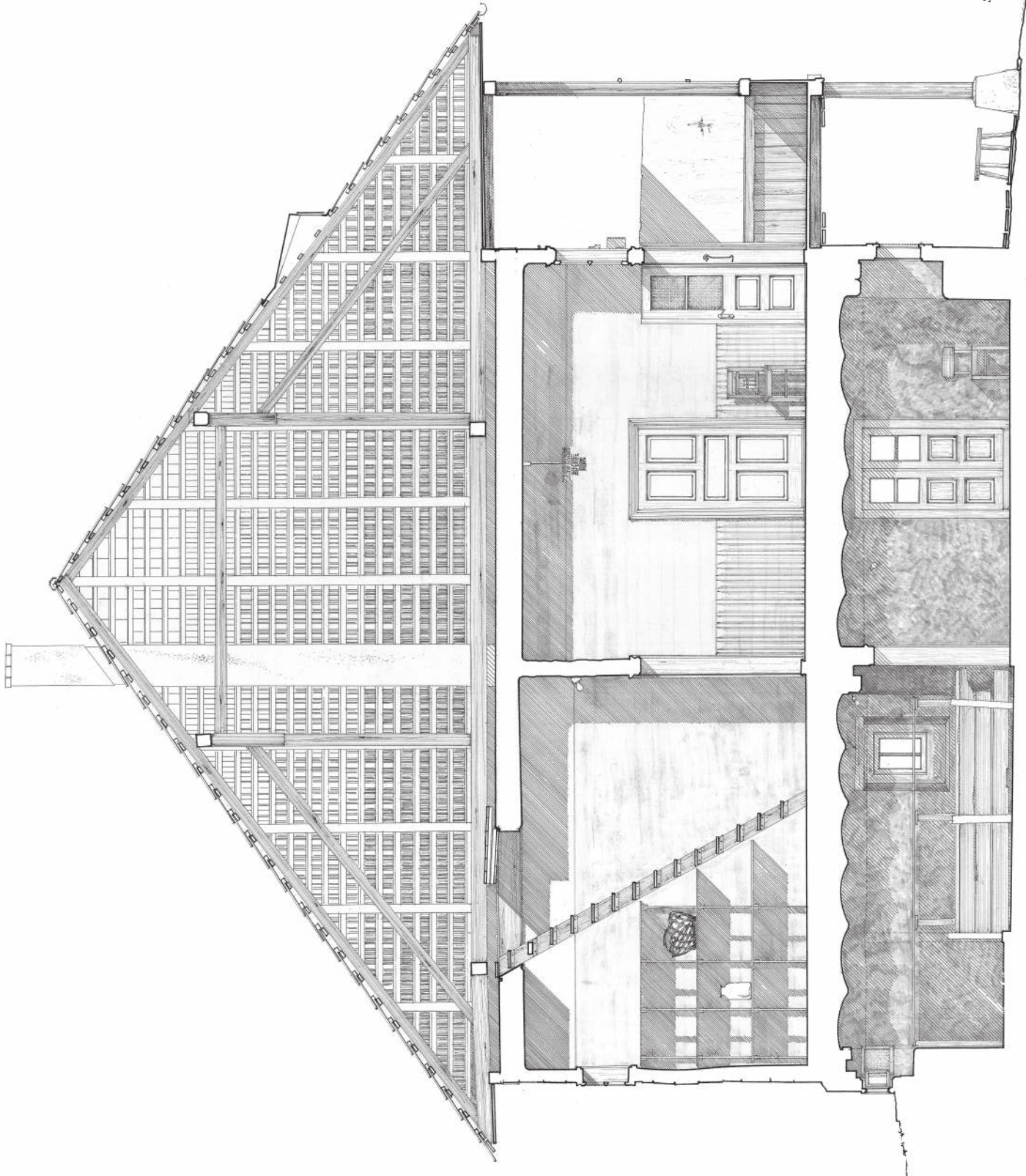
CASA GĂBOREANU, fațada, SW facade 1/100 (original 1/50) / Zhang Fangji

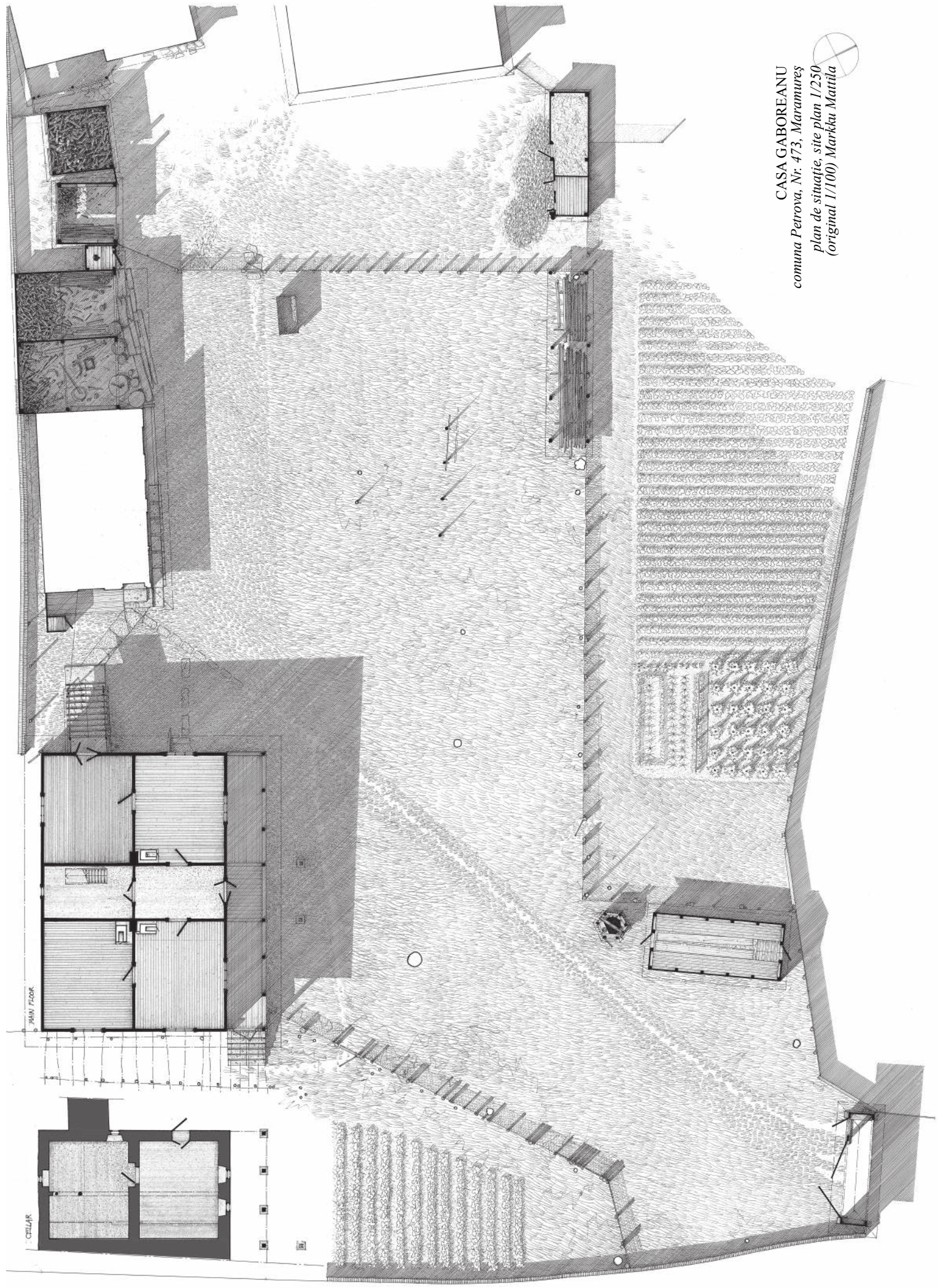
CASA GĂBOREANU, fațada, NW fațada 1/100 (original 1/50) / Wo Miao Miao

CASA GĂBOREANU, fațada, SE, facade 1/100 (original 1/50) / Alexandru Ivan Greceanu

CASA GĂBOREANU
secțiune transversală, cross section, 1/66
(original 1/33) / Laura Zaharia

CASA GABOREANU
comuna Petrova, Nr. 473, Maramures
plan de situatie, site plan 1/250
(original 1/100) Markku Mattila

MAN F200R

CELAR

PROGRAMUL PENTRU PROTECȚIA PEISAJULUI CONSTRUIT ÎN MARAMUREȘ

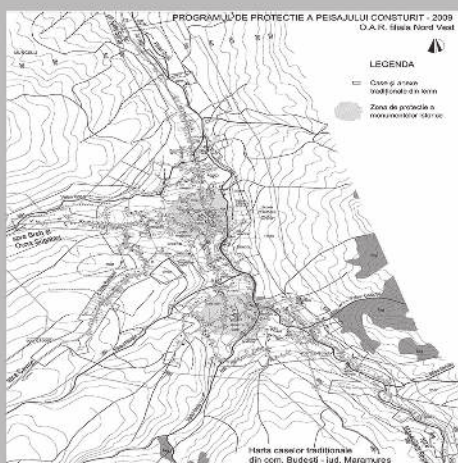
- etapa I -

FINANȚAT DE ORDINUL ARHITECȚILOR DIN ROMÂNIA, s-a desfășurat în anii 2009-2010 sub egida Ordinul Arhitecților din România - filiala Nord Vest, la inițiativa primarului comunei Budești, dl. Tămaș Liviu și a arh. Laura Zaharia. Este un demers pentru conservarea specificului local și a arhitecturii tradiționale prin reglementarea modului de construire în satele Budești și Sârbi de pe Valca Cosăului din Maramureșul Istoric.

THE PROTECTION PLAN FOR THE BUILT LANDSCAPE IN MARAMUREȘ

- phase I -

was funded by the CHAMBER OF ROMANIAN ARCHITECTS. It was initiated by the mayor of Budești, mr. Liviu Tămaș and arch. Laura Zaharia, in 2009-2010. The aim of this approach was the conservation of the local heritage and the traditional architecture, by setting rules for the building process in Budești and Sârbi villages, on Cosău Valley, in the old part of Maramureș county.

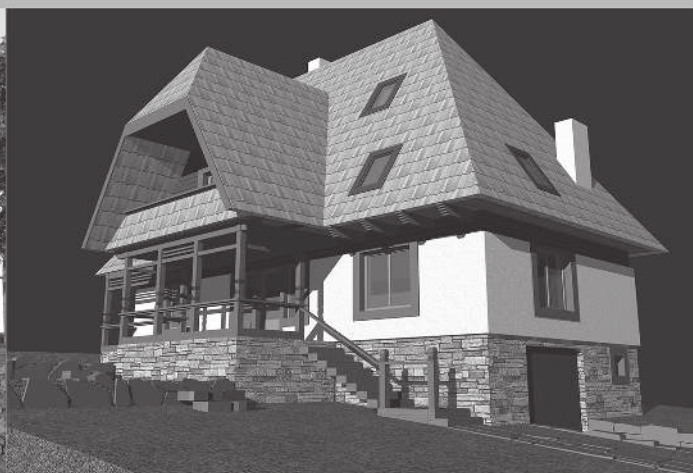

HARTA CASELOR TRADIȚIONALE în localitățile Budești și Sârbi, prezintă situația reală în anul 2009.

După ce a fost făcută ANALIZA TIPOLOGICĂ ȘI MORFOLOGICĂ a locuințelor din satele Budești și Sârbi, a fost elaborat un SET DE REGULI ARHITECTURALE necesar a fi respectat pentru casele noi, în vederea reconstrucției identității locale a acestor sate. Setul de reguli cuprinde ca element dominant acoperișul în 4 ape cu pantă mare (cel puțin 60%), folosirea cu generozitate a materialului lemnos, evitarea folosirii materialelor strălucitoare și a culorilor agresive.

Pe baza Setului de Reguli Arhitecturale a fost întocmit un CATALOG CU CASE ÎN STIL TRADIȚIONAL, oferit gratuit oricărui doritor de casă nouă.

Catalogul prezintă o varietate stilistică mare dat fiind că au fost 13 arhitecți care și-au dat concursul pentru realizarea lui: Cătălin Angheliescu, Alexandru Băban, Cornelia și Alexandru Costin, Emil Costin, Oxana Crăciun, Maria și Constantin Enache, Ionuț Filip, Edmund Futo, Simona Limborea, Carmen Țiplea, Laura Zaharia.

Toate materialele pot fi găsite la sediul Primăriei din Budești, la sediul O.A.R. Nord Vest din Baia Mare și pe pagina de Facebook ROMÂNIA VERNADOC.

PROGRAMUL PENTRU PROTECȚIA PEISAJULUI CONSTRUIT ÎN MARAMUREȘ

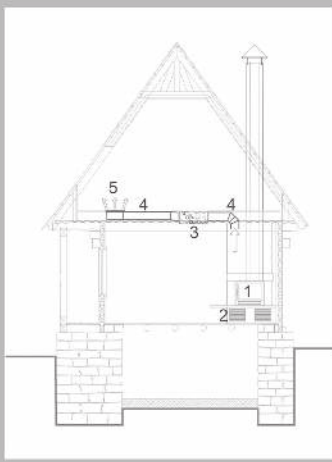
aflat în etapa a II-a a

s-a desfășurat în anul 2011 și a avut ca scop conservarea fondului construit tradițional existent în satele Budești, Sârbi și de pe Valca Cosăului din Maramureșul Istoric.

THE PROTECTION PLAN FOR THE BUILT LANDSCAPE IN MARAMUREȘ

Phase II

took place in 2011, and it aimed the preserving of the existing traditional buildings in the villages Budești, Sârbi and on Cosău Valley, in the old part of Maramureș county.

Scopul lucrării este acela de a oferi soluția pentru revitalizarea unei căsuțe tradiționale, de a o face locuibilă, oferind proprietarilor tot confortul necesar într-o locuință contemporană. Au fost tratate cele 2 tipologii majore ale caselor maramureșene:

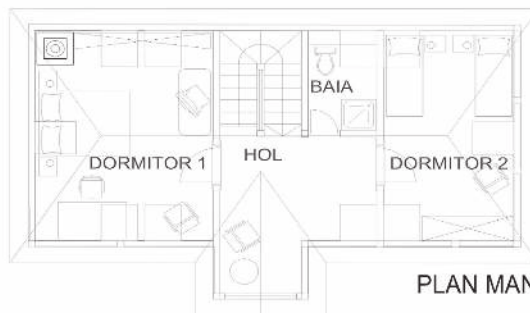
- casa cu 2 camere și tindă, șatră (prispă) în forma de „I,” și pivniță
- casa cu o cameră și tindă, șatră (prispă) în forma de „L” și pivniță

Lucrările principale propuse:

- consolidarea fundațiilor din zidărie uscată de piatră, a elementelor componente ale pereților (bârne din lemn), a planșeului peste parter și a șarpantei;
- refacerea învelitorii din șindrilă;
- amenajarea podului ca mansardă pentru zona de noapte a casei (2 dormitoare și un spațiu comun);
- amplasarea unei scări balansate în tindă;
- amenajarea a 2 grupuri sanitare: unul minimal la parter, în tindă și unul obișnuit la mansardă;
- realizarea instalației electrice conform cerințelor contemporane;
- realizarea instalației de încălzire în 2 variante: fie o instalație de încălzire cu corpuri statice și prepararea apei calde într-un cazan pe combustibil solid montat în șura casei, fie o instalație de încălzire cu aer cald preparat în șemineu.

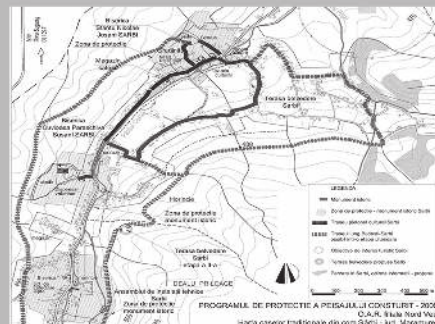
PLAN PARTER

PLAN MANSARDA

“TRASEELE PIETONALE CULTURALE” conectează obiectivele reprezentative pentru arhitectura tradițională și pentru identitatea locală a satelor Budești și Sârbi prin amenajarea unui traseu pietonal. Astfel vizitatorii ce se opresc să vadă una din bisericile de lemn vor avea posibilitatea să nu părăsască amplasamentul imediat după vizitarea monumentului istoric, ci să poată face o mică plimbare în zonă, observând imaginea tradițională a satelor maramureșene. Astfel se va mări perioada de timp petrecută de turiști în cele 2 localități și va fi încurajat spiritul întreprinzător al localnicilor către conservarea moștenirii tradiționale și către manufactura produselor tradiționale.

Toate materialele pot fi găsite la sediul O.A.R. N-V și pe pagina de Facebook ROMÂNIA VERNADOC.

România: Valoarea arhitecturii autohtone (Silvia Păun, ed. Per Omnes Artes, București, 2003) - Vederea comunei voievodale, dep. Maramureșului (p.15)
 The value of true architecture (Silvia Păun, ed. Per Omnes Artes, București, 2003) – Voivodal Village view, dep. of Maramureș (p.15)

VALORIFICAREA PATRIMONIULUI ARHITECTURAL MARAMUREȘAN

Veronica Iosip

“Arhitectura – prin cadrul ei spațial de mediere între natură, om și societate – reprezintă primul etalon în evaluarea componentelor civilizației unui popor, cu atât mai mult la cel român unde ocupă locul de creație majoră”. Astfel încadrează Silvia Păun arhitectura atât ca și concept cât și ca prezență fizică în cartea sa “România: Valoarea arhitecturii autohtone” (București, 2003) și pe drept cuvânt relația arhitectură-natură-om-societate evidențiată anterior este conceptul folosit în mod inconștient de către strămoșii noștri în satele românești. Proporțiile (adesea proporția de aur), ritmul plin-gol, umbra, prisma, poziționarea întregii gospodării alături de folosirea în mod firesc a materialului lemnos de proveniență locală au ajuns la un înalt nivel de execuție fiind o adevărată inspirație pentru arhitectura civilă a sfârșitului de secol XVII.

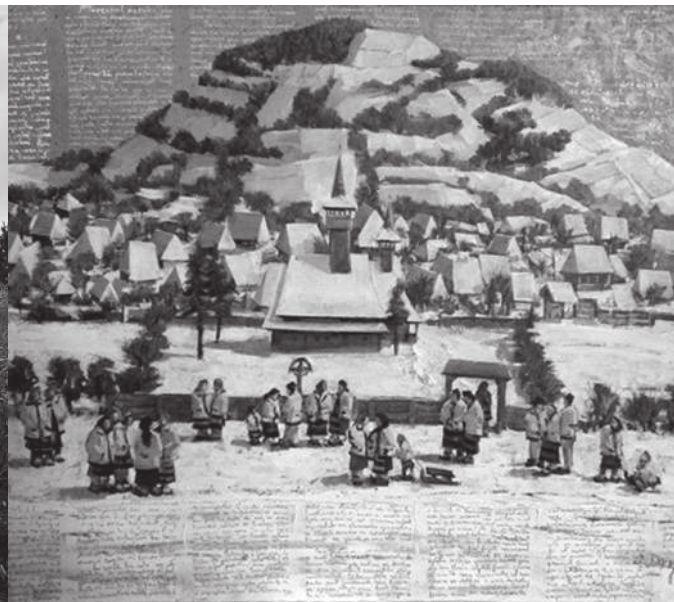
Maramureșul este o zonă și o lume aparte de pe teritoriul țării noastre iar arhitectura tradițională ce-i aparține nu cunoaște influențe exterioare României fiind o arhitectură populară românească originală (construcțiile din timpul ocupației austro-ungare au fost prezente predominant în orașele mari din Transilvania) și astfel casele țărănești sunt produsul firesc și excepțional al breslelor alcătuite din localnicii acestui areal. Bisericile de lemn de secol XVII și XVIII, monumente istorice maramureșene, vin să susțină această idee, ele având influența vechilor biserici gotice de zid. Aceste valori și ideea de conservare a lor nu reprezintă nicidecum o

staționare într-un trecut greoi și probabil greu de asimilat de către noile generații ci dimpotrivă o trezire la o realitate imediat inconjurătoare, o realitate influențată de acțiunile noastre, o realitate care (deocamdată din păcate) ne reprezintă. Recunoașterea trecutului și din punct de vedere constructiv, dovada palpabilă a sa, este la fel de importantă precum conștiința apartenenței la lungul șir al predecesorilor noștri, ai fiecăruia; acesta este singurul mod în care putem să ne organizăm viitorul.

Conceptul de ecomuzeu a fost introdus ca noțiune în Franța anilor 1971. Deși are la bază o idee holistică (aceea că accentul ar trebui să cadă asupra cumulului de elemente specifice care alcătuiesc tradiționalul), care este contestată de unii muzeografi, exemplele deja existente aduc dovada faptului că atâta timp cât există o legătură permanentă între locuitori (comunitate), turiști, clădiri (clădiri-patrimoniu), teritoriu, tradiții, instalații și nu în ultimul rând muzeele existente, fiecare parte componentă a ecomuzeului se dezvoltă firesc și armonios în relație cu celelalte. Ca obiectiv principal ecomuzeul își propune să rezolve atât partea de restaurare a patrimoniului cultural, natural și arhitectural reprezentativ pentru zona respectivă cât și valorificarea turistică și cultural-științifică a acestuia. Într-un articol din cartea “Protecția integrată a patrimoniului construit” (Tușnad, 2001), Serban Cantacuzino precizează: “Este o nevoie fundamentală de a spori vitalitatea pa-

Ecomuzeu Alsacia / Alsacian Eco-museum; foto: panoramio.com

Tablou Aurel Dan / Painting by Aurel Dan – Ambianța rurală / Rural ambience

MARAMUREȘ ARCHITECTURAL HERITAGE

Veronica Iosip

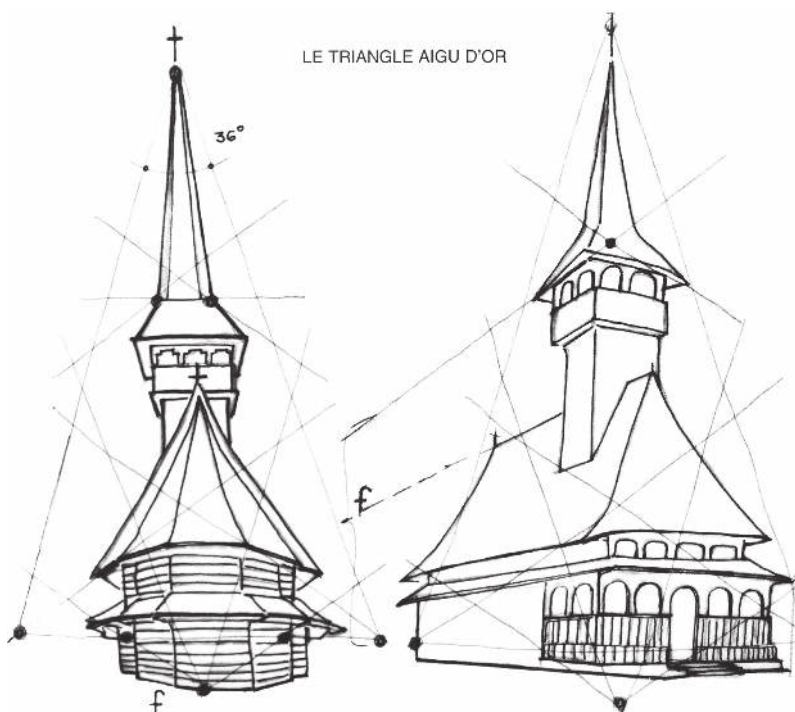
“Architecture - through the mediation between its spatial nature, man and society - is the first standard to assess components of civilization of a nation, the more to the Romanian where this major link stands as a major creation”. This is the way Silvia Păun sees the architecture as a concept and a physical presence in her book: „Romania: The value of true architecture” (Bucharest, 2003), and properly the relationship between architecture – nature – man – nature – society highlighted anterior is the concept used instinctively by our ancestors in the romanian villages. The proportions (most of the times the golden section), the rythm full-empty, the shadow, the porch, the positioning of the whole farm, next to naturally using the wood by local source had come to a high level of execution being a true inspiration for the civil architecture at the end of XVII century.

Maramureș is a unique place in our country and the traditional architecture that belongs there does not know about exterior influences; therefore it is an original romanian folk architecture (bigger constructions dating since the austro-hungarian occupation have been made mostly in the big cities of Transylvania), the natural and exceptional result of craftsmen guilds (locals).

The wooden churches of XVII and XVIII th century, historical monuments, highlight this idea, being in the same time under the influence of the gothic style wall

churches. These values and the whole idea of preserving them shouldn't be at all a down-time in a heavy past especially for the new awaken to a reality close to us, being continuously under the influence of our actions, a reality that for the time being (unfortunately) is representing us. Recognition of the past in terms of construction is as important as the conscience of us belonging to the long line of our ancestors. This is the only way in which we can organize our future.

The concept of „eco-museum” was introduced as a notion in France, in 1971. Even though it takes its roots from a holistic idea (that not only each element of a whole have their importance but also the relation formed between them makes them unique), idea that has been challenged by some museum employees, the examples already existing prove the fact that as long as there is a permanent connection between the people (community), tourists, buildings (heritage buildings), territory, traditions, traditional establishments and not at last the existing museums, every part of the eco-museum is developing in harmony with the others. The main purpose of the eco-museum is to solve the restauration of the cultural, natural and architectural patrimony, the one that represents one certain area as well as the touristic and cultural-scientific evaluation of it. In an article from the book „The incorporated protection of the built patrimony” (Tușnad, 2001), Șerban Cantacuzino specifies: „There is a fundamen-

România: Valoarea arhitecturii autohtone (Silvia Păun, ed. *Per Omnes Artes*, București, 2003) - Triunghiul de aur / Gold triangle; identificat de către prof. A. Gheorghiu la bisericile românești de lemn (p.104)

La colindat / Singing carols

trimoniului construit și de a încuraja însușirea lui de către locuitorii înșiși. Patrimoniul aparține comunității care îl moștenește astăzi. El permite comunității o înțelegere mai bună a originilor și identității culturale proprii. Indiferent de valoarea lui artistică sau istorică, patrimoniul nu poate fi considerat ca atare decât atunci când comunitatea manifestă un atașament emoțional față de el. Activitățile turistice trebuie să fie nu numai atent proporționate față de caracteristicile fizice ale patrimoniului, dar și față de capacitatea de acceptare a populației care îl locuiește, a cărei relație de zi cu zi cu acest spațiu să nu fie în nici un fel deranjată. Numai în aceste condiții patrimoniul rămâne **viu și autentic.**”

Georges-Henri Rivière (fondatorul Muzeului de Arte și Tradiții populare din Paris) afirma că “Un ecomuzeu este un instrument ce dă putere unei populații conștiente care l-a făurit și care îl exploatează împreună. O putere dată de conlucrarea dimpreună a experților cu facilitățile și resursele existente alături de comunitatea definită de anumite aspirații și modul ei de apropiere față de zona respectivă.” În același timp el însuși spune, pe drept cuvânt, că în acest mod locuitorii se pot privi ca într-o oglindă recunoscându-se pe ei înșiși și găsind conexiuni cu strămoșii lor (prin continuitatea generațiilor) dar mai presus de toate ecomuzeul reprezintă și o adevărată școală unde aceștia își pot repera problemele locale pentru a găsi soluții propice unui viitor mai bun. Putem astfel constata că prin marcarea unei zone sub titlul de ecomuzeu se dorește simplul fapt de a conștientiza **valoarea firescului** rezultat în urma dezvoltării ei pas cu pas într-o perioadă mai lungă de timp.

Un bun exemplu este Ecomuzeul din Alsacia, Franța, unde un mediu format natural a fost conservat din toate punctele de vedere locuitorii trăind după regulile acelor timpuri. Participanții la acest proiect sunt atât volun-

tarii cât și localnicii care trăiesc în zonele din imediata apropiere. Important este și faptul că semnalul de alarmă a fost tras de către un grup format în majoritate din studenți la istorie și arheologie care au decis să facă un proiect de revigorare a zonei iar începând cu anul 1973 este înființată Asociația Caselor Tradiționale din Alsacia. Casele care nu se mai puteau recondiționa au fost transportate astfel pe un teren donat de o comună din apropiere și reconstruite iar cu sprijinul Consiliului Local și al voluntarilor până în 1984 (anul inaugurării ecomuzeului) au mai aparut 19 case reprezentând principalele tipologii de arhitectură alsaciană după modelul descris de Georges-Henri Rivière.

În Italia există deasemenea un ecomuzeu pe valea Incarzio acesta purtând denumirea de “Ecomuzeul din Mistîrs” inaugurat în 2009. Acest muzeu viu care s-a născut și trăiește chiar pe teritoriul său original dă posibilitatea atât vizitatorilor cât și locuitorilor care poate au rupt în mare parte relația cu generațiile trecute, să redescopere legăturile cu trecutul consolidându-și astfel patrimoniul inestimabil al cunoștințelor tradiționale. Se formează așadar o carte de vizită prin **concretizarea unor valori importante** atât pentru vizitatori dar mult mai mult pentru tinerii locuitori care nu își mai găseau un rost în zonă.

Recent există impulsul de a fi pus în aplicare acest concept și în România iar Ecomuzeul Regional Sibiu constituit în 2006 este unul dintre exemple. Acesta reprezintă un început important pentru o altfel de abordare însă modul în care este momentan conceput răspunde mai degrabă modului de organizare a unei organizații și nu încurajează neapărat o conviețuire firească a elementelor ce-l compun după modelul lui Rivière.

Ecomuzeul Țării Crișurilor care este momentan în

*Reconstrucția caselor Ecomuzeului Alsacian
The reconstruction of the Alsacian Eco-museum houses; sursa
foto: site ecomuzeu*

*Wood carver – Mistirs Eco-museum; sursa
foto: site ecomuzeu Sculptor in lemn – Ecomuzeul Mistirs*

tal need to grow the pulse of our builded patrimony and to encourage the aquiring of it by the population itself. The patrimony belongs to the community that inherits it today. It allows a better understanding of the origins and of the self historical value, the patrimony cannot be taken into consideration as such only when the community manifests emotional attachment to it. The touristic activities should be very carefully proportioned to the physical characteristics of the patrimony, but also to the capacity of acceptance of the community that lives in it, whose daily relation with this place is not to be in any way disturbed. In these conditions only, the patrimony stays **alive** and **authentic**.

Georges-Henri Rivière (the founder of the Art Museum and Popular traditions in Paris) was claiming that: "An ecomuseum is an instrument that empowers an awaken community who builds and exploits it together. This power is given by the co-operation of the experts with the existing resources alongside the locals defined of certain aspirations and its own way of approaching to that certain area. In the same time, he says that in this way the inhabitants can look at themselves as in a mirror, recognizing their inner real desires and detecting new connections with theirs ancestors (through the continuity of the generations), but most of all an eco-museum represents a real school where they can spot their local issues in order to find solutions for a better future. We can therefore mark a certain area giving it the title of an eco-museum and as a result we will receive the most important thing: the awareness of the **natural value** resulting from the development of the community step by step during a longer period of time.

A good example is the eco-museum from Alsacia, France where a naturally formed environment was

conserved from all the points of view; the inhabitants make their own rules, the rules from a forgotten time brought up to life. The participants to this project are both volunteers and local people living in the nearby areas. The important fact is that the wake up call was given by a group of students from College of History and Archeology that decided to revitalize the area. So, everything started in 1973 by founding the Asociation of Traditional Alsacian Houses; the houses considered important were taken in an area donated by a closeby village and reconstructed with the help of volunteers and City Council. Until the year of the inauguration (1984) when built a number of 19 more houses representing the main typologies of alsacian traditional architecture based on the concept proposed by Georges-Henri Rivière.

In Italy there is such an ecomuseum in the Incajojo Valley that was initiated in 2009 having the name of "The Eco-museum of Mistirs". This living museum was born and lives right on its original territory allows both visitors and residents to rediscover the broken connections with past generations thus consolidating its priceless heritage of traditional knowledge. It therefore forms a visit card through the materialization of such important values for both visitors but more for young people who no longer found a purpose for themselves in the area.

Recently there has been the impulse of applying this concept in Romania also and The Regional Eco-museum from Sibiu, opened in 2006 is one of the examples. This one represents an important beginning for a different approach but the way it is currently conceived responds rather to the way of structuring an organization and is not necessarily encouraging a normal cohabitation of the elements that compose it according to Rivière.

Ecomuzeu Regional Sibiu, Moșna / Regional Eco-museum Sibiu; foto: wikipedia

proces de dezvoltare este cel de-al doilea exemplu de încercare de abordare a conceptului de ecomuzeu dorindu-se în principal să se protejeze ținut anumite puncte de interes de pe un teritoriu mai vast.

În cazul Maramureșului ruptura cea mai mare este dată de lipsa de “relaționare” între locuitori și patrimoniul construit putând vorbi de o plafonare și de cele mai multe ori chiar indiferență față de acesta. Singurul mod prin care arhitectura tradițională maramureșană atât a caselor cât și a bisericilor poate fi promovată este atunci când există cerere pentru case sau biserici de lemn, paradoxal, înafara arealului maramureșan, și de multe ori înafara granițelor țării și aceasta sub scutul imaginii vechilor construcții de lemn din zonă. Observăm în acest moment un fapt real: arhitectura tradițională din Maramureș își “părăsește” locul de baștină (cu voie sau fără voie) lasând loc (cu voie sau fără voie) arhitecturii de împrumut ce-l împânzește pe zi ce trece. Singurii care se bucura cu adevărat de ea devin românii (din orice zonă a țării) plecați pe alte meleaguri și care în dorul lor de ai lor și de ale lor, își construiesc în sânul comunității respective ansambluri grandioase care le aduc aminte de “acasă”.

Intrebare: cum putem reface legătura dintre comunitate și valoroasele construcții autentice care încă există în interiorul ei? Ca gest reflex, pentru a putea aprecia ceea ce e momentan la îndemâna noastră, ar fi să ne imaginăm că jucăm un joc în care noi suntem cei care am plecat de lângă casă și tot ceea ce e material și ne reprezintă stă deoparte și așteaptă; întâlnirea ar stârni noi emoții și ar reface legături vechi... Însă acest lucru este cu neputință de realizat și revenindu-ne în fire realizăm că singura noastră șansă este adoptarea unor noi strategii de abordare a patrimoniului construit, ecomuzeul primând printre ele. Este important ca o comunitate să

realizeze că valorile din cadrul ei sunt sub controlul său direct și nu “trăiesc independent” iar acest lucru va permite noi abordări spre o conservare distinctă vis-a-vis de alte areale ale aceleiași zone. Dezvoltarea durabilă este consecința directă și trăsătura de bază a conceptului de ecomuzeu și se bazează atât pe dezvoltarea locală (promovarea valorilor locale) cât și pe îmbunătățirea relațiilor pe plan local ecomuzeul jucând rolul de instrument al dezvoltării capitalului social.

Putem considera astfel că ecomuzeul este “jocul” pe care trebuie să îl jucăm dacă dorim să mai numim locul nostru “acasă”, pentru că în încercarea noastră de a ne regăsi pe noi ca oameni care fac parte dintr-un șir de generații, **acasă** este singurul loc unde putem să ne refacem cu adevărat alături de valorile în care am crezut. ▯

Poarta / Gate

Criş Land Eco-museum which is currently under development is the second example of the attempt to approach the concept of wanting an ecomuseum is mainly aimed to protect certain points of interest on a larger area.

As far as Maramureş region is concerned, the biggest split comes from the lack of “communication” between the inhabitants and the built heritage ; sometimes we can even talk about restriction or even indifference concerning the patrimony. The only way in which the traditional architecture from Maramureş can be promoted, and here I speak about traditional houses and old churches, is when there is demanding for wood houses or churches outside Maramureş area or even abroad (because the simple image of this kind of architecture has become very commercial). Nowadays we notice a real fact: the traditional architecture from Maramureş is leaving home (with or without its will), leaving room (with or without its will) for the “borrowed” achitecture that infests it day by day. The only ones that truly rejoice this ancient architecture are the romanians (from any part of the country) that have left Romania and that are building in the middle of their new community big complexes to remind them of home.

Question: how could we re-establish the connection between community and its authentic valuable constructions that still exist inside of it? As a reflex action, in order to learn how to apreciate what we still have, we could think about playing a little game in which we are the ones that left home and every material thing that represents us is sitting aside waiting; meeting us with it would arise new emotions and rebuild older connections. However, this thing is impossible to accomplish and we get to realize that our only chance is to adopt new strategies to tackle the built heritage,

eco-museum excelling among them. It is very important for a community to realize its values because they are under its own will and not detached. This thing will enable new approaches of preservation over another areas. Sustainable development is the direct and basic feature of the concept of eco-museum and is based on both local development (promoting local values) and improving local contact; eco-museum is acting now as a tool of social capital development.

We could say now that the eco-museum is the “game” we must play if we want to call our place “home” because in our attempt to find ourselves as people who are part of a series of generations, **home** is the only place where we can truly restore the values in which we belived in. ▯

1) Găvrilă Hotico-Herenta își prezintă atelierul și explică despre tehnicile și uneltele pe care le-a folosit de-a lungul carierei sale.

Găvrilă Hotico-Herenta presents his workshop and explains the techniques and tools he used throughout his career.

2) Portretul meșterului restaurator Găvrilă Hotico-Herenta, fotografiat în curtea sa în timpul interviului.

The portrait of master restorer Găvrilă Hotico-Herenta, photographed in his courtyard during the interview.

MEȘTERUL GĂVRILĂ HOTICO-HERENTA

Andreea Ștefania Kadar

Maramureșul de odinioară

Coborând o potecă oarecare și luând la picior peisajul agro-pastoral, învelit în lungi parcele multicolore și vălurit de vesele dealuri, ajungem într-o vale. În zare, acoperișurile zvelte ale caselor ne îmbie să pătrundem satul, al cărui contur îl deslușim treptat. Biserica se află în centrul acestuia ca un nucleu, în jurul căruia se învelesc asemenea unor coji de ceapă, straturile țesutului rural: biserica și curtea ei, urmate de ulițe și case, protejate de grădini și hotare, împrejmuite la rândul lor de livezi, culturi și păduri. *“Satul nu este ceea ce specialiștii numesc «o compoziție de ansamblu» - ci o nesfârșită bogăție de expresii arhitecturale puse sub semnul spontaneității. Fiecare gospodărie, fiecare casă îmbracă haina unei distincte individualități, înfățișând fiecare, un alt mod de a aborda terenul, de a cucerii relieful, de a-și apropria vegetalul, de a clădi pridvorul, de a interpreta detaliul constructiv sau de a plăsmui ornamentul. Fiecare casă, fiecare gospodărie pare că se află în căutarea febrilă a propriului său pitoresc”*^{*1}.

Sufletul acestor locuri sunt oamenii, iar printre ei cei care le sculpează formele sunt meșterii. Acești meștrii ai lemnului știu să valorifice materialul viu ce le oferă protecție și căldură, construind case și biserici și sfințind locurile în care au muncit. Meșterii au protejat dintotdeauna munca predecesorilor lor, restaurând-o și învățând din înțelepciunea cu care au fost ridicate. Ei au fost păstrătorii valorilor tradiționale și a dragostei față de

lucrul bine făcut. Puțini astfel de oameni au mai rămas azi în măsură să le calce pe urmă. Și totuși, *“dacă mai există meșteri comparabili cu meșterii din trecut, primul pe care l-am putea menționa este Găvrilă Hotico-Herenta din Ieud”*^{*2}. Activitatea sa în ceea ce privește conservarea patrimoniului național este de o calitate excepțională. Lucrările sale de conservare oferă exemple de intervenții minime de o competență desăvârșită. Cu grijă față de autentic și cu smerenie pentru arta vechilor meștrii, *“meșterul Hotico ne învață un lucru foarte important - faptul că implicarea activă în observarea clădirilor istorice poate să reducă din pierderea continuității practice și orale cu trecutul”*^{*2}.

În inima satului său natal, în Maramureș, l-am întâlnit recent pe acest deosebit meșter, nepotul marelui făuritor de artă populară, căruia îi poată mai departe numele cu mândrie. Bucuros de musafiri, meșterul a dorit să inițieze conversația povestind cu drag despre bunicul său. Acesta din urmă, Găvrilă Hotico-Herenta bătrânul (1870-1953) a fost o mare personalitate prea puțin amintită astăzi. Un meșter geniu, care a dus faima Maramureșului dincolo de granițele sale, el a practicat diverse meserii cu o polivalență fantastică, fiind deopotrivă sculptor, constructor de instalații țărănești, fierar, pietrar, zidar, pictor, rotar, dogar, tâmplar, creator de recuzită pentru spectacolele folclorice. Făcea inclusiv funie pentru clopotele bisericilor și lumânări pentru lăcașuri culte și confecționa cu mare ușurință

3) Unealtă din lemn folosită de către bunicul meșterului restaurator pe parcursul carierei sale.

Wooden hand tool used by the master restorer grandfather during his career.

4) Compas aparținând lui Găvrilă Hotico-Herenta bătrânul, lăsat moștenire urmașilor săi.

Compasses belonging to Găvrilă Hotico-Herenta the old, bequeathed to his successors.

MASTER GĂVRILĂ HOTICO-HERENTA

Andreea Ștefania Kadar

Maramureș in the old times

Descending a path and wandering through the agropastoral landscape, covered with colorful long plots and waved with merry hills, we reach a valley. In the distance, the slender roofs of the houses invite us to discover the village, whose outline we gradually discern. The church is located in its center, as a nucleus around which are wrapped, like some onion peels, the layers of the local and territorial rural tissue: the church with its courtyard, followed by streets and houses, protected by gardens and borders, which in turn are surrounded by orchards, crops and forests. *“Every household, each house wears a distinct individuality, each of them showing a different way of approaching the land, of conquering the relief, of appropriating the vegetal world, of building their porch, of interpreting the construction details or creating the ornament. Each house, each household seems to be in the febrile pursuit of its own picturesque”*^{*1}.

The soul of these places is the people. And among them, those who carve their shapes are the master carpenters. These masters of the wood know how to capitalize this living material that provides them protection and warmth, building houses, churches and bringing value to the places where they worked. These people have always respected their ancestors' work, restoring it and learning from the wisdom with which they were erected. They were the keepers of the traditional values and of the love for the well-done work.

Few such people are left today able to follow in their footsteps. However, *“if there are today carpenters comparable with the church carpenters of the past, the first to think of is master Găvrilă Hotico-Herenta from Ieud”*^{*2}. His work regarding the preservation of the national heritage is of exceptional quality and his preservation works provide examples of minimal but utterly competent intervention. With genuine care and humbleness for the art of the old masters, *“Hotico learns us something very important - that an engaged training in reading the historical buildings may reduce the loss of the practical and oral continuity with the past”*^{*2}.

In the heart of his native village in Maramureș, I have recently met this great master, the grandson of the peculiar popular art creator, whose name he proudly bears further on. Happy to have guests, the master insisted on starting the conversation by dearly telling stories about his grandfather. The latter, Găvrilă Hotico-Herenta the old (1870-1953), was a great personality too little remembered these days. A master genius who led the fame of Maramureș beyond its borders, he practiced various professions with a fantastic versatility, being both sculptor, builder of peasant installations, blacksmith, mason, painter, wheelwright, cooper, carpenter, creator of props for folk performances, producer of rope for the church bells and candles for religious places. He used to easily manufacture all the tools he needed. *“A self-taught intellectual peasant”*, his

5) Unele manuale pentru prelucrarea lemnului realizate de către Găvrilă Hotico-Herenta bătrânul, azi în atelierul nepotului său.
Wood processing hand tools made by Găvrilă Hotico-Herenta the old, now in the workshop of his grandson.

6) Discuții cu meșterul Hotico pe prispa casei acestuia, înainte de apusul soarelui.
Discussions with master Hotico on his porch, before sunset.

toate ustensilele de care avea nevoie. Acest “*țaran intelectual autodidact*”^{*3} a deținut și prima bibliotecă particulară publică din sat, de unde consătenii împrumutau reviste și cărți - unele de referință pentru cultura maramureșană. “*Sătenii se adunau la casa lor, uneori seară de seară, iar el le citea din diverse reviste la care era abonat*”^{*3}. Aceste șezători culturale erau extrem de apreciate, mai ales că analfabetismul era la ordinea zilei și accesul la cultură al țăranilor aproape inexistent. “*A fost om de cinste în sat - moșul, cum i se spunea, era făt al bisericii*”, povestește nepotul acestuia. Meșterul de azi moștenește de la bunicul său toată dragostea lucrului bine făcut, talentul și iscusința cu care și-a clădit cariera de restaurator, dar și afinitatea față de munca cu lemnul. Prima curiozitate pe care am avut-o a fost legată de proveniența numelui Herenta. După spusele sale, Herenta este o poreclă nemțească. Strămoșii lui se trag din zona Vișeuului, probabil din comunitatea de țipțeri de aici. Țipțerii au venit în Maramureș în cel de-al doilea val de colonizare germanică a zonei, inițiat de habsburgi începând cu anul 1776. Îndeletnicirea lor principală a fost exploatarea și prelucrarea lemnului. Pe Valea Vaserului, țipțerii plantau molid, aveau grijă de pepiniere, defrișau păduri, trimiteau plute pe apă la vale până la Sighet, Vișeu și Borșa, construiau drumuri și poduri de lemn. Dragostea pentru lemn este în sângele acestor oameni - strămoșii lui Herenta.

Revenind la Găvrilă Hotico-Herenta nepotul, se știe că este un mare restaurator ce a dat viață monumentelor timp de jumătate de secol și a salvat zeci de bijuterii arhitecturale din lemn. Meșterul s-a născut în Ieud pe data de 15 august 1938. Cum a împlinit 20 de ani în anul 1958, și-a început activitatea ca restaurator. În cei 52 de ani de carieră, a restaurat 68 de biserici de lemn, a strămutat 14 (atât de cult, cât și muzeu) și a construit

16 biserici noi. Au existat 28 loturi de restaurare pe teritoriul țării, dintre care el a aparținut celui destinat bisericilor din Transilvania. Angajat în cadrul Muzeul Maramureșan din Sighetu Marmației timp de 20 de ani, a restaurat mai mult de 40 de obiective aparținând Muzeului Etnografic în aer liber, sub îndrumarea etnologului și muzeografului Mihai Dăncuș. Rugat să povestească despre munca sa, spune că viața pe șantier nu a fost ușoară, dar i-a adus satisfacții enorme. A lucrat și a restaurat alături de arhitecții Antonescu și Niels Auner, care i-au dat mână liberă să se gospodărească pe șantiere după propria experiență și după cunoștințele sale valoroase. “*Ca și acasă, așa și pe șantier!*”, ne povestește meșterul. Echipa sa era formată din consăteni și număra aproximativ 14-16 persoane. Fiind șef de șantier, programul îl făcea el însuși: de la orele 7.00 la 17.00 se muncea intens, cu o oră pauză de masă. Mergea acolo unde era delegat și doar o dată la 4 săptămâni își vizita familia - “*pentru 3 zile, fiindcă pe atunci așa era legea*”. Aveau două luni de concediu neplătit, în ianuarie și februarie când vremea nu le permitea să muncească. Începând cu prima zi a lunii martie a fiecărui an, activitatea pe șantier se relua odată cu venirea primăverii. Meșterul fost mânat de pasiune și de dragoste față de muncă, valoare și cultură; nu a căutat niciodată să facă avere cu meseria lui!

Pe parcursul întregii sale cariere a fost foarte sever și cerea în primul rând disciplină. Muncea cu frică și cu conștiința ca totul să fie conform legilor, în cea mai bună ordine. Relatează ușurat că nu a avut accidente grave pe șantiere, ce durau în medie câte 4-6 luni fiecare. După ce a intrat în pensie, a lucrat încă și mai mult! Și zice că nu s-a abătut de la tradiția maramureșană, orice comandă ar fi primit! Despre monumentele sale iubite istorisește plin de viață. Explică cu detalii cum

7) Casa din lemn în care locuiește meșterul Găvrilă Hotico-Herenta.

The wooden house where master Găvrilă Hotico-Herenta lives.

8) Troiță din lemn în curs de realizare în atelierul alăturat casei meșterului.

Wooden roadside crucifix in progress made in the workshop next to the master's house.

grandfather owned the first private library opened for the public of the village, from where the villagers borrowed magazines and books - some of them important references for the culture of Maramureș. *"The villagers gathered at their home, sometimes every night, and he used to read out loud from various magazines he was subscribed to"*³. These actual literary soirées were extremely appreciated; especially that illiteracy was common and the access of the peasants to culture was almost inexistent. *"The old man, as he used to be called, was a man of honor in the village and also a child of the church"*, says his grandson. The master inherits his grandfather's love for the well-done job, his affinity for working with wood, his talent and his skills which helped him build up a restorer career. The first curiosity that I had was related to the origins of the name Herenta. According to him, Herenta is a Germanic nickname. His ancestors come from the region of Vișeu, perhaps from the Țițter community established there. The Țițters came to Maramureș in the second wave of the German colonization of the area, initiated by the Habsburgs starting 1776. Their primary occupation was wood processing. On the Vaser Valley, the Țițters planted spruce, cared for nurseries, deforested and sent water rafts downhill to Sighet, Vișeu and Borșa, built floats on water, roads and wooden bridges. The love for wood is in these people's blood - the ancestors of Herenta.

Returning to Hotico Herenta Gavrilă the grandson, he is well-known to be a great restorer who gave life to monuments for more than half a century and who saved dozens of wooden architectural jewels. The master was born in Ieud on the 15th of August 1938. When he turned 20, in 1958, he began working as a restorer. In his 52-year career, he restored 68 wooden churches, displaced 14 (both religious and museum

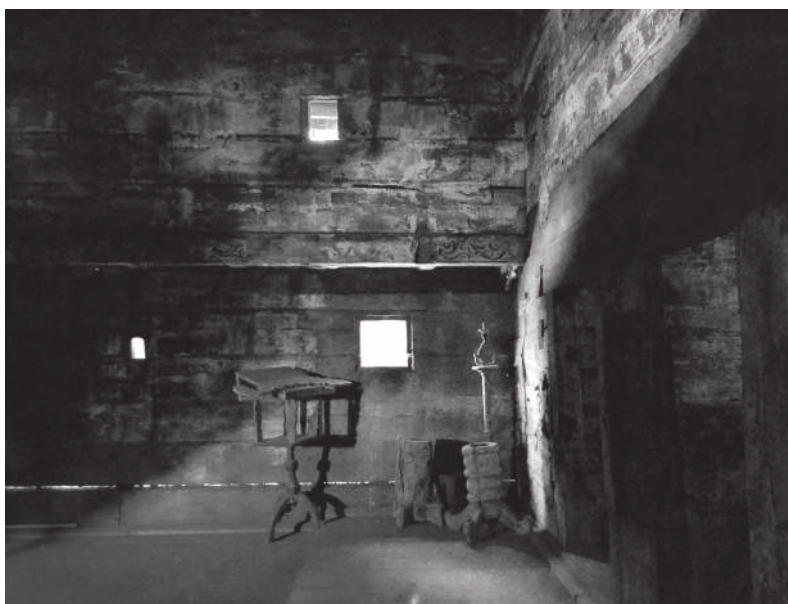
churches) and built 16 new ones. There were 28 lots of restoration in the country and he belonged to the one dedicated to the churches of Transylvania. Employed by the Maramureș Museum in Sighet for 20 years, he restored more than 40 constructions belonging to the outdoor Ethnographic Museum, under the direction of Mihai Dăncuș, ethnographer and museographer. Asked to talk about his work, he says that life on the building site was not easy, but it brought him enormous satisfaction. He worked with architects Gil Antonescu and Niels Auner, who gave him a free hand to manage the restoration works according to his own experience and valuable knowledge. *"Like home, like site!"* tells the master. His team was made up of villagers from Ieud and counted approximately 14-16 persons. Being the chief of the site, the working schedule was also in his charge - from 7.00 to 17.00 with one hour lunch break, the labor was intensive. He went where he was appointed to and every four weeks he used to visit his family only *"for 3 days, because that was the law back then"*. They had two months of unpaid vacation - in January and February - when the weather did not allow them to work. Once the arrival of spring on the first day of March, the restoration work started all over again. He was always driven by passion, love of work, real values and culture; he never sought to make a fortune out of his job!

Throughout his whole career he was very severe, demanding discipline in the first place. He worked with fear and consciousness that everything is according to the laws and in the best order possibly. Master Hotico is relieved that no serious accidents happened on his construction sites, which lasted for an average of 4-6 months each. After his retirement, master Hotico has worked even more! And he says he has never betrayed

9) Biserica de lemn strămutată de către meșterul Hotico în cadrul Muzeului Satului din Sighetu Marmăției.

The wooden church displaced by master Hotico to the Village Museum in Sighetu Marmăției.

10) Interiorul bisericii de lemn din cadrul Muzeului Satului din Sighetu Marmăției.

The interior of the wooden church of the Village Museum in Sighetu Marmăției.

se făcea treabă pe șantierele sale: “*Unele biserici stătea pe iarbă și trebuiau ridicat!*”. Scoteau piatra de sub talpa bisericii și cu bârne groase de lemn, zeci de săteni (veniți la cererea preotului) apăseau treptat, de la sud la nord, astfel încât biserica să se ridice cu câte 15 cm la fiecare manevră. Repetau operațiunea până când între cota de intrare în biserică și cota 0 se ajungea la o diferență de 45 cm. Fundațiile erau refăcute având 50 cm lățime și un metru adâncime. Toate bârnele putrezite se înlocuiau prin suspendare. Nu se acceptau greșeli, tot ce nu era făcut calitativ, se refăcea. Foloseau lemne seculare pt restaurari, “*nu bețe!*”, după cum ne relatează meșterul însuși. Nu lăsau niciodată coaja pe grinzi, deoarece în câțiva ani cariile ar fi ataca alburul. La începutul carierei sale de restaurator, nu obișnuiau să trateze lemnul, dar ulterior au început să folosească o substanță de protecție atunci când lucrau la monumente. Această substanță otrăvitoare de altfel, se numește *pentaclor fenolat de sodiu* și era folosită cu rolul de a distruge cariile și ciupercile, întărind în același timp lemnul.

Cu drag își amintește de grija excepțională cu care se lucra pe vremea lui! Foloseau doar unelte manuale: securea, barda, dalta, sfredelul manual, joagăru (un tip de burghiu făcut la forjă). Nimic nu era mecanizat - nu aveau drijbe, flex, bormașini sau circulare! Când mutau biserici de exemplu, demontau fiecare element, fiecare bârnă, în mod individual. Le acopereau grijuliu cu pânză, apoi cu un tip de hârtie ca de sac, iar la final le înveleau într-un strat gros de paie, pe care îl prindeau cu sfoară. La capete, la îmbinări, ele se protejau suplimentar. În momentul în care se dezveleau, acestea erau puse pe capre și periate ușor cu perii de haine pentru a proteja cât mai mult pictura. În timpul șantierului, noaptea, aceste bârne de lemn se acopereau astfel încât nici roua să nu curgă pe ele! În unele biserici, pictura era salvată

în proporție de 40, 60 sau chiar 80%! Hotico Gavrilă povestește că operațiunea aceasta lua timp și răbdare.

Meșterului restaurator îi sclipesc ochii când își amintește de munca lui și de arhitecții cu care a colaborat - “*oameni cu experiență, ce nu acceptau greșeli!*” spune cu dragă inimă. Arhitectul Dorel Cordoș vorbește despre meșterul Hotico cu mare respect. A colaborat cu acesta din anul 1978, considerându-l dintotdeauna un coleg de la care a avut multe de învățat. Cu o vastă experiență în restaurări, s-a dovedit superior multor profesioniști care l-au ascultat și care i-au urmat sfaturile. În perioada lui de activitate, cum spune meșterul, se punea foarte mare accent pe restaurări. Se ținea cont în primul rând de rezistență și de arhitectura specifică zonei din care făcea parte obiectivul și acestea erau controlate în mod perseverent. Din păcate nu se mai lucrează cu atenția și cu dedicare: “*azi se caută ca banii să rămână în urma proiectelor și nu mai există interes legat de calitatea lucrării*”. Cu amărăciune în privire, afirmă că “*înaintașii noștri au făcut lucruri frumoase, iar noi nu suntem în stare să le întreținem*.” De-a lungul timpului, maestrul Hotico Gavrilă a instruit el însuși mai mult de o sută de meșteri, care în prezent nu mai lucrează în domeniu. Are și patru fii ucenici care cunosc meseria, dar nu o practică, doi dintre ei fiind plecați din țară. Faptul acesta îl întristează nemărginit, deoarece este legat trup și suflet de monumentele istorice, iar viitorul lor nu pare deloc luminos.

Maramureșul de astăzi

Cât despre satul maramureșan, maestrul Hotico este de părere că e prea târziu să-l salvăm. Cărămizile și bolțarii au luat preluat întâietatea în țara pe care o numeam, și o mai numim, *țara lemnului*. Cu tristețe în suflet spune că îi vede pe cei din jurul său construind hao-

11) Valorosul meşter ieudean Găvrilă Hotico-Herenta bătrânul.

The valuable master Găvrilă Hotico-Herenta the old.

12) Casa Petrovai din Bârsana, construită în secolul al XIX-lea se găseşte astăzi în cadrul Muzeului Satului din Sighetu Marmaţiei. A fost restaurată de către meşterul Hotico împreună cu echipa sa, sub conducerea Muzeului Maramureşan.

Petrovai House of Bârsana, built in the nineteenth century can be found today at the Village Museum of Sighetu Marmaţiei. It was restored by master Hotico and his team, under the direction of the Museum of Maramureş.

the traditions of Maramureş no matter what order he received! He narrates lively about his beloved monuments, explaining extensively how they used to work on his sites: “Some churches stood on the grass and had to be raised!”. They pulled out the stones from under the base of the church and with thick wooden beams, dozens of villagers (who came at the priest request) gradually pushed them, alternating from south to north, so that the church could rise by 15 cm at each maneuver. They repeated this operation until the difference between the ground level and the main entrance reached 45 cm. The foundations used to be reconstructed being half a meter wide and one meter deep. All rotten beams were replaced through suspension. Mistakes were not accepted and everything of poor quality was redone. Secular wood was used for restoration, not “sticks!” as they use today, the master tells. They never left bark on the wooden beams because in a few years’ time the sapwood would have been attacked by decaying. Early in his career, the wood was not treated, but later they began to use a protective substance when working on monuments. This substance, otherwise poisonous, called *pentachlor sodium phenolate* is intended to destroy the decays and fungi while strengthening the wood.

Master Hotico dearly remembers how carefully they used to work in those times! They had only hand tools like the axe, the hatchet, the chisel, the hand drills, the sawmill (a type of drills made by forging). Nothing was mechanized – they had no chainsaws, flexes, drills or circulars! While moving a church for example, they removed each element, each beam individually. Afterwards, they were carefully covered in fabric and then in thick paper and in the end they wrapped them in a layer of straw, which they secured with ropes. The joints were additionally protected. While uncovering

them, they were put on jigs and gently brushed to protect as much painting as possible. During the work the wooden beams were covered at night - so that no dew should affect them! In some churches, the painting was saved at a rate of 40%, 60% or even 80%! Master Hotico ensures that this operation took time and patience.

The eyes of the master carpenter sparkle when he talks about his work and about the architects with whom he collaborated - “*experienced professionals who did not accept mistakes!*” he says cheerfully. Architect Dorel Cordoş speaks about Găvrilă Hotico with great respect. He worked with him since 1978 appreciating him as a colleague from whom he always had a lot to learn. With extensive experience in restoration, master Hotico was superior to many specialists who listened to and followed his advice. During his time, he recalls that great emphasis was put on restoration. Resistance and architectural specificity of the building were being considered and these were thoroughly controlled. Unfortunately today they no longer work with this kind of attention and dedication. “*Not like nowadays when money is the main interest and there is no care for the work quality*”. With bitterness in his eyes he recounts that “*our ancestors created great things and we are not even able to preserve them*”. Over time, master Găvrilă Hotico himself trained more than a hundred craftsmen, who currently no longer work in this field. He also has four sons who used to be his apprentices – two left the country and unfortunately none of them continues his profession. This seems to sadden him deeply as he is bound body and soul to historical monuments and their future does not seem bright.

13) Casa Bârsan din Bârsana datează din secolul al XIX-lea și a fost restaurată de către meșterul Găvrilă Hotico-Herenta. Astăzi se poate admira în cadrul Muzeului Satului din Sighetu Marmației.

Bârsan House of Bârsana dates from the nineteenth century and has been restored by master Gavril Hotico-Herenta. Today it can be admired in the Village Museum of Sighetu Marmației.

tic și distrugând ce e mai valoros: “românii sunt parcă hipnotizați, nu știm încotro să o luăm și ce direcție să avem!”. Meșterul consideră că “oamenii mari sunt de vină, ministerele”, care ar fi trebuit să stabilească reguli pentru case și amenzi pentru nerespectarea specificului local. “Nu se pot construi turnuri, blocuri și castele în zonă! Iar scutirea de impozite pentru cei care contruiesc în lemn vine mult prea târziu!”. Pe parcursul vieții sale, Gavrilă Hotico-Herenta, a înțeles că meșterul se găsește între preot și arhitect, fiind un om a cărui cultură și a cărui cunoștințe cântăresc mult. Vorbind despre bisericile noi de lemn, meșterul zice că acestea sunt prea înalte, iar preoții concurează în acest sens. “În teologie preoții nu învață arhitectura – și dacă ești la pământ cu arhitectura ca și preot, e grav pentru societate”. După minute în șir în care a istorisit pasional, pe chipul lui se citește neputința. E bătrân acum. Soarta monumentelor, caselor, bisericilor, dar și a satelor e în mâinile tinerilor ce parcă își ignoră originile.

Despre arhitectura vernaculară ar putea povesti orice arhitect cu dragoste de meserie și cu respect față de cei care în trecut construiau ecologic, fără norme și legislații, integrându-se natural și armonios în locurile în care trăiau. În ceea ce privește însă muzeificarea, aceasta reprezintă un pericol evident – să declarăm un obiectiv muzeu, să îl îngrădim și să îl privim ca pe o identitate pierdută, este un gest nociv pentru societate. Tradiția trebuie interpretată în mod contemporan și nu lăsată să dispară în negura trecutului. În acest moment, cădem de acord că singura cale o reprezintă reconstrucția. Materialele locale trebuie folosite din nou, oprind valul acesta teribil de construcții străine, care ne sufocă satele și ne tulbură peisajele. Spiritul locului are o valoare incomensurabilă, al cărui dezechilibru îl vor plăti urmașii noștri. Într-o epocă în care

globalizarea ne uniformizează și ne sărăcește, adevărata bogăție stă în diferențele noastre, în specificitățile și în caracteristicile care ne fac unici. De aceea, tema arhitecturii vernaculare este extrem de actuală. Dacă până acum spiritul obștei veghea unitatea expresiei arhitecturale, astăzi individualitatea depășește regulile nescrise ale echilibrului și ale armoniei ruralității românești. În trecut de exemplu, nu se punea problema de concurența dimensională, indiferent de poziția pe care construcția o ocupa în sat. Acum ducem lipsă de exemple de arhitectură contemporană care să fie în armonie cu identitatea locului și care să răspundă în aceeași timp, cerințelor de confort și de expresie actuale. O problemă legată direct de această situație o reprezintă partea economică - tinerii trebuie să poată duce o viață decentă și satisfăcătoare astfel încât să readucă viața în regiune. Prin urmare e nevoie, mai mult ca niciodată, de modele calitative de dezvoltare la scară largă și de o viziune teritorială coerentă, gândită să impulsioneze treptat o evoluție la scară regională, cât și locală. Dar destinul acestor meleaguri stă mai ales în puterea oamenilor - ei sunt motorul oricărei schimbări. Speranța e ca după ce au prins aripi, să redescopere valoarea rădăcinilor și valorifice **Maramureșul de mâine. w**

14) Casa Buftea din Cuhea, Bogdan Vodă aparține astăzi de Muzeul Satului din Sighetu Marmăției, unde a fost restaurată de către meșterul Hotico. Această casă datează din anul 1799.

Buftea House of Cuhea, Bogdan Vodă belongs today to the Village Museum in Sighet, where it has been restored by master Hotico. This house dates from 1799.

The nowadays Maramureș

As far as the villages of Maramureș are concerned, master Hotico believes it's too late to save them. Brick and concrete have been used as master materials in the land we still call the wooden land. With sadness in his soul he observes those around him build chaotically and destroy the real values: "Romanians act like hypnotized, we do not know which way to go and what direction to keep". The master is convinced that "the leaders are to be blamed - the ministries", who should have established construction rules and penalties for disrespecting the local specificities. "Towers, blocks or castles cannot be built in the area! And the eventual tax exemption for those who use wood for construction comes way too late". Throughout his life, Găvrilă Hotico-Herenta has understood that the master carpenter finds his place between the priest and the architect, his knowledge and culture valuing a lot. Telling us about the new wooden churches, he believes that they are too high because the priests compete in this respect. "During theology studies no architecture notions are being taught and if you know very little of this field as the priests do, then it becomes a disaster for the society". After minutes of passionate discourse helplessness could be read on the master's face. He's old now. The fate of the monuments, the houses, the churches and the villages is now in the hands of young people, who seem to ignore their origins.

Any architect in love with his profession and with respect for those who in the past built environmentally friendly, without rules and legislation, naturally and harmoniously integrating in the places where they lived, could recount about the vernacular architecture. Regarding the turning of constructions into museums, this is an obvious danger - declaring it a museum, en-

closing and regarding it as a lost identity represents a harmful act to our society. Tradition must be temporarily interpreted and not allowed to disappear into the past. At this point, we agree that the only solution is to rebuild. Local materials are to be used again, putting an end to this terrible tide of foreign construction, which suffocates our villages and disturbs our landscapes. The local spirit has immeasurable value, whose imbalance will be paid by our descendants.

In a society in which globalization homogenizes and impoverishes us, true wealth lies in our differences, in the specificities and characteristics that make us unique. Therefore, the subject of vernacular architecture is extremely actual. If until now the spirit of the community has ensured the unity of architectural expression, individuality today seems to exceed the unwritten rules of the Romanian countryside's balance and harmony. In the past, for example, there was no competition regarding size, no matter of the position occupied in the village. Now there is a lack of contemporary architecture examples in harmony with the local identity and needs of comfort and esthetical expression. One issue connected to this situation is the economic question - young people should be able to lead a decent and satisfying life in order to revitalize this region. Therefore we need more than ever qualitative models of large-scale development and a coherent territorial vision designed to gradually boost a positive evolution both locally and regionally. But the destiny of this region lies in the power of people - they are the engine of all changes. The hope is that after being given wings, they should rediscover the value of their roots and stimulate the regeneration of **the future Maramureș.** ▯

Detalii de ușă și balustradă pentru biserica de lemn din Muzeul Satului - Sighetu Marmăției.

Door and railing details of the wooden church of the Village Museum in Sighetu Marmăției. /MMA2014, 2012

bibliografie:

*¹ **Moraru Sebastia**, *Casa, satul și devenirea în tradiția românească*, paginile 73-81, colecția Mythos, editura Saeculum vizual, București, 2011

*² **Baboș Alexandru**, *Tracing a Sacred Buildig Tradition. Wooden Churches, Carpenters and Founders in Maramureș until de turn of the 18th Century*, paginile 105-108, Department of Architectural History, Universitatea Lund, Suedia, 2004

*³ **Bilțiu Pamfil**, *Studii de etnologie românească*, volumul I, articolul Un valoros făuritor de artă populară – Gavrilă Hotico Herenta, paginile 256-266, colecția Mythos, editura Saeculum vizual, București, 2003

fotografii / photos:

1-8: ASK, Ieud 2014

9-10: ASK, Sighetu Marmăției 2013

11: din colecția personală Pamfil Bilțiu, publicată în *Studii de etnologie românească*, 2003

11: from Pamfil Bilțiu's personal collection, published in *Studii de etnologie românească*, 2003

12-14: ASK, Sighetu Marmăției 2014

sources:

*¹ **Moraru Sebastia**, *Casa, satul și devenirea în tradiția românească*, pages 73-81, Mythos collection, Saeculum visual edition, Bucharest, 2011

*² **Baboș Alexandru**, *Tracing a Sacred Buildig Tradition. Wooden Churches, Carpenters and Founders in Maramureș until de turn of the 18th Century*, pages 105-108, Department of Architectural History, Lund University, Sweden, 2004

*³ **Bilțiu Pamfil**, *Studii de etnologie românească*, volumul I, article Un valoros făuritor de artă populară – Gavrilă Hotico Herenta, paginile 256-266, Mythos collection, Saeculum visual edition, Bucharest, 2003

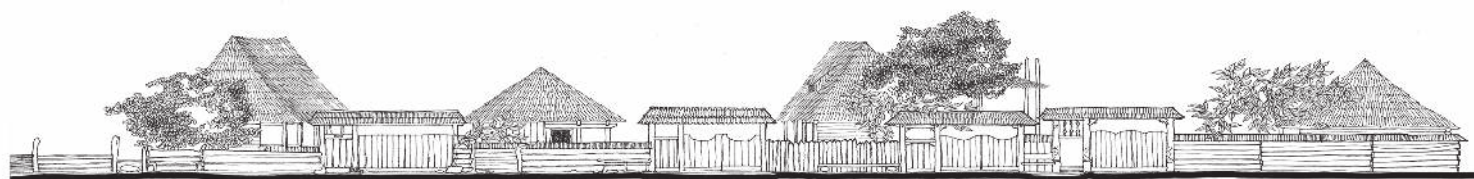
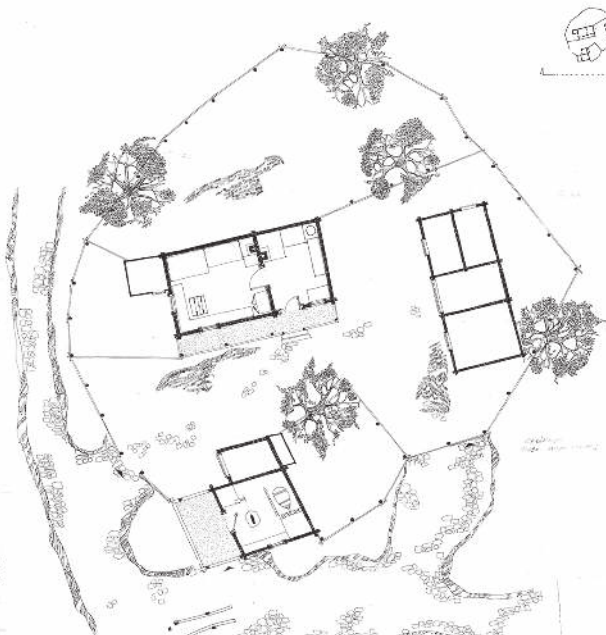
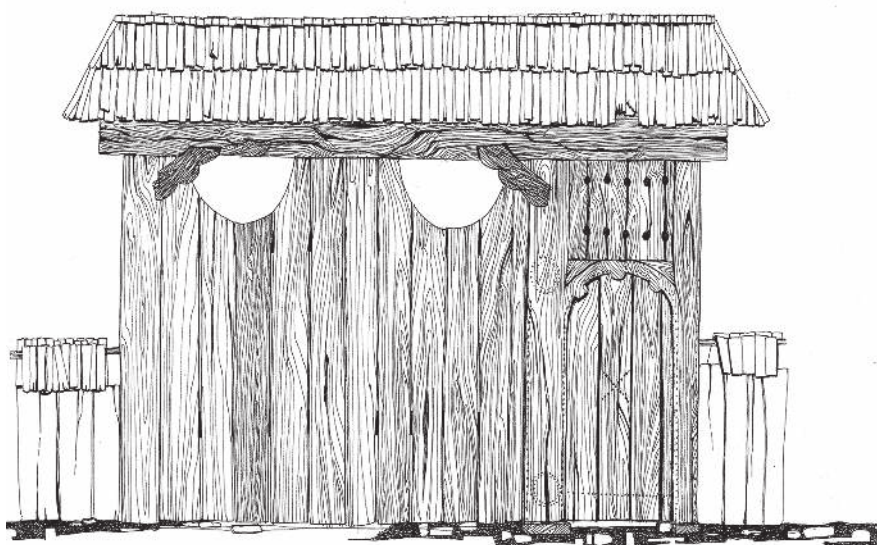
Arhiva de relevee
Survey drawings archive
DITACP - UAUM

Departamentul de Istoria și Teoria Arhitecturii și Conservarea Patrimoniului din cadrul Universității de Arhitectură și Urbanism “Ion Mincu” din București are spre păstrare o arhivă bogată, din care face parte și așa-numita “arhivă de relevee”. Procesul de digitizare și (re)inventariere a acestei arhive a început în anul 2006 și este încă în derulare. Arhiva cuprinde relevee realizate începând cu anul 1903, care documentează obiecte și ansambluri de arhitectură variate, cele mai multe dintre ele monumente istorice.

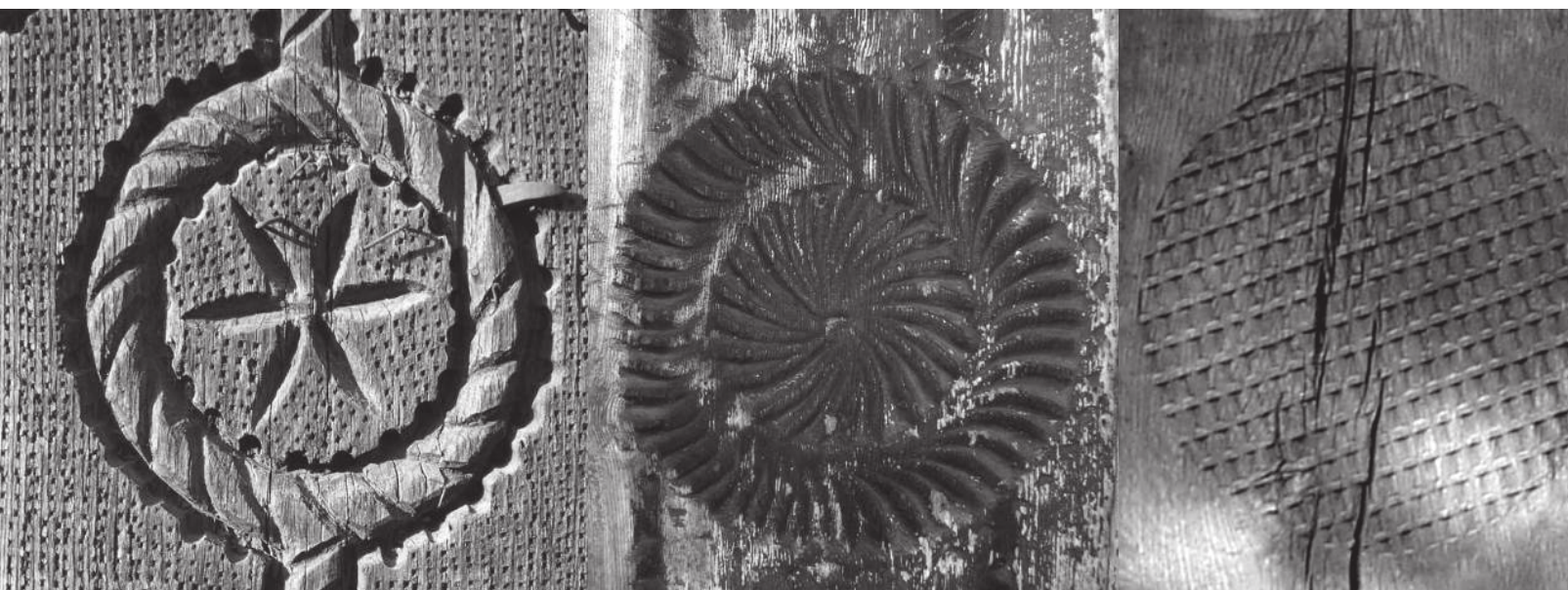
În anul 1968 obiectivul principal al practicii de releveu l-au constituit gospodăriile din județul Maramureș, când au fost documentate cca 79 de ansambluri gospodărești sau grupări de gospodării. Acest set de relevee este disponibil în format digital de mică rezoluție pe site-ul nostru, <http://relevee.uauim.ro/>, secțiunea “Maramureș”. La cerere se pot obține și relevee la rezoluție mare.

The History & Theory of Architecture and Heritage Conservation Department from “Ion Mincu” University of Architecture and Urbanism in Bucharest has in its patrimony a rich archive, containing also the co-called “survey drawings archive”. The ongoing digitisation and (re)inventorying process started in 2006. Our archive contains surveys drawings starting with 1903 and it documents varied architectural objects and ensembles, most of them historical monuments.

In 1968 the main objective of the drawing survey practical exercise were various households located in Maramureș county. About 79 ensembles or household groups were documented on that occasion. They are all available in a small digital resolution version on our website, <http://relevee.uauim.ro/>, “Maramureș” section. Survey drawings in a high resolution format can also be obtained on request.

Imaginile sunt extrase din releveele cu numerele de inventar 173 și 199. || Images were selected from survey drawings number 173 and 199.
Text || Text: Alexandra Teodor

Motive cosmomorfe: rozeta florală înscrisă în cerc, rozeta vârtej, rozeta fagure.

The cosmic and solar symbols: the floral rosette, the swirl rosette, the honeycomb rosette, swirl rosette.

ORNAMENTICA LEMNULUI ÎN MARAMUREȘ

Andrada Ghineț

Maramureșul este o regiune aflată la granița dintre România și Ucraina, zona sudică aparținând României, iar zona nordică Ucrainei. Acest ținut al României amplasat în nord-vestul țării este o zonă unitară care azi este divizată în patru subzone: Țara Chioarului, Țara Lăpușului, Maramureșul Istoric și Țara Codrului. Ca și zonă locuită Maramureșul datează din preistorie, însă prima atestare scrisă a fost făcută în anul 1199.

Atât la nivel național cât și internațional Maramureșul s-a făcut cunoscut datorită originalității rezultate în urma prelucrării lemnului în zona rurală. Lemnul a constituit o materie primă majoră, din care s-au realizat elemente funcționale necesare vieții sociale și familiale a sătenilor: casa cu anexele ei gospodărești, poarta cu gardul, ustensilele casnice, mobilierul, uneltele, lăcașul de cult și însemnele religioase erau realizate din lemn și decorate. Decorarea lemnului, indiferent de obiect, are la bază un concept legat de simbol, orice element decorat are o încărcătură spirituală, exprimând idei, sentimente, concepte, credințe și superstiții legate de viața omului și a mentalității lui.

Tipuri de ornamente

În Maramureș ornamentica folosită în arta populară, a exprimat un limbaj cu semnificații, care are la bază utilizarea formelor geometrice. Ele au fost reprezentate individual sau asociate dând naștere unor motive decorative, inspirate din elemente cosmomorfe, fito-

morfe, zoomorfe și antropomorfe. Orice element decorat poartă amprenta personalității meșterului creator și cuprinde compoziții simple, influențate și de locul, rolul, scopul destinat piesei decorate. O prelucrare deosebită a lemnului în arhitectura maramureșană o întâlnim la decorarea stâlpilor, atât ai pridvoarelor casei cât și a porților, grinzilor, contrafișelor (chitușiilor), balustradelor, ușilor de casă, șură, grajd și chiar a șitei. În interiorul construcțiilor predomină ornamentica aplicată pe piesele de mobilier: lăzi de zestre, dulapuri, paturi, mese, podișoare, colțare, lavite, scaune etc. În gospodărie întâlnim și ornamentica pe ustensilele casnice, pe obiectele legate de practicarea ocupațiilor tradiționale și pe obiectele de cult religioas.

Motivul cosmomorfe sau motivul solar sunt semne simbolice ce au rolul de a invoca puterile pozitive. Utilizarea acestor motive, exprimă importanța lor în viața omului fiind poziționate în locuri de trecere: uși - ancadramentele ușilor de case, porți și șuri; pe obiectele casnice și de utilitate. Dintre ele amintim: soarele rupt, gol, antropomorfozat, crucea închisă în cerc, crucea latină, grecească, cercul, roata solară (crucea circumscrisă), crucea închisă în romb, rozeta cu șase petale de flori, rozeta vârtej, rozeta fagure, semiluna, steaua cu șase colțuri.

Motivul fitomorfe sunt inspirate din lumea vegetală și sunt des întâlnite în decorul arhitecturii laice și religioase, precum și în decorul obiectelor de uz casnic.

Motive fitomorfe: petale de floare, lălea, frunze, vrejul floral, vrejul de vita de vie, pomul vieții.

The phytomorphic symbols: the floral petals, the tulip flower, the floral vine, the creeping vine with grapes, the tree of life.

ORNAMENTAL WOOD IN MARAMUREȘ

Andrada Ghineț

The region of Maramureș is situated on the border of Romania and Ukraine, the southern part of the region belongs to Romania while the northern part belongs to Ukraine. This Romanian land is located in the northwest part of the country and currently is divided into four sub-areas: Chioar Country, Lăpuș Country, Maramureș Country and Codru Country. Maramureș area dates from prehistoric times but it was mentioned for the first time in an official document in 1199. Maramureș is locally and internationally renowned for its originality to processing the wood in rural areas. The wood was used to make functional elements necessary for villagers in their lives such as houses with annexes, gates with fences, utensils, furnitures, tools, places of worship and religious other symbols. Regardless of the created object, the wood craftsmanship is related to spiritual and religious symbols while expressing feelings, concepts, beliefs and superstitions that have huge impact on human life and mentality.

Types of ornaments

The art of ornaments in Maramureș has powerful meanings, which are visually expressed through geometric forms. The ornaments are displayed solitary or as a combination of a multitude of geometric forms and are inspired by cosmomorphic, phytomorphic, zoomorphic and anthropomorphic elements. They are usually simple compositions which reflect the personality of the

carpenter who created the object. The unicity of craft woodworking in Maramureș is displayed on the pillars of the porches and gates, on the beams, struts railings, doors, sheds, barns and on the shingles. The interior of the local's homes is also decorated. Unique symbols are found on the furniture such as chests, cabinets, beds, tables, plateau, benches, chairs etc. Similar ornaments can be observed on the utensils, tools and other objects related to the practice of traditional occupations and on the religious items.

The cosmic and solar symbols made on the wood are used to invoke positive powers. They express their importance in the life of locals and humankind, as they are positioned in visible areas of the household such as passages: doors (door frames of houses, gates and sheds) and utility items.

Some of these symbols are the broken sun, the empty sun, the cross enclosed in a circle, the Latin and the Greek cross, the circle, the sun wheel, the cross closed by a diamond, the rosette with six petals, the swirl and honeycomb rosette, the half-moon and the six-pointed star.

The phytomorphic symbols inspired by the surrounding vegetation are displayed on the secular and religious architecture as well as on household decor items. The floral/vegetal symbols underline the strong relation of human and nature and its importance in human's life. Vegetal ornaments are the floral cross, sun flower, leaf, evergreen tree, twig of fir, oak, vine, clover and willow leaf, creeping

Motive zoomorfe: porumbelul, calul.

The zoomorphic symbols: the dove, the horse.

Aceste motive utilizate în decor sugerează apropierea omului de natură și importanța ei în desfășurarea vieții sale. Ornamentele fitomorfe ar fi: crucea florală, soarele floare, frunza, brăduțul, crenguța de brad, frunza de stejar, frunza de vița de vie, frunza de trifoi, frunza de salcâm, vrej al viței de vie cu strugurele, vrejul cu ghindă, vrejul floare, laleaua.

Motivele zoomorfe surprind legătura omului cu animalele, în special cu cele domestice. Ele sunt reprezentate atât pe portalurile caselor, pe porți, pe uși cât și pe candelabre, sfeșnice, pe piese de mobilier bisericesc, pe ustensilele casnice. Ca și decor întâlnim: motivul calului (calul și călărețul, capul de cal, moara cu cai, fântâna cu cai), al cocoșului, păunului, porumbelului, găinii, vulturului bicefal, cerbului, câinelui, lupului, șarpelui, peștelui.

Motivele antropomorfe redau reprezentării ale omului, a diferitelor părți ale corpului și au ca și semnificație importanța prezenței finitei umane în această lume alături de celelalte elemente ale ei. Aceste motive sunt regăsite pe: obiectele de uz gospodăresc, pe porți, pe grinzile caselor, pe montanții balustradelor, pe mobilier etc. Motive antropomorfe utilizate: unghia(ghinul), imaginea mâinii, a capului, a ochiului, a bustului, a inimii.

Tehnicile folosite în realizarea ornamenticii lemnului

Pentru executarea decorației meșterii au utilizat mai multe procedee tehnice. Primul pe care îl amintim este crestarea sau scrijelirea lemnului realizat prin apăsare cu cuțitul- custura. Acest procedeu a fost utilizat la decorarea porților, mobilierului, ustensilelor casnice etc.

O altă tehnică de decorare este incizia realizată prin trasare, fiind utilizată mai ales pentru conturarea che-narelor și reprezentarea motivelor vegetale. Volumele

sunt rezultatul tehnicii de sculptare a lemnului și sunt regăsite în decorul porților, troițelor, mobilierelor, jilțurilor, candelabrelor, arcadelor, grinzilor, stâlpilor etc. Traforarea este o tehnică mai nouă care implică utilizarea fierăstrăului de mână prin perforarea și tăierea lemnului după un desen. Această metodă a apărut din a doua jumătate a sec. al XIX-lea și este des întâlnită la decorarea fundăturilor și aripilor porților, a balustradelor pridvoarelor casei. Aplicarea este o altă tehnică apărută și ea mai târziu și constă în executarea separată a elementelor decorului care mai apoi sunt poziționate pe suprafețele care trebuie ornamentate cum ar fi: porți de șură, uși de grajduri, fațade de case. Această tehnică este specifică zonei Chior și Codru. Ștanțarea un procedeu care se realizează prin apăsarea cu vârful unei dălți speciale, fiind folosit în decorul ustensilelor casnice. Ajurarea constă în perforare, tăiere și decupare prin străpungerea suprafeței. Tehnică utilizată la decorarea obiectelor de uz casnic și bisericesc. Pirogravarea este o tehnică mai nouă, utilizată în Țara Lăpușului prin înrosirea în foc a unor instrumente cu anumite forme, aplicate pe suprafața obiectului. Vopsirea este o altă tehnică utilizată pentru evidențierea și diferențierea unui decor. Culorile erau extrase din plante. Ele decorau stâlpi, căpriori și intrările la biserici. Așezarea este o tehnică de aplicare a unor scânduri în scopul obținerii unui decor geometric. Uneltele utilizate de meșterii populari în realizarea decorului erau alese în funcție de obiectul care urma să fie decorat și de tehnicile folosite. Astfel amintim: cuțitul („pințiluș”), cuțitul încârligat („custură”), cuțit cu lama scurtă, scoaba, topoare, cuțitoaie, sfredele, dălți, securea, barda, fierăstrăul, jilăul, joagărul, draiciul, vinclul, țarcălamul etc.

În ziua de azi satele care fac parte din acest județ se schimbă, iar o dată cu ele se schimbă și spiritul locului,

Motive antropomorfe: omul, unghia.

The antropomorphic symbols: the man, the nail. / photos: AG

vine with grapes, acorns vine, vine flower and the tulip.

The zoomorphic symbols capture the connections between human and animals, especially domestic ones. They are shown on the portals of the houses, gates and doors and on the candelabra and candlesticks, on pieces of church furniture and household utensils. Examples of such symbols are the horse (horse and rider, horse head, horse mill, fountain with horses), the rooster, the peacock, the pigeon, the chicken, the double-headed eagle, the deer, the dog, the wolf, the snake and the fish.

The anthropomorphic symbols represent the human being and display various body parts and their importance in the human's life. These decorations nail, the image of the hand, the head, the eye, the breast, and the heart are found on the household items, on the gates, beams of houses, on pillars of railings and on furniture etc.

Techniques used in wood ornamentation

Craftsmen have used several various techniques in their work. A first technique used is nicking or scraping of wood and it is done by pressing the knife against the wood. This procedure was used to decorate doors, furniture, household utensils etc. Another decorating technique is the incision, tracking method used especially to carve floral symbols and framing. The volumes, result of wood carving art, are better represented by the symbols decorated on the gates, shrines, furniture, arm chairs, chandeliers, arches, beams, posts etc. Fretwork is a newer technique that involves using hand saws to perforate and cut out a drawing made on a flat piece of wood. This method appeared in the second half of XIX century and it is commonly used in the decoration of gates and railings of porches. Another technique introduced at a later time is known as application. Accordingly with this method specific elements are premade and positioned on the sur-

faces to create ornaments on the barn gates shed doors and façade of houses. This technique is specific to Chior and Codru areas of Maramures. The stamping process is performed by pressing the tip of a special chisels on to the wood. It is used mainly to decorate the household utensils. Hemstitching consists of punching, cutting and piercing the surface of the wood and it is used to decorate household and church items. Piro-engraving is a newer technique used in Country of Lăpus. Hot metallic instruments are pressed against the surface of the object to create a burn mark. Painting is another technique used to highlight a certain element of the decoration. The colors were extracted from plants. The technique was used to decorate pillars, rafters and church entrances. The settlement is a technique of applying some boards to obtain geometric decorations.

The tools used by craftsmen were chosen based on the object to be decorated and the technique to be used (e.g. knives, hooked knives, clamps, axes, drills, chisels, hand saws etc).

Today the villages from Maramures are changing and with them the spirit of the place is changing as well, yet maintaining the presence of ancestral elements. Replacing wood with new materials has led to the destruction of rural architecture and to the disappearance of meanings and symbols that once had a defining role in human life. **vd**

Pamfil Bilțiu ed., *Prelucrarea artistică a lemnului în arta populară din Maramureș*, Eurotip, Baia Mare, 2010

Mihai Dăncuș ed., *Obiceiuri din viața omului în Maramureș I, Nașterea și Copilăria*, Dacia XXI, Cluj Napoca, 2010

Mihai Dăncuș, ed. *Arhitectura vernaculară și alte valori ale culturii populare în colecțiile muzeului etnografic al Maramureșului*, Mihai Dăncuș, ed. Dacia XXI, Cluj Napoca, 2010

Din arhitectura lemnului, Andrei Pănoiu, ed. Tehnică, 1977

Ușa principală a bisericii de lemn din Budești, din Șat Sugatag și din Botiza.

*Main doors of the churches of Budești, Șat Sugatag and Botiza.
/photos: MMA, AG and AG*

întreținut încă de prezența elementelor strămoșești din lemn. Înlocuirea lemnului cu materiale noi a condus atât spre distrugerea peisajului rural cât și spre dispariția semnificațiilor și simbolurilor care cândva aveau un rol definitoriu în viața omului. ▯

bibliografie / references:

Pamfil Bilțiu ed., *Prelucrarea artistică a lemnului în arta populară din Maramureș*, Eurotip, Baia Mare, 2010

Mihai Dăncuș ed., *Obiceiuri din viața omului în Maramureș I, Nașterea și Copilăria*, Dacia XXI, Cluj Napoca, 2010

Mihai Dăncuș ed., *Arhitectura vernaculară și alte valori ale culturii populare în colecțiile muzeului etnografic al Maramureșului*, Dacia XXI, Cluj Napoca, 2010

Andrei Pănoiu ed., *Din arhitectura lemnului*, Tehnică, 1977

Universitatea de Vară Bucium
Summer University Bucium

„Rencontres du Patrimoine Europe Roumanie” (RPER), asociație fondată la Paris în anul 2008, sub deviza „patrimoniul românesc - patrimoniul european”, s-a oprit în Bucium în anul 2011, pentru a elabora și propune un model de salvare a moștenirii culturale a satului românesc.

Bucium este o comună în județul Alba, cuprinzând 29 de sate ale căror locuitori moștenesc tradiții vernaculare excepționale, strâns legate de practicarea mineritului aurifer în Munții Apuseni (Transilvania).

«Universitatea de Vară Restaurare Școala Veche și Repertoriu Patrimoniul Rural Bucium» (UDV Bucium), proiect desfășurat până azi în 4 ediții - 2011, 2012, 2013, 2014 - propune un model didactic, de cercetare multidisciplinară, de protejare și reabilitare in situ a patrimoniului rural.

În fiecare vară, 20 de tineri arhitecți, peisagiști, sociologi și istorici - studenți, masteranzi și doctoranzi ai marilor universități din România și din străinătate, exersează, sub îndrumare de specialitate și în interacțiune cu localnicii, practici specifice protejării patrimoniului cultural (inventariere, documentare, reabilitare, promovare și clasare ca monument istoric).

Rezultatele UDV Bucium sunt publicate (tipar și on-line) în Caietele anuale „Repertoriu Patrimoniul Rural Bucium” care însumează, după 4 ediții, mai mult de 150 de obiective de arhitectură vernaculară și de peisaj identificate ca valori de patrimoniu.

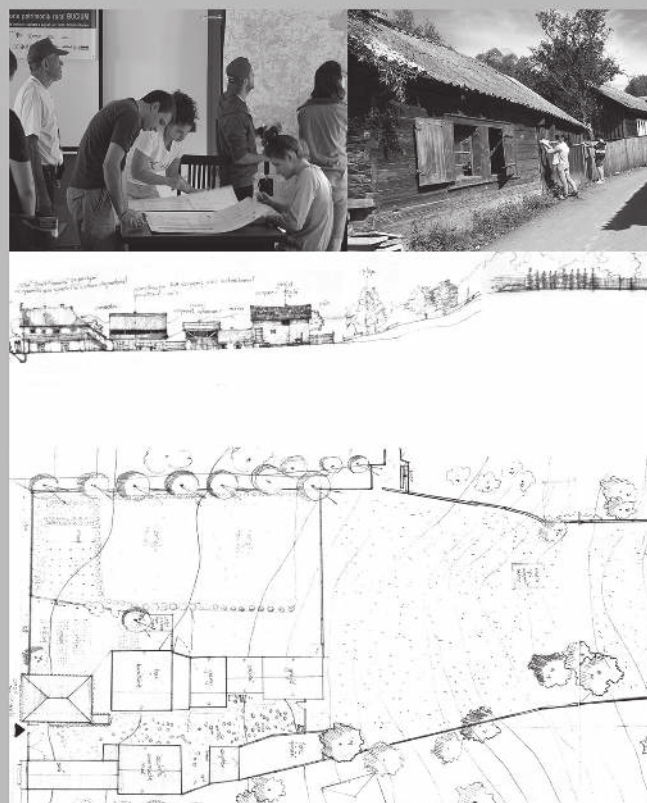
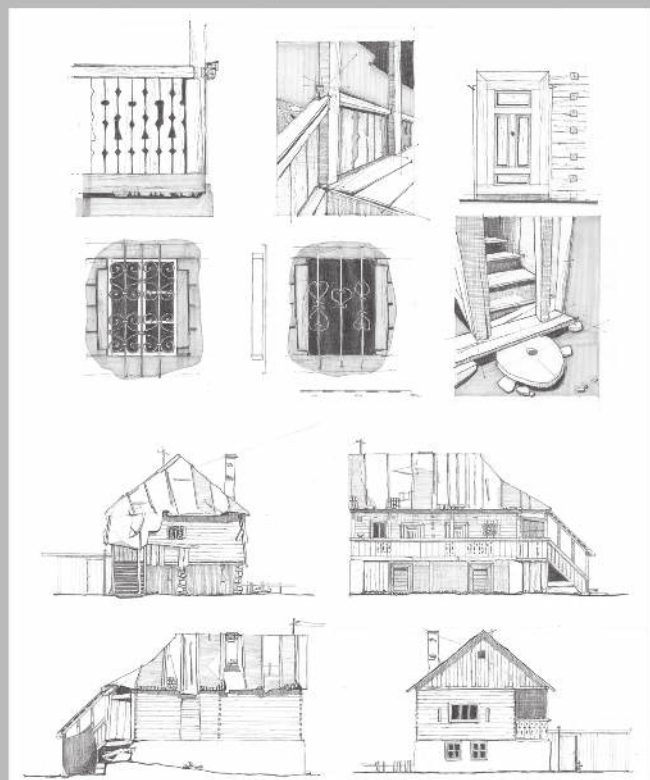
“Rencontres du Patrimoine Roumanie Europe” (RPER), an association founded in Paris in 2008, under the motto “romanian heritage - european heritage”, stopped in Bucium in 2011, to develop and to propose a model to rescue the cultural heritage of the romanian village.

Bucium is a commune in Alba county, containing 29 villages whose inhabitants inherit exceptional vernacular traditions, closely related to the practice of gold mining in the Apuseni Mountains (Transylvania).

“Summer University Old School Restoration and Rural Heritage Repertory Bucium” (UDV Bucium) - project that was conducted so far in 4 editions - 2011, 2012, 2013, 2014 - proposes a model of teaching, multidisciplinary research, protection and rehabilitation in situ of the rural heritage.

Every summer, 20 young architects, landscape architects, sociologists and historians - students, master and PhD students coming from the major universities in Romania and abroad, are practicing under professional guidance and by interacting with the locals, specific practices to protect cultural heritage (inventory, documentation, rehabilitation, promotion and designation as a historic monument).

The results are published (print and on-line) in the annual Notebooks “Rural Heritage Repertory Bucium” totaling, after 4 editions, more than 150 specimens of vernacular architecture and landscape that were identified as heritage values.

www.patrimoniul-rper.com

Casa cu nr. 247 / House nr. 247

INTBAU PETROVA 2008 – ATELIER DE URBANISM

Alexandra Lobonțiu

În anul 2008 a fost organizată la Petrova o tabără cu tematica: Atelier de urbanism/ Urban Charette, la inițiativa arh. Laura Zaharia, organizată de INTBAU și sprijinită de Administrația Parcului Natural Munții Maramureșului. INTBAU (International Network For Traditional Building, Architecture and Urbanism) este o organizație caritabilă care se ocupă cu promovarea arhitecturii tradiționale și a diferitelor meșteșuguri specifice diferitelor zone ale lumii. Arhitecta Laura Zaharia a fost în perioada 2007-2009 membru în Consiliul Științific al Parcului Național Munții Maramureșului (PNMM). PNMM ia ființă în anul 2005 și urmărește menținerea interacțiunii armonioase a omului cu natura și protejarea habitatului și peisajului natural. Administrația PNMM dorește să promoveze un set de reguli arhitecturale care să fie incluse în Planul de Urbanism General (PUG) al localităților care fac parte din ariile protejate pentru a stopa dezvoltarea haotică a localităților și pentru a proteja natura. Acestea au fost stabilite în contextul în care PNMM vizează:

1. Protejarea și restaurarea peisajului,
2. Menținerea unei relații armonioase între intervenția umană și natură prin protejarea biodiversității și prin promovarea folosirii tradiționale a parcelelor de pământ și diferitelor meșteșuguri tradiționale
3. Crearea de facilități turismului și încurajarea programelor de cercetare educaționale.

În cadrul atelierului de urbanism a activat o echipă

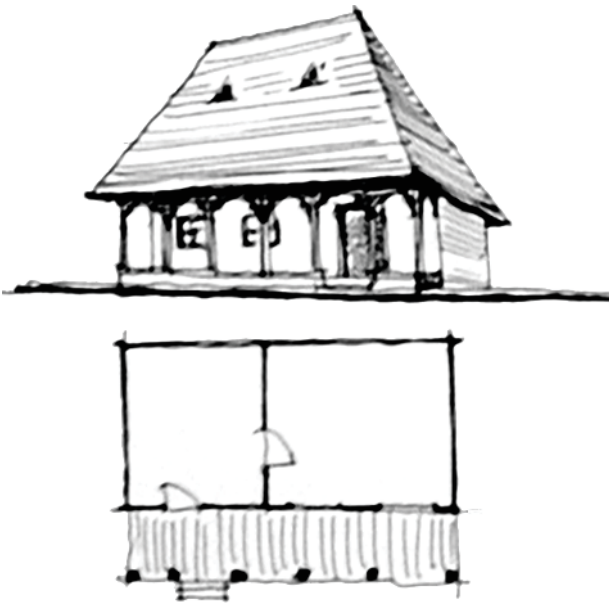
formată din arhitecți, urbanisti, cadre universitare și studenți din România, Marea Britanie, Australia, Franța, Italia și Estonia.

Comuna Petrova este una din cele 13 localități cuprinse în PNMM. Petrova este situată pe malul stâng al râului Vișeu, la 100 km distanță rutieră față de Baia Mare, municipiul reședință al județului Maramureș și la 35 km față de Sighetu Marmației, fosta reședință a Maramureșului istoric. Comuna Petrova, atestată documentar din 1411, are în prezent 2781 locuitori și se întinde pe o suprafață de 4205 ha.

Atelierul de urbanism organizat de INTBAU și-a propus două obiective principale:

1. Crearea unui plan de management și protecție în cadrul Parcului Natural Munții Maramureșului (PNMM) prin definirea unui set de reguli privind construirea noilor clădiri, ușor de înțeles și de urmat de comunitate și de autoritățile locale.
2. Întemeierea unui Ghid de proiectare /Pattern Book pentru arhitectura de lemn din Maramureș. Acest ghid va servi ca instrument de proiectare pentru toți practicanții care doresc să restaureze, să protejeze sau să construiască noi clădiri tradiționale din lemn.
3. Propuneri de îmbunătățire a Planului de Urbanism General pentru comuna Petrova aflat în faza de avizare.

Pentru a beneficia de un set de reguli arhitecturale, grupul a considerat că este oportun să se structureze un

*Locuință tradițională în Maramureș sec. XVII
Traditional house in Maramureș XVIIth century*

Casa tradițională / Traditional house

INTBAU PETROVA 2008 – INTBAU CHARRETTE ON URBAN PLANNING

Alexandra Lobontiu

In the year 2008 a theme camp was organized in Petrova: Urban Planning Charrete, at the initiative of arh. Laura Zaharia, organized by INTBAU and supported by the Natural Park Maramures Mountains. INTBAU (International Network For Traditional Building, Achitecture and Urbanism) is an interantional charity which works to promote traditional architecture and crafts worldwide. Architect Laura Zaharia was a member of the Scientific Council of Maramures Mountains National Park (MMNP) in 2007-2009. MMNP was founded in 2005 and seeks to maintain the harmonious interaction of man with nature, protecting habitat and landscape. MMNP administration wants to promote a set of architectural rules to be included in the General Urban Plan (GUP) of the settlements that are part of the protected areas, to stop the chaotic development of settlements and to protect nature. They were established in the context of the MMNP aims:

1. Protecting and restoring the landscape,
2. Maintaining a harmonious relationship between human intervention and nature by protecting biodiversity and promoting traditional use of parcels of land and various traditional crafts,
3. Creation of tourism facilities and encouraging educational research programs.

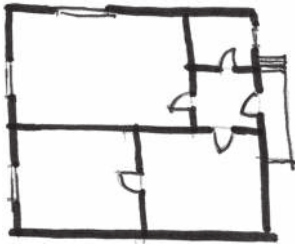
A team of architects, planners, academics and students from Romania, UK, Australia, France, Italy and Estonia activated in the urban charrette.

Petrova is one of the 13 settlements included in Maramures Mountains National Park (MMNP). Petrova is located on the left bank of the river Vișeu, 100 km road distance from Baia Mare, Maramures county residence and 35 km from Sighet, historic Maramures former residence. Petrova village, attested in 1411, currently has 2781 inhabitants and covers an area of 4205 ha.

The INTBAU Urban Planning Charrete has proposed two main objectives:

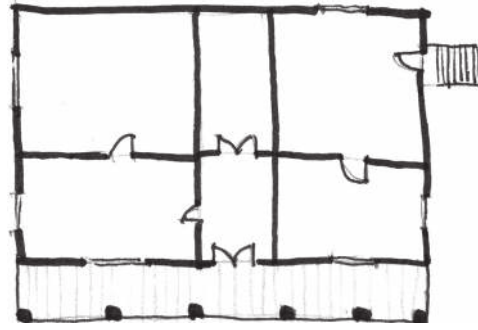
1. To create a management and protection plan in the Maramures Mountains Natural Park (MMNP) by defining a set of rules for the construction of new buildings, that would be easily understood and followed by the community and local authorities.
2. The creation of a design guide / Pattern Book for wooden architecture in Maramures. This guide will serve as a design tool for all practitioners who want to restore, protect or build new traditional wooden buildings.
3. Improvement suggestions for General Urban Plan (GUP) of Petrova that is in the process of approval.

To get a set of architectural rules, the group considered it is appropriate to structure a "Design guide for Petrova." For a better understanding and perception of village development over time we appeal to a lots study, a study of typologies of houses and household annexes, study plans and facades and buildings volumetric spatial analysis. We gave great importance to

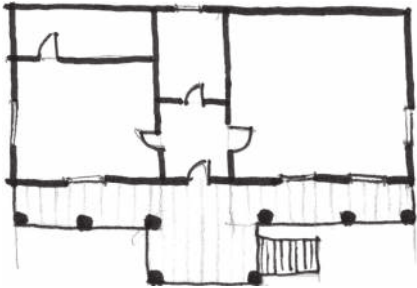
Case construite între anii 1950-1990 – Locuințe contemporane 1950-1990,

Houses built between 1950-1990- Contemporary buildings 1950-1990.

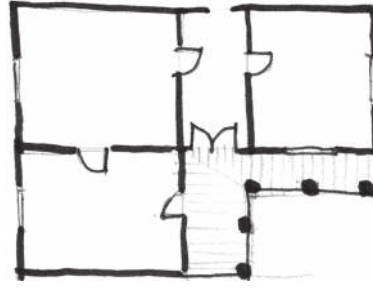
Case unicat construite între anii 1920-1950 – Casa Filipciuc cu 6 încăperi și șatră,

Unique houses built between 1920-1950 – Filipciuc house with 6 rooms and porch.

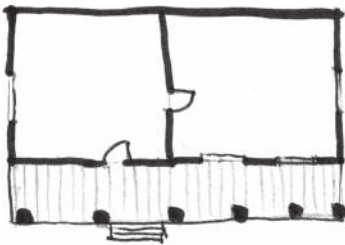
Case tradiționale datate înainte de 1920 și 1950 – Casă cu 3 încăperi și târnaț,

Traditional houses built before 1920 and 1950 – House with 3 rooms and porch.

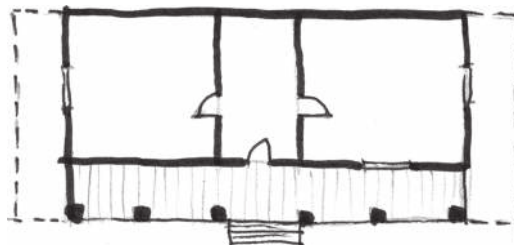
Case tradiționale datate înainte de 1920 și 1950 – Casă în "L" cu șatră în vinclu,

Traditional houses built before 1920 and 1950 – House in "L" with porch in "L".

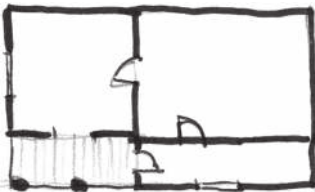
Case tradiționale datate înainte de 1920 – Casă cu 2 încăperi și târnaț,

Traditional house built before 1920 – House with 2 rooms and porch.

Case tradiționale datate înainte de 1920 – Casă cu 3 încăperi și șatră,

Traditional house built before 1920 – House with 2 rooms and porch.

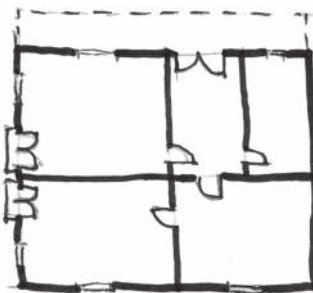

Case tradiționale datate înainte de 1920 – Locuințe tip pentru angajații austro-ungari.

Traditional house built before 1920 – Standardized houses for austro-hungarian employees.

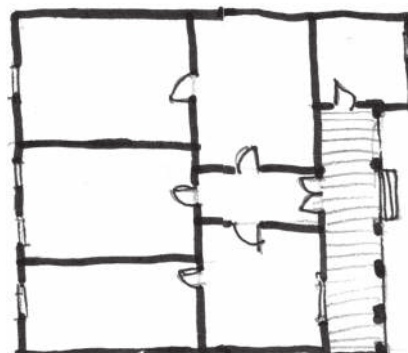
Case tradiționale datate înainte de 1920 – Casele oficialilor,

Traditional house built before 1920 – Officials houses.

Case tradiționale datate înainte de 1920 – Casă evreiască,

Traditional house built before 1920 – Jewish house.

**Studiul tipologiilor caselor,
Study of houses typology.**

*Evoluția caselor tradiționale datate înainte de 1920,
The evolution of traditional houses built before 1920.*

*Locuințe tip pentru angajații austro-ungari,
Standardized houses for austro-hungarian employees.*

*Casele oficialilor, datate înainte de 1920,
Officials houses, built before 1920.*

*Locuințe + spații comerciale aparținând evreilor,
Houses + Comercial spaces belonging to the jew.*

*Locuințe de epocă contemporană, între anii 1950-1990,
Contemporary buildings, between 1950-1990.*

**Evoluția fațadelor,
The facade evolution.**

Casa Filipciuc / "Filipciuc house"

"Ghid de proiectare pentru comuna Petrova". Pentru o mai bună înțelegere și percepere a dezvoltării comunei de-a lungul timpului s-a recurs la un studiu asupra loturilor, a tipologiilor de case și anexe gospodărești, un studiu al planurilor și al fațadelor și la o analiză spațial volumetrică a construcțiilor. S-a dat o mare importanță centrului comunei prin realizarea unui studiu particular asupra clădirilor istorice și asupra celor realizate din lemn. Un alt studiu a fost cel al detaliilor și materialelor folosite, alături fiind elaborat un set de recomandări pe baza cărui s-au schițat propuneri pentru extinderi de case existente, dar și pentru construirea celor noi.

S-a realizat un sondaj de opinie pentru a evalua opinia localnicilor și pentru implicarea lor în dezvoltarea comunei din punct de vedere social, ecologic, economic și cultural.

S-a realizat și o evaluare a documentelor PUG-ului propus. Pentru realizarea unei propuneri au fost studiate clădirile și spațiile, deplasarea în cadrul comunei, serviciile și facilitățile, tendințele privind extinderea satului. Recomandările făcute asupra PUG-ului sunt: tratarea drumului principal DN18 ca un spațiu social, îmbunătățirea spațiului public deschis, ghidarea dezvoltării și extinderii comunei, susținerea îmbunătățirii serviciilor și infrastructurii

S-a studiat și economia locală a comunei. Petrova beneficiază de multe resurse naturale, astfel s-a încurajat dezvoltarea economiei locale care ar crea locuri de muncă și ar aduce venituri pentru locuitori și autoritățile locale. S-au identificat câteva propuneri de dezvoltare: diferite construcții de lemn, produse alimentare, turism-agroturism, lucruri de mână/țesături, comerț, reciclarea deșeurilor.

În continuare voi prezenta câteva aspecte ale studiului analizat, la fața locului, al loturilor și tipologii-

lor de case regăsite în Petrova, deoarece cred că este oportun să identificăm diferențele vizibile între ceea ce s-a construit ca și tradiție și ceea ce se construiește în prezent, să tragem un semnal de alarmă comunității că nu tot ceea ce se construiește este tradiție și în armonie cu ceea ce înseamnă moștenire culturală.

În studiul configurației și organizării loturilor au fost identificate 4 tipuri de loturi, forma și dimensiunile lor depinzând de poziția acestora în cadrul comunei.

1. Loturile amplasate la strada principală sunt relativ înguste și adânci, zonele funcționale fiind desfășurate în adâncime, casa este de obicei amplasată în partea de N sau NV a lotului,

2. Loturile amplasate la străzi, ulițe secundare sunt mai mici, mai modeste,

3. Loturile amplasate pe drumuri ce merg spre deal,

4. Loturile izolate care au suprafețe mai mari decât a celor din vatra satului, deoarece au în componență și părți pentru ogor, fânaș și pășune.

Gospodăria maramureșeană a suferit în decursul timpului multe schimbări la nivelul tipologiei caselor, a interiorului, la aranjarea anexelor gospodărești.

În baza studiului tipologiilor și evoluțiilor acestora, casele au fost grupate în funcție de perioada de construcție. Astfel se delimitează următoarele tipologii de case:

1. *Tipul arhaic* are un plan simplu cu două încăperi și prispă, acoperișul în patru ape din șindrilă, pe un singur nivel, construcția fiind din lemn. Până la începutul secolului XX, una dintre cele mai răspândite tipuri tradiționale este casa cu prispă parțială formată din două încăperi (camera de locuit și tinda) și pridvor, lungimea pridvorului fiind redusă de cămară. Un astfel de exemplu este casa cu numărul 247, unde prispa a fost redusă de cămară.

Casa nr. 754, barul "s.r.l. Bilasco" / House nr. 754 "s.r.l. Bilasco" bar

the village center by making a particular study of historic buildings and those made of wood. Another study was concerning the details and materials, along with a set of recommendations that was developed. Thus, the set of recommendations were outlined for extensions of existing homes, but also to build new ones.

A survey was done to assess the opinion of local people and their involvement in community development in terms of social, environmental, economic and cultural.

An assessment of the documents of the proposed GUP was made. To achieve some proposals we studied buildings and spaces, the movement within the commune, services and facilities, trends in the village extension. The recommendations made on the GUP are seeing the main road DN18 as a social space, improving open public space, guiding the development and expansion of the village, sustaining the improvement of services and infrastructure.

The local economy of the village was studied too. Petrova village benefits from natural resources, so we encourage local economic development that would create jobs and bring revenue for residents and local authorities. We have identified several development proposals: different wood construction, food, tourism, agrotourism, hand-made fabrics, trade, waste recycling.

Next I will present some aspects of the study that looked at the plots and house typologies found in the commune Petrova, because I think it is appropriate to identify the visible differences between what was built as tradition and what is currently building, to draw a community alarm signal that not everything that is built is tradition and in harmony with the cultural heritage.

In the study of the configuration and organization of plots, four types of plots were identified, as well as their shape and size depending on their position in the village:

1. The plots located on main street are relatively narrow and deep, deep functional areas being undertaken. The main part of the enclosure is the house which is usually located at the N or NW of the lot,
2. Plots located on streets, side streets are smaller, more modest,
3. Plots located on roads that go uphill,
4. Isolated plots that have larger areas than those in the center of the village, as they composed and parts for field, hayfield and pasture.

Maramures household suffered many changes over time in the typology of houses, interior, in arranging annexes. Based on the study of typology of houses and their evolution, houses were grouped according to the period of construction. This defines the following types of case:

1. *The archaic type* is a one level building, constructed of wood, divided into two rooms and a veranda, with a hipped shingled roof. By the early twentieth century one of the most common types is the home with partial porch and two rooms (living room and veranda) where the porch length is reduced by the pantry. An example is house number 247, where the porch is reduced by the pantry.

Houses built before 1920 have several categories:

- 2.a. *Traditional houses* have three rooms (house, pantry and veranda) and a porch, on one level and are built of wood, with hipped roof covered with shingles. A good example in this category is the house "Mihalca" which is inscribed on the list of historical monuments of local interest.

Casă construită după 1950 / House built after 1950

2. *Casele construite până în 1920* care sunt de mai multe categorii:

2.a. *Casele tradiționale* care sunt cu trei încăperi (casă, cămară și tindă) și prispă, se desfășoară pe un singur nivel și sunt construite din lemn, cu acoperiș în patru ape acoperit cu șindrilă. Un bun exemplu din această categorie este casa "Mihalca", aceasta fiind înscrisă pe lista monumentelor istorice de interes local.

2.b. *Casele tipizate* sunt cele derivate din locuința tradițională și construite pentru angajații autorităților austro-ungare. Sunt realizate din lemn sau caramidă, au acoperișul în patru ape cu învelitoare de țiglă. Tipologia acestor case este o prelucrare a tipului arhaic, cu două camere și pridvor parțial.

2.c. *Casele evreiești* adăpostesc în momentul de față diferite spații comerciale, cum este casa cu numărul 754, în care se află barul "s.r.l. Bilașco". Casele au un plan cu 3-4 camere, tindă și prispă, iar accesul este direct din stradă în spațiul comercial. Casele sunt construite din lemn, cărămidă sau piatră desfășurate pe un singur nivel. Acoperișul este în patru ape, cu învelitoare din șindrilă sau țiglă.

2.d. *Locuințele oficialităților* sunt diferite de casele țărănești prin scară, volumetrie, procedee de construcție. Planurile sunt liniare sau în "L", având patru-cinci camere, tindă și prispă. Acestea se desfășoară pe un singur nivel, unele dintre ele au subsol parțial. Sunt construite din zidărie de piatră sau cărămidă, planșee din grinzi de lemn, iar acoperișul în patru ape are învelitoare din țiglă sau tablă în cazul acoperișurilor renovate în epoca modernă. Ca exemple avem casa "învățătorului", casa "primarului", "banca" (actuala Primărie).

2.e. *Casa unicat*, "casa de piatră" se află la marginea localității, pe un amplasament distanțat de drumul principal. În spatele ei apare falnică pădurea Hora care

este despărțită de casă prin traseul căii ferate. Casa are un plan cu cinci camere, tindă și prispă, pe două niveluri, demisol și parter. Este realizată din piatră, iar acoperișul în patru ape a avut ca învelitoare inițial țiglă, aceasta fiind înlocuită momentan cu azbociment. Este o construcție clară, simetrică, impunătoare. Pădurea din fundal și foișorul de lemn de la nivelul acoperișului sunt singurele elemente care o fac să aparțină acestui loc.

3. *Casele construite între anii 1920 și 1950* respectă tipologia caselor din perioada anterioară, dar primesc anumite schimbări. Casele au dimensiuni mai mari și mai multe încăperi. În unele cazuri apare demisolul din cauza terenului favorabil. Apare tipologia caselor în forma de "L", cu trei camere și tindă, iar prispă urmărește forma "L" a casei. Tot în această perioadă apar casele unicate din lemn, pe tipologia "Locuințelor oficialităților" cum este de exemplu "casa Filipciuc" care are șase încăperi cu șătră și un demisol generos.

4. *Casele construite după 1950* sunt case construite după proiecte-tip, de obicei pe un plan pătrat, foarte rigide, fără nici un ornament și lipsite de prispă. Din cauza că în acea perioadă se impunea construirea caselor doar cu un anumit regim de înălțime, apar noi elemente în planul acoperișului, lucarne sau supraînălțări, pentru a crea impresia unei case cu etaj.

5. *Casele contemporane*, adică construcțiile realizate din 1990 și până azi sunt total diferite și în contradicție cu ce s-a construit în trecut. Elementele și valorile tradiționale dispar, fiind înlocuite cu elemente de arhitectură urbană.

Identitatea locală este pusă în pericol de importul de detalii și stiluri arhitecturale. Acest import este amplificat ca magnitudine prin faptul că un număr mare de oameni din zonă aleg să muncească în străinătate. Aceștia se întorc în locul natal pentru a-și întemeia o

Casa unicat - Casa de piatră / Unique House - The stone house

2.b. *Standardized houses* are those derived from the traditional home, built for employees of the Austro-Hungarian authorities. They are made of wood or brick, have hipped roof covered with ceramic roof tile. The typology of these homes is a development of the archaic type, with two rooms and partial porch.

2.c. *Jewish houses* currently shelter various commercial areas, such as house number 754, in which is the bar "srl Bilaşco". The houses have a plan with 3-4 rooms, veranda and porch, and the main access is made directly from the street into the commercial space. The houses are constructed of either wood or brick or stone, with a height of one level. The roof is hipped, with roof shingles or tiles.

2.d. *Officials houses* differ from peasant houses in scale, volumes, methods of construction. House plans present linear solutions or "L-solutions", with four to five rooms, veranda and porch. They are held on one level, some of them have partial basements. They are built of stone or brick masonry, timber beam ceilings and the roof is hipped tile covering or tin if the roof was renovated in the modern era. Examples are "Teacher" house, house "Mayor", the "Bank" (now Town Hall).

2.e *Unique house* or "stone house" is located close to the village border, and is distanced from the main road. The Hora forest is behind the house and the railroad separates the two. The two level house has a plan with five bedrooms, veranda and porch, basement and ground floor. It is made of stone, and the hipped roof was originally covered with roofing tile but currently it is replaced with cement. Construction is clear, symmetrical, imposing. The forest background and wooden gazebo on the roof are the only elements that do belong to this place.

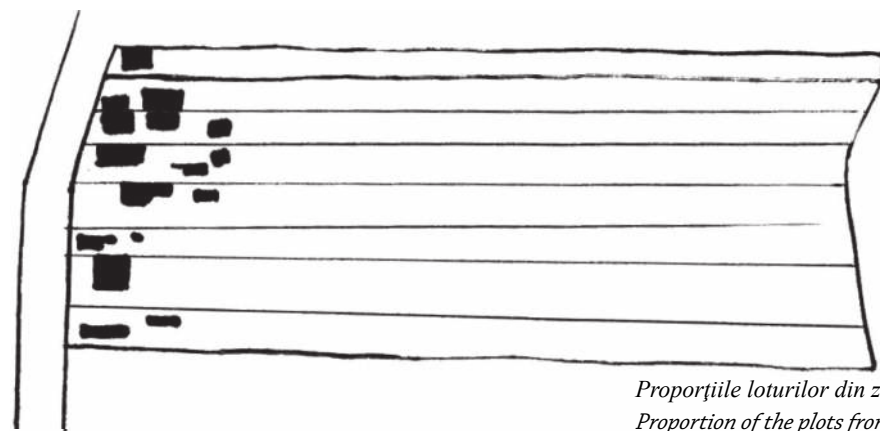
3. *Houses built between 1920 and 1950* meet the typol-

ogy of houses in the previous period, but receive some changes: the houses are larger, they have more rooms. In some cases the basement is introduced because of favorable land. The "L" typology house appears and has three rooms and veranda, and the porch follows form "L" of the house returned to the backyard. Also in this period unique wooden houses appear into the "officials housing" typology such as "Filipciuc house" which is made up of six rooms with veranda and a large basement.

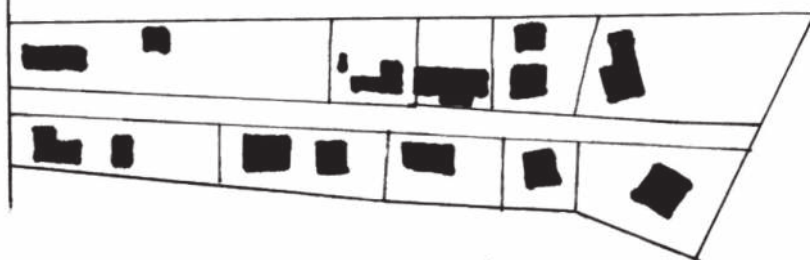
4. *Houses built after 1950* are built according to standardized projects, usually on a square plan, very rigid, without ornament and without porch. Because of the regulation enforced in that period that all the houses must have certain heights, new roof elements are introduced to create the impression of a multi level house, such as skylights or the cant.

5. *Contemporary houses*, referring to the constructions built from 1990 to the present time are totally different and inconsistent with what has been built in the past. Items and traditional values disappear, replaced with elements of urban architecture.

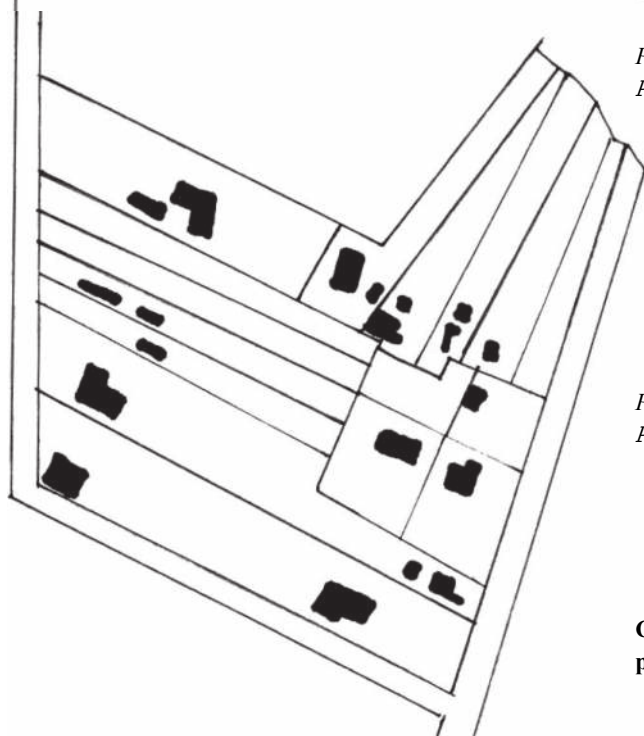
Local identity is jeopardized by imports of detail and architectural styles. This import is increased in magnitude by the fact that a large number of people in the area choose to work abroad. They return to their native place to start a family and build a house inspired by the architecture seen abroad, but often without necessary culture to process this information mentally. For this reason the architecture that they require is a heterogeneous mixture of languages and details that have nothing in common neither with traditional architecture, neither with local contemporary architecture. "Our customer, our master" is an aphorism that has nothing to do with architecture. Wishes of those

*Proporțiile loturilor din zona centrală,
Proportion of the plots from the central area.*

*Proporțiile loturilor pe străzi secundare.
Proportion of the plots on the secondary streets.*

*Proporțiile loturilor apropiate de dealuri,
Proportion of the plots near the hills.*

Configurarea loturilor, plots configuration.

familie și construi o casă inspirată de arhitectura văzută în străinătate, dar adesea, fără cultura necesară pentru a procesa aceste informații la nivel mental. Din acest motiv arhitectura pe care aceștia o impun este un amestec eterogen de limbaje și detalii care nu au nimic în comun nici cu arhitectura tradițională nici cu cea contemporană locală. "Clientul nostru, stăpânul nostru" este un aforism care nu are nimic de a face cu arhitectura. Doleanțele celor care doresc să își construiască o casă se impune a fi trecute printr-un filtru constructiv și armonizant care să integreze aceste doleanțe în cultura tradițională a neamului de care ne mândrim.

Un ghid de proiectare ca cel realizat la Petrova în Atelierul de urbanism INBAU 2008, a fost și este necesar atât pentru cei care coordonează sistematizarea așezării, cât și pentru arhitecții care trebuie să integreze construcțiile în minunata zestre locală. ▯

who want to build a house are required to pass through constructive and harmonizing filters that should integrate these desires in the popular traditional tissue of which we are so proud.

A design guide book - Pattern Book like the one that was realized to Petrova, in the urban charrete INTBAU 2008, was and is necessary both for those who coordinate the settlements systematization and for architects who need to integrate local construction in wonderful dowry. ▯

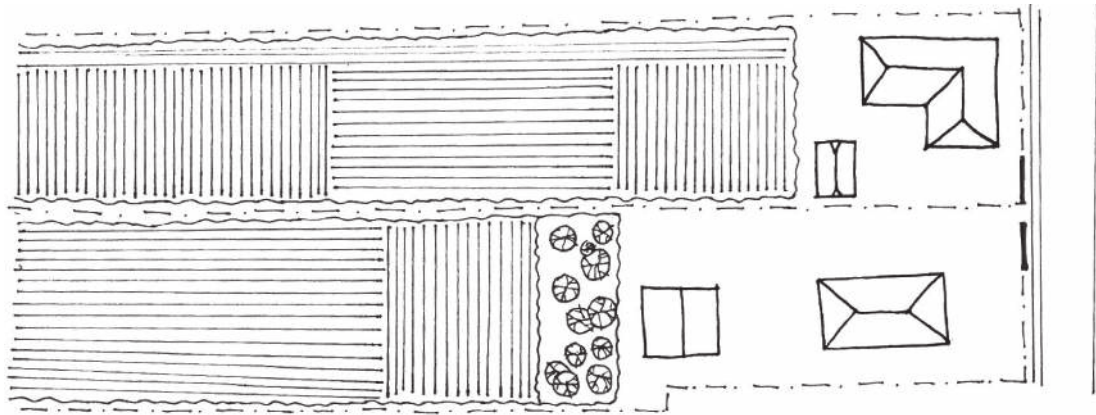
Bibliografie:

<http://www.muntiamaramuresului.ro/docs/binf01.pdf>

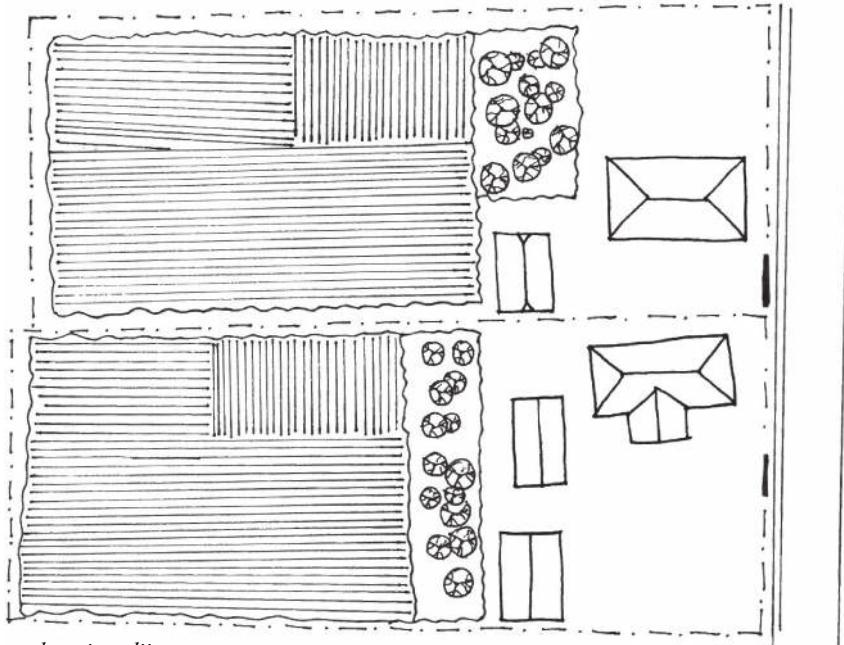
http://www.intbau.org/archive/Downloads/INTBAU_RAPORT_PETROVA_FINAL.pdf

illustrations:

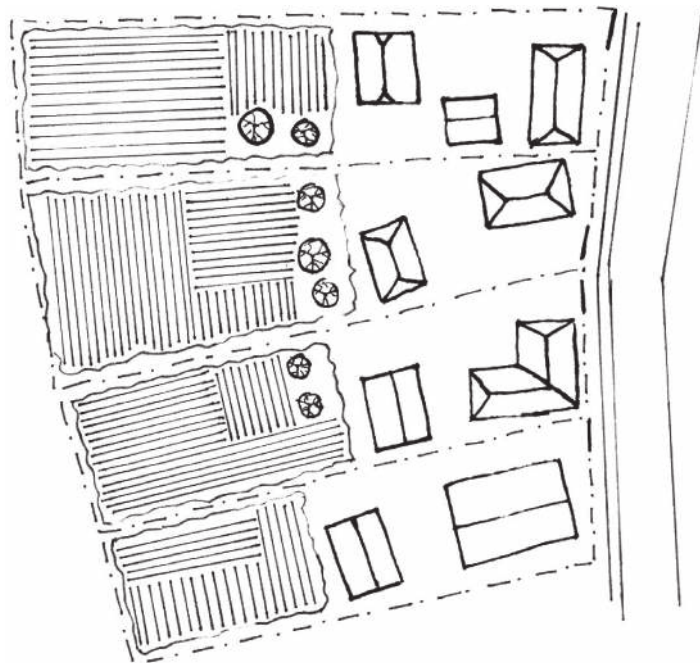
INTBAU Charrete - Petrova

*Distribuirea și orientarea elementelor pe loturi mari,
The distribution and orientation of elements on big plots.*

*Distribuirea și orientarea elementelor pe loturi medii,
the distribution and orientation of elements on medium plots.*

*Distribuirea și orientarea elementelor pe loturi mici.
The distribution and orientation of elements on small plots.*

**Organizarea loturilor,
plots organization.**

1) str. Ghe. Pop de Băsești în 1928
Gheorghe Pop de Băsești street in 1928

ARHITECTURĂ VERNACULARĂ ÎN “VALEA ROȘIE” DIN BAIJA MARE

Ina Funețan

Cartierul “Valea Roșie” este situat în partea de nord-vest a orașului, fiind cândva locuit preponderent de familii de mineri. Din vechiul fond construit al cartierului, cea mai mare parte a dispărut în perioada comunistă și în perioada postcomunistă.

Puținele exemple de arhitectură vernaculară păstrate în cartier descriu un tipar a cărui origine trebuie căutată în tradițiile de locuire ale minerilor germani și slovaci așezați în Baia Mare în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea și prima jumătate a sec. al XIX-lea: casele sunt înguste și lungi, dispuse cu latura îngustă spre stradă; sunt joase și au învelitori abrupte, în două ape, iar accesul se face prin târnaț. La casele mai vechi, timpanul este retras față de fațada parterului, iar târnațul se întinde pe toată lungimea fațadei dinspre curte.

O imagine din 1928 (foto 1) ne arată că acest tip cu timpan retras era generalizat în acea perioadă: chiar dacă unele case sunt mărunte, iar altele sunt ceva mai mari, toate au arhitectură asemănătoare.

Câteva asemenea case încă există în cartier, pe str. Ghe. Pop de Băsești la nr. 31 (foto 2) și pe str. Hollosy Simon la nr. 26 (foto 3) și 35 (foto 4).

Din cele câteva exemple încă existente putem deduce câteva caracteristici comune ale caselor aparținând acestui tip: timpanul era din scânduri, târnațul avea stâlpi din lemn și parapet plin din scânduri, iar învelitoarea era din plăci de ciment-azbest “Eternit”. Casele aveau una-două ferestre pe fațada spre stradă; dintre toate, doar

casa de pe str. Hollosy Simon nr. 35 a păstrat ferestrele originale înalte și înguste, compartimentate în ochiuri mici. Aceasta este, de altfel, și cea mai mare dintre ele și cea mai bine menținută.

În afară de aceste vechi locuințe minerești, se remarcă în carter două case cu o arhitectură ceva mai elaborată, arătând o situație economică mai bună a familiilor care le-au construit: casa de pe str. Hollosy Simon nr. 56 (foto 5) și casa de pe str. Valea Roșie nr. 51 (foto 6).

Spre deosebire de tipul de casă descris anterior, aceste locuințe au timpan din zidărie, așezat în același plan cu fațada parterului. Târnațul nu mai are funcțiune strict utilitară de adăpostire a circulației între camere, ci este utilizat și cu rol decorativ: în exemplul de pe str. Hollosy Simon nr. 56, târnațului îi este adosat un foișor larg, iar în exemplul de pe str. Valea Roșie nr. 51, târnațul este restrâns, inclus în corpul casei.

Casa de pe str. Hollosy Simon nr. 56 este joasă și are ferestre mici, cu tâmplării de lemn sculptate ornamental și trafor de lemn în capătul dinspre stradă al târnațului. Cele două ape ale acoperișului se leagă cu o coardă decorativă la nivelul podului. Acoperișul e din țiglă, aceasta fiind montată în perioada comunistă. Multe detalii ale acestei case (înălțimea redusă a parterului, dimensiunile ferestrelor și tâmplăriile) sugerează că această casă este mai veche decât celelalte, putând data de la sfârșitul sec. al XIX-lea - începutul sec. XX.

Casa de pe str. Valea Roșie nr. 51 are învelitoare din

2) str. Ghe. Pop de Băsești nr. 31
Gheorghe Pop de Băsești street, no.31

3) str. Hollosy Simon nr. 26
Hollosy Simon street, no.26

VERNACULAR ARCHITECTURE IN THE “RED VALLEY” OF BAI A MARE

Ina Funețan

“Red Valley” neighborhood is located in the north-west part of the city, usually populated by families of miners in the past. Little has remained of the vernacular architecture in the area, mostly disappeared during the communist and post-communist period.

The few examples of vernacular architecture that remains in the neighborhood are describing a pattern whose origin can be found in the living traditions of German and Slovak miners settled in Baia Mare in the second half of the 18th century and the first half of the 19th century: the narrow and long houses, arranged with the narrow side facing the street; the roof with two slopes is low and steep, and the access in the house is made from the porch. In older homes the gable is withdrawn from the façade and the porch is stretching along the entire length of the façade of the courtyard.

A picture of 1928 (picture 1) shows that this type was very common at the time: some houses are small, others somewhat bigger, but all have similar architecture.

Several such houses still exist in the neighborhood, on the street Gheorghe Pop de Băsești at no. 31 (picture 2), and Hollosy Simon street at no. 26 (picture 3) and 35 (picture 4).

From these remaining examples we can conclude some common characteristics of the houses belonging to this category: the gable was made by boards, the porch have wooden pillars and railing made of boards

and the roof covered by “Eternit” asbestos cement plates. Houses have one or two windows on the façade that is facing the street; only the house on Hollosy Simon street at no. 35 kept the original windows tall and narrow, divided into small plates. In fact, this is the biggest and best maintained.

Apart from these old miners houses, two houses stand out with a more sophisticated architecture, showing a better economic situation of families that built them: the house on the Hollosy Simon street no.56 (picture 5) and Valea Roșie street no.51 (picture 6).

In contradistinction with the typologies of the houses described above, these homes have masonry gables, located in the same plane with the ground floor façade. The porch has no longer the strictly the function of the access in the rooms, but is used for decorative purposes: the example of the house on Hollosy Simon street no.56, where the porch gained a wide turret, and the house on Valea Roșie street no.51 where the porch is diminished and included in the volume of the house.

The house on Hollosy Simon street no. 56 is low and has small windows with ornamental carved wood joinery and fretwork for the porch. A decorative crossbeam is connecting the upper part of the roof. The roof is covered by tiles that were mounted in the communist period. Many details of this house (reduced height of the ground floor, the dimensions of the windows) suggests that the house is older than the other, approx-

4) str. Hollosy Simon nr. 35
Hollosty Simon street, no.35

5) str. Hollosy Simon nr. 56
Hollosty Simon street, no.56

“Eternit” și coardă semicirculară decorativă pe timpan. Ferestrele cu ruloari, detaliile decorative de pe timpan și planul mai dezvoltat decât al tuturor celorlalte exemple (casa are camere mari, accesibile dintr-un hol interior) sugerează că ar fi fost o casă de standard ridicat construită aprox. în anii ‘30 ai sec. XX.

Pe str. Tudor Vladimirescu la nr. 82 și 84 se află două exemplare dintr-un alt tip de arhitectură vernaculară: locuințe specific urbane, masive, cu parter înalt, așezate în aliniament, având fațade lungi spre stradă și învelitori în patru ape (foto 7). Casele prezintă decorațiuni simple, stilizate, executate din tencuială. Ambele case au ferestre înalte, cu tâmplării din lemn având deschiderea spre exterior; ferestrele sunt în două rânduri, compartimentate în ochiuri mici.

Casa de la nr. 82 are adosat un târnaț tratat decorativ cu trafor din lemn, pornind de la stradă și înconjurând casa pe conturul dinspre curte. Casa de la nr. 84 pare a fi avut și ea acest acces din stradă prin târnaț, dar el va fi fost închis cu zidărie într-un moment neprecizat: ritmul leșnelor încă trădează poziția acestui acces. Observând și proporțiile asemănătoare ale volumelor și fațadelor, tâmplăriile identice, tratamentul asemănător al leșnelor și profilaturilor din tencuială pe ambele case (cu completări stângace la partea inferioară a ferestrelor pe casa de la nr. 82), deducem că cele două case au fost inițial identice. Decorațiunile fațadelor par a fi fost realizate pe la începutul sec. XX, dar proporțiile fațadelor și tehnica de execuție a ferestrelor sugerează o datare mai veche, poate chiar din prima jumătate a sec. al XIX-lea. Este posibil ca decorațiunile să fi fost executate în cursul unor lucrări de reparații, moment în care se va fi produs și diferențierea prin închiderea târnațului la nr. 84, refacerea cu lemn a târnațului și completarea glafurilor profilate de la nr. 82.

Azi, când au rămas extrem de puține exemplare de case istorice în cartier, atitudinea oamenilor față de acestea devine tot mai importantă. Fără îndoială că menținerea lor în conformarea lor originală nu este dezirabilă în condițiile de azi, când cerințele de confort ale locuinței moderne sunt mult mai complexe decât în perioada în care au fost edificate. Totuși, principiile de bază ale arhitecturii vernaculare - principii în baza cărora au fost construite aceste case- sunt în continuare valabile și aplicabile: construirea de spații și volume necesare și suficiente; păstrarea unor relații respectuoase ale casei cu vecinătățile și cu spațiul public; utilizarea unor forme de expresie verificate în tradiția locală a construirii.

Or, noua arhitectură refuză a se subordona oricăruia dintre aceste principii: două din casele descrise mai sus - casele de pe str. Hollosy Simon, nr. 56 și nr. 35- sunt strivite de vecinătăți masive, cu regim de înălțime excesiv, având colorit violent și/ sau finisaje nepotrivite, precum și elemente decorative aparținând unor limbaje arhitecturale străine. Dintre acestea, casa de pe str. Hollosy Simon nr. 58 a fost construită în perioada comunistă și a primit o învelitoare abruptă în perioada postcomunistă, iar casa de pe str. Hollosy Simon nr. 33 a fost construită integral în perioada postcomunistă (foto 8).

Construcțiile excesive în imediata apropiere nu reprezintă singurul mod prin care intervenții moderne afectează rămășițele de arhitectură vernaculară. O formă subtilă de agresiune este ceea ce se numește azi “creșterea eficienței energetice”. Cu pretextul “reabilitării termice”, casele sunt supuse fără discernământ plăcerii cu polistiren și înlocuirii tâmplăriilor- adică li se îndepărtează toate elementele care le individualizează: finisaje, decorațiuni, tâmplării. O victimă a acestui tip de abordare este casa de pe str. Tudor Vladimirescu nr. 84, azi separată între doi proprietari: unul dintre ei a păstrat încă locuința în

6) str. Valea Roşie nr. 51
Valea Roşie street, no.51

7) str. Tudor Vladimirescu nr. 82
Tudor Vladimirescu street no. 82

imatively dated at the end of 19th - beginning of 20th century.

The house on Valea Roşie street no. 51 has the roof covered by "Eternit" tiles and a decorative connecting beam for the gable. The roller blinds of the windows, the decorative details on the gable and planimetry are more developed than all other examples (the house has large rooms, accessible from an interior hallway) suggesting that it was a high standard house built in the 30s.

On Tudor Vladimirescu street at no. 82 and 84 there are two examples of another type of vernacular architecture: houses with specific urban architecture, massive, with high ground floor, with the long façade facing the street and hipped roof (picture 7). The decorations of the houses are simple, stylized, made of plaster. Both houses have tall windows with wooden joinery, openings outwards; windows have two layers, divided into small plates.

House no. 82 has a fretwork porch, surrounding the house from the street to the courtyard. House no. 84 seems to have the same street access by the porch, but it was closed with masonry in an unspecified time: the rhythm of the lesenes still marks the access position. Observing the similar proportions of volumes and façades, identical windows, similar treatment of lesenes and plaster profiles on both houses (with unskillful additions to the bottom of the windows on the house at no. 82), we deduce that the two houses were originally identical. The decorations of the façade appear to have been made in the early 20th century, but the proportions of façades and the technique used for the windows, suggests an older dating, perhaps in the first half of the 19th century. It is possible that the decorations have been made during some repairing works, when the porch of house no. 84 was closed, the

wood of the porch was restored and the windows plaster profiles at no. 82 were completed.

Today, there have remained a very small number of historic homes in the neighborhood, so people's attitude towards them become increasingly important. Undoubtedly, keeping them in their original conformation is not desirable in terms of today living conditions, the comfort of the modern houses being greater than in the period in which they were erected. However, the basic principles of vernacular architecture - principles on which these houses were built - remain valid and practical: the construction of spaces and volumes necessary and sufficient; keeping respectful relationships between the house, neighborhoods and the public space; using forms and expressions from the local building tradition.

However, the new architecture refuses to subordinate any of these principles: two houses described above - houses on the Hollosy Simon street no. 56 and no. 35 are crushed by massive, much too high buildings, with aggressive color and / or inappropriate finishing materials and decorations belonging to foreign architectural languages. Out of these, the house on the Hollosy Simon street no. 58 was built during the communist regime and a steep roof was added in the post communist period. The house on the Hollosy Simon street no. 33 was built entirely in the post-communist period (picture 8).

The exaggerate buildings in the vicinity are not the only way that modern interventions affect the remains of vernacular architecture. A more subtle form of aggression is what is now called "energy efficiency". With the pretext of "thermal rehabilitation", the houses are subject to pointless polystyrene coating and window replacement. All specific elements that individualize the houses are removed: finishes, decorations, carpentry. A victim of this type of approach is the house on Tudor Vladimirescu

foto 8) str. Hollosy Simon nr. 56-58
Picture 8) Hollosy Simon street, no.56-58

9) str. Tudor Vladimirescu nr. 84 - tratare fațadă
Tudor Vladimirescu street no. 84 - façade comparison

forma originală, celălalt a “reabilitat-o termic”. Este evidentă pierderea oricărei expresivități a porțiunii de fațadă “reabilitate” (foto 9). Pierderea ritmului ferestrelor originale, pierderea decorațiilor și a efectelor de adâncime pe care acestea le creau pe fațadă- toate acestea au transformat fațada “reabilitată” într-o suprafață anostă, impersonală, cu aspect ieftin.

Ne place să credem că arhitectura vernaculară urbană nu și-a spus încă ultimul cuvânt. Raportarea la principiile sale ar putea încă aduce un plus de calitate arhitecturii actuale și spațiului public, dacă aceste principii ar fi înțelese și acceptate de către toți cei implicați în intervențiile asupra mediului construit. Pentru aceasta, e necesară observarea atentă a arhitecturii vernaculare încă vii, conservarea cu grijă a tot ce oferă ea valoros și utilizarea elementelor sale esențiale în conceperea noii arhitecturi a locuinței.

În timpul scurs între redactarea articolului și tipărirea revistei VERNADOC, casa de pe Valea Roșie nr. 51 a devenit și ea victima “reabilitării termice”, transformându-se într-o “cutie” de polistiren cu tâmplării din PVC și învelitoare din țigle de tablă. Frumosul arc din lemn de pe fațada spre stradă va mai putea fi văzut doar în fotografii.

vd

Ina Funețan

e arhitect (absolvind UAUM în 1998). În 2012 a absolvit Cursul Postuniversitar de Reabilitare a Patrimoniului Construit la Universitatea Babeș-Bolyai și Fundația Transylvania Trust din Cluj-Napoca. Lucrează ca arhitect în Baia Mare, se ocupă de studierea evoluției istorice a localităților și este pasionată de arhitectura vernaculară în orice formă de manifestare a sa.

street no. 84, now separated between two owners: one of them kept the house in its original form and the other made “a thermal rehabilitation”. Expressivity is obviously lost on all portions of the “rehabilitated” façade (picture 9). The house lost the original rhythm windows offered, the decorations and depth effects that they created on the façade – so, the “rehabilitated” façade is turned into a dull surface, impersonal and cheap looking.

We like to think that urban vernacular architecture has not yet said its last word. Reporting current architecture and public space to vernacular principles could bring more quality, if these principles should be understood and accepted by all those involved with interventions in the built environment. For this, it is necessary to carefully observe the vernacular architecture still existing, carefully preserving everything it offers and using its essential elements in the design of the new architecture.

Since the article was written until the moment of printing the VERNADOC booklet, Red Valley house no. 51 became a victim of “thermal rehabilitation”, turning into a “box” of polystyrene, PVC joinery and sheet roof-tiles. The beautiful wooden arch on the facade facing the street will be seen only in pictures. vd

Ina Funețan

is an architect (graduate of the Institut of Architecture “Ion Mincu”, 1998). In 2012 she graduated the Postgraduate Course on Rehabilitation of Built Heritage, organized by Babes-Bolyai University of Cluj-Napoca and Transylvania Trust Foundation. She works as an architect in Baia Mare, is engaged in studying the historical development of villages and is passionate about any manifestation of the vernacular architecture.

Asociația Casa Maramureșană
The Maramureș House Association

Asociația Casa Maramureșană s-a înființat în anul 2012 și are ca scop identificarea, conservarea, valorificarea și promovarea materială și spirituală a caselor din lemn, artelor meșteșugărești, produselor ecologice, gospodăriilor țărănești, așezămintelor de turism rural maramureșene autentice și tradiționale, precum și întreprinderea de activități pentru asigurarea continuității acestor valori.

Debutul activității asociației a fost marcat prin organizarea evenimentului cultural “Grăind și horind românește”, care a avut loc în data de 7 septembrie 2013, în localitatea Remecioara, avându-i ca protagoniști pe Dan Puric și Grigore Leșe. A doua ediție a acestui eveniment a fost organizată în 9 august 2014, în aceeași locație, invitați fiind Gheorghe Zamfir și Grigore Leșe.

“Grăind și horind românește” este un eveniment cultural pe care asociația dorește să îl organizeze anual.

Alte proiecte realizate de asociație ar fi contribuția financiară și materială adusă la restaurarea a două case țărănești maramureșene din Budești și din Preluca Nouă.

Promovarea, realizarea scopurilor și a obiectivelor asociației se realizează și prin intermediul paginii de Facebook Casa Maramureșană.

The Maramureș House Association was founded in 2012 and aims the identification, conservation, revaluation and promotion, in material and spiritual terms, of the wooden houses, handicrafts, ecological products, farms, rural tourism establishments in the authentic and traditional area of Maramureș and for the ongoing activities of these values.

The onset of the association was marked by organizing the cultural event “Romanian saying and singing” that took place on September 7, 2013, in the town Remecioara, commune Remetea Chioarului, having as protagonists, the singers Dan Puric and Grigore Leșe. The second edition of this event was held on August 9, 2014 in the same location, being invited, singers Gheorghe Zamfir and Grigore Leșe.

“Romanian saying and singing” is a cultural event that the association wants to organize annually.

Other projects completed by the association are as financial and material contributions made to the restoration of two farmhouses in Budești and Preluca Nouă, in Maramures county.

The promoting, achieving the goals and the objectives of the association are realized through the facebook home page Casa Maramureșană.

Acoperiș de paie refăcut pentru o casă din Preluca Nouă

“Grăind și horind românește” în anul 2014

Poartă restaurată în Budești

Acoperiș de draniță refăcut pentru o gospodărie din Breb

1) casa cu prăvălie din Iapa/ Maramureș
house with shop in Iapa, Maramureș county

CASELE CU PRĂVĂLIE, O TIPOLOGIE DE ARHITECTURĂ VERNACULARĂ

Ina Funețan

Locuințele comercianților rurali- așa-numitele “case cu prăvălie”- reprezintă o formă particulară de arhitectură vernaculară, cu importanță considerabilă în evoluția tipologiei locuinței țărănești. Nevoia adăpostirii prăvăliei în cadrul locuinței obligă la evoluția planimetriei locuinței simple țărănești spre una complexă, cu încăperi mai multe, având destinații diferite; astfel, sunt generate relații funcționale și spațiale interesante, precum și o plastică specifică acestui program de arhitectură.

Vom analiza în cele ce urmează câteva exemple de “case cu prăvălie” sătești din punctul de vedere al relației clădirilor cu relieful, pentru a evidenția modul în care conformarea terenului determină compunerea spațială a clădirii/ gospodăriei și relațiile particulare între funcțiuni. Întrucât ne preocupă obiectele de arhitectură vernaculară încă existente pe amplasamentele lor inițiale, ne vom referi strict la asemenea clădiri.

Pentru că arhitectura vernaculară este caracterizată (și) prin utilizarea ingenioasă a reliefului, terenurile în pantă conduc la soluții interesante pentru relația între funcțiunea de locuire și cea comercială.

O rezolvare aproape firească o oferă terenurile situate cu baza pantei spre drum: prăvălia ia locul beciului de la parter, locuința rămânând la etaj, complet separată funcțional de prăvălie. Prăvălia primește un singur acces dinspre drum, iar locuința este accesibilă printr-o scară laterală; conformarea planimetrică a locuinței de la etaj este, în acest caz, cea a casei obișnuite bicelulare.

Exemplificăm această categorie cu două asemenea “case cu prăvălie” din nord-vestul Transilvaniei: una în satul Iapa (azi localitate aparținătoare a municipiului Sighetu-Marmației) din Maramureș (foto 1) și alta în satul Stupini nr. 44- comuna Hida, județul Sălaj (foto 2).

Casa din Iapa a fost construită, probabil, spre sfârșitul secolului al XIX-lea sau chiar începutul secolului XX. Deși încadrată între două volume masive de locuințe cu etaj datând din perioada comunistă, casa cu prăvălie domină vizual întreaga piațetă centrală a satului Iapa. Se poate observa că relația casei cu terenul este una foarte bună: casa se așează firesc pe teren, scara de acces spre locuință urmând natural panta terenului.

Frumusețea clădirii derivă atât din proporțiile reușite ale volumelor, cât și din contrastul culorilor materialelor: parterul care adăpostește prăvălia este înalt, formând un soclu solid din piatră tencuită cu mortar de var; etajul care adăpostește locuința este scund, din bârne de lemn; învelitoarea în patru ape păstrează panta abruptă originală. Un element volumetric care-i dă casei un farmec în plus este mica șatră în consolă care asigură accesul în camerele de la etaj.

Deși funcțiunea comercială îmbogățește planimetria casei, arhitectura ei este foarte asemănătoare cu cea a locuințelor obișnuite: ferestrele sunt mici și ușile sunt joase; tâmplăriile sunt simple, executate în tehnici dulgherești locale; șatra nu are parapet, ci doar rudă și, în general, toate elementele de arhitectură au rol strict

2) *casa cu prăvălie din Stupini/ Sălaj*
house with shop in Stupini, Sălaj county

HOUSES WITH SHOP, A TYPOLOGY OF VERNACULAR ARCHITECTURE

Ina Funețan

The houses of rural merchants, the so-called “houses with shop” - are a particular form of vernacular architecture with considerable importance in the development of peasant housing typology. The need to place for shop inside the house caused the evolution of the simple plan of the rural houses to one more complex, with more rooms which had different destinations; thus interesting spatial and functional relationships are generated inside the house as well as new suggestive design of the façade.

Next we will review some examples of rural “houses with shop” in terms of relationships with the landscape in order to highlight how the shape of the plot determines the spatial form of the building / household as well as the individual relationships between functions. Because we are more concerned with vernacular architecture structures that are found on their original sites, we refer strictly to such buildings.

Because the vernacular architecture is characterized (also) by ingenious use of terrains with slopes, helped create new relationships between housing and the commercial functions that can be applied to a building.

A very natural solution offers the plots which have the bottom of the slope towards the road to make room for the shop in the cellar, so that the living spaces are spreading on the first level, completely separate from the shop. The shop has a single access from the road

while the house is accessible through a lateral staircase; the plan of the dwelling is, in this case, the common bi-cellular house.

We exemplify this category with two such “shop houses” in northwest Transylvania: one in Iapa village (today the village belongs to the municipality of Sighetul Marmației) from Maramureș county (picture 1) and another in the village Stupini no. 44 - Hida township, Sălaj county (picture 2).

The house from Iapa was built probably in the late 19th - early 20th centuries. Although framed between massive two storey dwellings dating from the communist era, the shop house visually dominates the entire central plaza of Iapa. It can be seen that the relationship between the house and the land is very good: the house sits naturally on the ground, the staircase leading to the living area follows the natural slope of the plot.

The beauty of the building comes from both good volume proportions and the contrasting colors given by the building materials: the ground floor that host the shop is high, forming a solid base made of stone plastered with lime mortar; the first floor with the dwelling has smaller height and it is made out of logs; the roof keeps its original slope. A volumetric element that gives the house an extra charm is the small porch built in console that grants the access to the rooms at the first floor.

3) casa Constantin- Arcani nr. 220 / Gorj

Constantin family house in the village of Arcani no. 220 - township of Arcani, Gorj county

funcțional, lipsind orice fel de decorațiuni.

În prezent, mai este utilizată doar locuința, iar prăvălia a fost transformată în spațiu de depozitare; clădirea este bine întreținută și se află în stare bună.

În cadrul casei din Stupini se observă aceeași relație bună a casei cu terenul, rezultând caracteristici volumetrice asemănătoare: clădirea este împărțită în aceleași trei registre- cel al parterului ocupat de prăvălie, cel al etajului ocupat de o locuință simplă, bicelulară și cel al podului rezultat din conformarea acoperișului cu pante abrupte. Locuința este accesibilă tot prin târnaț lateral, fiind complet separată funcțional de prăvălia de la parter. Spre deosebire de casa de la Iapa, în cazul casei din Stupini observăm că târnațul de la etaj este înglobat în planul parterului și nu adosat acestuia.

Prin raportare la alte clădiri din zonă, deducem că această casă a fost construită în jurul anului 1930. Spre deosebire de casa tipic țărănească de la Iapa, în arhitectura casei din Stupini sunt vizibile influențe de tip urban preluate prin contaminare cu arhitectura nouă, de factură Art Deco, din localitățile mai importante ale zonei. Astfel, casa e acoperită în două ape (acoperișul în două ape fiind specific locuinței de standard ridicat din perioada interbelică, în toate satele comunei Hida), cu fereastră pe timpan și cu console cu popi sculptați la nivelul podului. Depășind necesitățile strict funcționale, toată lemnăria vizibilă a casei este tratată decorativ: tâmplăriile au traverse sculptate, timpanul este decorat cu trafor lucrat minuțios, târnațul este închis cu parapet alcătuit din scânduri profilate.

Și materialele de construcție sunt altele decât în cazul casei din Iapa: parterul este construit din blocuri de piatră, iar etajul și timpanele podului sunt construite din chirpici pe schelet din bârne de lemn, totul fiind tencuit cu mortar de var. Materialele de construcții au permis

obținerea unor proporții diferite între niveluri: parterul cu prăvălia este scund, iar etajul este înalt. De asemenea, a fost posibilă realizarea unor goluri mai mari, ferestrele și ușile casei fiind vizibil mai mari decât în cazul casei de la Iapa. Din păcate, casa se degradează accelerat, azi fiind utilizată doar partea din spate a locuinței, de către un vârstnic incapabil de a o întreține.

Mai complicată este rezolvarea casei cu prăvălie dispusă pe teren în pantă, atunci când drumul care deservește prăvălia se află în vârf de pantă. Exemplificăm această situație cu casa familiei Constantin din satul Arcani nr. 220- comuna Arcani, jud. Gorj (foto 3).

Casa Constantin a fost construită în 1936, din bârne de lemn pe soclu din piatră de râu. Așezarea sa în vârf de pantă și nevoia de a așeza prăvălia spre drum a obligat la relaționarea între funcțiuni pe același nivel: accesul se face din pridvor în cele două camere ale locuinței și în spațiul destinat prăvăliei. Astfel, prăvălia este accesibilă pentru clienți din stradă și pentru comerciant din locuință. În demisolul obținut prin preluarea pantei a fost amenajată bucătăria, pentru a suplini spațiul locuibil pierdut cu amenajarea prăvăliei. Legătura între spațiile locuinței dispuse la niveluri diferite (bucătăria și camerele) se face printr-o scară exterioară adosată pridvorului. Cu toate acestea, spațiul public și cel privat nu interferează: casa relaționează cu spațiul public strict prin ușa prăvăliei, toate celelalte funcțiuni- chiar dispuse la niveluri diferite- fiind accesibile din spațiul privat al curții.

Arhitectura casei nu diferă de cea a unei case țărănești obișnuite. Toate elementele de lemn vizibile (neacoperite de tencuială) sunt tratate decorativ: tâmplăriile sunt bogat ornamentate cu cioplituri, stâlpii și "caii" sunt ciopliți, parapetul este decorat cu cioplituri și cu trafor, iar partea superioară a stâlpilor este legată prin traforuri delicate.

4) *prăvălia evreiască din Petrova*; foto: *Laura Zaharia*
 jewish "house with shop" in Petrova village; picture by *Laura Zaharia*

Although the commercial function of the house enriches its interior organization, the architecture is very similar to ordinary houses: windows are small and doors are low; the joinery is simple and executed in local technique; the porch has no rail but a simple cross-beam, and generally all architectural elements have purely functional role, lacking any kind of decoration.

Nowadays only the living spaces are used, the shop converted into a storage space; the building is well maintained and is in good condition.

In the house of Stupini we see the same good relationship with the terrain: the building divided into the same three register - ground floor for shop, first floor for common, bi-cellular dwelling, and loft under the steep roof. The access to the living area is made through the lateral porch, completely separate from the shop downstairs. Contrary to the house from Iapa, the porch of the house in Stupini is included in the volume of the house, non-attached.

In relation to other buildings in the area, we deduce that the house was built around 1930. Contrary to the house from Iapa, the architecture of the house of Stupini is influenced by urban architecture, picked from the new Art Deco architecture of the most important towns of the area. So, the roof of the house has two slopes (the two slopes roof was specific for the high-standard housing in the interwar period, in all villages of the township of Hida village) with a window in the gable, and console with carved pillars for the loft. Going beyond the strictly functional aspects, all the visible woodwork throughout the house is decorative: doors and windows have carved elements, the gable is carefully decorated with fretwork and the rail of the porch is made of profiled boards.

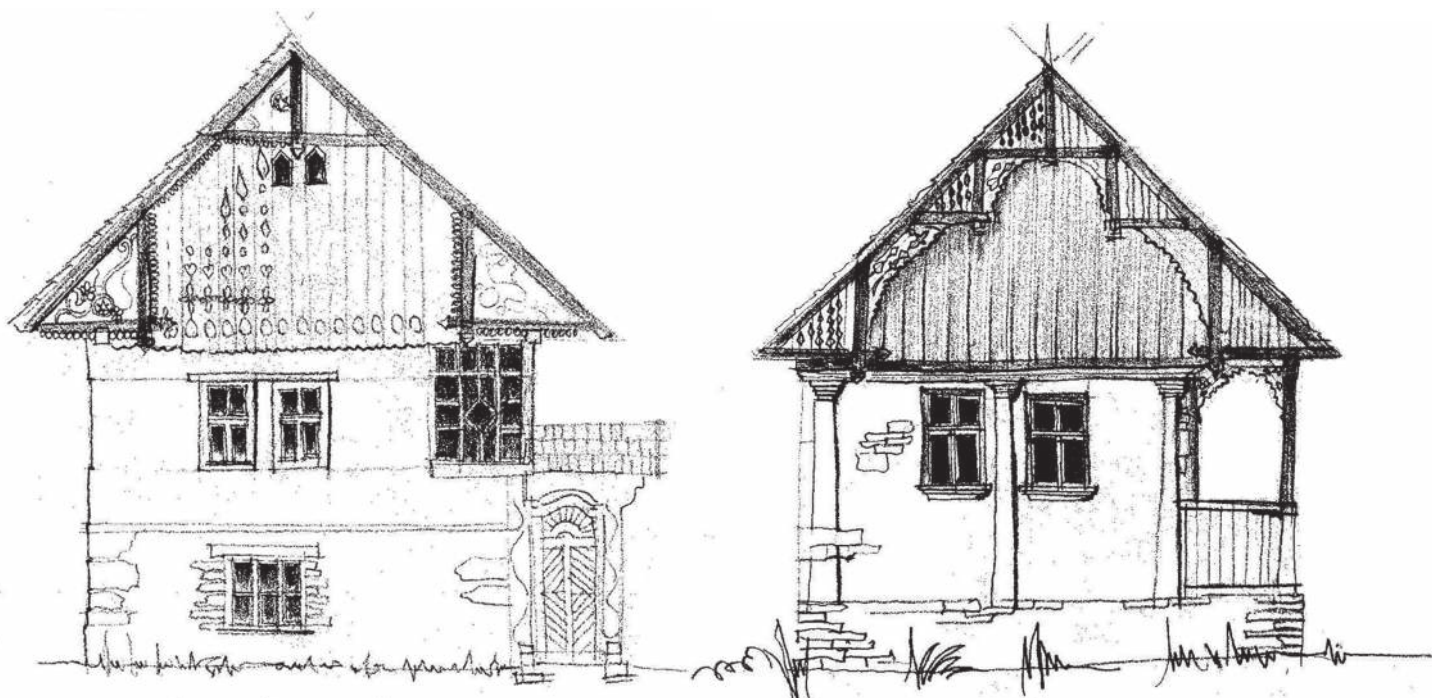
Also the construction materials are different from

the house of Iapa: ground floor is built of stone blocks, the first floor and the gable, are constructed of wooden structure filled by adobe bricks; all of these are plastered with lime mortar. The characteristics of the construction materials led to different proportions between levels: the ground floor with the shop is short, and the first floor is high. It has also been possible to make larger gaps, windows and doors of the house are noticeable higher than in the case of the house from Iapa. Unfortunately the house is deteriorating fast, nowadays only the back part of the house is used by an elderly who is unable to maintain it.

More complicated to solve is the case of the "house with shop" on the top of the slope. We exemplify this situation by the Constantin family house in the village of Arcani no. 220- township of Arcani, Gorj County (picture 3).

Constantin house was built in 1936 made of logs on top of a river stone elevation. Its placement on the top of the slope and the need have the shop towards the road, forced different functions to work together on the same level: the porch leads both living area and shop. The shop is open for customers, right from the street, and for the owner from the house. The slope of the plot generates a basement at the back of the house where the kitchen was arranged to replace the lost living space in behalf of the shop. The relationship between living areas located at different levels (kitchen and rooms) is made along the large outdoor porch. However, public and private space did not interfere: house strictly relates to public space through the shop door, all the living functions - even at different to levels - are accessible from the private space of the yard.

The architecture of the house is no different from that of ordinary rural houses. All wooden elements

*Case cu prăvălie în Chinteni și Viștea, județul Cluj. Desene Flaminu Talos
Houses with shop in Chinteni and Viștea, Cluj county. Drawings by Flaminu Talos*

Actualii proprietari- fiica prăvăliașului Constantin cu fiii și nepoții acesteia- utilizează casa doar ca locuință de vacanță pe timpul verii, întrucât nu mai locuiesc în Arcani. Totuși, sunt conștienți de valoarea casei, executând frecvent lucrări de întreținere și reparații. Elementele de lemn deteriorate au fost recent înlocuite cu copierea decorațiunilor originale, iar tencuielile pereților au fost reparate cu mortar de var, pe suportul de nuiele original. Tâmplăriile au fost reparate în forma autentică și s-au păstrat ferestrele din geam simplu tras. Prăvălia este utilizată acum ca spațiu locuibil- așadar, ușa spre stradă nu mai este necesară- dar golurile inițiale au fost păstrate, “ca să nu se schimbe nimic”. În demisol, spațiul bucătăriei a fost redus pentru a face loc unei băi, aceasta fiind singura modificare adusă compartimentării originale a casei. Toate informațiile ne-au fost oferite cu amabilitate de către proprietară.

Cea mai răspândită situație este, fără îndoială, cea a casei construite pe teren plan. Acesta este și tipul care permite cele mai vaste dezvoltări spațiale, întrucât relieful nu mai condiționează conformarea clădirii. Exemplificăm cu frumoasa casă Petre Dobran din satul Scoarța, nr. 263- comuna Scoarța, jud. Gorj.

Casa a fost construită în a doua jumătate a sec. al XIX-lea și refăcută în 1910. Este monument istoric (cod LMI 2004: GJ-II-m-B-09371). În anii ‘80 ai sec. XX a fost reparată, moment în care pâlmarul din lemn traforat al scării a fost înlocuit cu un parapet de zidărie.

Arhitectura casei este cea specifică locuinței țărănești “pe beci” ale cărei variante sunt răspândite în toată Oltenia de nord și din care se găsesc încă prin sate numeroase exemple în stare bună. În cazul de față, “beciul” de la parter- utilizat în locuințele obișnuite exclusiv ca spațiu de depozitare- este ocupat cu prăvălia și cu spații de depozitare. Ca și în cazul caselor prezentate anterior,

volumetria casei este separată în trei registre- parterul ocupat în principal cu prăvălia, etajul ocupat cu locuința și podul înalt format în șarpanta abruptă. Parterul casei este din piatră, iar etajul este din lemn. Cele două camere de la etaj sunt accesibile din “sala” (foișorul) cu cerdac; “sala” de pe fațada din curte este cuprinsă în planul parterului, iar “sala” de pe fațada dinspre drum este realizată în consolă peste parter.

Planul parterului, bine dezvoltat, cuprinde prăvălia (accesibilă direct din spațiul public), o anexă a prăvăliei (accesibilă și ea din spațiul public) și anexe ale casei (accesibile doar din curte). Este remarcabilă aici rezolvarea relațiilor funcționale la nivelul parterului, astfel încât funcțiunile publice și cele private să nu interfereze.

Întreaga arhitectură a casei este tratată decorativ cu mijloace specifice arhitecturii țărănești: elemente volumetrice (retrageri, console, adaosuri), proporții corecte ale volumelor și proporții corecte plin-gol, contrast al materialelor, tratare decorativă cu cioplituri și traforuri a lemnăriei vizibile. Golurile sunt mari și au tâmplării simple dulgherești.

Casa este locuită, dar neîngrijită. Intervențiile executate asupra ei de-a lungul timpului au fost, de cele mai multe ori, nepotrivite plasticii sale originale și statutului său de monument istoric. Fără îndoială că doar statutul său de monument istoric a împiedicat distrugerea casei prin intervenții ireversibile.

Un caz particular de dezvoltare pe teren plan îl reprezintă prăvălia evreiască din Petrova nr. 253- Maramureș (foto 4). În acest caz nu mai putem vorbi de o “casă cu prăvălie” ci de o “gospodărie cu prăvălie”, întrucât prăvălia este adăpostită într-un corp de clădire complet separat de locuința comerciantului.

Gospodăria datează din anii ‘20 ai sec. XX și se menține încă în stare medie.

*Case cu prăvălie în Stupini și Tetiș în județul Sălaj. Desene Flaminiu Talos
Houses with shop in Stupini and Tetiș, Salaj county. Drawings by Flaminiu Talos*

visible (not covered by plaster) are decorative: doors and windows are richly ornamented with carvings, pillars and “horses” (small beams at the eaves – T.N.) are carved, the railing is decorated with carvings and fretwork, and the pillars are connected at the top using delicate fretwork.

Today the owners – the daughter of the shopkeeper Constantin and her children and grandchildren – are using the house for the summer holiday, as they no longer live in Arcani. However they are aware of the value of the house, often running maintenance and repair. Damaged wood elements have recently been replaced by copying the original decorations and plaster walls were repaired with lime mortar, onto the original wattle racks. Doors and windows were repaired respecting the original shape and the simple window-pane. The shop is now used as living space so the door towards the street is not necessary - but preserved, so that nothing is changed. In the basement, the kitchen area has been reduced to make room for a bath, the only change to the original plan of the house. All the information was kindly provided by the owner.

The most common situation is undoubtedly the house built on a flat plot. This is the type that allows the largest spatial development because the terrain did not condition the structure of the building. We exemplify with the beautiful house of Petre Dobran in the village Scoarța, no. 263- Gorj County. (picture 4)

The house was built in the second half of the nineteenth century and rebuilt in 1910. It is listed as historical monument (LMI 2004 code GJ-II-mB-09371). In the 80^s it was repaired, when the handrail of the staircase was replaced with a brick parapet.

The architecture of the house is specific for the rural dwellings “with basement” spread throughout north-

ern region of Oltenia where you can find many good examples. In this case the “basement” situated on the ground floor – exclusively used as storage spaces - is arranged as a shop space and storage room. As in the examples presented above, the house is separated into three different ranges – the ground floor is containing the shop, the first floor with house and the high loft above the steep roof structure. The ground floor is made of stone and the first floor is made of wood. The two upstairs rooms are accessible from the “room” (the porch, T.N.) with veranda; the “room” towards the yard is included in the floor plan and the “room” towards the road is a console over the ground floor.

The ground floor, generously developed, includes the shop (accessible directly from the public space), a secondary space for the shop (also accessible from the public) and secondary spaces for the house (accessible only from the yard). It is remarkable how the functions interact on the ground floor so that public and private functions do not interfere.

The entire architecture has decorative details specific to the traditional architecture: volumetric elements (withdrawals, consoles and other additions), right proportions for the volumes, good contrast for materials, decorations with carvings and fretwork for wood elements. Windows are large and made with simple carpentry.

The house is inhabited, but neglected. Interventions over the years were often unsuitable for its original shape and its status as historical monument. No doubt that its historical monument status prevented the destruction of the house by irreversible interventions.

A particular case for the development of the house on a flat plot is the Jewish “house with shop” in Petrova village no. 253- Maramureș County (picture 5). In

Case cu prăvălie în Sânmihaiu în județul Sălaj. Desene Flaminu Talos

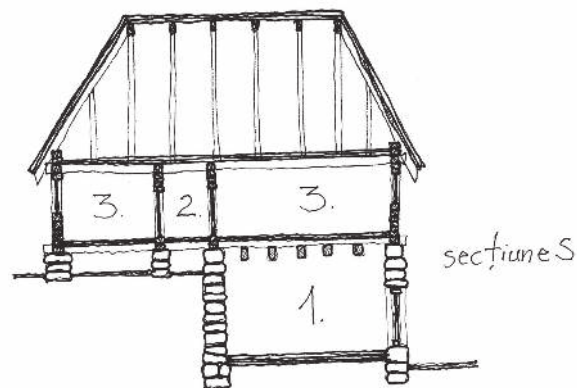
House with shop in Sânmihaiu Salaj county. Drawing by Flaminu Talos

Separarea completă a funcțiunilor de locuire și de comerț este astfel asigurată o dată cu separarea spațiu public- spațiu privat: prăvălia este dedicată accesului public și se deschide către acesta, iar curtea gospodăriei reprezintă exclusiv spațiu privat. Curtea este accesibilă printr-o poartă înaltă de lemn caracteristică gospodăriilor țărănești de pe valea Vișeuului. De altfel, toate clădirile ansamblului au arhitectură asemănătoare celei țărănești din zonă: chiar și prăvălia reprezintă o interpretare a casei tradiționale bicelulare.

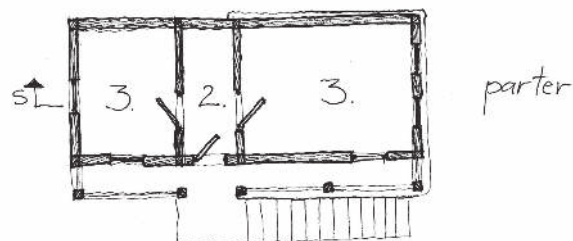
Și materialele de construcție sunt cele tradiționale ale locuinței țărănești: bârne de lemn chertate, tâmplării din lemn prelucrate dulgherește. Doar ferestrele- largi, compartimentate în câte cinci ochiuri- trădează o oarecare contaminare cu o arhitectură de tip urban.

Gospodăria este în prezent abandonată, fiind în pericol de a se distruge.

Exemple ca cele de mai sus se mai găsesc încă multe în satele României. Mai simple sau mai complexe, ele sunt de regulă reprezentative pentru evoluția arhitecturii locale; din păcate, prea puține au șansa de a fi întreținute și puse în valoare, fiind deja supuse degradării. Întrucât accepțiunea generală, la nivelul publicului larg, asupra ideii de "patrimoniu" este aceea că doar clădirile clasificate ca monument istoric merită a fi protejate, micile bijuterii de arhitectură rurală care nu au avut șansa de a fi incluse pe lista monumentelor se ruinează încet, sub ochii indiferenți ai proprietarilor și ai autorităților locale. O clarificare a conceptului de "patrimoniu" la nivelul autorităților locale- și chiar o completare a categoriilor de protecție în Legea Monumentelor Istorice- ar mai putea, încă, salva o bună parte din patrimoniul de arhitectură vernaculară a României. ▯

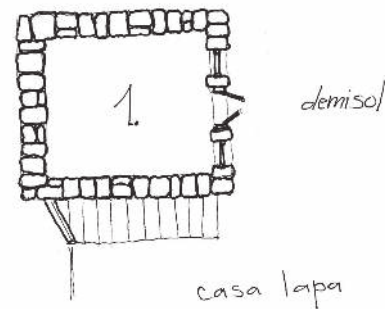

secțiune S

parter

1. PRĂVĂLIE
2. TINDĂ
3. CAMERĂ

demisol

casa Iapa

Casa cu prăvălie în Iapa, județul Maramureș, desen Ina Funeșan

House with shop in Iapa, Maramureș county, drawing by Ina Funeșan

this case we can't speak about a "house with shop" but about a "household with shop" as the shop is completely separated from the living area.

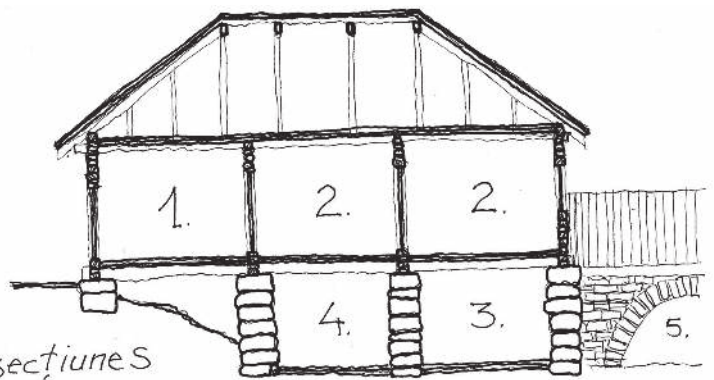
The household dates from the 20^s of 20th century, and still maintain a medium condition.

The complete separation of housing and commerce is ensured with the separation of public-private space: the shop is dedicated to the public space and it is open towards it and the yard is exclusively private space. The courtyard is accessible through a high wooden gate, so characteristic for the rural homesteads on Vișeu valley. In fact, all architectural ensembles keep the traditional architecture of the region: even the shop is an interpretation of traditional bi-cellular house.

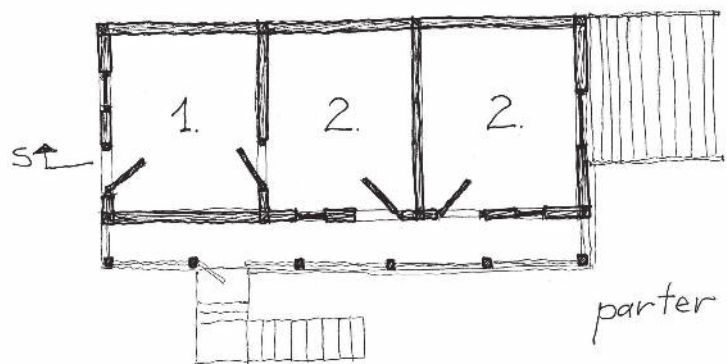
Also the construction materials are those of the traditional vernacular house: walls made of logs, doors and windows made with carpenters' joinery. Only the wide windows - divided into five window panes - show some contamination of urban architecture.

The household is currently abandoned and in danger of being destroyed.

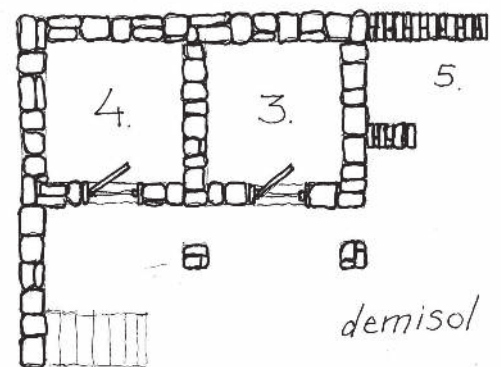
Examples like those listed above can be found in many villages in Romania. More simple or more complex, they are generally representative of the evolution of local architecture; unfortunately, few of them have the chance to be maintained and improved, being already degraded. Because the general sense of the wide public about the idea of "heritage" is that only buildings classified as historical monument are worthy of protection, thus small rural architectural jewels that did not have the chance to be included in the list of monuments, are collapsing slowly under the indifferent eyes of owners and local authorities. A clarification of the concept of "heritage" at the level of the local authorities - even the completion of the protected categories in the Law of Historical Monuments- could still save a good part of the vernacular architectural heritage of Romania. ▯

secțiune S

parter

demisol

Casa Constantin-Arcani

1. PRĂVĂLIE
2. CAMERĂ
3. BUCĂTĂRIE
4. BECI
5. LEMHĂRIE

Casa cu prăvălie în Arcani, județul Gorj, desen Ina Funețan

House with shop in Arcani, Gorj county, drawing by Ina Funețan

*Casa cu numărul 4 din satul Tur, județul Satu Mare, înainte de mutarea în Muzeul Satului din Negrești Oaş
House no.4 in Tur Village, Satu Mare county, before the removal to the Village Museum in Negrești-Oaş*

LOCUIŢĂ TRADIȚIONALĂ DIN TUR, JUDEȚUL SATU MARE

Horea Stoia

În anul 2005 Muzeul Țării Oașului a achiziționat locuința cu numărul 4 din satul Tur, actualmente cartier al orașului Negrești-Oaş, județul Satu Mare. Înainte de mutarea casei în muzeu a fost întocmit un relevu care este prezentat aici împreună cu descrierea situației din teren.

Locuința tradițională cu două încăperi alăturate și pridvor pe două laturi (numit în zonă „turnaț”) a fost construită de Lohan Vasile în anul 1941, oferindu-ne date importante despre activitatea, viața și starea social-materială a proprietarului. Această tipologie cunoaște o mare răspândire în prima decadă a secolului XX, în zona de șes și luncă a Țării Oașului.

Această locuință țărănească își păstrează intact programul inițial cu toate funcțiunile cerute de modul de viață al locuitorilor zonei, mari agricultori și crescători de animale. Accesul în casă se face prin pridvorul ce se întinde pe fațada laterală a locuinței orientată înspre curte, în tinda care este spațiul destinat adăpostirii vetei focului, respectiv preparării mâncărilor. Din tindă se poate urca în pod pe o scară mobilă (cu fuștei), acesta servind ca și mic depozit de alimente, băuturi și cereale, servind sezonier ca afumătorie de la un coș original (babă) ce refulează fumul răcit printr-un traseu ingenios conceput. Tot din tindă se intră în camera de la ulița destinată odihnei, mesei și reuniunilor familiale. Aici se găsesc piesele cele mai frumoase de mobilier țărănesc tradițional: laița, masa cu scaune, credențul, paturi,

toate executate și decorate în spiritul tradiției locale, mai mult sau mai puțin arhaice.

Sistemul constructiv este bazat pe un sistem străvechi: ziduri din bârne de lemn (gorun) cu diametrul de 9-14cm, îmbinate cu pană și uluc în montanții de 14x14cm - 16x16cm fixați cu cep într-o talpă puternică din bârne de lemn de gorun cu secțiuni mari 24x21cm așezate pe o fundație de piatră de carieră fasonată (andezit), ce distanțează relativ puțin talpa casei de sol (între 5-20cm) în cazul nostru. Pereții din bârne de gorun cu diametrul de 9-4cm aranjate cu grijă pentru a crea o suprafață cât mai plană, sunt tencuiți (2-4cm) cu lutuială simplă amestecată cu pleava de cereale, ultimul strat fiind din mortar de var vopsit albastru cobalt (această culoare fiind foarte utilizată de oșeni în acea perioadă). Stâlpii din lemn ce încadrează ordonat pridvorul sunt încoronați la partea superioară de grinzile cosoroabelor, pe care se sprijină structura acoperișului. Stâlpii (popicii) din lemn de gorun au secțiunea pătrată (10x10 cm) până la mâna curentă a parapetului, fiind ciopliți octogonal la partea superioară, imitând stâlpii clasici de zidărie de inspirație bizantino-gotică.

Acoperișul este înalt în unghi de aproximativ 46°, construit din căpriori de gorun ciopliți cu barda, legați pe o singură parte cu clești (8x7cm), ancorați cu cepuri în grinzile secundare ale tavanului locuinței. Învelișul este realizată din snopi de paie de seară (jupi) legați cu sârma de șipcile de 5cm diametru și interaxul

Fațada spre curte - Courtyard facade

Sistemul constructiv și tencuiala exterioară - Building system and plastering

TRADITIONAL DWELLING FROM TUR, SATU MARE COUNTY

Horea Stoia

In 2005, the Oaş County Museum has bought the dwelling number 4 from the village of Tur, which is now a neighbourhood of the town Negrești-Oaş, Satu Mare County. The mapping of the house was made before its moving in the museum and one can find it presented here, together with the description of the field situation.

The traditional house has two adjacent rooms and a porch on two of its sides (called "turnaș" in the area) and was built in 1941 by Lohan Vasile. Important details about the activity, the life and the social and material status of the owner emerge from the building. This type of house is very widespread in the lowland and grassland areas of the Oaş County, in the first decade of the 20th century.

This rural dwelling keeps its initial purpose intact, with all the functions needed by the lifestyle of the people in the area – major agricultures and animal breeders. The access in the house is made through the porch situated on the lateral side of the dwelling, which is oriented towards the yard, entering the anteroom (tindă), meant for keeping the fireplace and, respectively, for the preparation of the food. By climbing on a mobile ladder (with little wooden sticks) from the anteroom, one can access the attic, used as a small food, drink and cereal deposit and, in the season, as a smoke house fuelled by an original chimney that directs the cooled smoke through an ingeniously de-

signed system. From the anteroom one can also enter the room facing the country road, chamber meant for resting, dinning and family reunions.

One can find here the most beautiful rural traditional pieces of furniture: *laița* (a sort of traditional bench, fixed on one of the walls, used for resting and sitting), the table with chairs, the credenza, the beds, all build and decorated in the spirit of the local tradition, more or less archaic.

The building system is based on an archaic method: the walls are build out of wooden beams (made of durmast) with the diameter of 9-14cm, conjoined with a slit and tongue joint in posts of 14x14cm - 16x16cm, fixed with bungholes in a strong base made out of wooden beams (durmast) with big sections of 24x21cm, everything placed on a foundation of profiled quarry stone (andesite) that creates only a small space between the foot of the house and the ground (aprox. 5 to 20cm) in our case. The walls made out of durmast beams with the diameter of 9-14cm, arranged carefully in order to create an even surface, are plastered (2-4cm) with a simple argil composition, mixed with cereal chaff. The last layer consists in lime mortar dyed in cobalt blue (this colour being very used by the Oaş people in that period). The wooden pillars that neatly enframe the porch are crowned in the upper part by the barks of the sills that support the structure of the roof. The durmast masts have a square section

Structura acoperișului - Roofing construction

"Baba" în pod - "Baba" in the attic

de 38cm. Pe alocuri învelitoarea s-a degradat și s-au luat măsuri rapide de protecție prin montarea câtorva plăci de azbociment. Pardoseala podului este din argilă bătută de aproximativ 4-5cm grosime așezată pe scânduri de 2,5cm așezate suprapus pentru etanșeiza cât mai bine tavanul încăperilor de la parter și a crea un efect spațial deosebit. Pardoseala de la parter este realizată din același material. Structura tavanului este realizată dintr-o rețea de grinzi transversale (secundare) de 12x12cm rezemate pe o grindă longitudinală (principală) de 11x12cm denumită și meșter-grindă, de care se ancorau diverse ansambluri de lemn pentru depozitarea diverselor obiecte casnice: oale, ulcele, ștergare, cergi, icoane, toate dovedind un deosebit simț artistic al țaranului român.

Creația populară oșenească, păstrată ca o comoară de preț, se regăsește la scândurile timpanului (tetanului), traforate cu modele decorative, având în centru inițialele proprietarului și anul construcției. Analizând tipologia planului locuinței relevate, putem spune că aceasta derivă din locuințele monocelulare cu prispă la latura lungă. Acestea i s-a adăugat în timp o altă prispă ce cuprinde fațada laterală, generând variante mai dezvoltate, pe care le îmbrățișează unele locuințe de zidărie de dată mai recentă. Din cerințe de ordin funcțional s-a creat un adăpost separat vetrei focului (tinda), încăpere prin care se intră în camera de locuit. Am făcut această prezentare pentru o mai bună înțelegere a acestui tip de locuință, care prin dimensiunile ei, forma pridvorului, poziționarea ușii de la intrare și a ferestrelor, înglobează un spațiu ce o particularizează, înscriind-o armonios în cadrul înconjurător (situl originar). **vd**

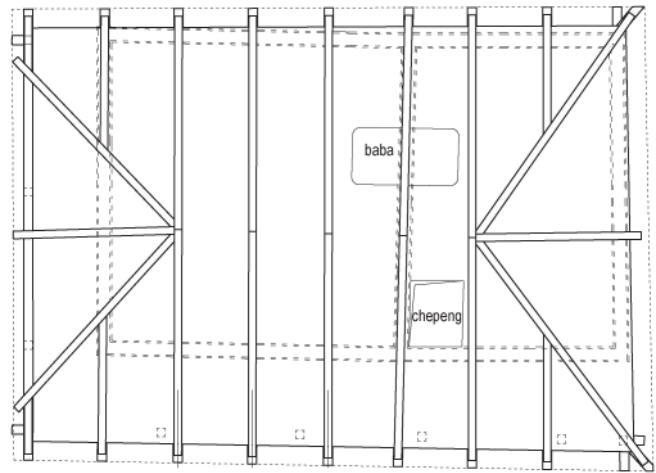
(10x10cm) and reach the hand rail of the parapet, being chopped orthogonally in the upper part, in order to mimic the classic brickwork masts of Gothic and Byzantine inspiration.

The roof is high, has an angle of approximately 46° and is built on tie beams made of durmast and chopped with the broad axe, tied together on a single side with claws (8x7cm), pegged with cotters in the secondary beams of the building's roof. The covering is made of rye straw bundles, bound with wires to the wooden laths with the diameter of 5cm and to the centreline of 38cm. In some place the covering has degraded and quick protection measures were taken by installing some cement-asbestos panels. The floor of the attic is made of battered clay, with a thickness of 4-5cm, set on wooden planks thick of 2,5cm, which are placed overlaid to ensure that the ceiling of the rooms below is waterproof and in order to create a special spatial effect. The structure of the ceiling is made out of a network of transversal barks (secondary) of 12x12cm, propped against a longitudinal bark (principal) of 11x12cm, also called the masters bark, upon which there were hung certain housing items like: pots, small mugs, towels, traditional blankets, icons, all of which are a proof of the remarkable artistic sense of the Romanian peasant.

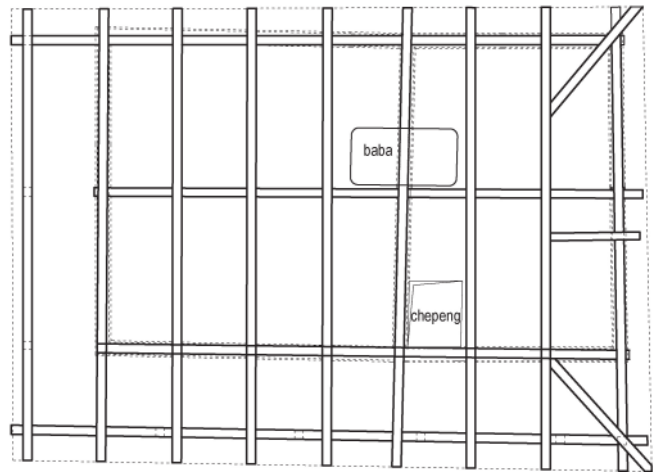
An instance of traditional Oaş art, kept as a valuable treasure, can be seen on the planks of the tympanum, fretted with decorative models, having the initials of the owner and the year of construction. By analysing the plan of the mentioned dwelling, one can state that it derives from the single-room houses with a porch on the long side. With the time, another porch was added on the front side of the building, generating more complex variants, also used for the more recent

*Ultimul proprietar, înainte de mutarea casei în muzeu.
Last owner before moving the house to museum.
/ all photos: HS2005*

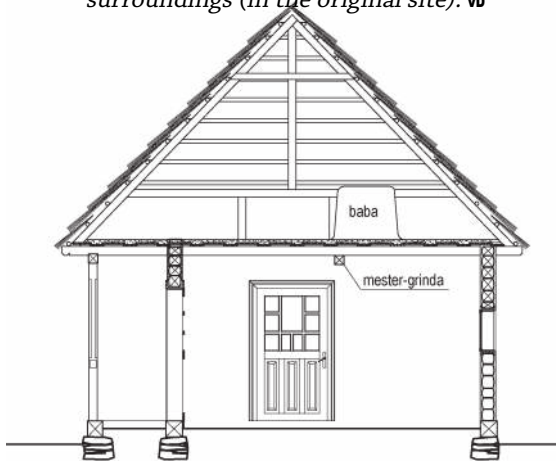

Plan șarpantă - Roof framing

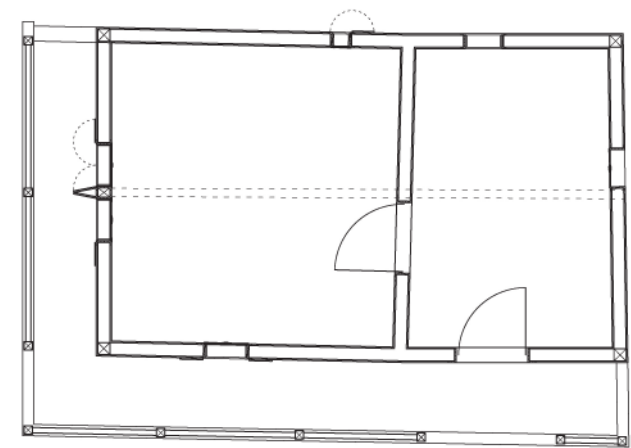

Plan planșeu - Ceiling framing

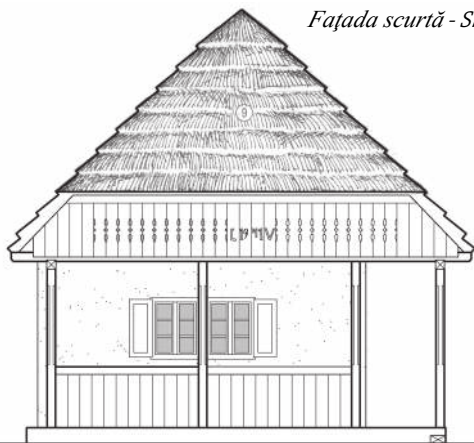
brickwork houses. There was built a separate room (the anteroom; tindă) for the fireplace, for functional purposes, chamber from which one can enter the living room. I made this presentation to facilitate a better understanding of this type of dwelling, which by its dimensions, the form of the porch, the position of the front door and of the windows, encloses a space that makes it special and introduces it harmoniously in the surroundings (in the original site). **vd**

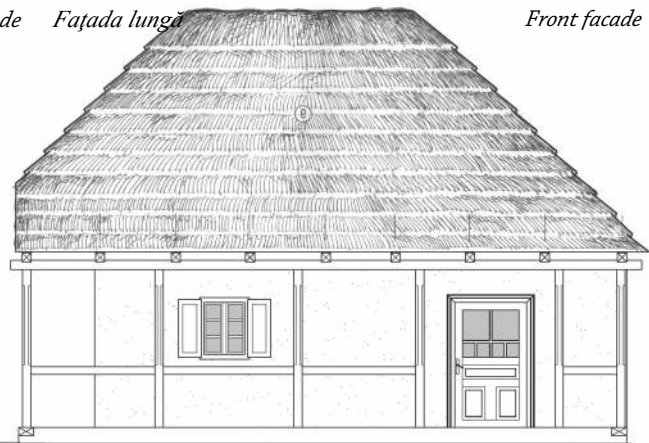
Secțiune - Section

Plan parter - Plan

Fațada scurtă - Short front facade

Fațada lungă

Front facade

Casa în Săpânța în 2002 (Mihai Dancuș, the former director of Opern Air Village Museum in Sighetu Marmăției) / M.E.

The house in Săpânța 2002 (Mihai Dancuș, the former director of Opern Air Village Museum in Sighetu Marmăției) / M.E.

Casa reconstruită în Nistru și finalizată în 2008. / L.Z.

The reconstructed house in Nistru finalised in 2008. / L.Z.

CASA MARAMUREȘEANĂ ÎNTRE SĂPÂNȚA ȘI NISTRU (MM)

Maria Enache

Fiind îndragostită irecuperabil de Maramureș am astat neputincioasă la schimbarea satelor vechi, arhaice și apariția noilor construcții din ultimii ani. Lupta continuă ce are loc între patrimoniul construit cu o bogată valoare culturală împotriva noilor orgolii și confortului se finalizează, din păcate, prin câștigul celor din urmă. Astfel legile vechi nescrise tradiționale sunt negate, înlăturate și majoritatea sătenilor confuzi (plecați la muncă în străinătate, sau cu copii duși acolo) își durează case din beton, prost realizate, fără proporții, cu materiale străine locului, singura lor calitate fiind opulența: camere multe, materiale scumpe, multă decorație și neaparat un acoperiș de tablă roșie, strident!

Mai au câte o îndoială când văd că străinii preferă să se cazeze în pensiuni care amintesc puțin de arhitectura vernaculară locală, dar se spulberă repede când se ivește oportunitatea de a scăpa de casa veche, pe care oricum vroiau să o „spargă”.

S-au schimbat multe într-un ritm alert. Nevoile actuale au făcut să apară o arhitectură nouă, de proastă calitate, cu materiale care nu sunt ale locului. Se schimbă cadrul vieții tradiționale, se alterează odată cu avalanșa societății de consum moderne. Locuitorii nu mai știu să recunoască valorile străbune și să le aprecieze, le neagă, uneori chiar se rușinează cu ele.

Casele vechi din lemn cu toată poezia lor nu răspund nevoilor actuale de locuire, duc lipsa de confort, dotare sanitară, tehnică. Absența de modele moderne, actuali-

zate face ca marea majoritate să reproducă imagini ale unor case din periferia urbană din zonele unde lucrează: Italia, Franța, Spania.

Un rol hotărâtor în această dezvoltare îl are turismul care a crescut într-un ritm alert pentru că zona are un potențial extraordinar. Incepând cu cele 8 biserici care fac parte din Patrimoniul Unesco, continuând cu Sighețul Marmăției, Muzeul Satului și Memorialul Durerii, Cimitirul vesel din Săpânța, cu biserica nou construită Săpânța din Peri (75m înălțime), Ocna Șugatag, ansamblu Mănăstirii Bârsana, olarul Tănase Burnar cu ceramică lustruită de factură dacică de la Săcel... și lista poate continua.

Nevoia de ridicare a gradului de confort al locuinței este firească și normală. Recurgerea la metode administrative bazate numai pe constrângere și sancționare a celor care renunță la clădirile vechi nu este o soluție.

Cred că salvarea și protejarea numai a monumentelor înregistrate pe listele Unesco nu va fi nici ea de natură să asigure durabilitate turismului rural și salvarea patrimoniului cultural al zonei. Pentru conservarea alcătuirii spațiale a satului maramureșean o soluție ar putea fi salvarea „în situ” a unui număr cât mai mare de clădiri tradiționale de lemn și adaptarea acestora, a anexelor lor la exigențele de locuire ale tinerei generații. Astfel, prin exemplu care urmează am vrut să arătăm că acest lucru este posibil, că vechiul și noul pot conviețui împreună.

Locuința tradițională de lemn din Săpânța, pe care

*Extinderile casei reconstruite - demisolul și pridvorul. / M.E.
Extensions of the rebuilt house - basement and porch. / M.E.*

THE HOUSE OF MARAMUREȘ BETWEEN SĂPÂNȚA AND NISTRU

Maria Enache

I am in love with the Maramureș country, but for the last few years I witnessed helplessly how old, archaic villages changed and new constructions appeared. The continuous battle between the built heritage with its rich cultural value and the new egos and comfort is, sadly, won by the latter. Thus, the unwritten, old, traditional laws are denied and cast aside and the majority of the villagers are confused as they (or their children) are working abroad. They build their houses in concrete, poorly and without any sense of proportion, with materials that don't belong here. The only quality of these constructions is their opulence: a great number of rooms, expensive materials, much decoration and the perpetual red metal roof.

Locals experience some doubts when they see foreign tourists who prefer to quarter in guesthouses that remind them of the local vernacular architecture. However, these doubts soon perish as the opportunity arises for them to get rid of their old house which they wanted to "chop" anyway.

Many things have changed lately in a hasty pace. Because of the present needs a new architecture has arisen, done in poor quality and with materials that do not belong to this place.

The framework of the traditional lifestyle is changing. It is impaired by the avalanches of the modern consumer society. Locals can no longer recognize and appreciate the ancestral values. They deny them and

they are sometimes even ashamed of them. The old wooden houses with their poetic atmosphere no longer respond to the contemporary needs of habitation. They lack comfort, sanitary and technical equipment. The absence of modern examples leads owners to copy images from the peripheries of the cities they work in, from countries like Italy, France, Spain, etc.

Tourism plays an important role in the development of the area. It has grown fast, because the area has an extraordinary potential. Starting with the eight wooden churches that are part of the UNESCO World Heritage, going over to Sighetul Marmației with its Village Museum and the Memorial Museum, the Merry Cemetery in Săpânța, the newly built church in Săpânța din Peri (75m high), the Ocna Șugatag saltmines, the Bârsana Monastery ensemble, and the potter Tănase Burnar with his dacian polished pottery from Săcel. And the list continues.

It is a natural necessity to rise the comfort standard in peoples homes. The resort to administrative methods based on constraining and sanctioning the ones who give up the old buildings is not a solution to the problem.

I believe that saving and preserving only the UNESCO enlisted monuments will not ensure the durability of rural tourism and the salvation of the cultural heritage of the area. In order to conserve the remarkable spatial configuration that the country's villages possess one

Pridvorul vechi si pridvorul nou. / M.E.

The old porch and the new porch. / M.E.

proprietarul vroia să o „spargă” devenind prea mică pentru nevoile și pretențiile sale, a fost demontată și refăcută la 15 km de Baia Mare.

Demontarea, dar mai ales montarea a fost făcută de o echipă de meșteri în trei zile. Cuvintele sunt de prisos în a descrie această etapă: meșterii erau asemenea unor copii care se jucau cu piese de Lego ca precizie, îndemânare, iscusință... doar că se petrecea la altă scară.

Profitând de panta terenului s-a construit un demisol în care au fost introduse funcțiunile moderne și s-a adăugat un foisor deschis în vecinătatea bucătăriei pentru a lua masa în aer liber. După remontarea peste demisol a casei de lemn, podul înalt refăcut integral a putut fi amenajat ca spațiu suplimentar pentru locuire. Demisolul ce folosește ca bază pentru casa strămutată adăpostește funcțiunile noi: bucătărie cu locul de luat masa, cămară, baie și spații de depozitare.

Pridvorul este adăugat recent la intrarea în bucătărie și este realizat în același stil cu casa veche de către meșterul Hotico Gavrilă de la Muzeul Satului din Sighetul Marmației. Acesta vara devine locul preferat al casei în care se petrec o mulțime de activități: discuții, luat masa, citit, lenevit... de asemenea, adăpostind instalații de lemn recuperate.

La parter intenția a fost să se păstreze imaginea casei vechi nealterată realizandu-se intervenții noi strict funcționale: o scară din lemn pentru acces la pod amplasată în vechea tindă și o scară din lemn pentru acces la demisol în locul fostei cămări.

Acoperișul a fost refăcut în întregime după tipologia specifică Maramureșului, șarpanta originală fiind grav avariata. Intervențiile noi în zona podului sunt: dușumea pe grinzișoare prevăzută cu termoizolație (iarna se locuiește doar în zona parterului) și ferestre incluse în planul învelitorii pentru amenajarea podului

ca un spațiu total. Pe suportul oferit de contrafișe este amenajată o supanță pentru dormit pe saltele umplute cu fân proaspăt.

Secțiunea transversală evidențiază extinderea pe verticală prin construirea demisolului și amenajarea pentru locuire a podului.

Astfel de la o casă de 73,30 mp cu 2 încăperi de locuit s-a ajuns la o locuință de 245,00 mp care răspunde nevoilor unei familii moderne și în același timp s-a pastrat întocmai casa veche, cu câteva extensii. **vd**

Maria Enache

este arhitect, absolvent al Universității de Arhitectură și Urbanism “Ion Mincu” București. În prezent este lector al Universității de Arhitectură și Urbanism “Ion Mincu”.

Interior images. / M.E.

Imagini interioare. / M.E.

could preserve „in situ” as many traditional buildings as possible and adapt these houses and their surroundings to the requirements of the young generation. Thus, through the following example, I tried to prove that it is possible for the old and the new to coexist.

The traditional wooden house in Săpânța, which the owner wanted to “chop” for firewood because it had become too small for his needs, was dismantled and rebuilt 15 km away from Baia Mare.

The process of dismantling and rebuilding the house only took the team of workers 3 days. Words cannot describe this stage of the work: the craftsmen were like children playing with Lego-blocks, working with precision and skill. The only difference was that everything was happening at a different scale.

Taking advantage of the sites slope a semi-basement was built to accommodate the modern functions and an porch was also added in connection to the kitchen for outdoor dining.

The wooden house was erected over this semi-basement and the roof was entirely rebuilt to be arranged as additional living space. The semi-basement that serves as a basis for the relocated house accommodates these functions: kitchen with dining table, pantry, bathroom and a storage space.

The porch was added recently, sheltering the entrance to the kitchen. During summertime, this becomes the families favorite place for different activities like talking, dining, reading or sleeping. It is also used to protect recovered wooden installations.

On the ground-floor the intention was to keep the image of the old house unaltered. Therefore the new interventions were strictly functional: one wooden staircase placed in the old hallway to access the attic and another one placed in the old pantry to access the semi-basement.

The original frame of the roof was severely damaged and consequently it was entirely rebuilt according to the typology of the houses in the Maramureș area.

The transversal section shows the vertical expansion of the house by building the semi-basement and the arrangement of the attic as a living space.

Thus, a 73,30 sqm house consisting of two rooms has been turned into a 240,00 sqm home answering to the needs of a modern family, at the same time allowing us to keep the old house just as it was with some extensions. ▯

Maria Enache

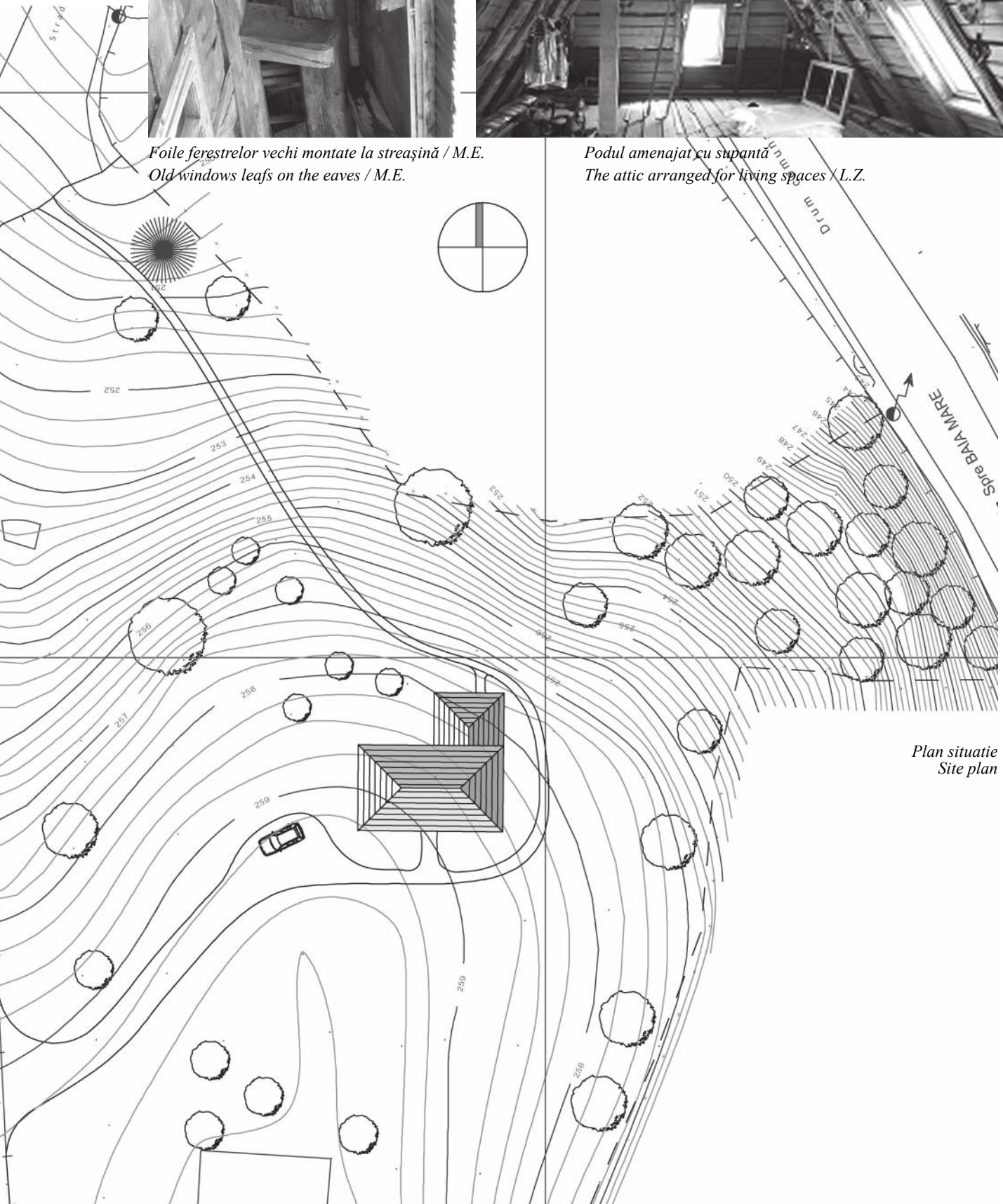
is an architect and PhD, teaching in the University of Architecture and Urbanism, „Ion Mincu”, she is also an author of numerous projects of architecture and studies.

Foile ferestrelor vechi montate la streșină / M.E.
Old window leaves on the eaves / M.E.

Podul amenajat cu supanță
The attic arranged for living spaces / L.Z.

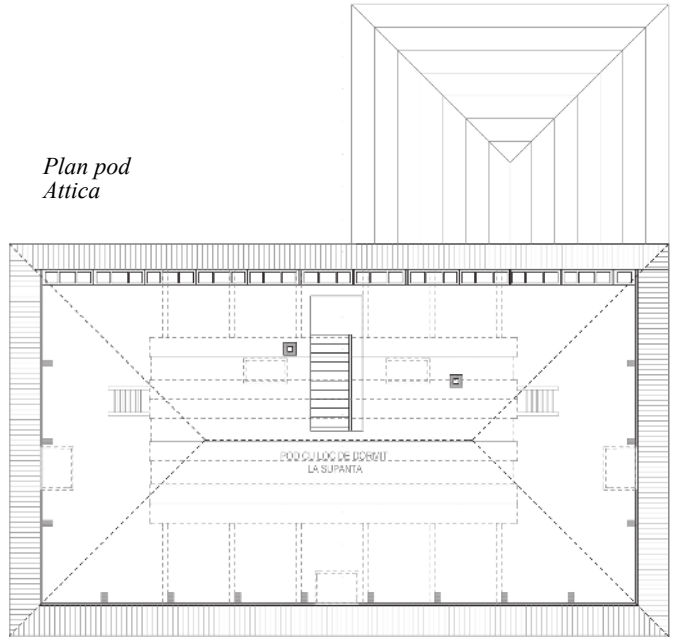

Plan situatie
Site plan

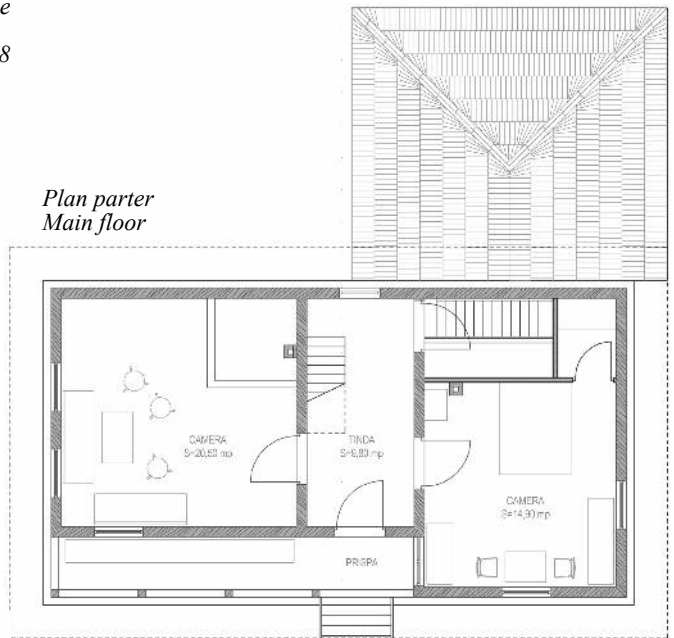

Arhitecți / architects: Maria Enache, Constantin Enache
 Anul construirii / date of construction: 1930
 Anul reconstruirii / date of reconstruction: 2002 - 2008
 AC / surface area = 245,00 mp

Plan pod
 Attica

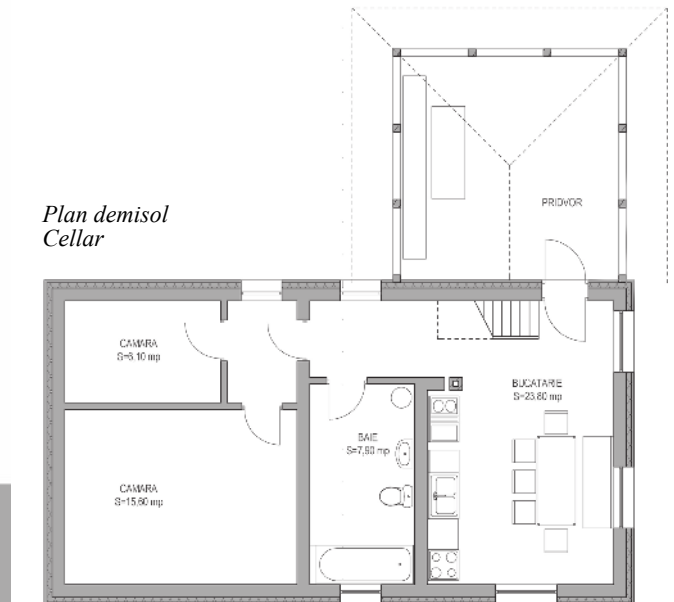
Plan parter
 Main floor

Sectiune
 Cross section

Plan demisol
 Cellar

RECENZIE DE CARTE

Tracing a Sacred Building Tradition

Wooden Churches, Carpenters and Founders in Maramureș until the turn of the 18th Century

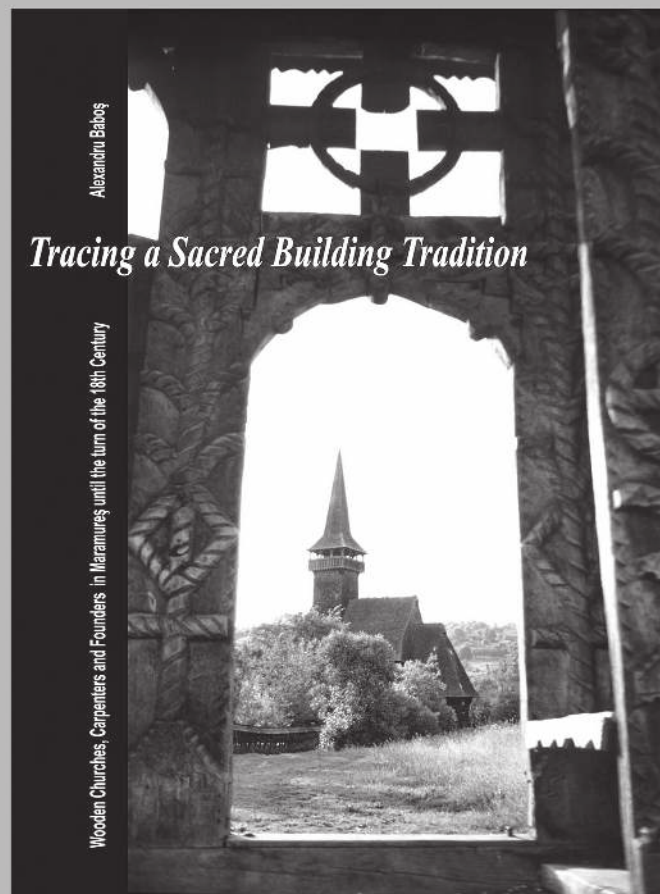
Autor: Alexandru Baboș

Este lucrarea de doctorat a arhitectului Alexandru Baboș, de origine română, stabilit în Suedia. Cartea a fost publicată cu sprijinul Departamentului pentru Istoria Arhitecturii/ Școala de Arhitectură/ Institutul Tehnologic din Lund din cadrul Universității din Lund și a fost tipărită în anul 2004 la DigitalPrint AB în Norrköping, Suedia. Este pusă cu generozitate la dispoziția internaților și poate fi descărcată de pe pagina: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=21535&fileOId=619462>

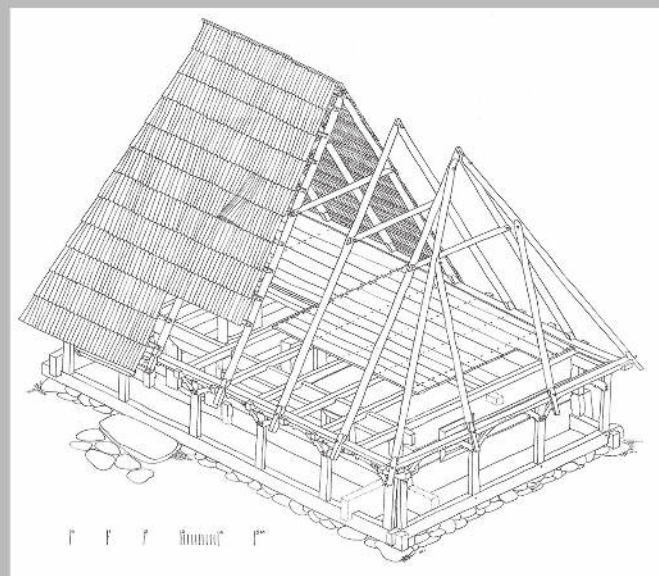
Cartea are 308 pagini și este de o densitate copleșitoare, fiecare cuvânt contează și fiecare frază conține informații importante. Coborând în istoric până în secolul XIV, autorul urmărește fenomenul construirii bisericilor maramureșene din lemn, până la finalul secolului al XVIII-lea. Călătoria nu este simplă, ea antrenează toți factorii implicați în acest proces: de la organizarea vieții satului în această perioadă, la meșterii și tehnicile folosite, până la fondatorii lăcașurilor de cult.

Alexandru Baboș a făcut o cercetare minuțioasă, uzând de toate mijloacele științifice: de la studiul în teren ce cuprinde interviuri, fotografii, măsurători, relevee amănunțite, până la căutarea și analizarea atentă a documentelor din biblioteci și arhive, atât în țară cât și în străinătate (Ucraina, Ungaria, Austria, Suedia). Datarea dendrocronologică a fost un demers inițiat împreună cu profesorul Olafur Eggertsson de la Universitatea din Lund, ce a adus dovezi clare în legătură cu perioada în care a fost tăiat lemnul folosit în construcții, clarificând sau contrazicând unele informații sau mituri. Prin referințele sale, autorul pune în evidență cercetători mai puțin citați azi, ce au elaborat lucrări importante pentru arhitectura și istoria Maramureșului, cum ar fi Coriolan Petreanu, Popa Radu, Bârlea Ioan sau Tit Bud. Prin întreg demersul său, Alexandru Baboș așază Țara Maramureșului pe o poziție determinată pe harta construcțiilor tradiționale din lemn, în nord-estul Europei.

Primul capitol tratează arhitectura vernaculară în Maramureș, din masa căreia se evidențiază bisericile din lemn, prin imaginea lor specifică dar și prin calitatea excepțională a tehnicilor de prelucrare și montare a materialului lemnos. Aflăm mai întâi cum era stratificată societatea în comunitățile rurale, rolul și puterea nobililor locali. Aflăm cum maramureșenii din vechime își construiau singuri casele din lemn începând cu alegerea copacilor din pădure, tăierea, transportul, prelucrarea și îmbinarea lor pentru a deveni locuință. Tehnicile lucrului cu lemnul sunt analizate amănunțit: importanța și varietatea îmbinărilor la colțuri; măsurile luate pentru evitarea pierderii stabilității verticale a pereților; tehnica prelucrării bînelor în lung astfel încât peretele să fie perfect sigilat și să nu aibă nevoie de alte materiale de izolare; știința de a construi acoperișuri trainice cu minim de material.

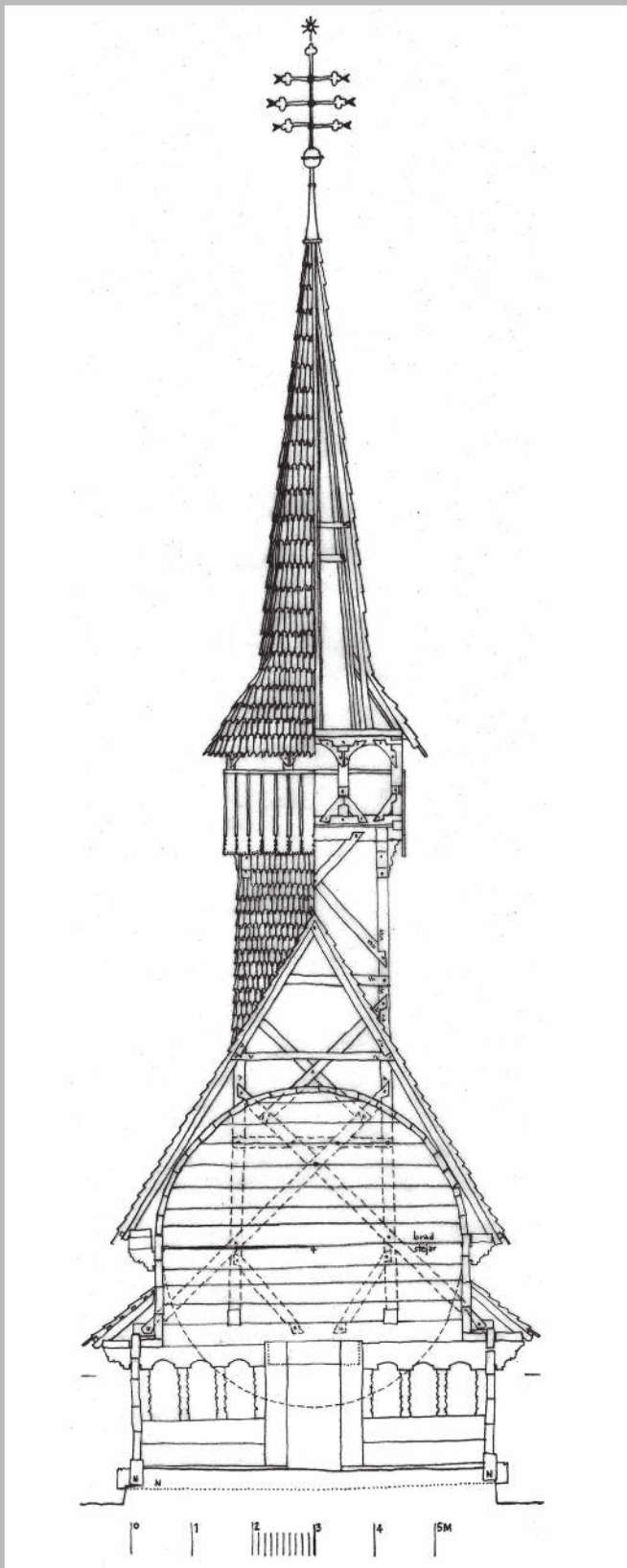

Capitolul al doilea este destinat meșterilor dulgheri și a tehnicilor folosite de aceștia, pe baza cărora au fost identificate cele mai importante echipe de constructori de biserici. Aceștia erau capabili să ridice o biserică fără a planifica prin desen, pornind de la limitările date de lungimile materialului lemnos, și bazându-se pe proporții și pe succesiunea logică a etapelor de construire, învățate de la înaintași și rafinate prin experiența dobândită. Cercetând sistemul constructiv al bisericilor, tehnicile folosite și amprente specifice fiecărui meșter, Alexandru Baboș a identificat câțiva meșteri care împreună cu echipele lor au lucrat

Casă în Călinești

intens de-a lungul celor mai prolifici ani pentru bisericile maramureșene, în secolul al XVII-lea și în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, evidențiind traseul urmat de aceștia în zona Țării Maramureșului, care la acea vreme se întindea și în Ucraina de azi.

Biserica din Ferești

Ctitorii bisericilor maramureșene sunt subiectul celui de-al treilea capitol, care analizează felul în care bisericile maramureșene reflectă statutul social și ambițiile nobililor locali în lupta lor de a-și păstra dreptul de a stăpâni pământurile în fața presiunii Regatului Maghiar sau a Imperiului Habsburgic. Înțelegem că o biserică poate avea mai mulți ctitori; cel mai important este cel ce oferă terenul dar și credincioșii săraci își pot câștiga o poziție bună în strană și în cimitirul ce o înconjoară, muncind cu propriile mâini, alături de familie, la ridicarea bisericii. În paralel, înțelegem și noțiunea de patron al bisericii și rolul său foarte important pentru a asigura în timp funcționalitatea bisericii prin prezența continuă a unui preot. Alexandru Baboș scoate în evidență rolul ctitorilor în conformarea bisericilor prin justificări detaliate. Devine evident că, deoarece ctitorii cei mai importanți provin din familiile de nobili, ca persoane ce aparțineau ritului răsăritean dar care erau membri ai unei nobilimi orientate către vest, acest caracter dual a fost transferat și bisericilor prin atmosfera bizantină la interior și prin imaginea îndrăzneată la exterior - totul interpretat în cheia specifică arhitecturii vernaculare locale.

Pe tot parcursul cărții autorul indică unele subiecte deschise pentru cercetări viitoare, cum ar fi: datarea dendrocronologică și interpretarea rezultatelor, meșterii dulgheri și echipele lor itinerante, traseul acestor echipe, mănăstirile și rolul lor în răspândirea culturii în zonă...

Cartea este o sursă neprețuită de informații, atât pentru domeniul arhitecturii, cât și pentru cel etnografic și chiar istoric. Este incitantă și poate fi citită cu sufletul la gură, ca romanele lui Umberto Eco! Păcat nu este tradusă în limba română, ar trebui să o putem găsi pe rafturile librăriilor și bibliotecilor noastre, accesibilă atât profesioniștilor cât și publicului larg, interesat de istorie și artă.

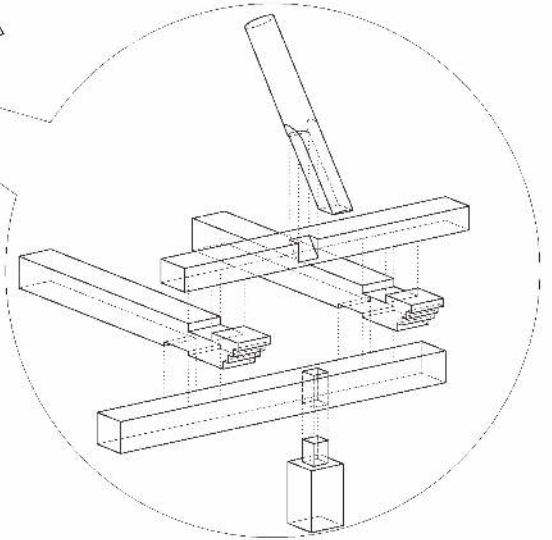
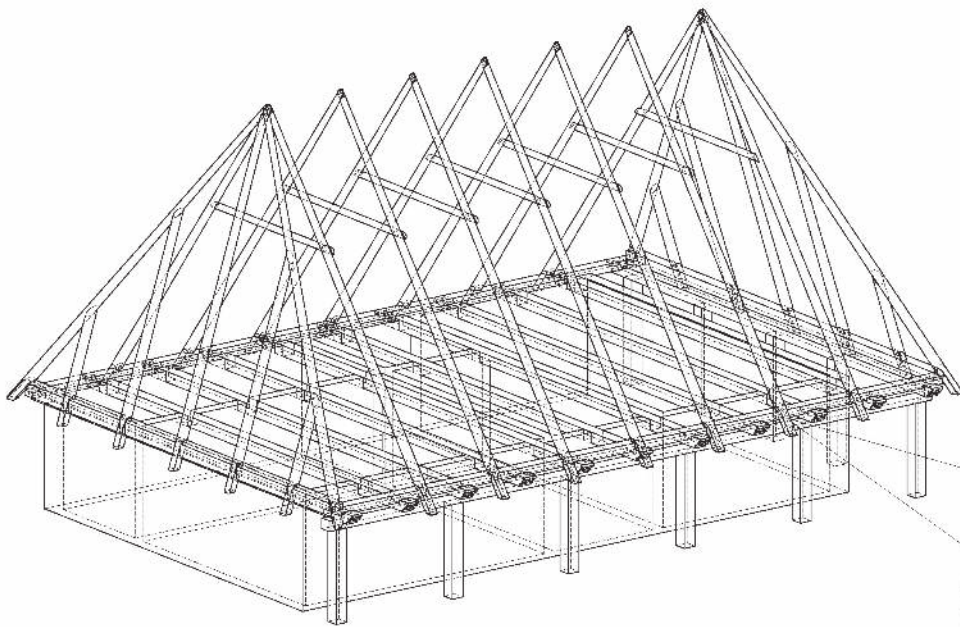
REVIEW

Dense, scientific argued, original and very complex – are the main characteristics for these book. The best abstract, written in original by the author himself, can be found at

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=21535&fileId=619462>, page 299.

Bătrânii satului din Călinești în fața bisericii, 1994

Încărcări pe pereții structurali și eforturi de dimensionare în grinziile de planșeu.

Uploads on the structural walls and sizing efforts in the floor beams.

PROBLEME STRUCTURALE în modernizarea caselor tradiționale maramureșene din lemn

Gelu Zaharia

În cadrul Programului pentru Protecția Peisajului Construit în Maramureș 2009-2011 au fost întocmite proiecte-pilot pentru reabilitarea a două tipologii de case tradiționale maramureșene: casa mică (șatră, tindă și o cameră) și casa mare (șatră, tindă și 2 camere).

În articolul de față este prezentată reabilitarea structurală a casei mari astfel încât să răspundă propunerilor de modernizare și extindere, necesare modului contemporan de locuire: vor fi amenajate 2 dormitoare și o baie în spațiul generos al podului cu o scara pentru accesul în noua mansardă, iar în spațiile de la parter vor fi amenajate o bucătărie, o cameră de zi și o baie.

Este de menționat că problemele legate de acest tip de reabilitare sunt comune tuturor construcțiilor tradiționale, începând cu necesitatea consolidării fundațiilor, a planșeului de peste parter și a structurii acoperișului.

O astfel de căldire nu a beneficiat de o execuție cu elemente ale căror caracteristici să se bazeze pe calcule structurale, doar de o tehnică de realizare bazată și perfecționată de meșterii populari. Astfel, referirea sau compararea rezultatelor sub diversele norme de proiectare nu este relevantă. Ceea ce încercăm prin această lucrare este să urmărim în ce măsură elementele structurale răspund prevederilor normelor actuale și să evidențiem soluțiile necesare de consolidare. Toate calculele se bazează pe pachetul de norme actuale, aliniat Eurocodurilor.

Asigurarea criteriului de durabilitate structurală

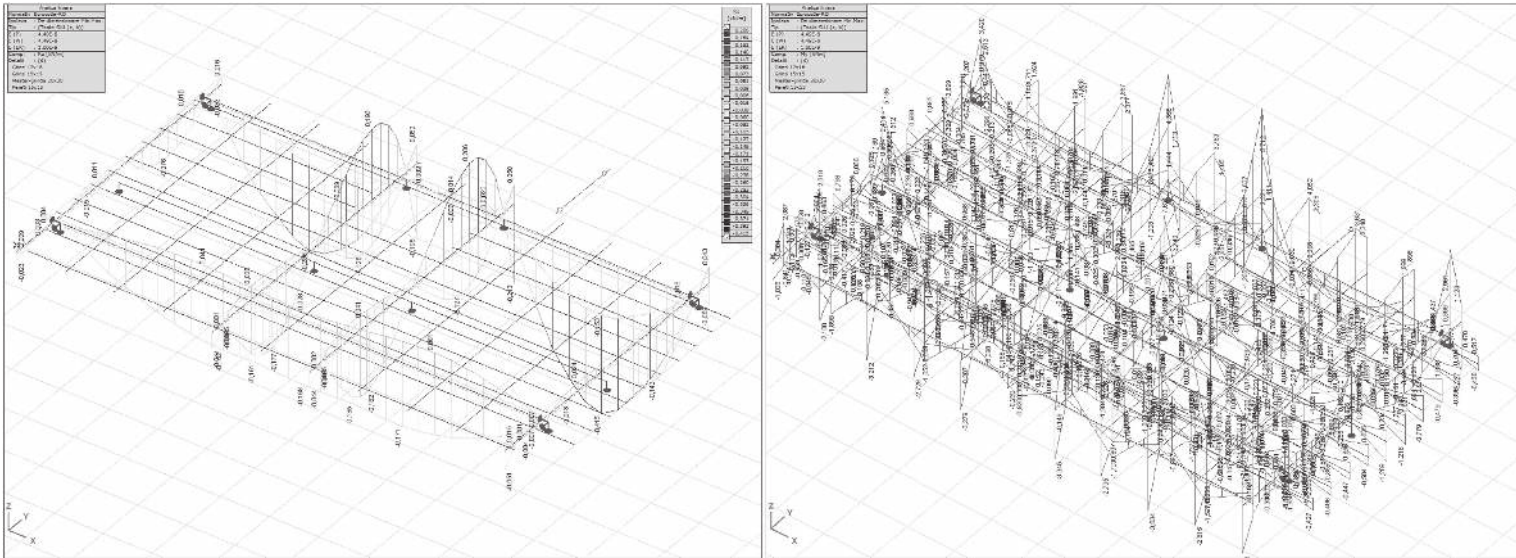
Normele actuale pun un accent important pe problemele de durabilitate, reflectate atât în coeficienții de siguranță care gestionează stabilirea eforturilor de dimensionare, cât și de reducere a rezistențelor caracteristice de material. Concomitent se evidențiază necesitatea unei atente abordări cu privire la protecția antibacteriană și ignifugă a elementelor din lemn.

În momentul realizării construcției aceste considerente nu existau, măsurile de asepticizare moderne lipseau cu desăvârșire, deși erau compensate de corecta prelucrare și montare a lemnului. În consecință elementele care sunt în contact cu apa (provenită prin efecte capilare sau expuse direct intemperiilor) au suferit un fenomen de putrezire, datorită inexistenței unui strat de întrerupere a capilarității.

Refacerea sistemului de fundare

Prin consolidarea fundațiilor se urmărește atingerea terenului bun de fundare și a adâncimii de îngheț prevăzute de normele în vigoare, folosind tehnica de turnare în spații aleternative. Executarea subzidirilor se va face cu respectarea următoarelor principii tehnice de bază:

- înainte de începerea săpăturilor pentru subzidiri se vor face sprijiniri din lemn, în punctele cu potențial risc de a apărea fisuri sau tasări;
- săpăturile și turnarea betonului se vor realiza pe

Încărcări pe pereții structurali și eforturi de dimensionare în grinzile de planșeu.

Uploads on the structural walls and sizing efforts in the floor beams.

STRUCTURAL PROBLEMS in the modernization of Maramureș traditional wooden houses

Gelu Zaharia

The Protection of the Built Landscape 2009-2011 in Maramureș presented pilot projects for the rehabilitation of two types of traditional Maramureș houses: the small house (porch, hall and room) and the big house (porch, hall and 2 rooms).

In this article is presented the structural rehabilitation of the big house in order to answer to the proposals for modernization and expansion, needed in the contemporary way of living: there will be arranged 2 bedrooms and a bathroom in the generous space of the attic, new stairs to the attic, a kitchen, a living room and a bathroom in the ground floor spaces.

It must be pointed out that the problems related to this kind of rehabilitation are common to all traditional buildings of Maramureș, starting with the need to strengthen the foundations, the floor over the ground floor and roof structure.

Such a building has not benefited from an execution with elements with characteristics based on structural calculations, just on a work technique based and perfected by craftsmen. Thus, referring to or comparing results under diverse projection codes are not relevant. What we try by this study is to see how much do the structural elements comply with the current codes and to pinpoint the necessary strengthening solutions. All the calculations are based on the package of current building codes, coming into the line with Eurocodes.

Ensuring the structural durability criteria

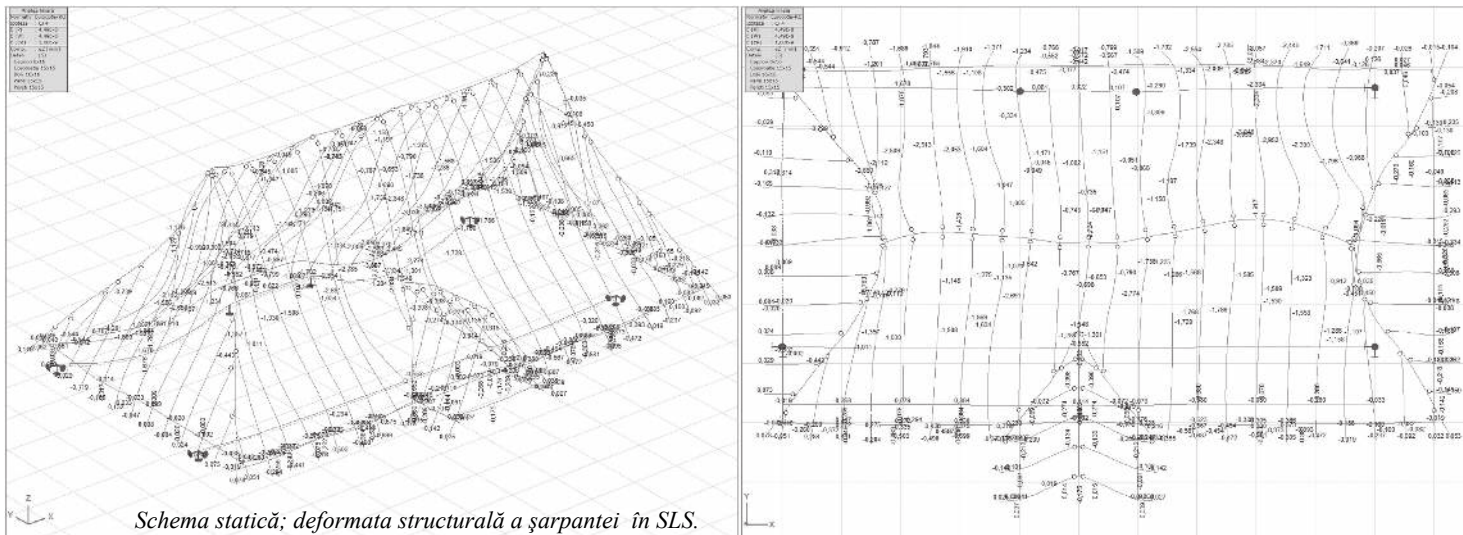
The current codes stress the durability issues, reflected both in the safety coefficients managing the establishing of sizing efforts, and the reduction of resistances typical for the materials. At the same time, the necessity of a careful approach regarding the anti-bacterial and fire-resisting protection of wood elements is brought into the spotlight.

These considerations did not exist at the moment when the construction was made; the modern-day sanitizing measures were completely missing, although they were compensated by the correct processing and fixing of wood. Therefore the elements entering into contact with water (coming from capillary effects or directly exposed to bad weather conditions) have suffered a phenomenon of rotting, due to a lack of capillarity-interruption layer.

Restoring the foundation system

By consolidating the foundations we mean reaching the good field for making the foundations and to observe the frost protection limit provided by current codes, by using the technique of filling into alternative spaces. The execution of sub-walls shall be done according to the following basic techniques:

- before beginning the digging for the sub-walls we shall make wood supports, in the points with potential risk before the appearance of cracks or compactions.

Schema statică; deformata structurală a șarpantei în SLS.
Static scheme; deformed structural timber in the SLS.

Profil	Max. [m]	Analiza	Max.	Nx [kN]	Vz [kN]	Tx [kNm]	My [kNm]	Ky	Kz	K _{LT}	Lambda Rely	Lambda aRelz	Lambda Relm	key	kez	kcrit	Combinatie de dimensionare
Grinzi planșeu existente	2,975	Vz-Tx	0,889	-18,5	-16,8	-0,12	1,79	1	1	1	1,81	3,016	0,805	0,29	0,11	0,96	[1,35*1*Greutate proprie+1,35*1*Tavan existent+1,35*1*Scandura pod nou+1,35*1*finisaje mansarda+1,35*1*finisaj acoperis] 1,5*utile (1,5*0,7*vant dir v-)

Table 1. Rezultate – analiză grindă curentă planșeu

tronsoane scurte cu mărimea de cca. 1.00-1.50 m. poziționate decalat, astfel încât între două tronsoane de subzidire consecutive să existe o distanță de minimum două tronsoane;

- după turnarea unui tronson și începerea prizei betonului, în spațiul rămas între fundația veche și subzidire se vor bate „pene” din piatră sau cărămidă supraarsă (vitrificată). Restul golului se umple cu beton cu agregate mărunte.

Verificarea capacității portante a pereților

Schimbarea modului de descărcare a planșeului este favorabil pentru pereții longitudinali pentru care încărcările date de acoperiș cresc în noua varietate. Aceștia sunt degrevați de noua structură a planșeului de mansardă care descarcă acum pe cei patru pereți transversali. Structura inițială a planșeului rămâne neschimbată, consolidată de o structură nouă aplicată peste aceasta. Intregul planșeu format din grinzi transversale și longitudinale formează un sistem spațial, rigidizat de prezența celor trei straturi de scândură bătută. Încărcarea liniară medie rezultată din noua conformare structurală dă o valoare a încărcării liniare maxime pe partea superioară a peretelui de 0,42kN/ml. Capacitatea portantă a peretelui (ținând cont că sunt realizați bârne din lemn de stejar, cu grosimea de 9-10cm și înălțimea de 20-25cm) de preluare de încărcări verticale este de 4,5kN/ml ; ceea ce arată că pereții pot prelua încărcările suplimentare fără măsuri speciale de consolidare.

Dimensionarea planșeului peste parter

Grinzile transversale existente vor asigura, împreună

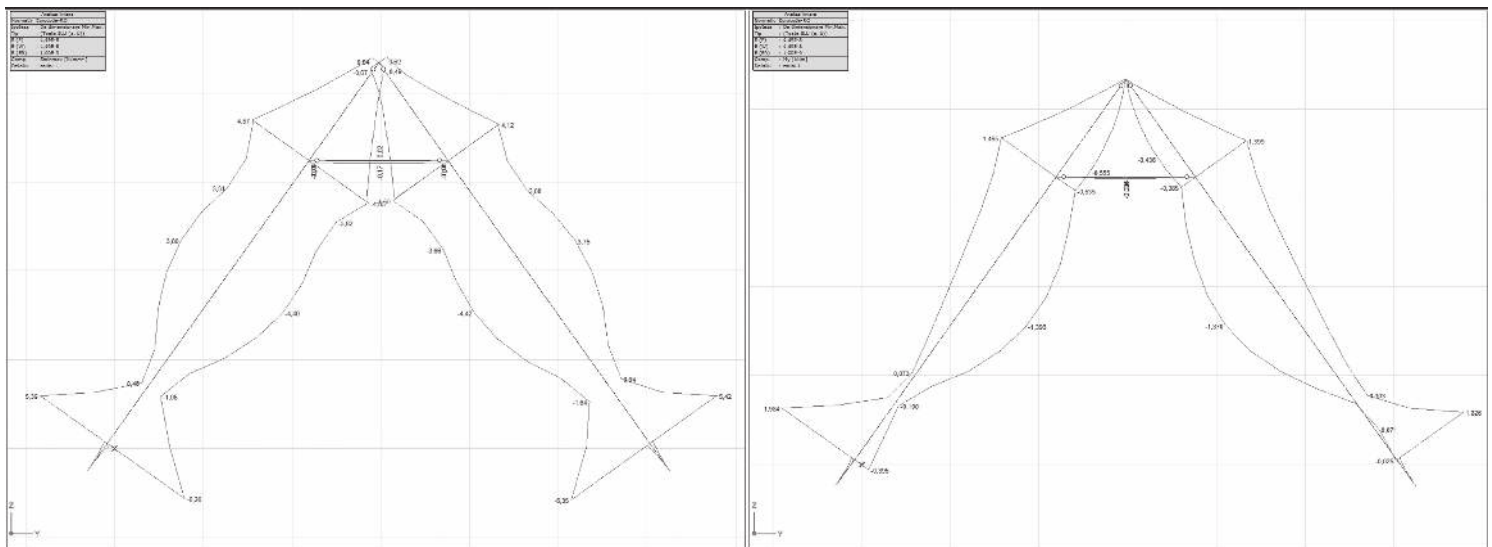
cu grinzi noi cât și cu cele trei planuri de scândură, conlucrarea spațială a pereților. Ele vor avea un efect de coardă pentru împiedicarea deplasării căpriorilor. Este de menționat importanța acestor grinzi de planșeu în stabilitatea șarpantei pentru fixarea grinzii de streășină (numită grinda de streășină răsturnată – echivalentul unei cosoroabe) care asigură atât o rezemare corectă a căpriorilor cât și posibilitatea realizării streășinii în condițiile folosirii unei pante accentuate pentru acoperiș.

Grinzile existente transversale, realizate tot din lemn de stejar, cu secțiunea 15x20cm, au principala încărcare dată de grinda răsturnată de streășină, dispusă pe capătul lor, după punctul de descărcare pe perete. Consola care asigură streășina șarpantei este elementul care devine cel mai solicitat în noua conformare. Rezultatele calculelor arată că eficiența secțiunii acestor grinzi este aproape de limita coeficientului de siguranță (raportul dintre efortul de dimensionare și capacitatea portantă a elementului) fiind de 0,889 - foarte aproape de valoare maximă 1.

Dimensionarea șarpantei

Structura șarpantei are schema statică identică cu cea inițială. Sistemul structural foarte simplu, cu puține grupuri de elemente, nu se poate analiza decât în ipoteze spațiale, simplificările pe elemente plane nefiind decât în parte relevante. Schimbarea elementelor a fost astfel aleasă încât acestea să corespundă din punct de vedere structural în ipotezele de calcul SLU și SLS.

Laturile scurte ale șarpantei se bazează pe descărcarea pe cei doi căpriori de dolie, care la partea superioară

*Valoarea tensiunilor pe cãpriori.
The amount of tension on the rafters.*

- diggings and filling in with concrete shall be made on cca. 1.00-1.50 m short sections which are out of true, so that between two consecutive sub-wall sections there is a minimum two sections' distance.

- after making one section and beginning the concrete clutch, in the remaining space between the old foundation and the sub-wall stone or overburnt (vitrified) brick "feathers" shall be introduced. The rest of the void should be filled with small aggregates' concrete.

Verifying the bearing capacity of the walls

Changing the way of discharging the board is favorable for the longitudinal walls for which the charges given by the roof grow in the new version. These are suspended by the new structure of the mansard board for which discharge is made on the four cross-cut walls. The initial structure of the board remains unchanged, consolidated by a new structure applied over it. The entire board made of cross-cut and longitudinal beams make up a spatial system, made rigid by the presence of the three beaten board layers. The linear medium charge resulted by the new structural conformity gives the maximum linear charge on the superior part of the wall, of 0.42kN/ml. The bearing capacity of the wall (given the fact that they are made out of oak beams, which are 9-10cm thick and 20-25cm tall) for receiving vertical charges is of 4.5kN/ml; which proves that the walls can take the supplementary charges without any special consolidation measures.

Sizing the board over the ground floor

The existing cross-cut beams shall ensure together

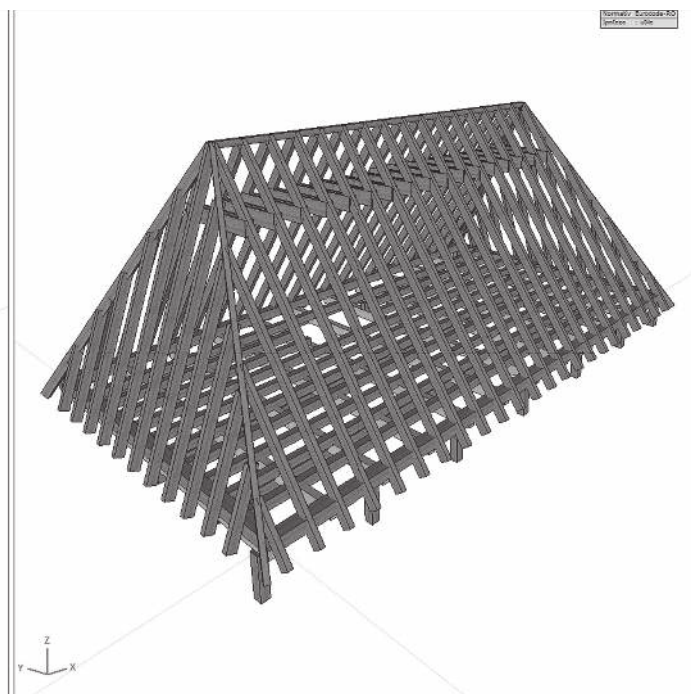
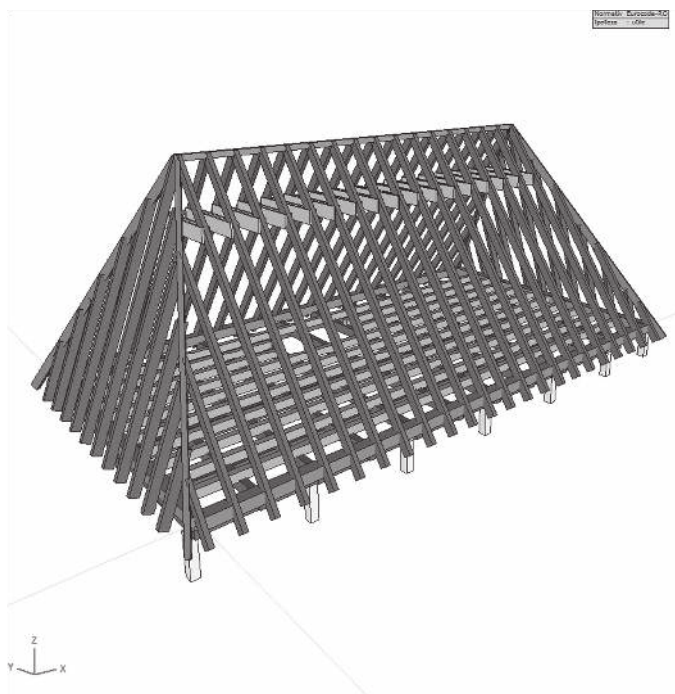
with the new ones as well as with the three planes of board, the spatial working together of the walls. They will have a skipping rope effect [for preventing the movement of the rafters. We have to mention the importance of these board beams for stabilizing the roof framework for attachment of the beam to the eaves (called the reversed beam – the equivalent of a plate) which ensure both a correct lean of the rafters and the possibility to build the roof framework under the conditions of using a more pronounced slope for the roof.

The existing cross-cut beams, also made of oak tree, with a 15x20cm section, have the main charge given by the reversed framework roof beam, which is placed at their end, after the wall discharge point. The corbel which creates the eaves of the roof framework becomes the most required element of the new conformation. The results of our calculations show that the efficiency of the section of these beams is close to the limit of safety coefficient (the ratio between the sizing effort and the bearing capacity of the element) being that of 0.889 which is very close to the maximum value of 1.

Sizing the roof framework

The structure of the roof framework's static outline is identical with the initial one. The structural system is very simple, with very few groups of elements, and can only be analyzed in spatial hypotheses, because the simplifications on plane elements are only partially relevant.

The changing of elements has been chosen in such a way as to match, from the structural point of view,

Șarpanta și planșeul de peste parter - model de calcul și imagine randată.

The roof and the floor above the ground floor - calculation model.

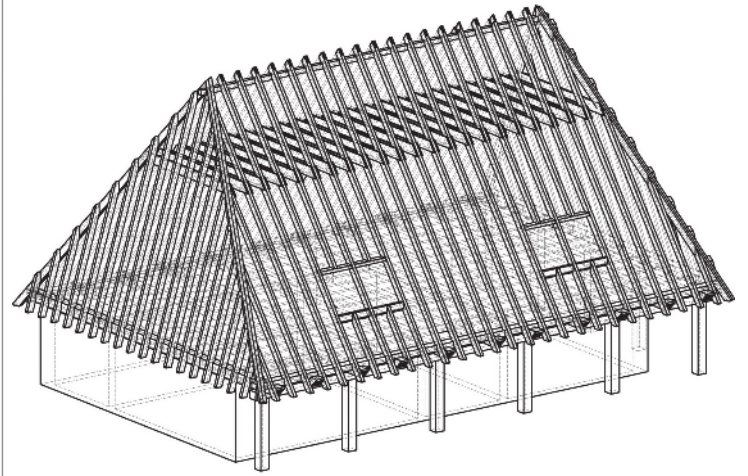
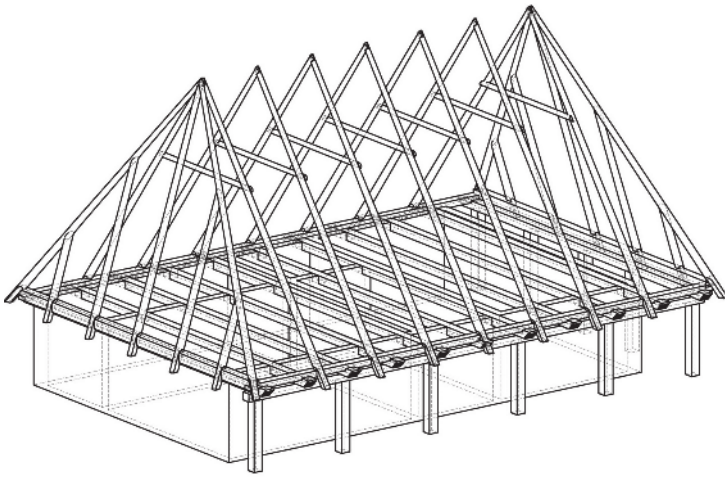
au ca reazem sistemul structural spațial al șarpantei dispus transversal, iar la partea inferioară rezemarea pe grinda de de streășină. Dacă reazemul inferior este unul cu deplasări orizontale și verticale blocate, reazemul superior este unul de tip elastic, depinzând de rigiditatea structurală a sistemului transversal. Problema principală, evidențiată de modelul de calcul spațial este împiedicarea deplasării căpriorilor în reazemul acestora pe grinda răsturnată de streășină. Acest lucru este realizat prin modalitatea de realizare a îmbinării între grinzi-le de tavan transversale și grinda de streășina, îmbinare realizată extrem de inventiv printr-un sistem simplu de chertare.

Noile dimensiuni rezultate din calcule pentru căpriori sunt de 8x16cm; dimensiuni ce asigură la o dispunere cu interax de 50cm toate condițiile de exploatare.

Concluzii asupra structurii

Lucrările structurale principale se pot concretiza ca fiind:

- consolidarea fundațiilor
- consolidarea planșeului de peste parter
- refacerea integrală a structurii șarpantei
- înlocuiri locale pentru elemente degradate datorate întreținerii
- realizarea unor protecții ignifuge și aseptice **VD**

Structura acoperișului în varianta inițială și în varianta reabilitată.

The roof structure in the original version and the restored version.

Profil	Max. [m]	Analiza	Max.	Nx [kN]	Vz [kN]	Tx [kNm]	My [kNm]	Ky	Kz	K _{LT}	Lambda Rely	Lambda aRelz	Lambda Relm	key	kez	kerit	Combinatie de dimensionare
Grinzi planseu existente	2,975	Vz-Tx	0,889	-18,5	-16,8	-0,12	1,79	1	1	1	1,81	3,016	0,805	0,29	0,11	0,96	[1,35*1*Greutate proprie+1,35*1*Tavan existent+1,35*1*Scandura pod nou+1,35*1*finisaje mansarda+1,35*1*finisaj acoperis] 1,5*utile (1,5*0,7*vant dir v-)

Table 1. Results of the analysis on the existing board beam

both in the SLU and in the SLS calculation hypotheses. The short sides of the roof framework are based on the discharge of the two crest rafters, which have at their upper part support the spatial structural system of the roof framework placed in cross-section, and at their lower part they lean on the beam of the eaves. If the lower support is blocked by horizontal and vertical displacements, the upper support is elastic, depending on the structural rigidity of the cross-cut system. The main problem, pointed out by the spatial calculation model is that of avoiding the displacement of the rafters in their support on the reversed beam of the eaves. This is done by the method of creating the jointing of the ceiling cross-cut beams and the beam of the eaves, the jointing being very creatively made by a simple beam interlocking system.

The new sizes for the rafters, resulted from calculations, are of 8x16cm; sizes which ensure a placing with a 50cm spacing of all the exploitation conditions.

Conclusions about the structure

The main structural works can be materialized as follows:

- Strengthening the foundations
- Strengthening the board over the ground floor
- The complete restoration of the roof framework structure
- The local replacement of the elements degraded due to inappropriate maintenance
- Fire-resistant and aseptic protection VD

Casă tradițională din lemn datată la începutul secolului 20. / Croația, fotografie de arhiva.

Traditional wooden house in early 20th century. / Croatia, archive picture.

Case din regiunea Lonjsko polje. / Luka Jelušić

Houses in Lonjsko polje region. / Luka Jelušić

ARHITECTURA VERNACULARĂ DIN CROAȚIA și provocările contemporane în vederea conservării ei

Luka Jelušić

Ca toate țările balcanice, Croația a avut în decursul istoriei o arhitectură vernaculară bogată în tipologii. Poziția geografică deosebită a Croației conține trei zone culturale și naturale diferite: Panonică, Dinarică și Mediteraneană, ceea ce a dus la o mare diversitate de tipuri de construcții tradiționale pe o suprafață relativ mică. Principalele materiale de construcții au fost piatra, lutul și lemnul.

În trecut, constructorii au fost înșiși țăranii sau grupuri semi-profesionale de artizani și meșteri din mediul rural. După al doilea război mondial, atât zona rurală cât și clasele din mediul rural s-au stratificat social și economic. În noua societate industrializarea, urbanizarea și electrificarea aveau prioritate, valorile tradiționale erau desconsiderate. Încet, acest lucru a fost acceptat și de locuitorii satelor și s-a ajuns la situația în care ei se rușinau de tradițiile lor. Arhitectura vernaculară a început să se modifice datorită anumitor concepte importate, în special clădiri de beton care, prin limbajul vizual inexpressiv nu au avut nimic în comun cu tradițiile locale sau zonele în care au apărut. Astfel că în locul dezvoltării tradițiilor locale în scopul adaptării la nevoile din viața modernă, s-a produs o ruptură care s-a adâncit până în ziua de azi. Același scenariu, din păcate, s-a petrecut în multe alte obiceiuri cum ar fi construirea bărcilor de lemn sau a uneltelor agricole.

Departamentele guvernamentale pentru protecția patrimoniului cultural au început să evalueze și să stud-

ieze cultura tradițională în anii 1970, cu lucrarea de pionierat în documentarea tipologiilor construcțiilor vernaculare aparținând arhitectului Davor Salopek. Cu toate acestea, aprecierea publică a clădirilor tradiționale și a satelor (precum și finanțări guvernamentale pentru reabilitarea caselor) nu s-au concretizat până în primii ani ai secolului 21.

Astăzi, multe dintre casele tradiționale au fost restaurate pentru turism, ca gospodării rurale. Ministerul Culturii din Croația a publicat un manual de restaurare a caselor de lemn din Posavina în 2006; o privire de ansamblu asupra tipologiilor construcțiilor vernaculare a fost publicată în 2013 sub titlul "Arhitectura tradițională Croată" de Zdravko Živković. Din ce în ce mai multe ONG-uri și alte inițiative civice promovează conservarea patrimoniului tradițional prin acțiuni directe, iar cea mai implicată în acest demers a fost asociația "4 grada - Dragodid", care a reușit prin muncă de voluntariat să conserve un număr impresionant de clădiri din piatră, promovând astfel zidăria uscată de piatră din zona mediterană a Croației ca cea mai importantă caracteristică a peisajului tradițional.

Provocările conservării arhitecturii vernaculare rămân foarte dure. Datorită creșterii industriei turistice în zona de coastă, extinderea zonelor nou construite amenință atât peisajul natural cât și construcțiile vernaculare. În partea continentală a Croației, unde lemnul de stejar este un material de construcție predominant,

*Case din regiunea Lonsko polje. / Luka Jelusić.
Houses in Lonjsko polje region. / Luka Jelusić.*

Casa de piatră din satul Petrebišća. Fotografia reprezintă refacerea acoperișului de paie, în timpul unui workshop în Dragodid. / Grga Frangeš

Stone house from village Petrebišća. The photo was taken while rebuilding thatched roof on one of Dragodid's workshops. / Grga Frangeš

VERNACULAR ARCHITECTURE OF CROATIA and contemporary challenges in its preservation

Luka Jelusić

As all the Balkans, Croatia has a rich history of vernacular building types. Particular geographical position of Croatia contains three diverse cultural and natural areals: Pannonian, Dinaric and Mediterranean, which resulted in great diversity of traditional building types on relatively small area. Main traditional building materials were stone, clay and wood.

In the past, the builders were themselves peasants or semi-professional groups of rural artisans and craftsmen. After World War II, the rural area and rural classes were stratified, socially and economically. In the new society industrialisation, urbanisation and electrification were the imperatives, everything that considered the traditional backward. This was slowly accepted by the peasantry too, which resulted in a situation in which people were ashamed of their tradition. Vernacular styles of architecture started to change in favor of certain imported styles: mainly, cement buildings which through their blank visual vocabulary had nothing to do with local traditions or space in which they appeared. So, instead of evolving local traditions to suit the needs of modern living, a breaking point happened, and it hasn't really been continued to this date. The same scenario, unfortunately, happened in many other traditions: wooden boat building, for example, or small agricultural operations.

The government departments for the protection of the cultural heritage started to evaluate and study the

traditional culture in the 1970s, with a pioneering work in documenting the building types by architect Davor Salopek. However, a wider public appreciation of the value of traditional buildings and villages (as well as governments funding for rebuilding of the houses) did not happen until the first years of 21st century.

Today, many of traditional houses are being restored for tourism, as rural households. Croatian Ministry of Culture published a manual for restoration of Posavina wooden house in 2006; in 2013, a comprehensive overview of vernacular building types was published under the title *Croatian Traditional Architecture* by Zdravko Živković. More and more NGOs and other civil initiatives promote hands-on approach in preserving traditional heritage, most notable being 4 grada - Dragodid, an association that through volunteering work managed to preserve a fascinating amount of drystone buildings, and through their work promoted drystone walls of Mediterranean part of Croatia as the most prominent feature of traditional landscape.

Challenges in preservation, however, remain dire. Due to ever-growing touristic industry in coastal area, expansion of newly-built areas threatens both natural landscapes and vernacular building areas. In continental part of Croatia, where oak wood is predominant building material, vernacular wooden houses are getting demolished as their wood is sought after in Western Europe for the production of trendy 'reclaimed

BRANKO ČAČIĆ

DAVOR SALOPEK

HRVATSKA KORABLJA

Casele de lemn croate sunt cunoscute ca 'Arks', termen poetic plăsmuit de Davor Salopek și Branko Čačić în cartea 'Croatian Ark' ('Hrvatska korablja') apărută în 1971 - una dintre primele cărți care prezintă valoarea acestor case împreună cu modul de viață care dispare.

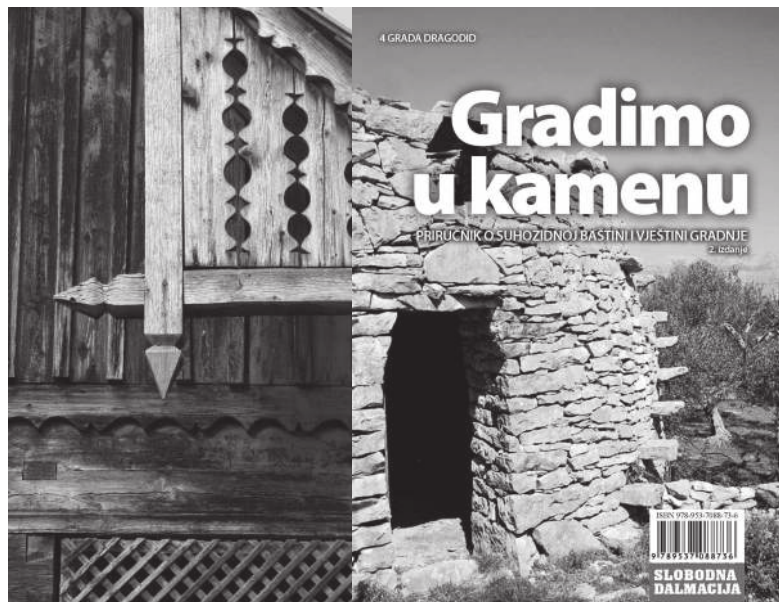
Croatian wooden houses are locally known as 'Arks', which is a beautiful poetic term introduced by Davor Salopek and Branko Čačić in their 1971 book 'Croatian Ark' ('Hrvatska korablja') - one of the first book that spoke about the value of these houses and vanishing way of life.

casele de lemn vernaculare sunt demolate iar lemnul lor este reutilizat în Europa de Vest pentru producerea de "mobilier din lemn de stejar vechi". După o documentare personală a acestei probleme, eu pot confirma: cantitățile de lemn exportate sunt enorme, și cererea din Europa de Vest pentru acest lemn (cuplat cu criza economică în Croația), ajută la procesul de distrugere a satelor. În același timp, tinerii se mută din aceste sate, pentru că nu găsesc locuri de muncă decente. Așadar nu doar casele sunt distruse ci dispare și patrimoniul imaterial al acelor care au construit cândva aceste case.

În ciuda numărului mare al clădirilor restaurate în ultimii zece ani, se pune problema dacă aceste construcții tradiționale pot însemna ceva mai mult decât o relictă a vremurilor trecute. Ele pot fi punctul de pornire pentru ceva nou, pentru construcții de calitate - cum sunt casele de lemn care se construiesc în Scandinavia. Tradiția care trăiește și evoluează odată cu nevoile oamenilor reprezintă un punct forte al identității naționale, o problemă tot mai importantă în vremurile tulburi pe care le trăim. ▯

Luka Jelušić

este un arhitect peisagist și un designer de mobilier. Deși nu este implicat profesional în conservarea sau restaurarea clădirilor tradiționale, el a investigat demolarea clădirilor din lemn, generată de comerțul semi-legal cu lemn de stejar învechit și repercusiunile sale, și a produs un documentar radio și expoziție pe această temă. Contact: cubodelubo@gmail.com

"A treia viață a lemnului" - posterul expoziției "Omagiu caselor de lemn din Posavina" inițiată de Luka Jelušić. / Luka Jelušić. Dragodid - manual pentru conservarea meșteșugurilor.

Third Life of Wood - Hommage to a Wooden House of Posavina poster exhibition by Luka Jelušić. / Luka Jelušić. Dragodid - manual for drystone building skills and heritage.

wood furniture'. Having personally investigated this matter, I can confirm that the quantities of exported wood are enormous, and that the demand for this wood in Western Europe (coupled with economic stagnation in Croatia) is greatly speeding up the process of destruction of villages. At the same time, young people are massively moving out of those villages, as there is no decent work to be found. So it is not just the houses that are being destroyed: it is non-material knowledge that once built those houses, that is rapidly vanishing.

Despite the large number of buildings being restored over the last decade, the greater question remains whether traditional building types can be something more than a relict of past times. Can they be the basis for some new, quality construction - such as wooden houses that are still being built in Scandinavia. The tradition that lives and evolves with the changing needs of its possessors is a strong marker of national identity, which is an increasingly important matter in the turbulent times that we live in. ▯

Luka Jelušić

is a landscape architect and a furniture maker. Although not professionally involved in conservation or restoration of traditional buildings, he has investigated the demolition of wooden buildings due to semi-legal trade of used oak wood and its repercussions, and produced a radio-documentary and exhibition on the subject. Contact: cubodelubo@gmail.com

Atelierul de la Meşendorf/ „Să construim ecologic învăţând de la arhitectura tradiţională”
Meşendorf workshop/ „Building sustainably by learning from the traditional architecture”

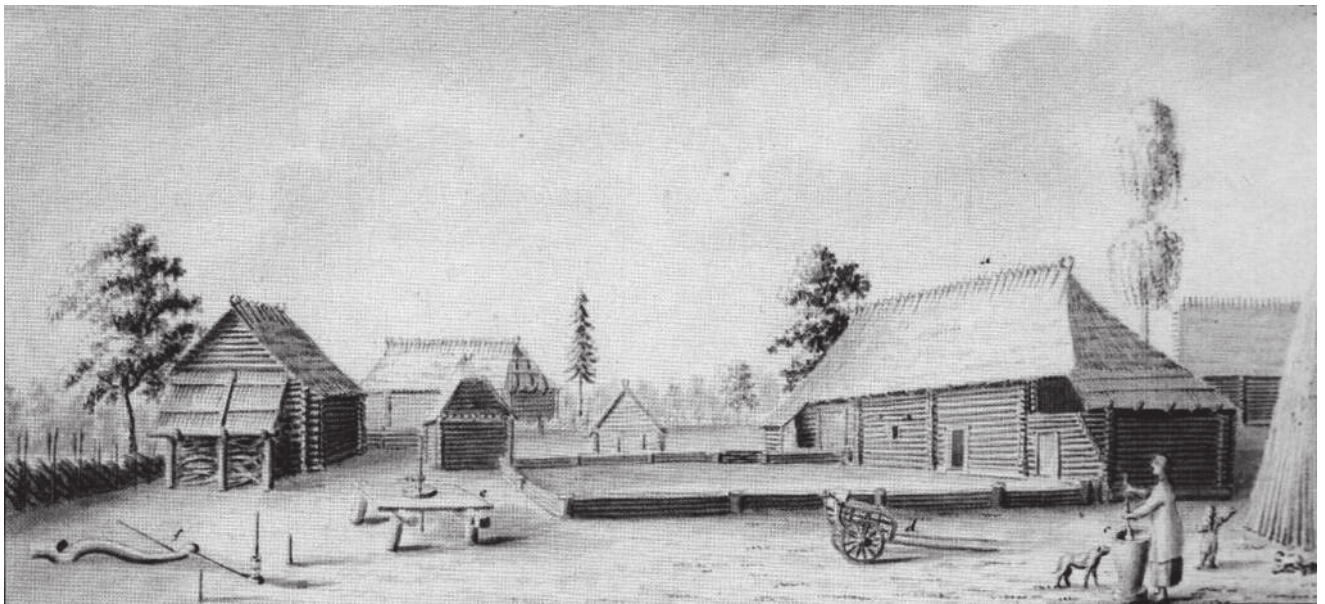
Atelierul de la Meşendorf a fost iniţiat în anul 2009 de către arhitecta **Silvia Demeter-Lowe** din dorinţa acesteia de a împărtăşi pasiunea sa pentru meşteşugul de a construi, pentru arhitectura tradiţională şi cea naturală (“natural building”). Atelierul a fost organizat sub umbrela celor două organizaţii- Fundaţia ProPatrimonio şi SAT Transilvania- şi s-a derulat în cadrul a cinci ediţii. Deşi locul desfăşurării atelierului până în prezent a fost satul Meşendorf, începând cu anul acesta atelierul va deveni un eveniment itinerant.

Atelierul se adresează studenţilor şi profesioniştilor din domeniul construcţiilor dar şi tuturor celor care îşi doresc să îşi construiască o casă bazându-se pe principii sustenabile. Atelierul îşi propune să ofere o oportunitate participanţilor de a se implica în acţiuni practice, astfel învăţând „cu mâinile lor” despre beneficiile utilizării materialelor şi tehnicilor tradiţionale, despre arhitectură şi context. Tipurile de lucrări implică zidăria din piatră, cărămidă, paiantă, pământ şi mixte, diferite tipuri de mortare pe bază de var şi argilă, aplicarea tencuielilor şi zugrăvelilor tradiţionale, învelitori tradiţionale şi acoperişuri verzi etc.

*Meşendorf workshop was initiated in 2009 by the architect **Silvia Demeter-Lowe** following her desire to share the passion for the crafts, for traditional architecture and natural building. The workshop was organized under the auspices of the two organizations ProPatrimonio Foundation and SAT Transylvania. Although since now, the workshop took place in Meşendorf village, from now on, it will become an itinerant event.*

The workshop is intended for students, professionals in the construction fields and all those who want to build a house based on sustainable principles. The workshop aims to provide to participants an opportunity to engage in practical actions, to learn “with their hands” about the benefits of using traditional materials and techniques, about architecture and context. The participants have a chance to get involved with the following techniques: masonry, brick, stone, clay, different types of mortars based on lime and clay, applying traditional plastering and painting, traditional roofing and green roofs etc.

Vedere în curtea unui țăran estonian din jurul orașului Pärnu, în 1795, de J. C. Brotze. Pe partea dreaptă se află o locuință-șură, înconjurată de clădiri anexă. / Sursa: Viires, A.; Vunder, E. (comp) 2008.

J. C. Brotze`s view into Estonian peasant`s yard around Pärnu city in 1795. On right, there is the barn-dwelling, surrounded by outbuildings. / Resource: Viires, A.; Vunder, E. (comp) 2008.

DESPRE LOCUINȚELE VERNACULARE DIN ESTONIA SECOLULUI AL XVIII-LEA

Joosep Metslang

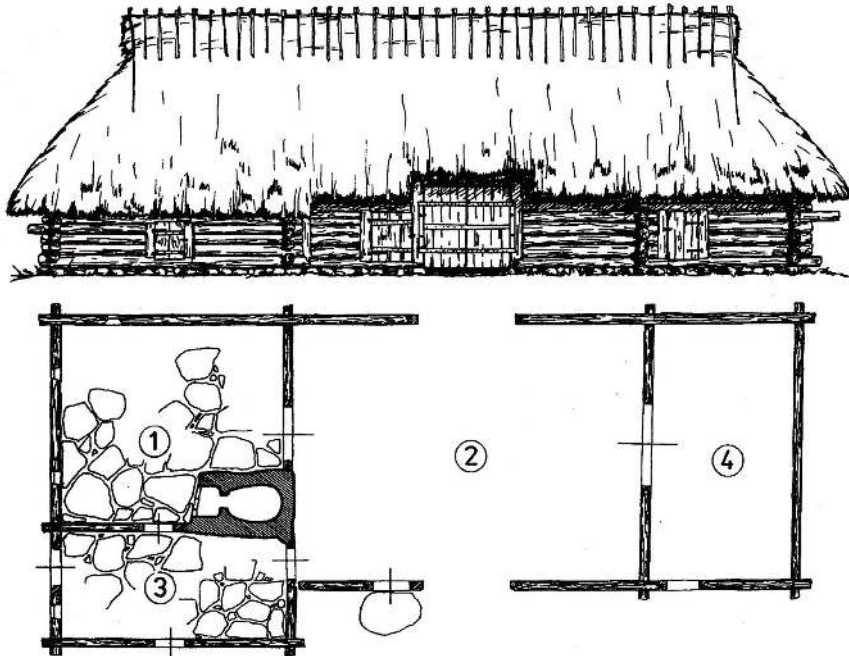
Comarate cu arhitectura scandinavă de secol XVIII sau cu alte arhitecturi rurale timpurii, satele estoniene nu par a avea ce să arate. Au existat multe cauze ale distrugerii acestora, începând cu Războiul Livonian, apoi cu Marele Război al Nordului, continuând cu Primul și cel de-al Doilea Război Mondial și încheind cu numeroasele epidemii și perioade de foamete. În secolul al XVIII-lea estonienii erau înrobiți, nu aveau dreptul de liberă circulație și nu aveau dreptul de a posedea aproape nimic. Așadar, clădirile fermelor s-au deteriorat din cauza folosirii materialelor proaste, a tehnicilor de construcție greșite și a îngrijirii deficitare a proprietății. În plus, clima relativ umedă facilitează și distrugerile cauzate de mușcași și insecte dăunătoare. Cu atât mai mare este bucuria descoperirii unei locuințe-șură sau a unei magazii de cereale ce datează de 200 de ani sau mai mult. Să urmărim așadar, cu ajutorul celor câtorva exemple rămase, arhitectura vernaculară de secol XVIII și construcțiile acelei vremi.

Încă din cele mai vechi timpuri, casele estoniene cuprindeau toate funcțiile de zi cu zi într-o singură clădire: locuința-șură. Acest principiu, de a cuprinde locuința propriu-zisă, hambarul, șopronul și grajdul sub același acoperiș, protejând astfel oamenii de iarna grea, poate fi întâlnit de exemplu și din Carelia până în nord-vestul Rusiei. În context european, locuința-șură este un fenomen unic, caracteristic pentru Estonia și o regiune din nordul Letoniei.

Cuptorul cu pietre fără horn, aflat în camera de încălzire (rehetuba) încălzea casa în timpul iernii, vara această cameră înaltă fiind folosită pentru a usca grâul. Alături se afla camera rece (kamber), folosită pentru depozitare. Coridorul pentru treierat (rehealune) era folosit și pentru depozitarea ustensilelor agricole și câteodată și a animalelor. Existau și alte încăperi mai mici în clădire, iar cu timpul s-au construit mai multe. Iarna toată familia dormea în camera de încălzire iar vara aveau libertatea de a dormi fie în cameră, fie în podul cu fân sau în magazia de cereale.

Lemnul a fost aproape întotdeauna materialul de construcție principal al estonienilor. Folosind bușteni rotunzi și nevopsiți de pin și de molid, casele erau construite aproape în totalitate cu ajutorul unei singure unelte: toporul. Fiecare buștean era cioplit pentru a se îmbina la colț, cu o canelură lungă și niște țăruiși de lemn care să îl imobilizeze. Pe ambele părți ale unei intrări existau coloane de susținere, iar cioplirea uneia era un efort considerabil și dura destul de mult. Pentru etanșarea buștenilor se folosea mușchi. Comparându-le cu locuințele construite de meștrii în domeniu și măsurate exact în stânjani, picioare și țoli, casele țăranilor încântă prin simplitatea lor primară și vernaculară.

Clădirile aveau rare ori o fundație, ele fiind susținute de patru pietre mari așezate la colțuri. Între acestea se așezau mai apoi mai multe pietre împrăștiate sau alte

Hambar in Roosta: 1) camera caldă; 2) hambar; 3) cameră; 4) magazie. Surse: Saron, J. 1997.

Drawing of Roosta farm`s barn-dwelling: 1) heating room; 2) threshing-floor; 3) chamber; 4) shed. / Resource: Saron, J. 1997.

ABOUT ESTONIAN VERNACULAR LIVING HOUSES IN THE 18TH CENTURY

Joosep Metslang

Compared to Scandinavian 18th century and earlier rural architecture, Estonian villages seem to have very little to show. There are many reasons for destruction, starting with the Livonian War, the Nordic War, the First and the Second World War, adding numerous diseases and famine waves. By the 18th century, Estonians were slaved and deprived of the right to leave, hardly owning anything. In connection, the farm buildings have diminished because of lousy use of materials, faulty building techniques and not maintaining the property. A rather moist climate helps the development of fungal and beetle damages. The bigger is the gladness when hearing of a barn-dwelling or a granary, dating back two hundred years and more! With the help of a few examples still left, let`s hereby shortly monitor the 18th century vernacular architecture and the structures of the time.

Since immemorial times, the Estonians gathered everyday functions into a single house: the barn-dwelling. Adding a living house, a granary, a shed and a barn under the same roof, thus protecting oneself against harsh winters, is a principle, that can be found for instance from Karelia and North-West of Russia. In the European context, the barn-dwelling is a unique phenomenon, distinctive only to Estonians and to a region in Northern Latvia.

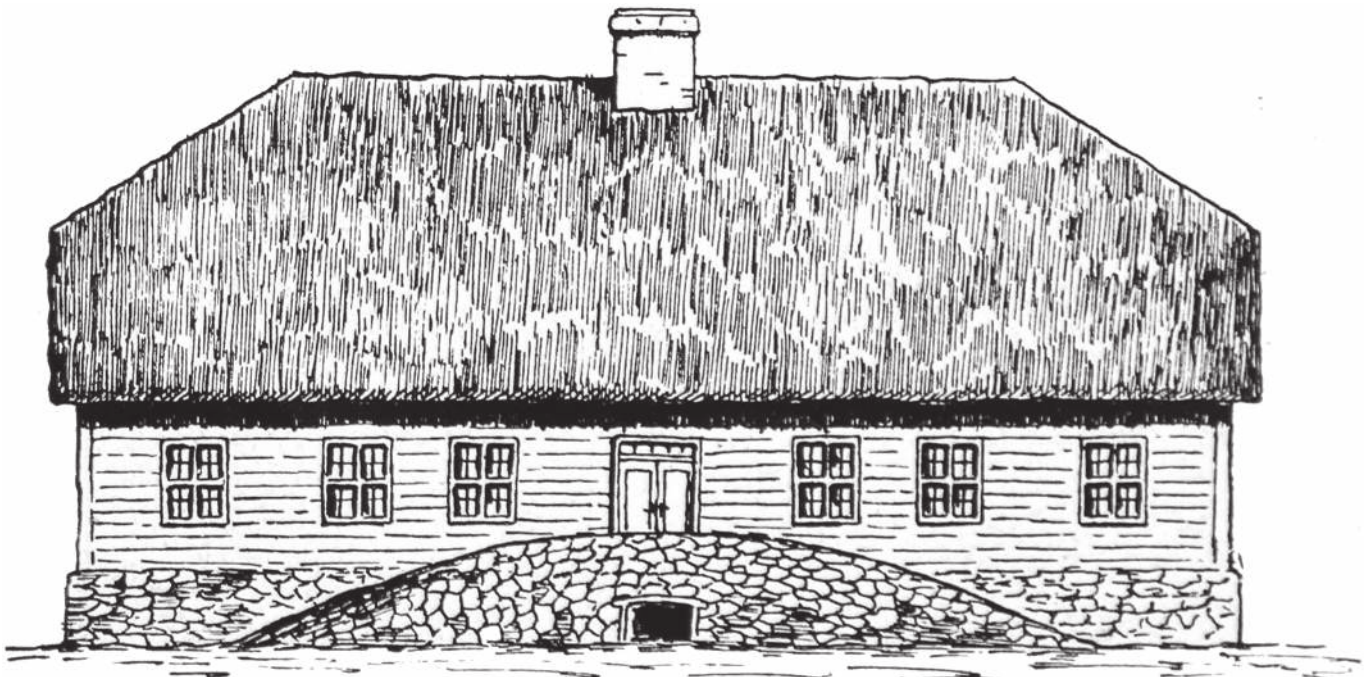
The chimneyless stone oven in the drying room (rehetuba) gave warmth against outside winter, than in

summer the high room was used for drying the grain. Next to it was the cool chamber (kamber) for storage. The vast threshing-floor (rehealune) was used for threshing, keeping the farming implements and sometimes animals. There were other smaller economy rooms in the building, in time more were built. All the family used the drying room for sleeping in the winter. The summer gave the freedom to sleep either in the chamber, in the hay attic or in the granary.

Wood has almost always been the main building material for Estonians. Using round and unpainted logs of spruce or pine, the houses were built with almost one tool only: the axe. Each log was shaped with a corner joint, a long groove under the log, some wooden pegs holding it in place. On both sides of the openings was a post: hewing one was a time consuming effort. The logs were made more airtight with moss. Comparing houses built by building masters, measured in fathoms, feet and inches, the farmers` houses enchant with their primal vernacular simplicity.

The buildings hardly had a foundation: the houses were supported on four larger stones, set in corners. In between these, more loose stones or other materials were laid later. Higher limestone or granite walls, connected with lime mortar, were more widespread in the 19th century.

If in the end of 19th century the rural buildings often had hipped-gable roof, and in the Estonian Republic

Un conac modest din perioada anilor 1750, din zona baltică a Germaniei. Această tipologie a fost preluată în ferme un secol mai târziu. / Surse: Pirang 1926.

A modest Baltic German manor from around 1750. Illustrated building quality reached farms a century later. / Resource: Pirang 1926.

materiale. Pereții mai înalți din calcar sau din granit s-au răspândit abia în secolul al XIX-lea.

Dacă la sfârșitul secolului al XIX-lea clădirile din mediul rural aveau de cele mai multe ori acoperișul teșit cu două ape și în timpul Republicii Estoniene, între anii 1920 și 1930, s-au construit mai multe acoperișuri cu două ape, în perioada care a urmat acesteia, toate clădirile țărănești au fost construite cu acoperișuri cu patru ape. Bârnelor simple ale tavanului și grinzilor erau făcute din bușteni sau din lemne strunjite. De obicei acoperișul era acoperit cu secară, mai rar cu stuf, scânduri sau alte materiale culese direct din natură. Olanele, atât de îndrăgite de minoritatea germană de la Marea Baltică, nu erau folosite aproape niciodată la ferme.

Ușile erau mici, având înălțimea și lățimea de aproximativ un metru. Construcția unei uși dura mult: scândurile, grinzile și balamalele erau pregătite cu ajutorul toporului și al burghiului. Ferestrele erau și mai mici, se poziționau între doi bușteni și erau acoperite cu obloane. În orașe, biserici și vile, interioarele baroce erau iluminate prin ferestre mari cu geamuri subțiri din sticlă, dar a mai durat un secol pentru ca acestea să ajungă și în casele țărănești.

Ne putem întreba ce este oare așa de minunat la bojdeucile acestea din lemn, atât de demodate și de pragmatice. Clădirile secolului al XVIII-lea au o mare importanță, fiind construite în întregime din materiale culese direct din natură. Deasupra suprafeței rugoase a pereților din bușteni gri, un acoperiș înalt, acoperit cu secară ajunge la cer. Privind-o în zăpada nordică, înconjurată de câteva construcții anexe, casa cea mare ne aduce aminte de o ceată de mamuți. Acest tip de arhitectură este liber de stiluri și de -isme, iar cu timpul se va adapta preluând numai câteva urme rătăcite ale idealurilor care se trag de la greci și de la romani. Fără

decor și straturi de vopsea, cu onestitatea materialelor de construcție naturale și oglindind condițiile vitrege ale vremurilor de mult apuse, aceste clădiri sunt pure în adevăratul sens al cuvântului. ▯

Surse:

Pirang, H., *Das Baltische Herrenhaus*. Riga: Verlag Jonck & Poliewsky 1926.

Saron, J., *Vernacular Architecture at the Estonian Open-Air Museum*. Catalogue, Tallinn: Huma 1997.

Tihase, K., *Eesti talurahvaarhitektuur. Estonian Vernacular Architecture*. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus 2007.

Viies, A.; Vunder, E. (comp), *Eesti rahvakultuur*. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus 2008.

Joosep Metslang

este cercetător al Centrului de Arhitectură Rurală al Muzeului Estonian În Aer Liber. Este membru al ICOMOS Estonia și al Comitetului Internațional pentru Arhitectură Vernaculară ICOMOS (CIAV).

Partea veche a hambarului fermei Kolga datează în 1723. Camerele din dreapta și coșul de fum au fost construite mai târziu. Fotografie din Muzeul Satului Estonian.

The oldest part of Kolga farm's barn-dwelling is from 1723. The chambers on the right and the chimney were built later. Photo in Estonian Open-Air Museum.

lic period of 1920s and 1930 more gable roofs were built, than all the older farm houses had hip roofs. Simple ceiling beam and rafter structures were made of round laths or logs; usually either elements are too infrequent to carry different loads on the roof. Usually the roof was covered with rye, seldom with reed, split boards or other materials gained straight from nature. Pantiles, loved by the Baltic Germans, almost never reached the farms.

The doorways were small, maybe a meter in with and in height. Preparing a door was time consuming: the boards, rails and hinges were prepared mainly with an axe, also with an auger. The even smaller windows were fitted between two logs and covered with a wooden hatchway. In cities, churches and mansions, it was the time for illuminating the baroque interiors with large windows with small pieces of glass, still it took another century to have these in a peasant's house.

One is to wonder what is there to marvel in such out of fashion, pragmatic and completely wooden hovels? With the use of only materials gathered straight from nature, the 18th century buildings have a grant influence. On top of the ruff surfaced grey log walls, a high rye roof reaches the sky; the large house with the company of some outbuildings reminds of a herd of mammoths in the Nordic snow. This architecture is free of styles and -isms, in time it will adapt only some faint shadows of ideals rooting from Greece and Rome. Without décor and layers of paint, with an honesty of natural building materials and reflecting the harsh conditions of past times, these buildings are truly pure. ▯

Resources:

Pirang, H., *Das Baltische Herrenhaus*. Riga: Verlag Jonck & Poliewsky 1926.

Saron, J., *Vernacular Architecture at the Estonian Open-Air Museum*. Catalogue. Tallinn: Huma 1997.

Tihase, K., *Eesti talurahvaarhitektuur. Estonian Vernacular Architecture*. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus 2007.

Viies, A.; Vunder, E. (comp), *Eesti rahvakultuur*. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus 2008.

Joosep Metslang

is a researcher at the Estonian Open-Air Museum's Rural Architecture Centre. He's a member of Estonian ICOMOS and ICOMOS International Committee of Vernacular Architecture (CIAV).

Fotografie aeriană a casei Kirsti, făcută în 1940 de Lars Petterson, cel ce a devenit profesor de istoria artei în Universitatea din Helsinki.

Photo over Kirsti-house, taken 1940 by Lars Petterson, the later professor of art history in Helsinki University.

Casa Kirsti la limita aproape rurală a Vechiului Oraș Rauma, monument UNESCO. / MMA2013

Kirsti-house in almost rural border of the wooden World Heritage town of Old Rauma. / MMA2013

Finn VERNADOC 2013 - VANHA RAUMA

Markku Mattila

Tema pentru acest Finn VERNADOC a fost modul în care localnicii, oamenii obișnuiți pot coopera cu profesioniștii pentru a documenta construcțiile din zona în care locuiesc. Experiențele individuale de până acum au fost promițătoare.

Unde urma să se materializeze această idee? – În Vechiul Oraș Rauma, înscris pe lista patrimoniului cultural mondial UNESCO! Cu câțiva ani în urmă, studenții Universității Aalto au participat acolo la tabere de documentare. Cazarea a fost asigurată în Tammela (centrul de informații UNESCO, atât pentru oraș cât și pentru situl arheologic Sammallahtenmäki) iar sala pentru desen în vechea școală de lemn din Vechiul Oraș Rauma. Dacă toate acestea au funcționat pentru 35 participanți, de ce nu ar funcționa și pentru 10? Pentru că sunt sute de obiective de studiat. Raspunsul scurt al lui Kalle Saarinen la această întrebare a fost “Fiți bineveniți!”. În luna mai, fundația culturală Satakunta a promis finanțarea, astfel că invitațiile au pornit din Rauma către lumea întreagă.

echipa

În echipa de lucru au fost trei tipuri de participanți.

1) organizatorii:

Marika Konola-Tuominen, arhitectă și veterană Vernadoc, participantă la 4 tabere internaționale,

Kalle Saarinen, arhitectul consilier UNESCO al Vechiului Oraș Rauma,

Markku Mattila (Make), arhitect cu o experiență de mai mult de 10 tabere internaționale VERNADOC

2) profesioniști internaționali:

Laura Zaharia, arhitectă din România, deja la a doua tabără în Finlanda. Ea a organizat o tabără VERNADOC în țara sa, în județul Maramureș (2012) iar a doua a avut loc deja în vara anului 2014,

Parichat Sakunjaroenpornchai (mai simplu *P*), arhitectă în Thailanda, cu experiența mai multor tabere în țara sa,

Natsumi Asada, o studentă japoneză la arhitectură la Universitatea Chiba, care după un an de studiu în Finlanda și-a amânat plecarea acasă pentru a cunoaște Vechiul Oraș Rauma,

Joosep Metslang, un expert în restaurări din Estonia, care a venit să câștige experiență pentru viitoarea tabără VERNADOC, organizată deja în vara anului 2014,

3) localnici din Rauma:

Soile Yli-Siuru, care a trecut prin experiența restaurării propriei locuințe din lemn în Rauma,

Heidi Kujala, care este foarte entuziastă în a desena și a picta mediul construit,

Ella Kylä-Kause, care în afara muncii pe perioada verii în centrul Tammela a dorit să participe și la acest proiect, deși toate acestea se petreceau înaintea începerii studiilor sale de arhitectură la universitatea Tehnologică din Tampere.

*O sobă nemțească în colțul camerei și o penră cu ciocănele pentru dantelă în dreptul ferestrei. / MMA2013
A Dutch tile stove in the chamber corner and a bobbin lace pillow on the table in the window light. / MMA2013*

*Bucătăria casei Kirsti. / MMA2013
The kitchen of Kirsti-house. / MMA2013*

Finn VERNADOC 2013 - VANHA RAUMA

Markku Mattila

In this time the special test of the Finn VERNADOC was how the inhabitants, ordinary laymen can co-operate with professionals when documenting their own living environment. The former separate experiences of this have been very promising.

Where was the place to realize this idea? – In the wooden World Heritage town of Old Rauma! Already a couple of years the students of Aalto University have had their documenting camp there. Two weeks accommodation has been in Tammela (the information center of the WH town and the WH archaeological site Sammallahdenmäki) and drawing studio in the old wooden school building of Old Rauma. If all this was fitting for 35, why not for ten? And there are hundreds of research objects in this town. Kalle Saarinen's short answer to the question was "Welcome!" The Satakunta cultural foundation gave the financing in May and the invitations set out to Rauma and the world.

team

In the working team there were three kinds of participants.

1) the organizers:

Marika Konola-Tuominen, an architect and a VERNADOC-veteran, having already her fourth international camp,

Kalle Saarinen, the guiding architect of the WH town of Old Rauma and

Markku Mattila (Make), an architect with his experience of over ten international VERNADOCs

2) international professionals:

Laura Zaharia, a Romanian architect, working already in her second camp in Finland. She has arranged one VERNADOC in her home country Maramures (2012) and the second one happened already in summer 2014,

Parichat Sakunjaroenpornchai (more simply just P), an architect from Thailand, who has experience from several camps in her home country,

Natsumi Asada, a Japanese student of architecture from Chiba University, who after a study year in Finland postpones her going back home to enjoy Vanha Rauma and

Joosep Metslang, an Estonian restoration expert, who came to collect experience for his own VERNADOC arrangements in summer 2014.

3) laymen from Rauma:

Soile Yli-Siuru, who had practical repairing experience from her own wooden house in Rauma,

Heidi Kujala, she is especially enthusiastic to draw and paint the built environment and

Ella Kylä-Kause, who, beside her summer work in Tammela, wanted to participate the project, although all this was still in front of her architecture studies in Tampere University of Technology.

Arhitecta din România, Laura Zaharia consturind o secțiune desfășurată. / MMA2013

Romanian architect Laura Zaharia constructing the areal section. / MMA2013

Joosep Metslang – organizatorul taberei estoniene VERNADOC, desenând secțiunea prin cameră. / Kalle Saarinen 2013

Estonian VERNADOC-organizer Joosep Metslang drawing the chamber section. / Kalle Saarinen 2013

tabăra

Timpul în care s-a desfășurat tabăra a fost în primele două săptămâni din august. Echipa a fost găzduită în Tammela și studioul pentru desen a fost amenajat tot acolo. Localnicii au locuit acasă. Obiectul de studiu a fost casa Kirsti, aflată în proprietatea orașului Rauma. Astăzi funcționează ca muzeu al locuirii tradiționale, amplasat pe un lot de factură aproape rurală, pe malul Nordic al râului Rauma.

Organizarea a decurs bine: Kalle a avut grijă ca atât măsurătorile cât și activitățile colaterale să decurgă fluent, Marika a fost gazda care a avut grijă să hrănească echipa, iar Make împreună cu Laura au lucrat la editarea broșurii VERNADOC Maramureș 2012.

Vremea a fost bună și măsurătorile au fost făcute la timp, astfel că echipa a avut timp să navigheze pe yachtul lui Kalle în arhipelagul Rauma, să asiste la meciul de baseball din campionatul feminin finlandez (Rauma a câștigat, cum era normal), și să profite de sauna privată a lui Kalle și de cea din Clubul de Yacht Rauma.

rezultate

Măsurătorile au fost făcute pentru realizarea de planuri, secțiuni, fațade și detalii, la diferite scări. Fiecare participant a făcut unul sau două desene, dar Joosep a fost mai rapid și a făcut trei. La sfârșitul taberei desenele au fost expuse într-o expoziție pentru localnici, la Tammela. Rezultatele au fost excelente, atât cantitativ cât și calitativ, și din acest punct de vedere obiectivele au fost atinse. Numărul participanților la tabără, din partea localnicilor, a fost mai mic decât cel așteptat, din mai multe motive. Decizia finanțării anunțată abia la sfârșitul lunii mai a fost tardiv pentru localnici, pentru că toate planurile de vacanță au fost deja făcute și acest tip de

activitate de vară ce se întinde pe două săptămâni ar fi trebuit să fie plănuite mai din timp.

seminar

Seminarul a fost organizat în ianuarie 2014. Subiectul a fost desigur Vechiul Oras Rauma ce a fost prezentat în patrusprezece perspective. Prezentările au fost împărțite în patru teme diferite: documentare, descriere, probleme tehnice ale construcțiilor din lemn, și cazuri comparate. Publicul a fost format din 40 de auditori, profesioniști și localnici.

publicație:

Materialul ce a fost colectat în timpul taberei a fost publicat în broșura Finn VERNADOC în septembrie 2014. **vb**

Studenta finlandeză la arhitectură Ella Kylä-Kause, vechind fierberea vopselei din oxid de fier (limonit) în timpul unui concert în curtea centrului Tammela. / Kalle Saarinen 2013

Finn student of architecture Ella Kylä-Kause cooking red ochre during the courtyard concert. / Kalle Saarinen 2013

Arhitectul Kalle Saarinen, reprezentantul UNESCO în Vechiul Oraș Rauma, trăgând în tuș secțiunea construcțiilor din propria gospodărie. / MMA2013

Architect Kalle Saarinen, the personalization of WH Old Rauma, inking the section of his own courtyard dwelling. / MMA2013

camp

The action time of the camp was the two first weeks of August. The team was accommodated in Tammela and the studio was arranged also there. The locals were living at home. The research object was the Kirsti-house, owned by Rauma town. Today it is working as a museum of historical housing and is located in an almost countryside like building lot, in the northern bank of the so called Rauma-river.

The organization was working well: besides the measuring work Kalle took care that the local arrangements were fluent, Marika was the hostess caring for the dietary and with Laura Make was editing, making the lay-out and caring the printing of the Maramures VERNADOC 2012 booklet.

The weather was fine and the work proceeded fluently. In the more free time we were sailing with Kalle's yacht in the Rauma archipelago, we visited a base ball match of Finnish ladies champion series (Rauma won, naturally), we had sauna in Kalle's private and of the Rauma yachting club.

results

The measuring were plan, sections, facades and details in different scales. Everyone was measuring one or two drawings and the quick Joosep three. In the end of the camp the drawings were arranged as an exhibition for the Rauma people on site in Tammela. The results were by quality and quantity excellent and in that point of view the goal was reached. The number of local laymen participation was less than waited. There were several reasons. The decision of financing in the end of May was too late for locals, because all their summer plans were already done and this kind of two weeks full time

activity should be more far away from home and everyday routines.

seminar

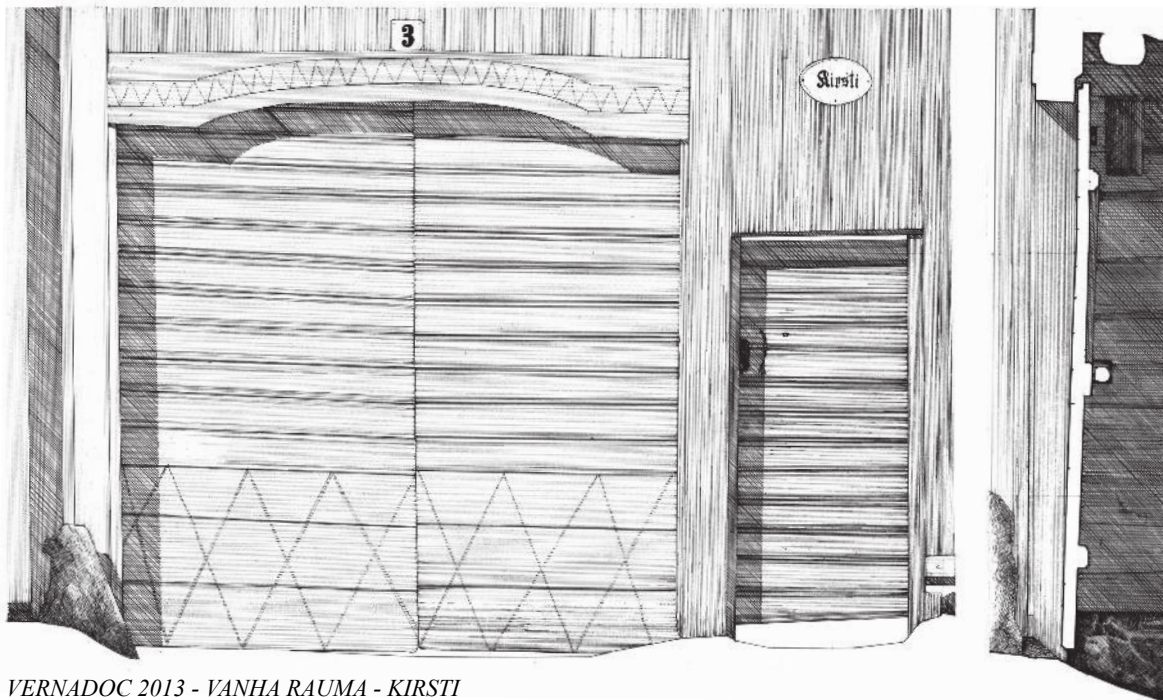
was arranged in January 2014. The topic was naturally Vanha Rauma and it was lighted from fourteen different perspectives. The professional presentations were divided in four different themes: documentation, Old Rauma itself, practical building problems and comparing cases. The public was about 40 heads, professionals and local laymen.

publication:

The material, which was collected during the project, was published as a Finn VERNADOC booklet in September 2014. ▯

Markku Mattila

is an architect, specialized in vernacular architecture, its documentation and research. His interest is to develop simple documentation methods and to build in this field a network for international co-operation.

Finn VERNADOC 2013 - VANHA RAUMA - KIRSTI
poarta principală de acces, vedere spre stradă și secțiune 1/25 (original 1/10),
throughfare portal, street facade and section 1/25 (originals 1/10), Marika Konola-Tuominen

CASA KIRSTI ÎN VECHEA RAUMA

Ella Kylä-Kause

Rauma este un oraș idilic la malul mării, pe coasta de vest a Finlandei cu aproximativ 40 000 de locuitori. Orașul a început să se dezvolte încă din Evul Mediu și, în stilul caracteristic așezărilor medievale, a fost mai întâi un centru comercial, transformându-se cu timpul în oraș fără a fi fondat în adevăratul sens al cuvântului. Rauma a obținut statutul de oraș în mod oficial pe 17 aprilie 1442 și a fost cel de-al cincilea oraș finlandez, după Turku, Porvoo, Ulvila și Viipuri.

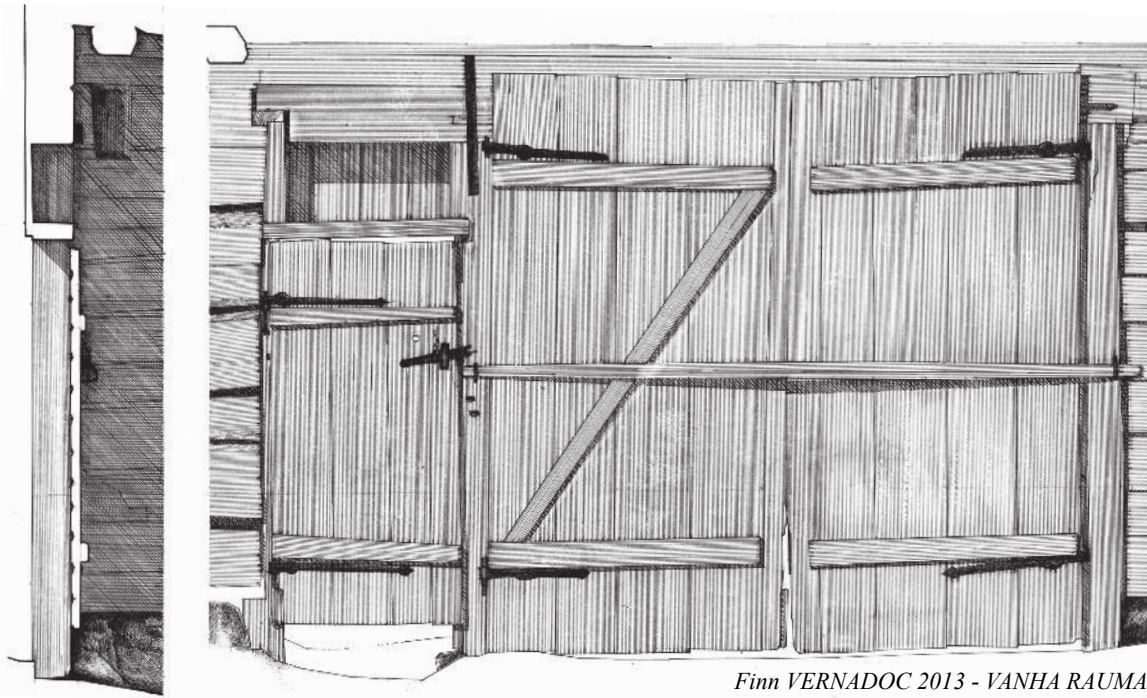
În anii 1620 s-a construit un zid în jurul orașului, acesta având un impact semnificativ asupra modului de dezvoltare a peisajului urban. În următoarele secole așezarea a rămas în interiorul zidului până când, în 1809, acesta a fost demolat și zona construită a orașului a început să se extindă. Zona la care se limita orașul în secolul al XIX-lea se poate diferenția de orașul Rauma din prezent. Astăzi această zonă este cunoscută drept Vechea Rauma, un cartier viu și foarte bine conservat din inima orașului.

În prezent, Vechea Rauma este cel mai mare oraș istoric unitar din țările nordice iar în anul 1991 zona a fost adăugată pe lista patrimoniului mondial UNESCO. Zona se întinde pe 28 de hectare și cuprinde 600 de clădiri, atât locuințe cât și clădiri de afaceri. Populația Vechii Rauma este de 800 de persoane, iar casele, care au fiecare propriul nume, sunt locuite pe tot parcursul anului.

De-a lungul secolelor, Rauma a fost distrusă de câteva ori de foc, dar din 1682 nu a mai avut loc nici un incen-

diu major. În ciuda focurilor nimicitoare și a numeroaselor eforturi de a revizui planul orașului, încă mai găsim rămășițe ale Raumei medievale în zonă. Ruinele Bisericii Sfintei Treimi, datate la sfârșitul secolului al XIV-lea, se află la periferia Vechii Rauma, de unde se crede că a început să se dezvolte orașul [modern], iar Biserica Sfintei Cruci, construită la începutul secolului al XV-lea este folosită până în zilele noastre de foarte mulți oameni. De asemenea, configurația orașului prezintă și astăzi aspecte medievale, precum sunt străzile înguste și șerpuite și parcelele de forme neregulate.

Pe de altă parte, aproape toate casele de lemn ale Vechii Rauma au suferit modificări. Chiar și în secolul al XVIII-lea clădirile erau încă destul de modeste ca apariție, fațadele fiind de obicei din lemn gri, netratat. De-a lungul secolelor, conform idealurilor diferitelor stiluri, clădirile s-au extins treptat și au fost construite mai înalte dar și mai largi, colorate și cu ferestre mai mari. Actualul aspect al părții vechi a orașului este în mare parte rezultatul schimbărilor făcute în timpul renovării din anii 1890, o perioadă foarte prosperă pentru Rauma. Aceștia au fost ultimii ani ai minunatei ere a vaselor cu pânze iar marile veliere le aduceau profituri importante proprietarilor lor, a căror bogăție a declanșat o febră a construcțiilor și a renovărilor fără precedent. De exemplu, pe parcursul unui singur deceniu, pentru două treimi dintre clădirile Vechii Rauma s-au construit fațade noi, în spirit neo-renascentist.

*Finn VERNADOC 2013 - VANHA RAUMA - KIRSTI
poarta principală de acces, vedere din curte și secțiune 1/25 (original 1/10),
throughfare portal, in-facade and section 1/25 (originals 1/10), Marika Konola-Tuominen*

THE KIRSTI HOUSE IN OLD RAUMA

Ella Kylä-Kause

Rauma is an idyllic seaside town on the west coast of Finland with some 40 000 inhabitants. The development of the town began already in the Middle Ages and, like many other medieval settlements, it grew from a trading centre into a town, without actually being founded. Officially Rauma attained the status of a town on 17th April 1442 and was the fifth town in Finland after Turku, Porvoo, Ulvila and Viipuri.

In 1620s around the town was built a custom fence that had a significant impact on development of the townscape. The settlement stayed within those limits over the following centuries until in 1809 the custom fence was removed and the building area started gradually being expanded. The area that still in the 19th century contained the whole town is distinguishable also from the present-day Rauma. This area is nowadays known as Old Rauma, a living and well preserved district in the core of the town.

These days Old Rauma is the largest unified historical wooden town in the Nordic countries and in 1991 the area was added to the UNESCO World Heritage list. It covers an area of 28 hectares and contains 600 buildings, both dwellings and business premises. The population of Old Rauma is 800 and the houses that each have their own name, are inhabited all year round.

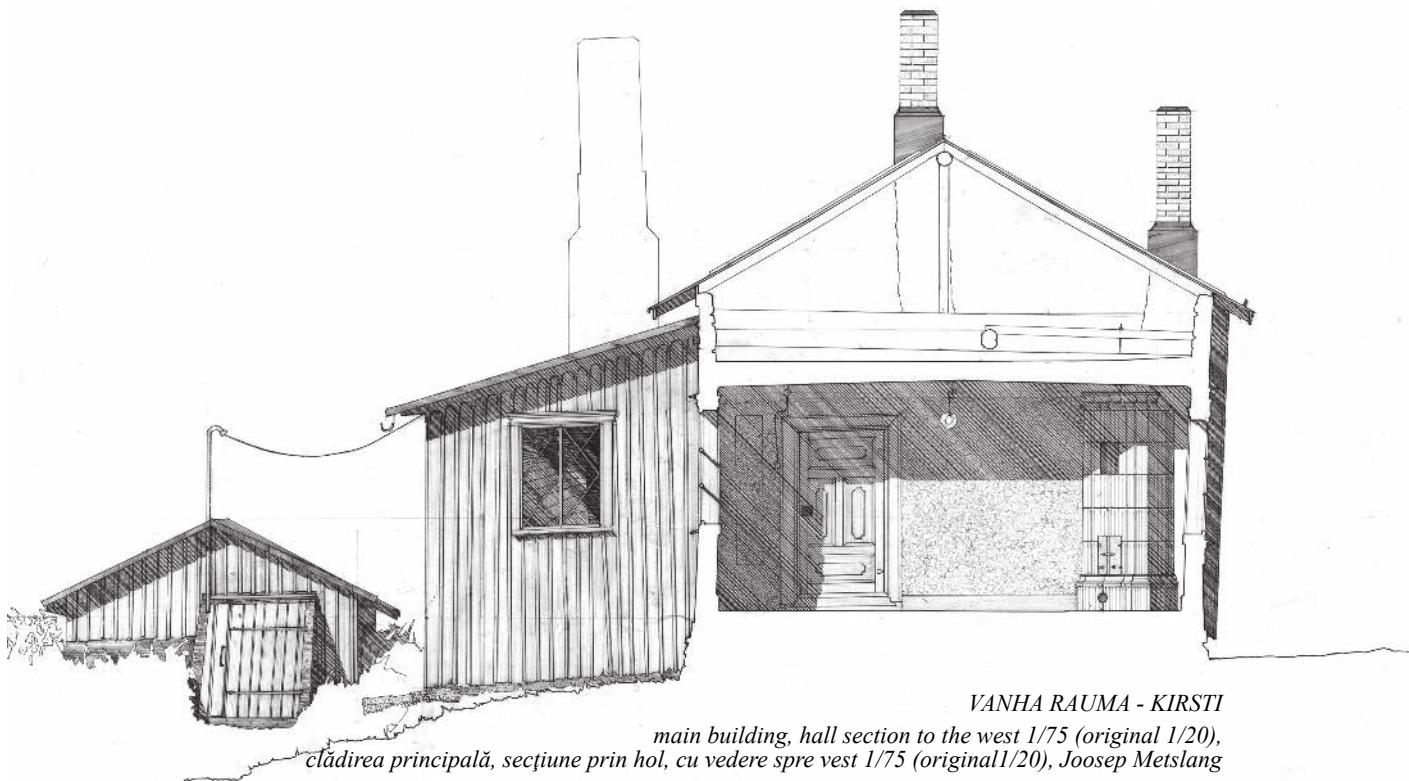
During the centuries Rauma has been destroyed by fire a few times, but since 1682 the town has not suffered from a major fire. Despite the destructive fires and numerous efforts to revise the town plan there

are still some remains of medieval Rauma in the area. The ruins of the late-14th century church of the Holy Trinity lie on the outskirts of Old Rauma, where the development of the town is reckoned to begin, and the early-15th century church of the Holy Cross is even today in heavy use. Also the layout of the town still retains medieval features, like narrow, winding streets and irregularly-shaped plots.

Almost all the wooden houses in Old Rauma have undergone changes instead. Even in 18th century buildings were still modestly simple in appearance and the facades were usually from grey, untreated timber. During the centuries according to the ideals of different styles, the buildings have been gradually extended and build higher as well as boarded, painted and furnished with larger windows. The present appearance of the old part of the town is largely the result of changes carried out during the active period of renovation in the 1890s, which was a time of great prosperity for Rauma. Those were the last years of the splendid sailing ship era and the windjammers brought great profits to shipowners, whose wealth was reflected in an unprecedented bout of building and renovation. Within a decade, for example some two-thirds of all buildings in Old Rauma received a new boarding in the neo-Renaissance spirit.

The Kirsti house

In August 2013 there was arranged an international

VANHA RAUMA - KIRSTI
main building, hall section to the west 1/75 (original 1/20),
clădirea principală, secțiune prin hol, cu vedere spre vest 1/75 (original 1/20), Joosep Metslang

Casa Kirsti

În august 2013 a avut loc o tabără internațională de arhitectură vernaculară în Vechea Rauma. Obiectul de studiu a fost ales a fi Casa Kirsti, o casă unică în zona Raumei, atât prin modul în care arată, cât și prin istoria proprietarilor ei. Clădirea principală a ansamblului Kirsti prezintă metode de construcție folosite în secolul al XVIII-lea și păstrează mai bine decât orice altă casă de lemn din oraș aspectele caracteristice acestora. Un potențial motiv pentru acest fapt ar putea reieși din istoria proprietarilor, deoarece Casa Kirsti a fost deținută de o singură familie vreme de 200 de ani până când, în anii 1970, a devenit muzeu.

Parcela

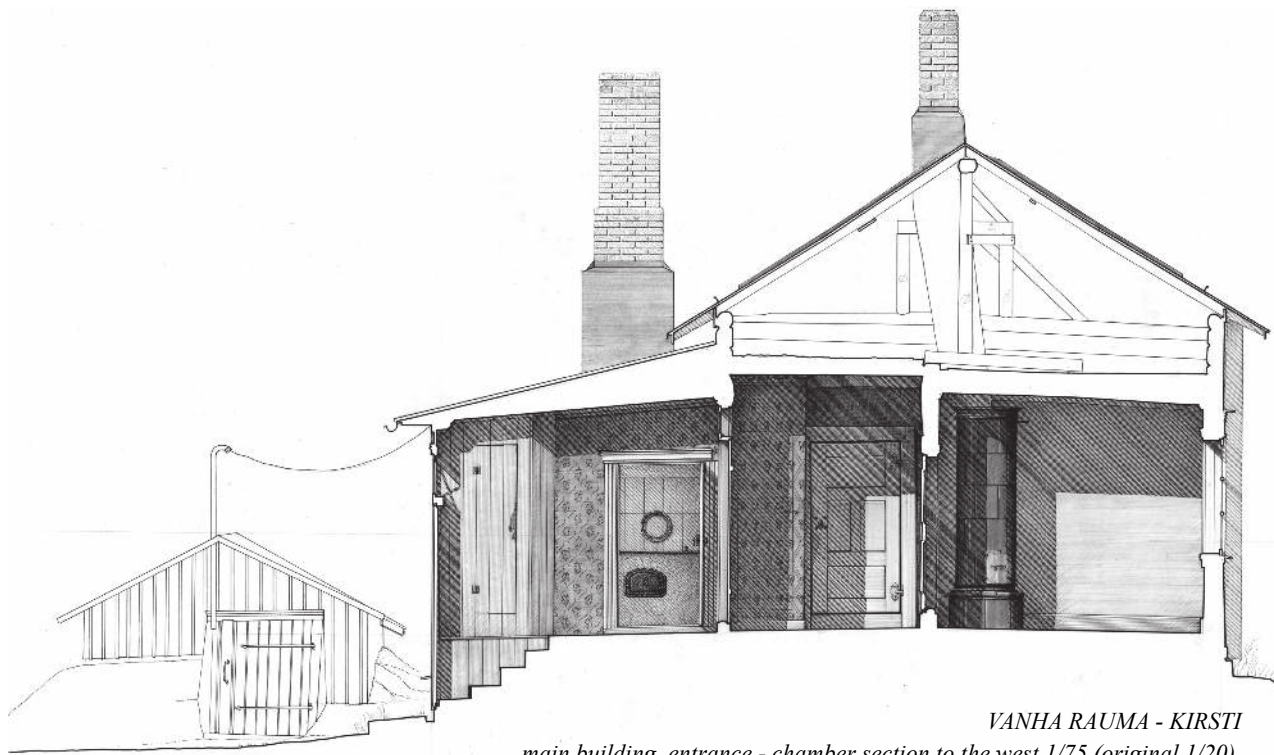
Casa Kirsti este localizată în nordul Vechii Rauma, pe malul nordic al Râului Raumajoki. Precum și la alte case tipice din zonă, clădirile sunt înconjurată de o parcelă neregulată, curtea dintre case fiind închisă cu un gard. Corpul principal al Casei Kirsti este poziționat la limita nordică a parcelei, pe marginea Străzii Pohjankatu, partea aceasta a sitului fiind și cea mai înaltă. Mai jos, lângă râu, se află o magazie de grâu și o clădire anexă cu două etaje. În plus, în curte se mai găsesc și un beci și o fântână. Din cauza faptului că este inundabilă de către râu, limita estică a parcelei nu este potrivită pentru construcții și a fost așadar folosită pe post de grădină. Cele două intrări în curtea închisă sunt poziționate pe laturile opuse ale parcelei: o poartă mare către corpul principal, pe Strada Pohjankatu și o porțiță mică în gardul care dă către râu.

Corpul principal

Nu s-au păstrat documente cu privire la anul exact în care a fost construită partea cea mai veche a corpului

principal al Casei Kirsti, dar se estimează a fi în jurul anului 1730. Partea cea mai veche este o construcție încadrată în lemn cu colțuri îmbinate în cruce, tehnică obișnuită la majoritatea clădirilor din acea vreme. Planul este acela al așa-numitelor locuințe cu două camere, introduse de Renaștere, acesta fiind și cel mai întâlnit plan original al caselor Vechii Rauma. Tipul clasic constă în două încăperi mari, în capetele opuse ale clădirii, cu un vestibul și de cele mai multe ori și o cameră mai mică între ele. În cazul Casei Kirsti, acestui plan comun i s-a adăugat încă o încăpăre în colțul estic al clădirii.

Ambele fațade lungi ale casei cu două camere sunt acoperite pe verticală cu scânduri largi, nivelate, îmbinate cu pană și uluc. Frontoanele clădirii nu au fost însă acoperite de scânduri. Culoarea inițială a fost roșu, obținut din limonit, vopseaua fiind aplicată direct pe suprafața de lemn. După acoperirea cu scânduri, fațada de la stradă a fost vopsită mai întâi cu o culoare albastru-verzuie iar mai târziu, în 1939, cu actuala culoare – galben. Precum se obișnuia la acea vreme, fațada dinspre curte era mai simplă, fiind vopsită doar cu infuzie de gudron. Clădirii principale i-a fost conferită forma actuală la începutul secolului al XIX-lea, în perioada cea mai bogată a Casei Kirsti. În 1806 a fost extinsă către est, pentru a permite construcția unei băcănii și a unui culoar cu pod pentru a uni clădirea nouă de cea veche. Și încăpărea pentru băcănie este construită din scânduri de lemn îmbinate cu pană și uluc. La începutul secolului al XX-lea, fațadele de nord și de est ale clădirii au fost acoperite cu scânduri și panouri nivelate, care, precum și cele din partea veche a clădirii, au fost și ele vopsite în galben în 1939. Fațada dinspre curte nu a fost însă acoperită cu scânduri decât în anii 1960. În 1966, încăpărea cu băcănia a suferit modificări și în interior, deoarece au fost instalate țevi de alimentare

VANHA RAUMA - KIRSTI
 main building, entrance - chamber section to the west 1/75 (original 1/20),
 clădirea principală, secțiune prin holul de acces și prin cameră, cu vedere spre vest 1/75 (original 1/20), Markku Mattila

documentation camp of vernacular architecture in Old Rauma. The object was chosen to be the Kirsti house, which is an unique instance in Rauma vicinity both from its appearance and its owner history. The main building of Kirsti represents building methods in the 18th century and it has remained those features better than any other wooden building still existing in the town. One potential reason for this might be the owner history of the house, for Kirsti was owned by one single family for over 200 years until becoming a museum in 1970s.

The plot

The Kirsti house is located in the north of Old Rauma on the north bank of Raumajoki River. Like in other typical houses in the area, the buildings skirt the irregular plot and between the buildings the courtyard is enclosed with a boarding fence. The main building of Kirsti is positioned on the northern boundary of the plot, alongside the Pohjankatu Street, which is also the highest part on the site. A granary and a two-story outbuilding are farther down by the riverside. In addition, there are also a cellar and a well on the courtyard. Because of river flooding the eastern edge of the plot is unsuitable for building, so it has been utilized as garden. The two entrances to the closed courtyard are placed on opposite sides of the plot: a gateway through the main building on Pohjankatu Street and a small fence gate by the river.

The main building

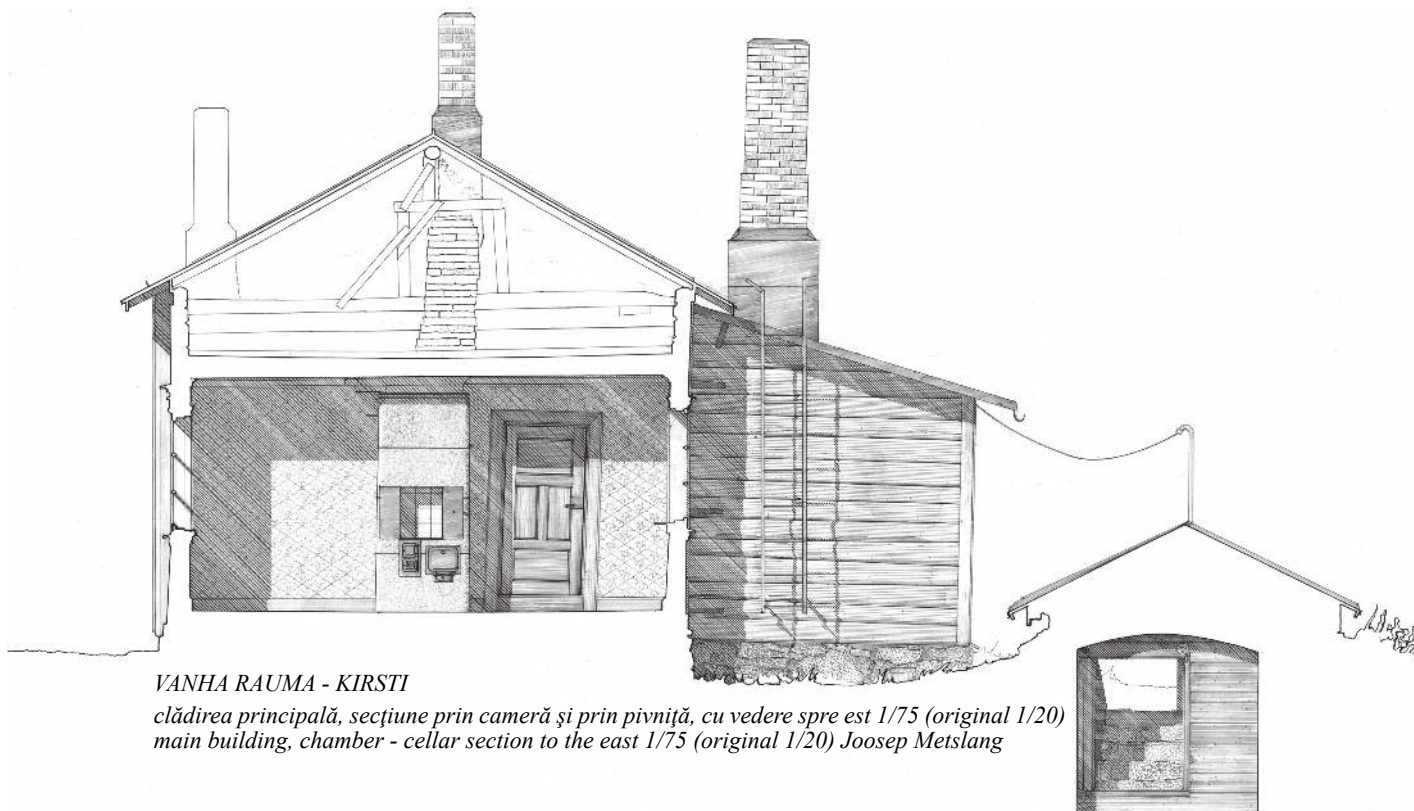
The specific year of construction of the oldest part in the Kirsti's main building has not been recorded, but it is estimated to be at the turn of 1730s. The oldest part is timber framed building with cross-jointed corners,

like most buildings of that period. The plan is so called double room type that came in with the Renaissance, and which is still the most common original ground plan in Old Rauma. The basic type consists of two large rooms in the opposite ends of the building with a vestibule and often a small chamber between them. In the Kirsti house to this basic type was added one more chamber in the eastern end of the building.

Both longer facades of the double room house are covered vertically with broad, planed tongue-and-groove boards. The gables of the building have not been boarded instead. Initially the coloring has been red ochre that was painted straight on timber surface. After boarding, the facade facing the street was first painted with bluish-green colour and later, in 1939, with present yellow paint. As usual at that time, the appearance of the facade facing the courtyard was simpler, and it was painted only with tar water.

During the early 19th century, the wealthiest period of the Kirsti house, the main building was given its present form. In 1806 it was extended eastward by building a bakery part and a gateway with attic between the old and the new buildings. The bakery part is also cross-jointed timber building. At the turn of the 20th century, the northern and the eastern facades of the building was covered with planed boards and battens, and like in the oldest part, they were also painted yellow in 1939. The facade facing the courtyard was boarded not until 1960s instead. In 1966 the bakery part underwent changes also inside, as there were installed water pipe and drain as well as indoor toilet and electric heating.

The wall timbers on the northern facade of the bakery part reach the double room house creating a gate wall between those buildings. The gate of the Kirsti

VANHA RAUMA - KIRSTI

*clădirea principală, secțiune prin cameră și prin pivniță, cu vedere spre est 1/75 (original 1/20)
main building, chamber - cellar section to the east 1/75 (original 1/20) Joosep Metslang*

cu apă și de scurgere, precum și o toaletă interioară și încălzire electrică.

Scândurile de lemn care acoperă încăperea cu băcănia ajung și la casa cu două camere, creând astfel un fel de zid-poartă între aceste două clădiri. Poarta Casei Kirsti este unică, fiind o caracteristică foarte importantă a casei. Constă într-o poartă îngustă pentru pietoni și o poartă mai largă pentru caleștile cu cai. Deasupra porții se află podul care unește încăperea cu băcănia de partea veche a clădirii principale.

De asemenea, și casa cu două camere a fost extinsă la începutul secolului al XIX-lea. În același timp în care a fost construită încăperea cu băcănie sau câțiva ani mai târziu, au fost adăugate probabil și bucătăria și veranda de pe latura dinspre curte. Zidul sudic și cel estic ai părții extinse au fost acoperiți pe verticală cu scânduri și plăci nivelate. Ultima adăugire la clădirea principală a fost făcută la începutul secolului al XX-lea, când pe partea dinspre curte a încăperii cu băcănia a fost adăugată o verandă. A fost și aceasta acoperită cu scânduri, cele două părți ale casei fiind de fapt primele vopsite cu limonit galben, înainte ca întreg ansamblul să capete această culoare.

Clădirile anexă

A existat mult timp o clădire anexă cu un singur etaj, cuprinzând un grajd de vaci și unul de cai, pe malul râului, dar a fost înlocuită cu o clădire anexă cu două etaje. La vremea aceea, toaleta era o cabină mică aflată lângă această clădire. Clădirea anexă actuală a fost construită în două etape, în prima jumătate a secolului al XX-lea, iar scheletul de lemn al vechii clădiri a fost parțial utilizat. Chiar la începutul secolului au fost construite un nou hambar, un grajd de cai și unul de vaci având șure deasupra. Între cele două grajduri s-a mai construit și

un depozit de nutreț și o nouă latrină, la etajul superior. Mai târziu, prin anii 1930, pe partea estică a mai fost adăugată o baracă. Întreaga construcție anexă este acoperită pe verticală cu scânduri și plăci vopsite în aceeași culoare galbenă a clădirii principale.

La începutul secolului al XX-lea existau două magazii de grâu în curtea Casei Kirsti. În timp ce s-a construit noua clădire anexă, unul dintre ele a trebuit demolat din cauza reglementărilor privind protecția împotriva incendiilor. Din fericire celălalt încă mai există pe malul râului, în apropierea încăperii pentru băcănie. Nu se cunoaște exact anul construcției, dar s-ar putea să fie chiar la fel de vechi precum este și cea mai veche parte a clădirii principale. Se estimează că unele dintre lemne sunt chiar mai vechi de atât, pentru că au fost probabil refoșite. Magazia de grâu nu a fost niciodată vopsită, dar, cu toate acestea, se pot observa pe alocuri niște urme de limonit roșu.

Casa Kirsti ca muzeu

Din 1972 Casa Kirsti a intrat în posesia orașului Rauma. La sfârșitul anilor 1970 a început să funcționeze ca muzeu, arătând metodele de construcție ale secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea, precum și lunga tradiție a vieții din Rauma. Casa cu două camere este decorată ca o casă de pescar de la începutul secolului al XX-lea și există și exemple de filare, de reparare și de realizare a plaselor de pescar. Așadar, Casa Kirsti le permite vizitatorilor să își facă o impresie foarte bună despre cum obișnuia să arate întreg orașul. **vd**

VANHA RAUMA - KIRSTI

clădirea principală, fațada spre stradă, detaliu 1/40 (original 1/10), main building, street facade detail 1/40 (original 1/10), Laura Zaharia

clădirea principală, fațada spre curte, detaliu 1/40 (original 1/10), main building, courtyard facade detail 1/40 (original 1/10), Joosep Metslang

house is unique and a major feature of the house. It consists of narrow gate for pedestrian and wider driveway for horse carriages. Above the gateway is the attic that connects the bakery part to the oldest part of the main building.

Also the double room house itself was enlarged at the beginning of the 19th century. Probably at the same time with the bakery part, or a few years later, on the courtyard side was added a kitchen and a porch. The southern and the eastern walls of the extension were covered vertically with boards and profiled battens. The latest addition to the whole main building was made at the turn of the 20th century, when on the courtyard side of the bakery part was built a porch. It was boarded similarly as the other porch, and both of them had actually been painted with yellow ochre before the rest of the main building was given its yellow colour.

The outbuildings

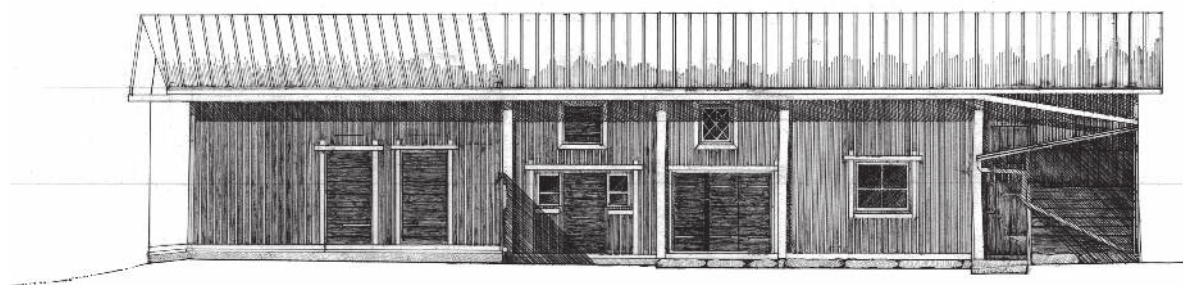
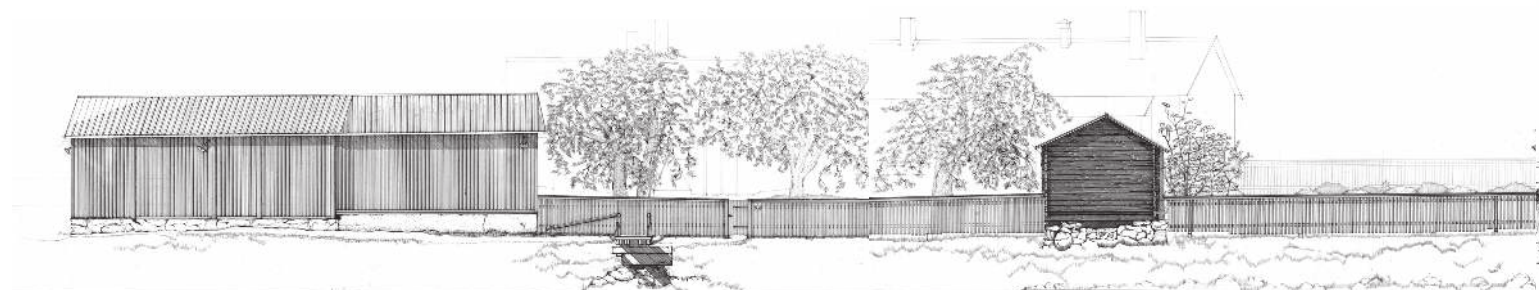
There used to be a low, single-story outbuilding comprising cowshed and stable by the riverside, until it was replaced with a new two-story outbuilding. At that time a toilet was a separate small outhouse near this building. The present outbuilding was constructed in two parts during the first half of the 20th century and the timber frames of the old building were partly utilized. Right at the beginning of the century was built new barn, stable and cowshed with hayloft above them. Between the stable and the cowshed were also

made manure storage and a new latrine on the upper floor. Later in 1930s in the eastern end was still added a shed. The whole outbuilding is covered vertically with boards and battens that are painted with the same yellow as in the main building.

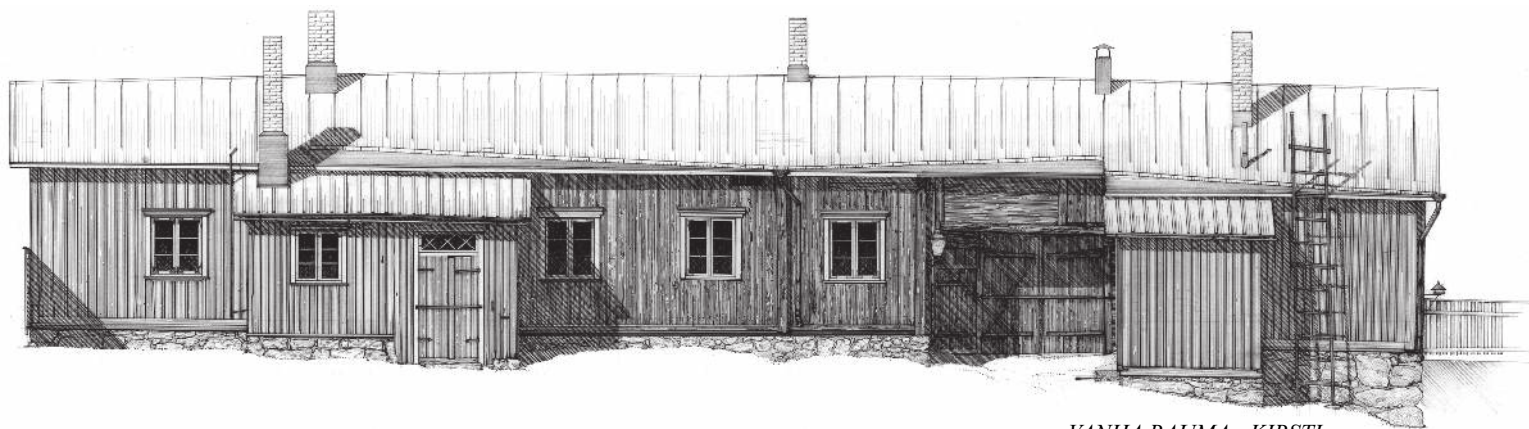
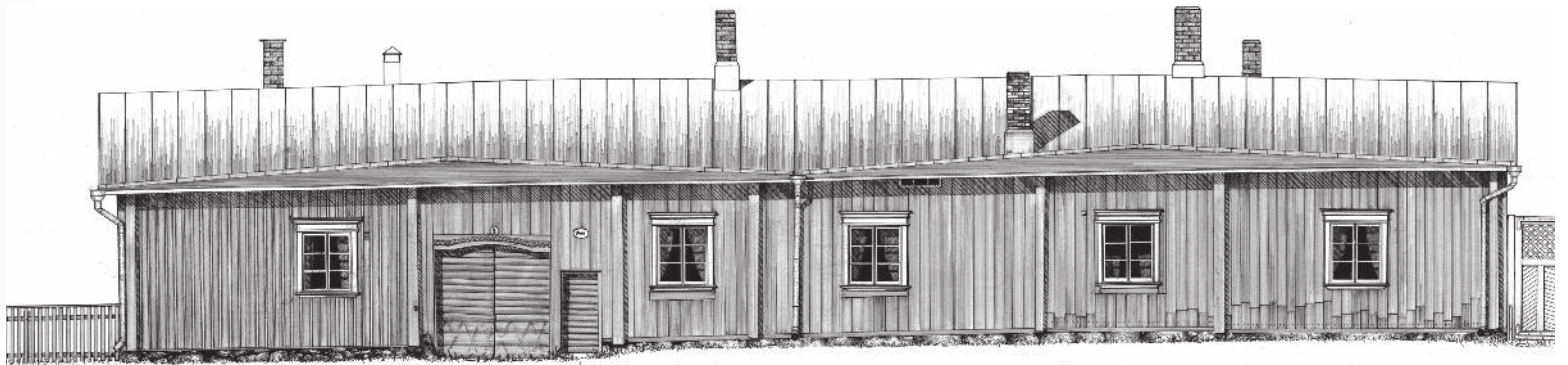
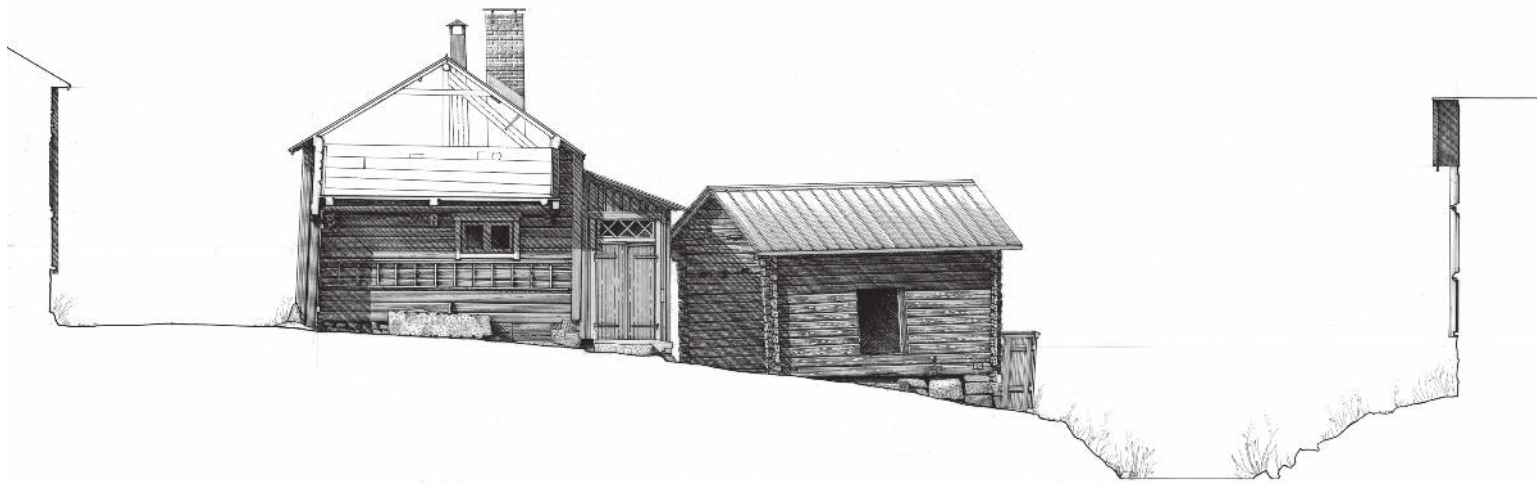
Still at the beginning of the 20th century there were two granaries on the courtyard of the Kirsti house. While the new outbuilding was constructed, one of them had to be demolished because of fire safety orders. Fortunately the other still stands on the river bank near the bakery part. The year of construction is not known, but it might be as old as the oldest part of the main building. Some of the timbers are actually estimated to be even older, because they were probably reused. The granary has always been unpainted, but however some remains of red ochre paint can still be seen here and there.

The Kirsti house as a museum

Since 1972 the Kirsti house has been owned by the town of Rauma. At the end of 1970s it was opened as a museum that displays building methods in the 18th and 19th century, as well as the long traditions of living in Rauma. The double room house is furnished as a seaman's home from the turn of the 20th century and there are arranged demonstrations of spinning, net mending and lace making. All in all, the Kirsti house gives to visitor an excellent idea of what the whole town used to look like. **vd**

VANHA RAUMA - KIRSTI
site plan 1/300 (original 1/100) Marika Konola-Tuominen
areal facade to the south 1/300 (original 1/50) Sakunjaroenpornchai Parichat
facade of the courtyard building 1/150 (original 1/50) Heidi Kujala

VANHA RAUMA - KIRSTI
areal section to the east 1/150 (original 1/50) Markku Mattila
main building, street facade 1/150 (original 1/50) Ella Kylä-Kause
areal section to the west 1/150 (original 1/50) Laura Zaharia
main building, courtyard facade 1/150 (originaali 1/50) Natsumi Asada

Localizarea regiunii Nubia
Nubia location

Fotografii reprezentând așezarea satelor de-a lungul Nilului în vechea Nubie (colecția fotografică Hassan Fathy de la Universitatea Americană din Cairo)

Photos showing the setting of the villages along the Nile in Old Nubia (Hassan Fathy Photographic collection at the American University in Cairo)

PE URMELE ARHITECTURII VERNACULARE DIN REGIUNEA NUBIA EGIPT

Mamdouh Mohamed Sakr

Introducere

Nubia este o regiune aflată de-a lungul Nilului, care în zilele de azi este traversată de granița dintre Egipt și Sudan. Se spune că numele Nubia provine din Egiptul Antic „nbn” care înseamnă aur, datorat existenței faimoaselor mine de aur din zonă. Nubienii au propria lor limbă și o cultură distinctă, ce diferă mult de cea a egiptenilor. Ei au avut de suferit din cauza dispariției Nubiei în 1964, prin construirea barajului și formarea lacului Nasser. Această dizlocare a fost o experiență traumatizantă care i-a afectat pe nubienii și care încă se resimte. Ca urmare majoritatea nubienilor au o dorință nostalgică de a-și conserva patrimoniul lor cultural și arhitectural, și de a retrăi viața obișnuită în satele vechi, dinainte de dispariția Nubiei.

Nubienii sunt cunoscuți datorită atașamentului față de regiunea din care provin - Nubia, fiind și azi mândri de patrimoniul cultural, deși zeci de mii dintre ei au fost născuți și crescuți în orașe mari la sute de kilometri distanță. Oricum ei încă vorbesc limba strămoșească și își amintesc multe întâmplări care au avut loc în vremurile bunicilor.

Pierderea Nubiei și a patrimoniului arhitectural

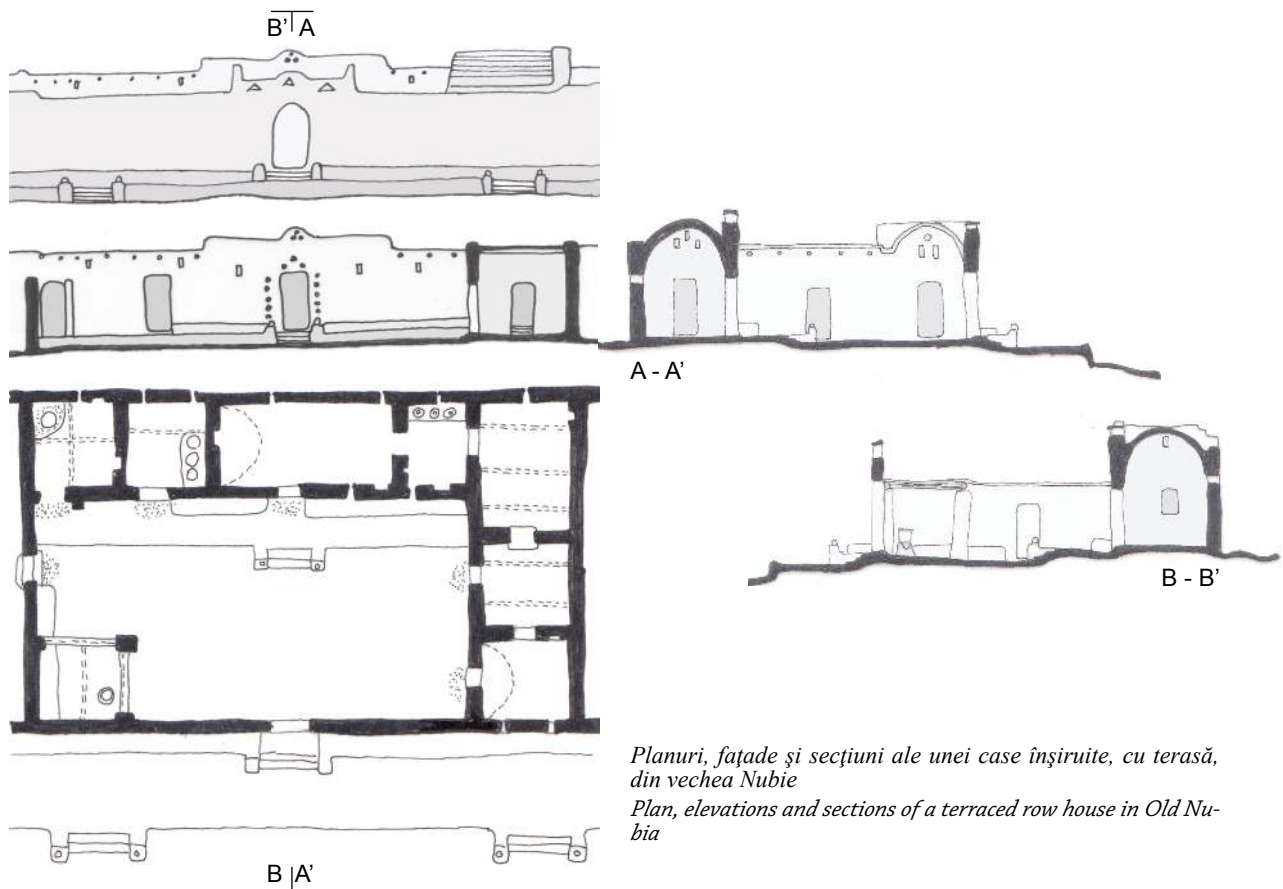
Arhitectul Hassan Fathy deplânge pierderea arhitecturii vernaculare din Nubia declarând: „Arhitectura vernaculară nubiană a fost ignorată de restul lumii până în 1963 când zona a fost inundată pentru a treia oară”.

Înainte de dispariția Nubiei, el împreună cu echipa sa a reușit să documenteze arhitectura vernaculară a locului realizând desene și fotografii, lasând în urma sa câteva cărți reprezentative pentru arhitectură vernaculară a Nubiei.

În scopul studierii și examinării arhitecturii din Nubia, cercetătorul a vizitat satul Gharb Suhail în apropierea orașului Aswan, care a fost format în anul 1902, când barajul Aswan a fost ridicat, iar locuitorii din câteva insule mici aflate la sud de orașul Aswan au trebuit să părăsească satele care urmau să fie acoperite de râu și să se stabilească acolo.

În consecință acest sat a fost construit și locuit de nubieni cu zeci de ani înaintea crizei declanșate de construirea barajului, fiind renumit în zilele noastre pentru locuințele sale construite în stil tradițional arhitectural nubian; este denumit în limbaj colocvial ca „satul Nubian”.

Satul Gharb Suhail este acum o destinație turistică importantă în Aswan după inaugurarea Muzeului Nubian în 1997, pentru că nubienii nu au acceptat „muzeificarea” patrimoniului lor, și au insistat să-și prezinte singuri cultura vizitatorilor Aswanului. Oamenii au transformat casele lor în unități multi-funcționale, unde obiectele de artizanat sunt produse și vândute, mâncărurile tradiționale și băuturile sunt gătită și servite, se cântă și se dansează, ba chiar sunt prezentați și

Planuri, fațade și secțiuni ale unei case înșiruite, cu terasă, din vechea Nubie

Plan, elevations and sections of a terraced row house in Old Nubia

TRACES OF A VIBRANT VERNACULAR NUBIAN ARCHITECTURE IN EGYPT

Mamdouh Mohamed Sakr

Introduction

Nubia is a geographic region concentrated along the Nile, which is cut nowadays by the Egyptian- Sudanese borders. The name Nubia is said to come from the ancient Egyptian 'nbu', which means gold, in reference to the famous gold mines of the area. The Nubians have their own languages and a distinctive culture that differed a lot than the rest of the Egyptians. They had suffered from the disappearance of Nubia in 1964, by the construction of the High Dam and the creation of Lake Nasser. The "displacement" has been a chattering and traumatic experience that has affected, and is still, affecting the Nubians. As a result most of the Nubians are driven by a nostalgic urge to preserve their cultural and architectural heritage and recall the details of their lives in the old villages before the disappearance of Nubia itself.

The Nubians are always known for their strong attachment to Nubia, and till now the Nubian community is very proud of their cultural heritage, tens of thousands of them were born and raised in big cities hundreds of Kilometers away from Nubia. However, they still speak their ancestors' languages, and have the ability to recall many incidents that happened in their grandparents' times.

The Loss of Nubia and its architectural heritage

Architect Hassan Fathy lamented the loss of the Nu-

bian vernacular architecture, "Nubian vernacular architecture continued to be ignored by the rest of the world until 1963, when the area was to be flooded for the third time".*¹ He recorded Nubia's vernacular architecture before its disappearance in 1963, and today the drawings and photographs taken by Fathy and his team, in addition to a few books are all what have been left of a rich and distinctive vernacular architectural style.

In order to study and examine the architecture of Nubia, the researcher visited Gharb Suhail village in Aswan, which was formed in 1902, when the Aswan Dam was erected, the inhabitants of a few small islands south of the city of Aswan had to leave their villages that would have been covered by the river and to settle there. Accordingly this village was built and inhabited by Nubians for decades before the displacement crisis of the High Dam, and is renowned nowadays for its dwellings built in the traditional Nubian architectural style, and is referred to colloquially as the "Nubian Village".

Gharb Suhail village has reestablished itself as a major tourist destination in Aswan after the inauguration of the Nubian Museum in 1997, because the Nubians

*¹ A foreword by Hassan Fathy in *Nubian Architecture IV*

*Satul Gharb Suhail, o fâșie îngustă între Nil și deșert.
Gharb Suhail village, a narrow strip between the Nile and the desert.*

crocodilii crescuți acolo. Mai mult, locuitorii au început să își dezvolte un itinerar turistic deosebit în care vizitatorii ajung la țarm cu bărci, sunt întâmpinați de muzicieni și dansatori și sunt plimbați pe aleile de nisip călare pe cămile frumos împodobite, înainte ca să ajungă să viziteze casele și satul.

Gradul de conștientizare al locuitorilor din Gharb Suhail și atitudinea lor față de patrimoniul cultural este de special în rândul egiptenilor. Mica lor așezare turistică urmărește conservarea patrimoniului cultural imaterial (cântecele, muzica, dansurile, decoratiunile cu henna, gătitul ec.) în plus față de arhitectura tradițională și meșteșugurile. Prin urmare, oamenii din sat au înțeles că prin efortul de a-și construi și decora casele în stil tradițional, vor deveni atractivi pentru turiști, satul lor va constitui o destinație unică, dar își vor urmări și dorința lor de a-și păstra patrimoniul cultural și identitatea locală.

Atmosfera prietenoasă și extrovertită a sătenilor a facilitat cercetătorului vizitarea unor case și accesul în zonele publice. Activitățile turistice recente au condus la câteva schimbări în locuințe; un astfel de exemplu este casa domnului Fouad Salah, care primește turiști. Casa se află pe deal și se întinde pe trei niveluri diferite. O grădină mică dreptunghiulară precede locuința; aici se găsește o cameră mică de proiecții, o mică toaletă în colțul de nord-estic iar restul spațiului oferă o zonă umbroasă de odihnă.

Casa este împărțită în trei zone:

- curtea dreptunghiulară principală
- intrarea laterală și zona de servicii
- zona de cafea și suveniruri

Această locuință este un bun exemplu pentru modul în care o casă poate fi împărțită în două zone funcționale distincte. Când domnul Fouad a fost întrebat despre

Meșteșugurile tradiționale înfloresc pentru a veni în întâmpinarea cererii turiștilor.

The traditional crafts are flourishing to meet the tourist's demand.

schimbarea caracterului casei, despre acoperirea curții principale și despre delimitarea spațiilor private și semi-private, el a explicat că este un om practic și flexibil în ceea ce privește folosirea spațiilor. Nu își face probleme pentru că a acoperit curtea principală și chiar a montat ventilatoare în tavan, el consideră că locuința lui este în continuare o locuință tradițională nubiană, în ciuda modificărilor făcute. Domnul Fouad este mândru de elementele tradiționale nubiene ce le deține, indicând diferite elemente arhitecturale și decorative în jurul lui, cum ar fi bolțile, cupolele, zidăria, culoarea albastră utilizată pe pereți și chiar obiceiul de a presăra nisip proaspăt în curte.

Un alt exemplu este casa domnului Abdul Wareth, este amplasată pe o colină bucurându-se astfel de priveliștea asupra Nilului, pe deasupra caselor din sat. Casa este precedată de câteva terase plantate, care creează un tampon între alee și locuință.

decorațiunile casei Nubiene

Decorarea intrărilor a fost printre caracteristicile arhitecturale cele mai distinctive ale caselor din Nubia. Evidențierea intrării în casă a fost concepută de către fiecare familie pentru a personaliza clădirea și chiar a deveni un simbol al familiei.

Decorarea și tencuirea caselor sunt responsabilități ale părții feminine din familie. În plus față de pictură, o serie de alte tehnici decorative au fost folosite, cum ar fi:

1. Cărămidă filigran din chirpici: deschiderile circulare și dreptunghiulare din ziduri au fost umplute cu cărămizi de chirpici așezate astfel încât să formeze triunghiuri. Forma în zig-zag rezultată seamăna cu valurile Nilului, care erau asociate cu viața și prosperitatea.

2. Obiectele aplicate pe ziduri: fațada intrării principale este decorată cu elemente ceramice strălucitoare și

*Bolta decorată din zona cafenelei.
The decorated vault of the coffee shop area.*

*Curtea centrală acoperită cu un tavan nou din stuf.
The central courtyard covered by a new reed ceiling.*

did not accept the “musification” of their heritage, and insisted on revealing their culture to the visitors of Aswan. The people transformed their homes into multi-purpose establishments, where handicrafts are produced and sold, ethnic dishes and drinks are cooked and served, live music and dances are performed and even crocodiles are bred and displayed. Moreover the inhabitants started and developed a special touristic itinerary, where the visitors reach the sandy shores of their village by boats, to be greeted by dancers and musicians and ride decorated camels to roam the sandy alleys of the village before visiting one of the “Nubian Houses’ and spending the day.

The awareness of the people of Gharb Suhail and their attitude towards cultural heritage is exceptional among Egyptians. Their small touristic establishments aimed at preserving their intangible cultural heritage (music, songs, dances, henna decorations, cooking,...) in addition to their traditional architecture and handicrafts. Accordingly, the people of the village understood that building and decorating their houses in the traditional methods will not only attract more tourists, and make their village a unique destination, but will be an integral part of their attempts to preserve their cultural heritage and identity.

The friendly and exceptional extroverted atmosphere enabled the researcher to visit a number of houses, and enter the public parts where visitors are received. The recent touristic activities resulted in a few changes in the dwellings; accordingly it is noteworthy to present an example of a dwelling that receives tourists, such as Mr Fouad Salah house. The large house rests on a hilly location and is spread on three different levels. A small rectangular garden precedes the dwelling; it accommodates a small projecting guest room, a tiny free

standing toilet in the northeastern corner and the rest of the area is planted to provide a shady sitting area.

The house is divided into three sections:

- The main rectangular courtyard
- The side entrance and the service area
- The coffee shop and souvenirs area

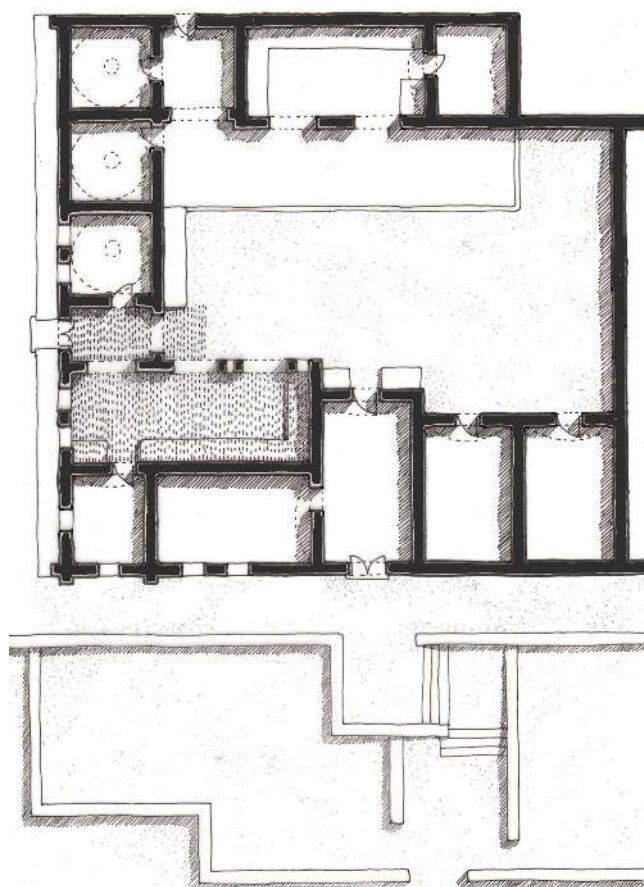
This dwelling is a great example of how a building can be creatively divided into two separate parts. When Mr Fouad was asked about the change of the character of the house, the roofing of the courtyard and the location of the private and semi-private parts, he indicated that he is very practical and flexible with his requirements, and the use of spaces. He did not object roofing his courtyard, and even placing ceiling fans in it, as he still considers his dwelling a traditional Nubian house, in spite of the changes and modifications he has been undertaking. Mr Fouad showed a remarkable awareness of his Nubian heritage as he listed the different architectural and decorative elements around him, the vaults, the domes, the brickwork, the light blue color of the walls and even the habit of spreading clean sand on the floors of the courtyards.

Another example is the house of Mr Abdul Wareth, which is perched on a mound above a number of houses of the village and enjoys a commanding view of the Nile. It is preceded by a few planted terraces that create a buffer between the alley and the elevated dwelling.

These two examples indicate how Nubians are not only aware of their cultural and architectural heritage, but are creative to adapt their dwellings to their current needs.

The decoration of the Nubian house

Decorating the entrances was among the most distinctive architectural features of the Nubian house. High-

Imagine care înfățișează terasele ce preced casa domnului Abdul Wareth.

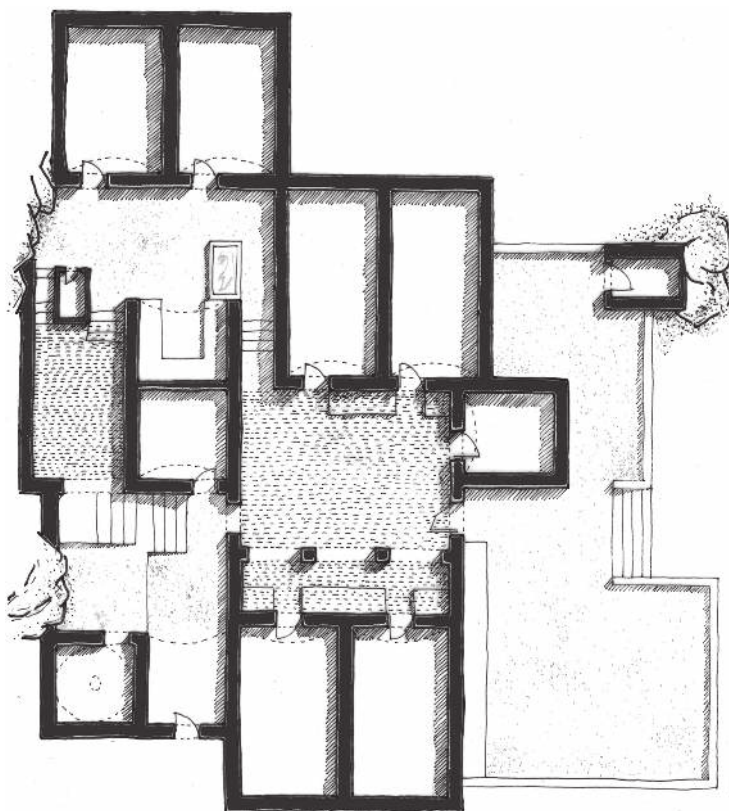
The plan of Mr. Abdul Wareth House, Gharb Suhail village, Aswan

colorate, sau cu plăci de lemn și de metal. Deasemena animalele și păsările sălbatice mumificate sau uscate erau folosite în decorarea casei. Acestea au fost alese în funcție de puterile pe care le posedau pentru a proteja casa și a scăpa de deochi locuitorii săi. Coarnele de capre, oi și antilope sălbatice care protejau animalele în timpul vieții, se credea că vor proteja și casa pe care au fost expuse.

concluzii

Prin aceste exemple studiate pot fi deduse următoarele observații:

- Vestibulul boltit de la intrare creează o zonă tampon, chiar și în plan psihologic, între stradă și curtea casei.
- Curtea este cel mai important spațiu al casei, și este de obicei împărțit într-o zonă de lucru și o zonă mai oficială pardosită cu lespezi de piatră sau cărămidă simplă.
- Boltirea este principalul sistem de acoperis și boltile sunt de obicei ascunse în spatele parapetelor înalte.
- Decorarea este un aspect foarte important al caselor din Nubia, și este una dintre caracteristicile cele mai distinctive. Se acordă mare atenție picturilor pe ziduri în culori vesele și deschise, decorațiilor cu cărămidă ce împodobesc porțile de acces, intrările laterale și unele

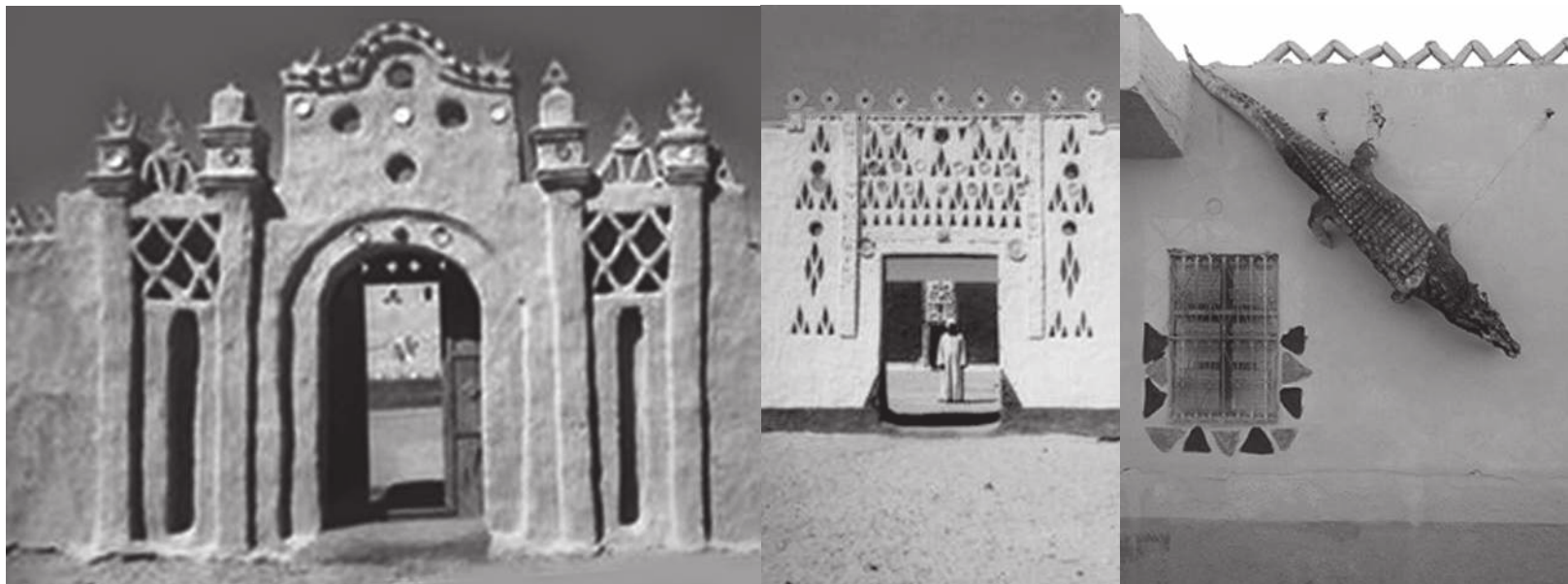
*Planul casei domnului Fouad Saleh din Gharb Suhail, Aswan
The plan of Mr. Fouad Saleh House, Gharb Suhail village, Aswan*

părți ale boltilor.

Acest studiu scurt are ca scop evidențierea patrimoniului artistic și arhitectural bogat și divers al Nubiei care este pe cale de dispariție. ▯

Mamdouh Mohamed Sakr

este un arhitect și istoric de arta islamică. El a absolvit studii de master în Arta Islamică și Arhitectura de la Universitatea Americană din Cairo (ASC) în 2006 cu teza sa intitulată, "Moscheile din Marea Britanie" care a fost publicată în 2010. În plus față de activitatea de proiectare de arhitectură, Mamdouh este director al "Școlii regale pentru programul de arte tradiționale" din Cairo, o inițiativă educațională care vizează revitalizarea meșteșugurilor

Două porți de intrare în vechi case nubiene. (Colecția fotografică Hassan Fathy de la Universitatea Americană din Cairo). Un crocodil împăiat păzind fațada.

Decorations of two entrance gates of old Nubian houses. (Hassan Fathy Photographic collection at the American University in Cairo). A stuffed crocodile guarding the facade.

lighting the house's entrance was intended by every family to personalize the building and eventually the entrance decoration became a symbol of the family.

Decoration and plastering, were the responsibility of the female members of the family. In addition to painting a number of other decorative techniques were used such as:

1-Adobe brick filigree: Circular and rectangular openings were filled by adobe bricks forming triangular shapes. The zigzag shape resulting resembled the waves of the Nile, which they considered to be associated with life and prosperity.

2-Wall-mounted objects: Colorful and shiny ceramic, wooden and metal plates were used to decorate the facades and the main entrance. Mummified or dried wild animals and birds were also incorporated in the house decoration. These were chosen according to the different powers they possessed to protect and divert the evil eye away from the house and the inhabitants. The horns of goats, sheep and wild antelopes protected these animals through their lives, and so their horns were believed to have the power to protect houses where they were hung up after the animal had been killed.

Concluding Remarks

By surveying these examples, the following remarks could be deduced:

The vaulted entrance vestibule creates a buffer, even psychologically, between the street and the courtyard of the house.

The courtyard is the most important space of the house, and it is usually separated into a service area and a more formal area either by paving or laying simple brick courses.

Vaulting is the main roofing system and the vaults are usually concealed behind high parapets. Decoration is a very important aspect of the Nubian house, and is one of its most distinctive characteristics. The decoration of the houses includes the great care given to painting the walls in cheerful yet light colors and the brickwork formations adorning the gateways, side entrances and some sections of the vaults. **vd**

Mamdouh Mohamed Sakr

is an architect and Islamic Art historian. He received his MA in Islamic Art & Architecture from the American University in Cairo (AUC) in 2006, his thesis entitled, "The Mosques of Britain" has been published as a book in 2010. In addition to his architectural practice, Mamdouh is also the director of the Prince's School for Traditional Arts' Program in Cairo, an educational initiative aiming at reviving the traditional crafts of Egypt. Currently he is working on his PhD dissertation, studying the Egyptian traditional vernacular architecture.

*Periferia sudică a orașului Addis Abeba. Zonă cu caracter rural.
South outskirts of Addis Ababa. Rural character of the area.*

REPERE ALE ARHITECTURII VERNACULARE ETIOPIENE

Alexandru Ivan Greceniuc

Arhitectura vernaculară, prin caracteristica ei indigenă, locală (din lat. Vernaculus,) diferită de la regiune la regiune, cu identitate proprie de la sat la sat, cuprinzând întreaga caracteristică nativă a unei comunități, este prezentă și pe continentul african, îmbogățind patrimoniul vernacular al lumii. Aceasta prezintă întregii omeniri principii înăscute și proprii ale artei de a construi din spațiul african. Restrângând arealul în zona Etiopiei, și mai exact în capitala - Addis Abeba, expresia culturală a comunității etiopiene din această zonă și memoria locului este redată prin arhitectura vernaculară, regăsită și, deseori, reutilizată și astăzi în zonele periurbane din oraș. Însă obiectele de arhitectură vernaculară, care se găsesc din plin în zonele rurale, și într-o formă oarecum alterată în zonele urbane, dar păstrând aceleași principii și resurse materiale, stau mărturie caracteristicii nomade și constituirii așezărilor în comunități structurate.

Tipologia circulară

Tipologiile arhitecturale vernaculare Etiopiene din spațiul arealului locuit din zona Addis Abeba, se caracterizează prin circularitate și, mai concret, prin forme spațiale rotunde sau ovale, dezvoltându-se odată cu trecerea timpului în ceea ce privesc tehnicile constructive și prin poligonizarea acestor forme, datorită influențelor europene, iar ulterior trecerea la forme rectangulare. Cu toate acestea, mă voi opri doar asupra caracteristicilor locuințelor rotunde și ovale care își

au originea în formele tradiționale etiopiene denumite tukul. De remarcat este și faptul că aceeași formă a fost preluată și în tipologia primelor case nobiliare din oraș, dar care, odată cu venirea materialelor noi și stilurilor străine își transformă aspectul exterior, fiind adăugate elemente ornamentale atipice și mixte. Ceea ce va determina apariția unui amestec de local și „străin”, denumit de arhitectul etiopian Fasil Giorghis (2007, p. 170) stilul Addis Abeba („Addis Ababa style”).

Construcția este realizată din stâlpi de lemn, dispuși în jurul unui centru, cu o rază care variază, de regulă, între 3.20 m – 3.40 m. Fundația este din piatră, pereții sunt armați cu nuiele și conglomerate vegetale, tencuite cu amestec de pământ și paie, uneori amestecate cu cenușă și bălegar, iar podeaua este simplă, realizată din pământ tasat. În partea exterioară poate apărea o prelungire similară verandei sau porticului, și care, în anumite condiții, era închisă cu scânduri de lemn, având la partea superioară elemente de supralumină, determinând un spațiu închis dar bine iluminat. În situația caselor cu dimensiuni mari sau la cele ovale, această verandă putea primi rolul și de coridor extern, perimetral, evitând fragmentarea interiorului pentru spațiile de circulație.

În ceea ce privește structura acoperișului, în perioada de dinaintea secolului XX, se foloseau metodele tradiționale pe formă conică, având structura din lemn de eucalipt legat cu fâșii de piele și acoperite cu un amestec de stuf și paie. Unele case au vârful acoperit

Stradă din zona suburbană a orașului Adis Abeba. Case vernaculare circulare.

Suburban street of Addis Ababa. Circular vernacular houses.

Casă circulară vernaculară pe două niveluri cu o porțiune exterioară închisă.

Circular vernacular house with two floors and a closed exterior area.

HIGHLIGHTS OF ETHIOPIAN VERNACULAR ARCHITECTURE

Alexandru Ivan Greceniuc

Vernacular architecture through its indigenous, local (from lat. *Vernaculus*) characteristic, varies from region to region, with its own identity from village to village, comprising the entire native feature of a community, is also present on the African continent, enriching the vernacular heritage. It shows mankind innate principles and own art of building in the African space. Restricting the area in Ethiopia, and more specifically in the capital - Addis Ababa, the cultural expression of Ethiopian community and the memory of the place is rendered by vernacular architecture, retrieved and often reused even today in the peri-urban areas of the city. Vernacular architectural objects, which are mainly in the rural areas, but also in urban areas, even in a slightly altered form, keeping the same principles and material resources, are testifying the nomadic feature and formation of settlements in structured communities.

Circular typology

Ethiopian vernacular architectural typologies of living habitat from Addis Ababa is characterized by circularity and, more specifically, the round or oval forms, developing over time in terms of construction techniques and by transformation in polygons, due to European influences, and then switching to rectangles. However, I will focus only on the characteristics of round and oval houses, which have the shape rooted in the traditional Ethiopian forms named *Tukuls*. Noteworthy is the fact

that the same form was taken in the first typology of noble houses in the city, but enriched with the new materials and foreign styles that transformed its outer appearance, and added new ornamental elements that are atypical and mixed. This mixture of local and "foreign" will determine Ethiopian architect Fasil Giorgis (2007, p. 170) to name it "Addis Ababa style".

The construction is made of wooden pillars, arranged around a center with a radius of usual ranges that vary between 3.20 m - 3.40 m. The foundation is made of stone, the walls are reinforced with rods and vegetable conglomerate, plastered with a mixture of earth and straw, sometimes mixed with ashes and muck, and the floor is simple, made of compacted earth. On the outside there may be an extension similar to a porch or portico, which, under certain conditions, was closed with a wooden curtain wall glazed on its upper part, resulting in an enclosed but well lit space. In the case of large circular or oval houses, the porch could become a corridor along the external perimeter, avoiding fragmentation for interior circulation spaces.

Regarding the roof, in the period before the twentieth century, the traditional methods were used, based on taper structure made of eucalyptus wood tied with leather strips and covered with a mixture of reeds and thatch. Some houses had the top covered with a vertical element with conical base to close the convergence point of the roof cover, but which had also decorative

*Casă circulară vernaculară cu acoperiș din paie.
Vernacular circular house with thatched roof.*

cu un element vertical ce are rolul de a închide punctul de convergență a învelitorii acoperișului prin forma sa conică, dar care are și valențe decorative și simbolice.

Elementele de lemn de eucalipt și tencuiala din mortar de pământ erau, de regulă, materialele de bază folosite de marea masă a populației. Excepțiile le reprezintă locuințele familiilor nobile, bisericile și palatele regale, care utilizau piatra ca material principal de construcție (cel puțin la nivelurile inferioare, în cazul clădirilor cu 2 niveluri).

Trecut vs. Prezent

De fapt, ceea ce a dus la absorbția rapidă a stilurilor străine a fost caracteristica temporară a capitalelor etiopiene, constituite în principal din clădiri de tip cort, și care nu a ajutat deloc la dezvoltarea arhitecturală și a tehnicilor de construcție. Situație care a durat o lungă perioadă din istoria Etiopiei și care era marcată de numeroase conflicte și războaie. Structurarea comunităților în diviziuni denumite „kebele”^{*1} dovedesc spiritul de organizare grupat, iar în mediul urban contemporan se pot identifica și anumite caracteristici specifice organizării spațiale interioare adaptate cerințelor actuale, precum flexibilitatea locuinței prin dezvoltarea și adaptarea planimetriei tradiționale, în special, în perioada ultimului secol când a început boom-ul demografic și o masivă migrație rural-urbană în condiții de penurie („urban boom in poverty”).

^{*1} Kebele – diviziuni caracteristice ale zonelor urbane și periurbane care, deși nu sunt văzute ca unități de ghetto, în condițiile invaziei maselor plastice și o gestionare neadevătată a resturilor menajere și a reziduurilor plastice a împins locuitorii la implicarea într-un adevărat proces de reciclare netehnologic, care și-a dezvoltat o piață – mercato – și care degradează din ce în ce mai mult calitatea vieții.

Instituirea orașului Adis Abeba. O perspectivă asupra arhitecturii vernaculare.

Establishment of Addis Ababa. A view of vernacular architecture.

Odată cu creșterea demografică rapidă și migrația masivă de la sat la oraș, în contextul asimilării formelor arhitecturale „importate”, dar și din rațiunea de a construi cât mai compact într-un mediu urban în dezvoltare și o continuă aglomerare, casele păstrează, în mare, aceeași organizare funcțională, dar sunt transpuse pe formă rectangulară (de regulă pătrat sau dreptunghi). Această formă permite extinderea și adaptabilitatea spațiilor și a volumetriei, ceea ce lipsește în cazul locuințelor pe formă rotundă sau ovală și care, de altfel, nu era neapărat necesară în condițiile socio-economice și demografice de dinaintea secolului XX.

Locuințele vernaculare etiopiene și-au schimbat planimetria, dar încă păstrează aceleași tehnici de construcție și aceleași materiale, care, din păcate, conferă capitalei un aspect rural supra-aglomerat și ieșit din scara peisajului etiopian tradițional. ▣

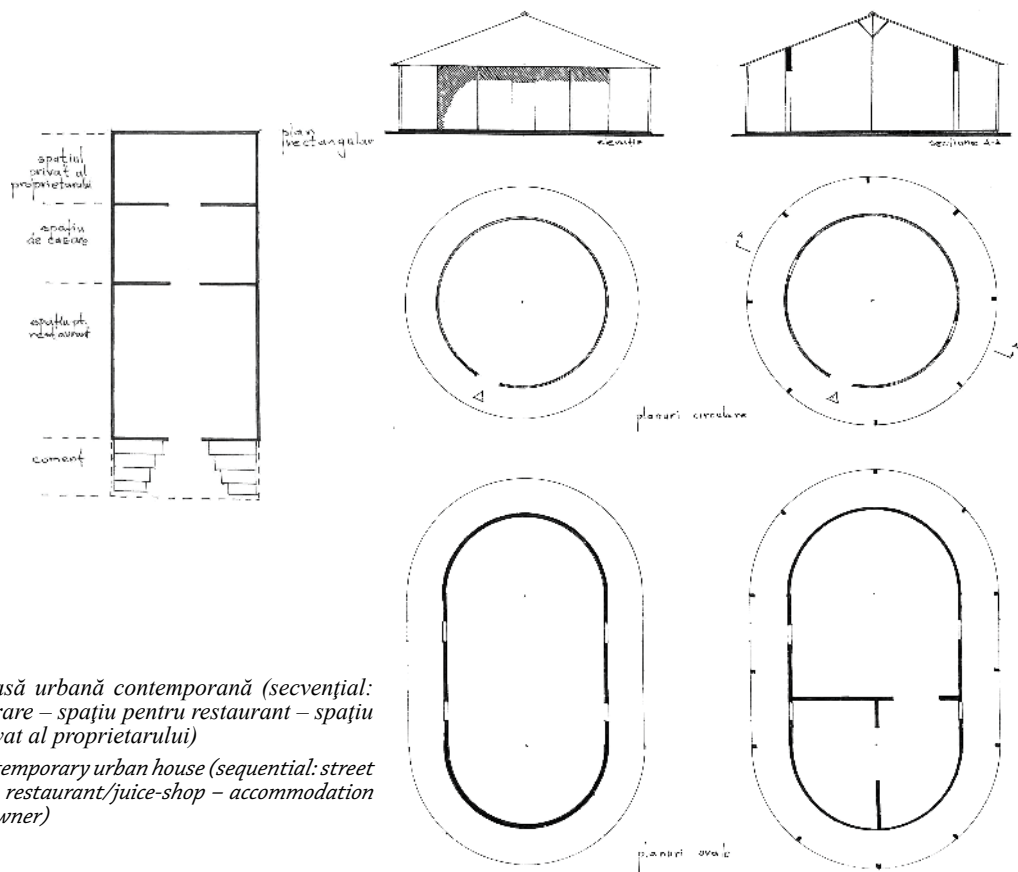
bibliografie:

Georghis F. & Gerard D., *The city and its architectural heritage – Addis Ababa 1886 – 1941*, Addis Ababa, 2007

Alexandru Ivan Greceniuc

student la Facultatea de Arhitectură și Urbanism, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca. A studiat la Facultatea de Arhitectură de la KU Leuven, Sint-Lucas Brussels din Belgia prin programul Erasmus unde, în cadrul atelierului de Design Arhitectural și Urban, a cercetat contextul urban și arhitectural din Adis Abeba prin proiectul care viza restructurarea și reconfigurarea urbană a unei zone din capitala Etiopiană.

Pictures are made by/Fotografiile sunt realizate de: Ken De Cooman (colaborator pentru Urban Architectural Design Studio), Co-founder BC architects and studios (www.bc-as.org), Lecturer at EiABC, Addis Ababa University.

Plan rectangular – casă urbană contemporană (secvențial: comerț la stradă – intrare – spațiu pentru restaurant – spațiu de cazare – spațiu privat al proprietarului)

Rectangular plan – contemporary urban house (sequential: street commerce – entrance – restaurant/juice-shop – accommodation – private space of the owner)

and symbolic meanings.

Elements of eucalyptus wood and earth mortar plaster were usually the basic materials used by the most of the population. The exceptions were houses of the noble families, churches and royal palaces, which used stone as main building material (at least at the lower levels of the building).

Past vs. present

In fact, the main reason leading to the rapid absorption of foreign styles was the temporary feature of Ethiopian capitals, mainly consisting of tent, a situation that didn't help in the development of architecture and construction techniques. A situation that lasted a long part of Ethiopian history and which was marked by many conflicts and wars. Structuring of the communities in divisions called "Kebele"*1 proves the spirit of grouped organization and in the contemporary urban space can identify specific characteristics of interior space structure adapted to the current needs such as flexibility by developing and adaptation of traditional planimetry of the houses, particularly during the last century when the demographic boom and a massive rural-urban migration have begun, in conditions of deep poverty ("urban boom in poverty").

*1 Kebele - characteristic divisions of urban and peri-urban areas which, although not seen as ghetto units, under the plastic invasion and inappropriate management of household waste and plastic residues pushed the people to involve in a real, non-technological process of recycling, that has developed a market - Mercato - which lowers more and more the quality of life.

With rapid population growth and massive migration from rural to urban areas in the context of assimilation of "imported" architectural forms, but also for the reason to build as compact as possible in a urban area in a continuous development and agglomeration, houses keep a big part of the same functional organization, but are implemented on rectangular forms (usually square or rectangle). This shape allows expansion and adaptability of the spaces and volumes, a feature that is missing in the case of the round or oval shaped houses and which, probably was not even needed in the socio-economic and demographic conditions before the twentieth century.

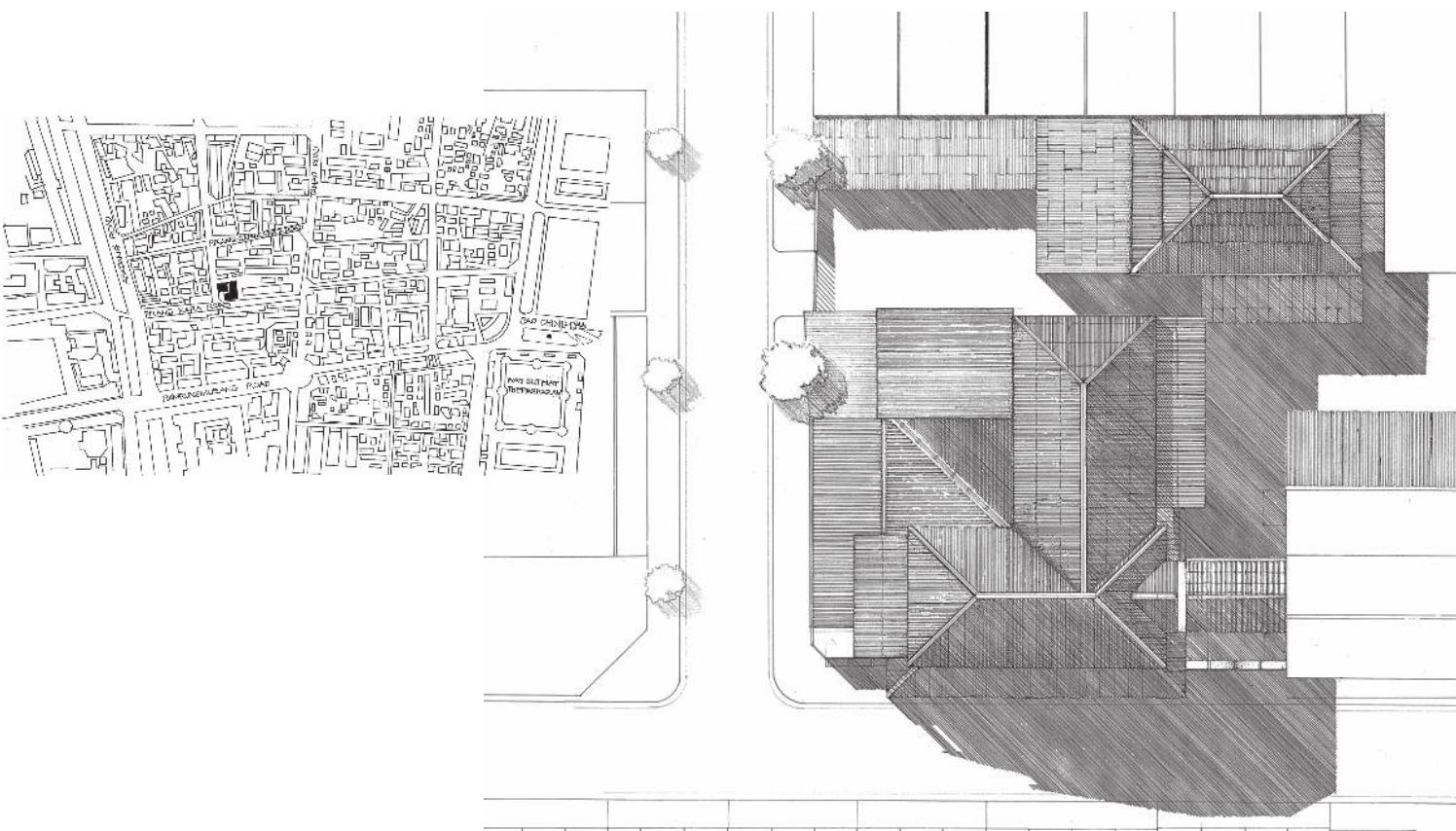
Ethiopian vernacular dwellings have changed its planimetry, but still keep the same construction techniques and the same building materials which, unfortunately, gives the capital a rural, over-crowded aspect and out of traditional Ethiopian landscape scale. ▯

References:

Georghis Gerard F. & D., *The City and Its architectural heritage - Addis Ababa 1886 - 1941*, Addis Ababa, 2007

Alexandru Ivan Greceniuc

student at Faculty of Architecture and Urban Planning, Technical University from Cluj Napoca. He studied at Faculty of Architecture from KU Leuven, Sint-Lucas Brussels, Belgium as Erasmus exchange student. During the Urban Architectural Design Studio he studied the urban and architectural context from Addis Ababa through the project that had the aim urban restructuring and reconfiguration of an area from Ethiopian capital.

Școala de Drept Talapat, Bangkok, Thailanda, schiță, (la scară original 1:500)
Talapat Law School Education Bangkok, Thailand, layout, (original scale 1: 500) / drawing by PS

7 ANI DE VERNADOC 2007 -2014 - “AM CRESCUT CU VERNADOC”

Parichat Sakunjaroenpornchai

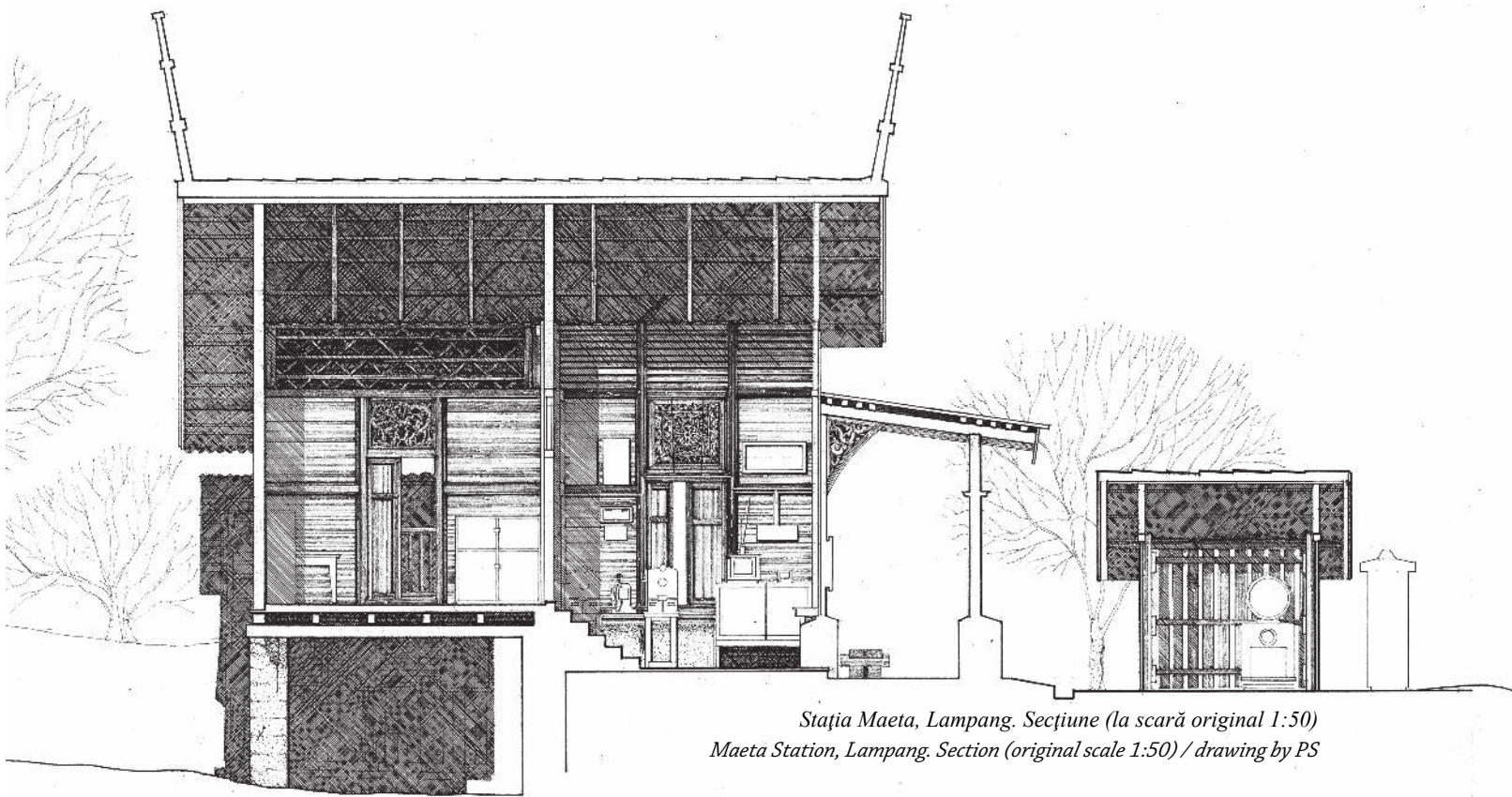
Experiența mea cu VERNADOC a început în 2007. Când m-am înscris prima dată în această tabără eram o rușine de student la arhitectură, care nici măcar nu știa ce este un Rotring sau un scărar, pentru că pe vremea aceea lucram doar de pe computer. Aș putea numi această tabără un punct de cotitură în viața mea. Am făcut cunoștință cu instrumentele de desen folosite de arhitecți (inclusiv cu Rotring-ul și cu scărarul), am învățat să fac releveul (măsurătoarea) unei clădiri vechi și dărăpănate și să realizez valoarea clădirilor vechi. În plus, am cunoscut-o pe Asst. Prof. *Sudjit S. Sananwai sau Aj. Tuk* (cunoscută și ca Regina VERNADOC Tailandă) și pe domnul *Markku Mattila* or *Khun Lung* (cunoscut ca fiind Regele VERNADOC), care m-au învățat arta desenului arhitectural și mi-au arătat partea frumoasă a restaurării și a conservării.

Tabara din 2008, de la *Școala Talapat*, un teatru vechi, datând din domnia lui *Rama VI*, a fost sponsorizată de *Asociația Arhitecților Tailandezi Sub Patronaj Regal. Participanții (ASA)* au fost din 8 instituții din întreaga țară. A fost foarte cald și însorit, dar ne-am distrat, pentru că am avut ocazia de a ne face mulți prieteni noi din diferite instituții. Punctul culminant a fost o cădere de pe acoperiș, pe care urcasem pentru a-l măsura pentru releveu. A fost dificil să verific umbrele, deoarece acoperișul avea înălțimi diferite, dar nu m-am lăsat descurajată. Am primit multe sfaturi și am învățat multe

tehnici de la guru, despre cum să desenez o linie de 45 de grade și am învățat să nu fac concesii și să imi strunesc răbdarea.

Tabăra din 2008-2008 a primit multe recenzii satisfăcătoare de la Facultățile de Arhitectură din întreaga Tailandă. Participanților le-a plăcut în tabără, au învățat tehnici de desen noi și au căpătat experiență, au învățat să lucreze împreună în echipă și nu în ultimul rând, au experimentat eco-turismul.

La început, tabara sponsorizată de ASA a fost organizată doar o dată pe an. Erau deja mai multe rețele în diferite zone. Apoi, cea mai mare tabără a fost organizată în afara Bangkok-ului, în provincia *Lampang*, aceasta reunind 120 de participanți și 10 organizatori. Proiectul a avut ca scop principal colectarea de date despre 3 gări: *Stația Lampang*, *Stația Meata* și *Stația Baan Pin*. Tabăra de două săptămâni s-a ținut în aprilie iar temperaturile au atins cele mai înalte culmi din ultimul deceniu. Totuși, temperaturile de 42°C/107.6°F nu au făcut tabăra mai puțin interesantă. Toate rezultatele proiectelor au fost expuse pe strada pietonală *Kad Kong Ta*. În concluzie, a fost foarte satisfăcător și am considerat ca fiind un semn bun faptul că membrii comunității s-au arătat interesați de desenele noastre, deoarece unul dintre scopurile noastre a fost încurajarea localnicilor de a vedea importanța clădirilor istorice din comunitatea lor.

Stația Maeta, Lampang. Secțiune (la scară original 1:50)
Maeta Station, Lampang. Section (original scale 1:50) / drawing by PS

SEVEN YEARS VERNADOC 2007- 2014 - “I GREW UP WITH VERNADOC”

Parichat Sakunjaroenpornchai

My experience with VERNADOC started in 2007. When I first joined the camp, I was a shameful architectural student who did not know Rotring pen or adjust ruler because the computer was my only tool back then. I could call the camp as a turning point of my life. I got to know architectural drawing tools (including Rotring-pen and adjust ruler), do a building survey (measure) of a dilapidated old building, learn the story and history behind the old buildings, and realize the value of old buildings. Also, I met Asst. Prof. Sudjit S. Sananwai or Aj. Tuk (known as the Queen of VERNADOC Thailand), and Mr. Markku Mattila or “Khun Lung” (known as the King of VERNADOC) who taught me the art of architectural drawing, and showed me the enjoyable part of restoration and conservation.

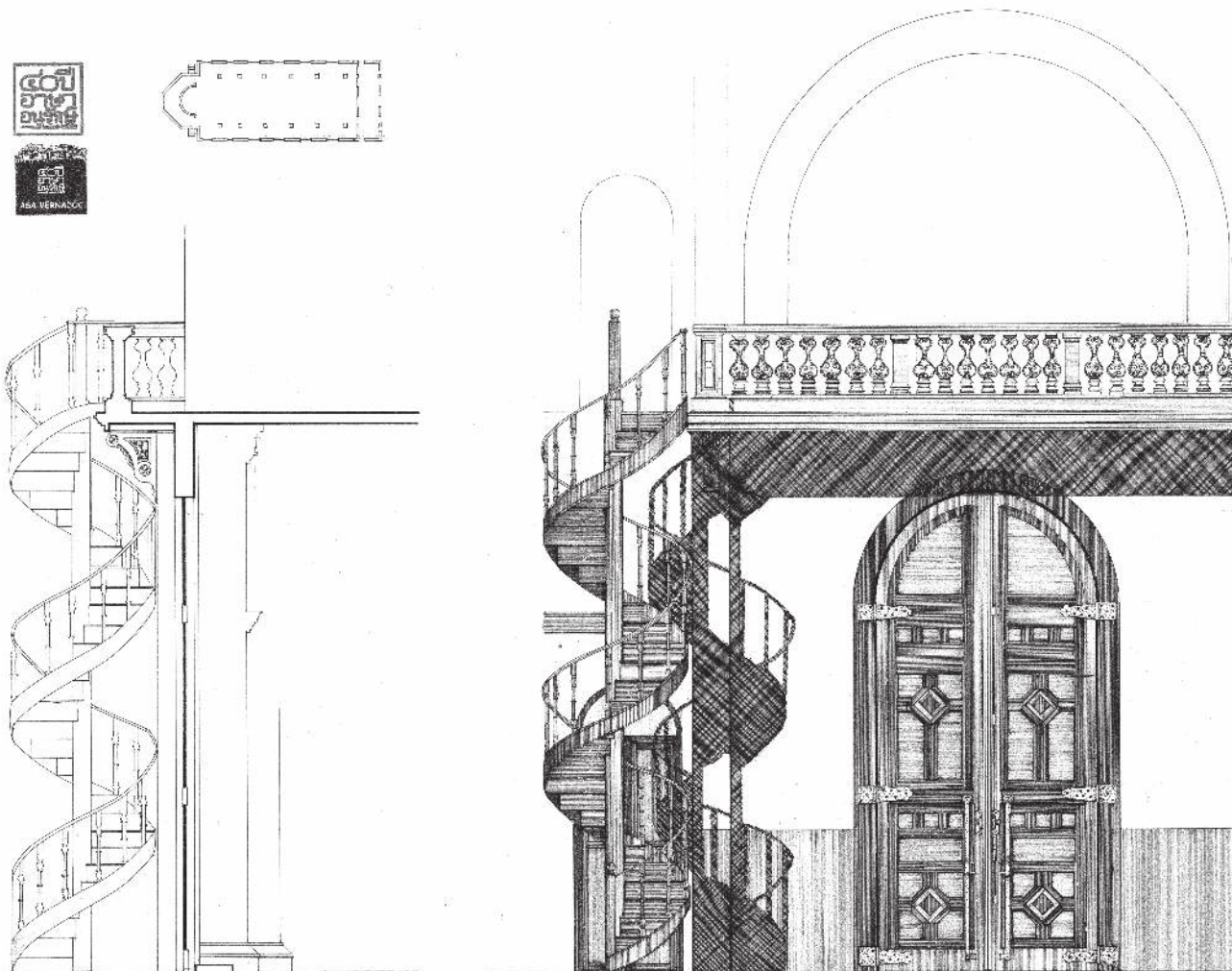
2008 Camp at Talapat School, an old theatre since Rama VI reign, was sponsored by the Association of Siamese Architects under Royal Patronage (ASA). The participants were from 8 institutions across the country. It was very hot and sunny, but fun because we had a chance to meet many new friends from different institutions. The highlight was a falling from the roof when we tried to climb up the roof to do a measuring survey. However, we did not give up and continued until the work was done. My job was a site planning. I had a difficulty in check the shadow because the heights of roof were different, but it did not discourage me.

I got many advices and techniques from guru on how to draw 45-degree line, and learnt that only ‘tolerance’ is not enough, but I also needed to be ‘patient’ with it too.

From 2008-2009 camp, the camp received many good responses from Faculty of Architect around Thailand. The participants enjoyed the camp, got new knowledge and technique in drawing, learnt to work together in a group, and last but not least experienced an eco-tourism.

First, the camp, sponsored by ASA, was organized only once a year. There are more networks in different areas. Then, the first biggest camp outside Bangkok with 120 participants and 10 staffs happened in 2010 in Lampang province. The project focused on collecting data at 3 railway stations including Lampang station, Meata station and Baan Pin station. The 2-week camp was in April which was the hottest time in a decade. The 42°C / 107.6°F weather did not make the camp less interesting. All project outcomes were exhibited at Kad Kong Ta walking street. Finally, it was rewarding and showed a good signage when the community paid many interests in our drawings as one of our goal was to encourage the local people to see the importance of old building in their community.

There were many camps organized during 2010-2012. The main camp was located in Kudi Chin Com-

*Biserica din comunitatea Santa Cruz, Bangkok, Thailanda, scara în spirală a bisericii, (la scară original 1:25)
Church of the Santa Cruz community, Bangkok, Thailand, the church's spiral staircase (original scale 1:25) / drawing by PS*

Au fost multe tabere organizate între 2010 și 2012. Tabăra principală a fost localizată în comunitatea *Kudi Chin*, de-a lungul râului *Chaopraya*, Bangkok. Mai mult de o sută de participanți au locuit și au lucrat în această clădire mare.

Tabăra a devenit mai interesantă datorită unor noi participanți. Am invitat *Universitatea Souphanouvong din Laos* să participe la tabăra din *Baan Na Dok Mai*, provincial Loei. Participanții au lucrat la "*Sim E-Sarn*" (un templu budist din nord-est). Pe lângă lucrurile noi învățate am avut și oportunitatea de a face schimb de experiență cu participanți din culturi diferite, care vorbeau o altă limbă. Această tabără m-a făcut să realizez că orice proiect de colectarea de date și orice măsurători pot fi realizate și fără curent electric dacă îți dorești cu adevărat.

2013 a fost anul meu norocos. "Nașul VERNADOC" mi-a oferit ocazia extraordinară de a călători până la originile VERNADOC... în Finlanda. Am ajuns în *Rauma*, Finlanda cu minime cunoștințe de limbă engleză. Din fericire, taberele din Thailanda m-au pregătit pentru a comunica prin poze și gesturi. Mi-a plăcut foarte mult timpul petrecut acolo și am cunoscut mulți oameni și prieteni extraordinari și mai ales pe *Laura* (colega mea de cameră, care m-a învățat multe lucruri și mi-a expli-

cat tot ce nu înțelegem). Experiența din Finlanda mi-a deschis mintea către o lume complet nouă și diferită. Eu cred că numai dacă ieșim din paradigmele vechilor noastre impresii și idei ne putem întâlni cu multe lucruri extraordinare care ne așteaptă înainte.

La întoarcerea în Thailanda am avut ocazia de a o ajuta pe Aj. Tuk la organizarea unei tabere de la *Palatul Mrigadayavan* și a ultimei expoziții din Gara Bangkok.

După această expoziție, idelul meu s-a schimbat. Înainte îmi doream să fiu un arhitect care creează proiecte noi iar acum îmi doresc să devin un arhitect care conservă moștenirea noastră arhitecturală foarte valoroasă. În tot cazul, a avea o minte conștientă că trebuie să învețe și care înțelege valoarea experiențelor reale din afara școlii este mult mai important decât simpla obținere a unei diplome.

În cele din urmă, aș vrea să spun că experiența mea de 7 ani de VERNADOC nu poate fi descrisă în numai câteva pagini. Trebuie să fii acolo pentru a înțelege cu adevărat această experiență și prietenii valoroase sunt mai mult decât pot cumpăra banii. **vo**

Te uiți la lucrări
You look at Work

Expoziția din Gara Bangkok
Exhibition in Bangkok railway station

munity along *Chaopraya* river, Bangkok. More than a hundred participants lived and worked in this big building.

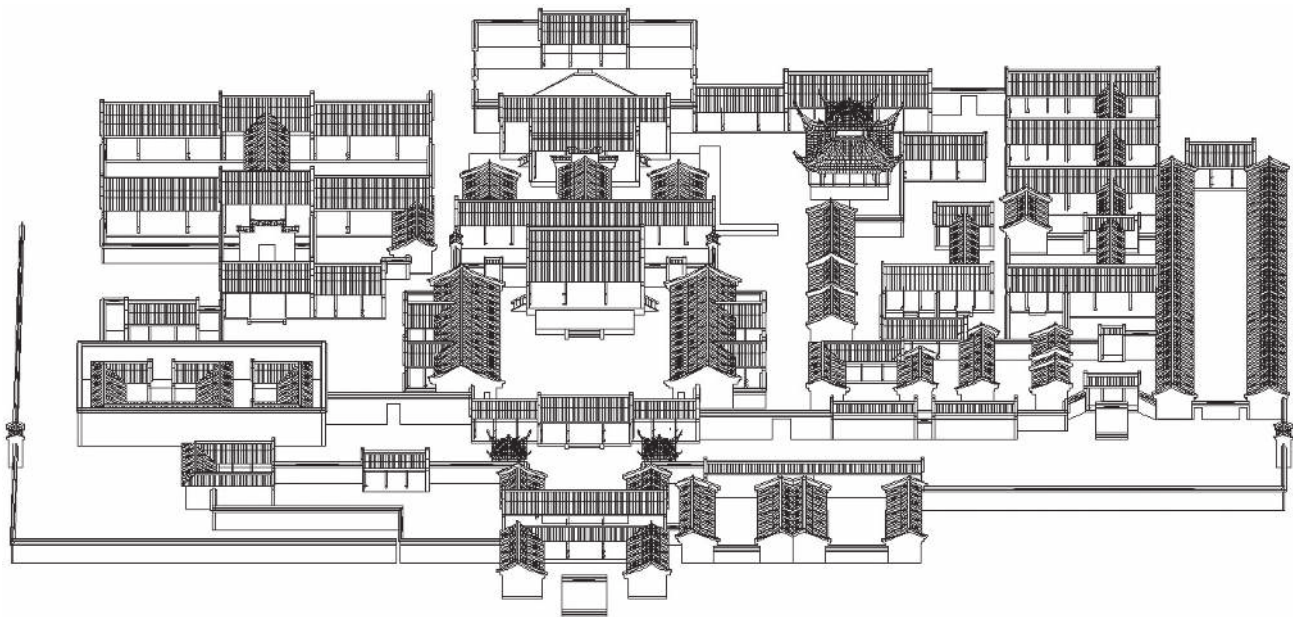
The camp became more interesting with more networks. We invited *Souphanouvong University of Laos* to join the camp at *Baan Na Dok Mai*, *Loei* province. The participants had work on "*Sim E-Sarn*" (Northeast Buddhist temple). In addition to knowledge we got, we had an opportunity to learn and exchange our knowledge with participants from different culture and language. We lived with the nature, slept in the temple, and worked under candlelight. This camp made me realize that any work of data collecting and measuring can be accomplished without computer or electricity if we really wanted to do it.

2013 was my lucky year. I received a good opportunity from "Godfather VERNADOC" to fly to the origin of VERNADOC...Finland. I arrived in *Rauma*, Finland with basic English knowledge. Luckily the camps in Thailand had trained me on how to communicate by using a picture and gesture. I really enjoyed my time there, and met many lovely friend and *Laura* (my roommate who taught me many things and described all things I did not understand). The experience in Finland had opened my mind to a new different world. I believe that only if we come out from our old belief or world, many more enjoyable things are awaiting ahead of us.

Upon returning to Thailand, I had an opportunity to help *Aj. Tuk* in organizer team to organize a camp at *Mrigadayavan Palace* and a latest exhibition at the Bangkok Railway Station.

After the exhibition, my aspiration now has been changed from being an architect who creates a new project to being an architect who will also conserve some of valuable architectural heritage. Nevertheless, having conscious mind in learning and cultivating a value of real experience outside a classroom are worth more than obtaining a degree only.

Last but not least, my 7-year experience with VERNADOC cannot be described within a few pages. You have to experience it yourself, and see that an actual experience and a valuable friendship are not what money can always buy. **vd**

P1) modelul unui birou antic de guvern local din Cicheng
 P1) Model of the office of ancient county government in CiCheng

RELEVUL ARCHITECTURAL ÎN CICHENG, de la locuințe vernaculare la urbanism

Guo Li

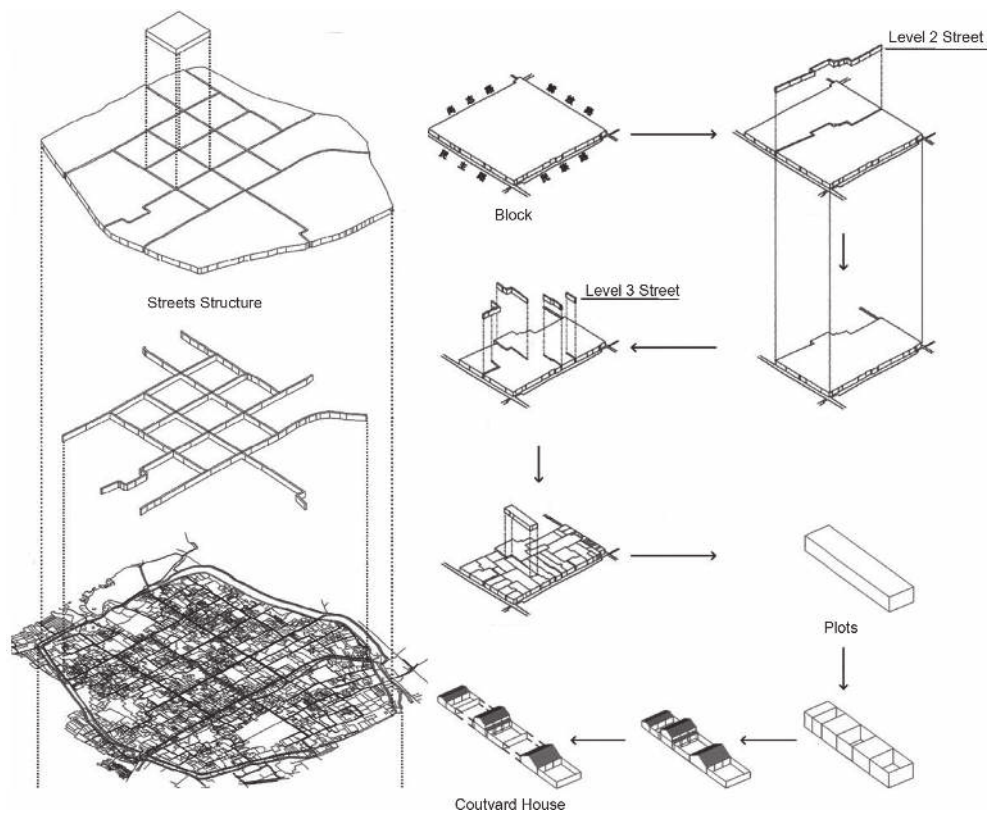
Încă din 2005, Departamentul de Arhitectură al *Universității Nanjing* a luat parte la taberele internaționale VERNADOC de multe ori – eu având ocazia să particip în iunie 2014 la cea din *Maramureș*, România – o experiență de neuitat. Ca asistent universitar, am participat la întreg procesul de măsurare și desenare a clădirilor istorice din orașul *Cicheng* susținut de Universitatea Nanjing din 2012 până în 2014, motiv pentru care aș vrea să vă fac o scurtă prezentare a metodelor folosite în activitățile de măsurare și desenare. Aceasta poate servi foarte bine și drept comparație cu munca susținută în tabăra VERNADOC.

Încă din 2009, Departamentul de Arhitectură al *Universității Nanjing* a organizat în fiecare vacanță de vară sesiuni de întocmire a releveelor clădirilor istorice. Din cauza cursului obligatoriu de *Istorie a Arhitecturii Chineze Antice*, studenții anului doi formau cea mai mare parte din grupul de lucru la relevee, pentru că puteau învăța la fața locului. Prin studiere, măsurare și desenare a construcțiilor reale, se aștepta de la studenți să înțeleagă bazele arhitecturii chinezești tradiționale și principiile de organizare a spațiului, și să învețe tehnici de construcție. Crearea releveelor clădirilor istorice este un subiect comun în multe facultăți de arhitectură din China iar activitatea grupului din Cicheng, condus de Prof. *Zhao Chen* și Prof. *Xiao Hong-yan* de la *Universitatea Nanjing*, poate fi văzută mai mult ca un program de studiu, în comparație cu tabăra VERNADOC.

I. Să îi învățăm pe studenți să înțeleagă arhitectura chinezească tradițională

China este plină de ruine spectaculoase și de tradiții arhitecturale, prin urmare moștenirea și promovarea acestor aspecte și valori în timpurile moderne a fost asumată cu entuziasm de multe generații de arhitecți chinezi. Luând în considerare gradul de degradare din prezent, am ales să întocmim între 2012 și 2014 releveul orașului Cicheng, unicul orașel antic rămas în sudul Chinei. Acesta este situat în nord-vestul orașului *Ningbo*, în provincia *Zhejiang* și și-a păstrat planul urbanistic de ansamblu complet și intact încă din timpul domniei lui *Kai-yuan* din *dinastia Tang*, având deci clădiri istorice de mai bine de o mie de ani, dintre care peste 20 sunt monumente conservate de către stat, numărul celor datând din timpul *dinastiilor Ming* și *Qing* fiind și mai mare. Prin calitatea și numărul clădirilor sale vernaculare, orașul Cicheng este locul perfect pentru studenții care studiază arhitectura tradițională. Aparent, Cicheng este diferit de localitățile izolate alese de obicei pentru taberele VERNADOC.

Clădirile pentru care urmează să fie făcut releveul au fost alese atent conform criteriilor de urbanism și arhitectură. Din punct de vedere urbanistic au fost alese clădirile publice importante, amplasate la intersecțiile drumurilor, canalelor și a pontoanelor, adică templele, mănăstirile și sanctuarele strămoșești, de exemplu

P2) modelul din care reiese principiul trecerii de la casă cu curte la urban
P2) Model of the principle from courtyard house to urban

ARCHITECTURAL SURVEYING IN CICHENG, From Vernacular Housing to Urbanism

Guo Li

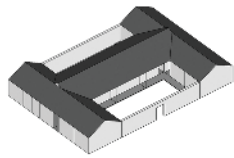
Since 2005, the Department of Architecture in Nanjing University has participated in the International VERNADOC camp many times, among which I had the pleasure to attend in June, 2014 in Maramures, Romania, which was unforgettably worthwhile. As a teaching assistant, I participated through the whole process of measuring and drawing of historic buildings in Cicheng Town conducted by Nanjing University from 2012 to 2014, thereupon I would like to give a brief introduction to the measuring and drawing activities in the aim, contents and methods. Which can serve as a good comparison to the work of VERNADOC camp as well.

Ever since 2009, the Department of Architecture in Nanjing University organized surveying of historical buildings in every summer vacation. Due to their required course *History of Ancient Chinese Architecture*, the sophomores comprise the main body of the surveying group for the on-the-spot knowledge. Through recognizing, measuring and drawing of the real relics, the students are expected to fathom the essentials of traditional Chinese architecture, understand its principles of space organization and acquire its building rules. Surveying of historical buildings is common to see in many a Chinese architectural departments and the Cicheng surveying lead by Prof. Zhao Chen and Prof. Xiao Hong-yan from Nanjing University serves more like a teaching program as compared to that in VERNADOC camp.

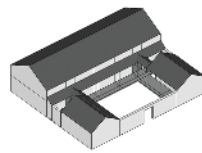
I. Teaching the students for the understanding of Chinese Traditional Architecture

As China is rich in spectacular architectural remains and building traditions, to inherit and promote the features and values in the modern age has been a hearty calling to generations of Chinese architects. In consideration of the current declining conditions, we chose Cicheng Town, the one and only sample of ancient county town in Southern China, for surveying from 2012 to 2014. Situated in the Northwest of Ningbo City, Zhejiang Province, Cicheng has kept the urban layout complete and intact ever since the Kai-yuan reign in Tang dynasty, for over a thousand years with abounding historic buildings, wherein the state preservation units are over 20, and those dating back to Ming and Qing dynasties even many more. In such quality and quantity, the Vernacular Housing of Cicheng perfectly facilitates the students for studying traditional architecture. Apparently, Cicheng is different from the remote countryside usually chosen for VERNADOC camp.

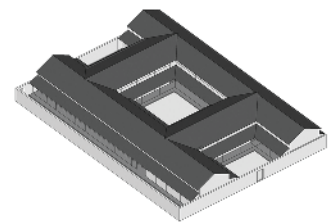
Buildings to be surveyed were selected carefully according to urbanity and architecture. In the light of urbanity, significant public buildings at nodes along the streets, canals and piers were selected, namely the temples, nunneries and ancestral halls, for example, the Jixiang'an Nunnery near Dexing Bridge on the Jie-

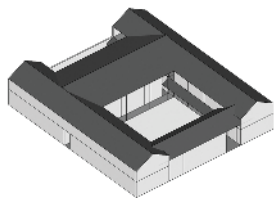
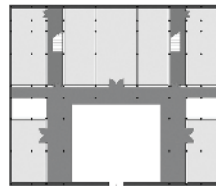
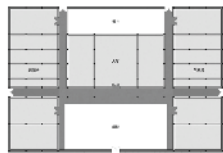
Kai Cheng Road No. 21

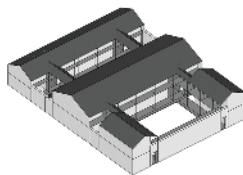
Yong Ming Road No. 23

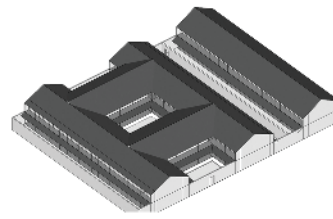
Zhu Xiang East Road No. 22

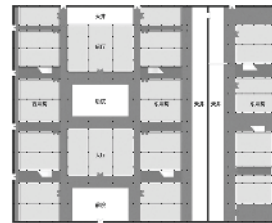
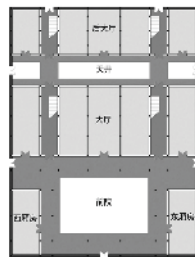
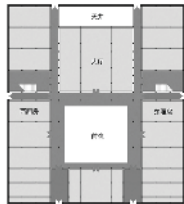
Eng Rong Fang

Zhou YangShan House

Bao Zhu East House

P3) Tipuri de locuințe

P3) Model of the principle from courtyard house to urban

mănăstirea *Jixiang'an* din apropierea podului *Dexing* aflat pe canalul *Jiefang* la sud de strada *Hengjie* și lângă strada *Yongming*. Din punct de vedere arhitectural, au fost alese clădiri de locuințe de dimensiuni mari, foarte bine conservate, majoritatea fiind construite la începutul ultimului secol. Pe măsură ce familiile extinse au început să se restrângă în vremurile moderne, tipurile de clădiri s-au transformat și ele în consecință, iar firmele de imobiliare au dat lovitura.

Așadar, studiul ar trebui să se axeze în primul rând pe organizarea spațiului și logica unei construcții, ținând cont și de structura și materialele folosite în urbanismul și arhitectura tradițională.

1. Înțelegerea arhitecturii tradiționale chineze:

1) Principiile organizării spațiului

'Aproape fiecare tip de arhitectură chineză tradițională este compus dintr-unul sau mai multe grupuri de clădiri organizate în jurul unui spațiu central și anume curtea.' *1 Clădiri rezultate din combinații de curți interioare se întind în jurul arterelor principale și indiferent

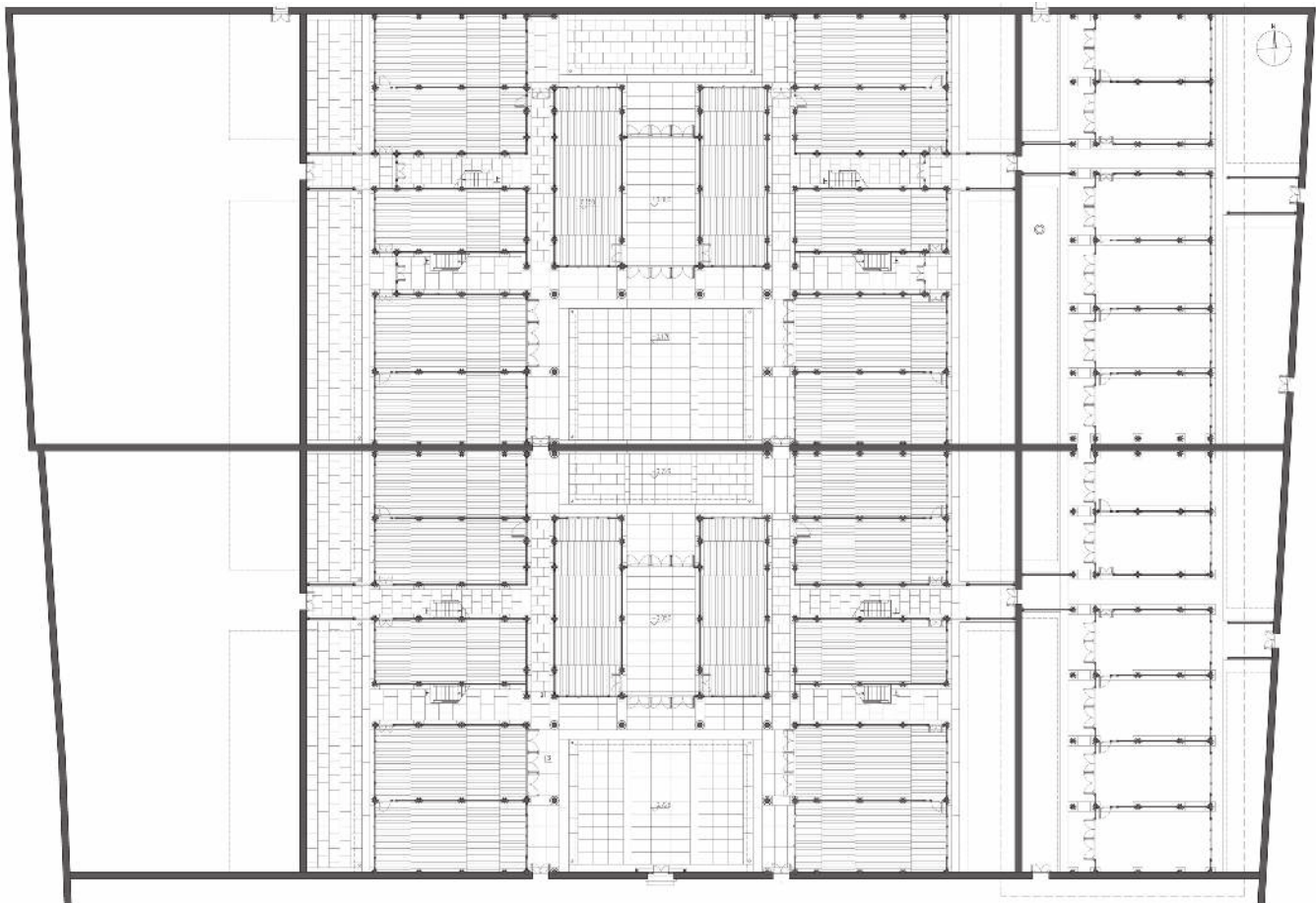
dacă sunt clădiri publice sau rezidențiale, aceasta este regula universală a organizării spațiului în arhitectura chineză tradițională. (P1)

Lățimea unei singure clădiri este numită *kaijian* sau simplu *jian*, iar totalul este numit *tongmiankuo*, în timp ce adâncimea se mai cheamă și *jinshen*. Traversând clădirea în lungul axei, fiecare dintre acești parametri poate fi numit tot *jin*.

În felul acesta, clădirile raportate la *jian*, sunt compuse din construcții și curți interioare înșirate în lungul axei principale orientate în profunzimea terenului – tot ansamblul formează o unitate urbană care împreună cu străzile generează structura de bază a unui oraș. Organic și generativ – acestea sunt principiile universale ale unui oraș chinezesc tradițional. (P2)

Casele tradiționale din Cicheng au caracteristici locale distincte. Majoritatea caselor tradiționale au unul sau două etaje și sunt grupate în formă '□', 'H', 'H', 'sau alte variații (P3). Fiecare casă cu curte este înșirată în lungul unei axe centrale constând într-un coridor principal cu aripi laterale, care înconjoară curțile interioare, fiecare având de obicei un rând de scări în apropiere. Holul central este folosit de obicei pentru activități ceremoniale sau este locuit de bătrânii familiei, în timp ce aripile laterale sunt locuite de ceilalți membri ai fa-

*1 P140, **YunHe Li**, *Cathay's idea-design theory of Chinese Classical Architecture*, Tianjin University Press. 2005, Tianjin

P4) Parterul casei lui Qin Runqing

P4) Ground floor of Qin Runqing's House

fang Canal south to the Hengjie Street and next to the Yongming Road. As for architecture, relatively better preserved great size housing buildings were selected, most of which were elected at the last turn of century. With the extended family starting to dissemble in the early modern age, the building types were transforming accordingly with a strike of the real estate housing.

Therefore, the emphasis of teaching shall be threaded through space organization and construction logic spreading onto the structure and fabric of the traditional urbanity.

1. Understanding Chinese Traditional Architecture:

1) The Principles of Space Organization

'Almost every type of traditional Chinese architecture is basically one or several groups of buildings organized around a central space, namely, the courtyard.'^{*1} Single buildings in combination of courtyards spread along the main axis, no matter public or residential buildings, that's the universal rule of space organization in traditional Chinese architecture. (P1)

The width of a single building is calculated by *kaijian* or simply called *jian*, with the total called *tongmiankuo*, while the depth is termed as *jinshen*. When passing

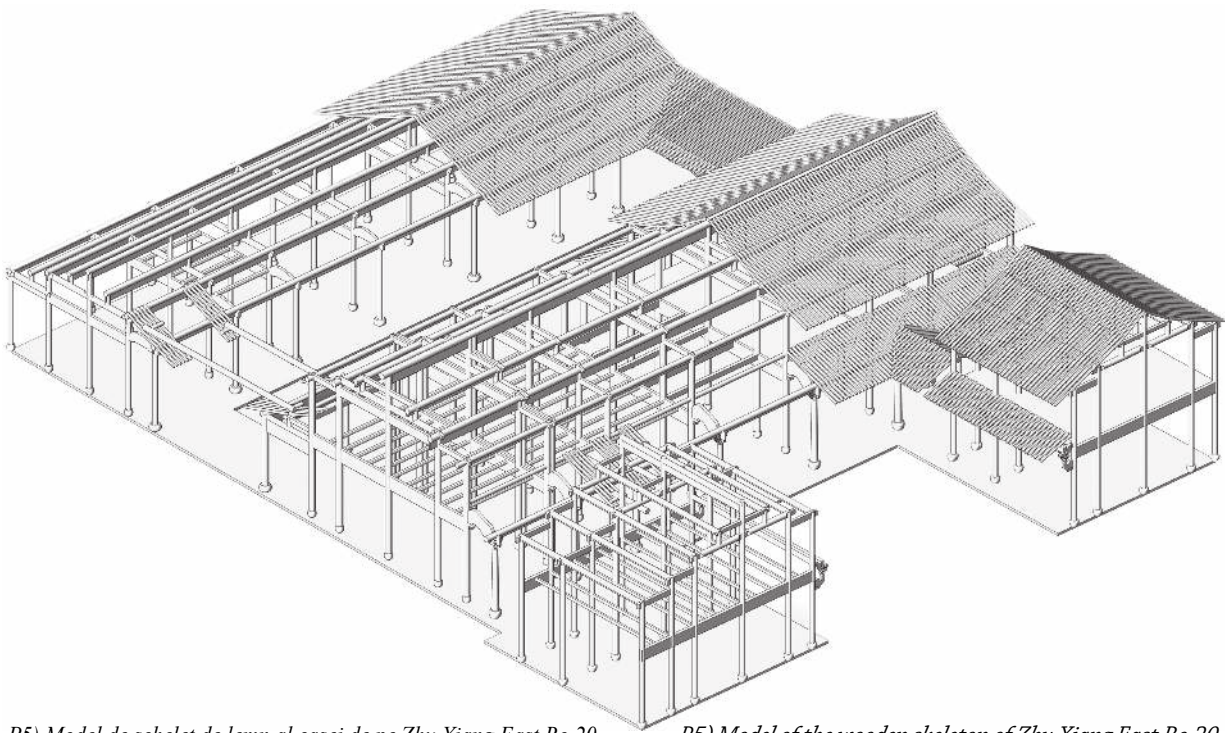
through grouping buildings along the axis, each one can be termed as a *jin* as well.

In this way, *jian*-assembled single buildings and courts link into an enclosed courtyard house along axes within the plot, which again comprise an urban block, then a basic city when complemented with streets and such elements. Organic and generative, is the universal principle of the traditional Chinese city. (P2)

Traditional housing types in Cicheng are endowed with distinct local characteristics. Most of the vernacular housings are of one floor or two floors, grouped in shapes like '□', 'H', 'H' and other variations (P3). Each courtyard house is arrayed upon a central axis into the hall and the wings, then looped by the corridors along the courtyards, with stairs usually nearby. The hall is usually used for ceremonial activities or dwelt by the elders atop the family tree; while the wings pertain to the other members or servant use like storing. The main entrance always faces directly the main street, delineated decently or even canopied elaborately. A smaller courtyard is usually separated out close after the doorway to keep off the direct sight into the inner main courtyard. Often there's a secondary courtyard by the kitchen, partitioned from the main courtyard by a firewall in case of fire. Other courtyards on the minor axes are for the family's ancestral temple, studies, and the like.

Taking the No. 22 Zhuxiang East Road for example, it was built by Qin Run-qing, the Shanghai financier in 1921, right the transition age. The size is magnificent,

^{*1} P140, YunHe Li, *Cathay's idea-design theory of Chinese Classical Architecture*, Tianjin University Press. 2005, Tianjin

P5) Model de schelet de lemn al casei de pe Zhu Xiang East Ro.20

P5) Model of the wooden skeleton of Zhu Xiang East Ro.20

miliei sau sunt folosite ca spațiu de depozitare. Intrarea principală este întotdeauna orientată direct către strada principală, fiind construită îngrijit sau chiar acoperită într-un mod elaborat. De obicei, imediat după intrare există o curte micuță, menită pentru a ține departe de privirile din exterior curtea cea mare, principală. Deseori mai există și o altă curte secundară, lângă bucătărie, despărțită de curtea principală printr-un zid ignifug, în caz de incendiu. Alte curți aflate pe axa secundară sunt dedicate templului strămoșesc al familiei, studiului sau altor activități asemănătoare.

Vorbind de exemplu despre locuința de pe *Zhuxiang East Road*, nr. 22, putem spune că a fost construită în 1921, chiar în perioada de tranziție, de *Qin Run-qing*, un om de afaceri din Shanghai. Dimensiunile ei sunt impresionante, având mai mult de 50 de metri adâncime și 73 de metri lățime. Din punct de vedere al organizării spațiului, casa are forma unui dublu H, având în plus și două case cu curte alipite câte una pe fiecare parte. Conform hărții istorice (adică planului de cadastru al localității Cicheng din anul 1937) și cu ajutorul rămășițelor găsite în pivniță, s-a putut deduce cum arăta curtea vestică. Pereții exteriori ai clădirii, incluzând zidurile curții, coincid aproape perfect cu marginile parcelei (altfel spus cu conturul cadastral). Poziția intrărilor în clădire a fost reconstituită după rămășițele porții găsite pe zidul curții. (P4)

2) Logica din spatele construcției

În China antică, structurile cu schelet din lemn și casele organizate cu curte interioară fuseseră la modă de multă vreme, consacrandu-se cu timpul ca cea mai importantă caracteristică a arhitecturii chinezești tradiționale, răspândită de-a lungul întregii țări cu mici variații.

- *Scheletul de lemn (DaMu)*

Clădirea tradițională chinezească are un schelet făcut

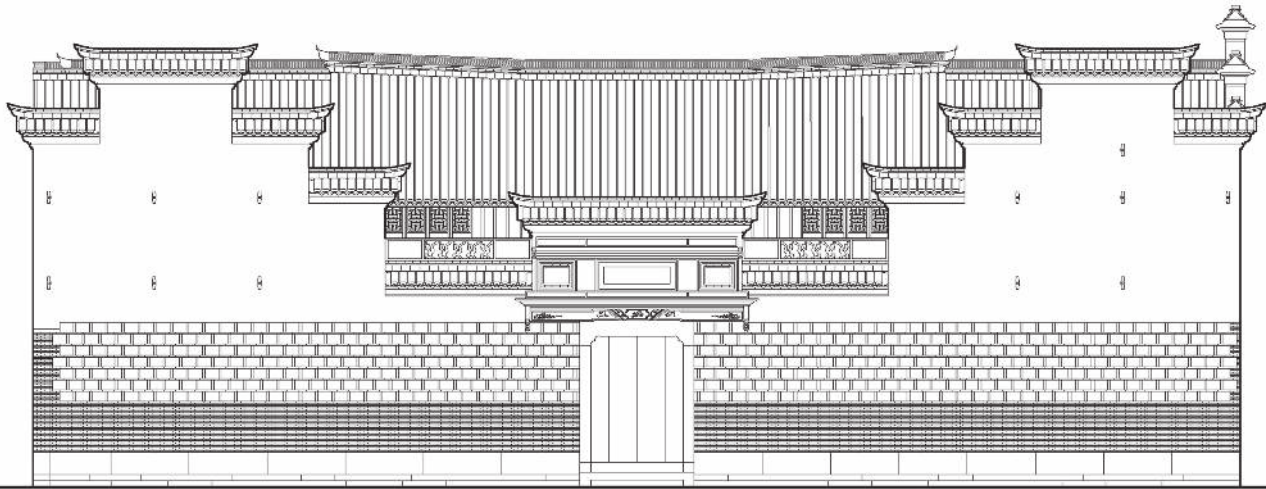
complet din lemn, iar pereții îmbracă acest schelet, nu îl susțin, de aici și vechea zicală “*Casa rămâne în picioare, chiar dacă pereții se frâng și cad.*” Scheletul este compus din stâlpi, grinzi, buiandrugi numiți *fang*, pane și căpriori. Mai întâi stâlpii sunt aranjați într-o rețea în funcție de ‘jian’, apoi bârnele și *fang*-ul, perpendiculare pe stâlpi, îmbinate cu șanțuri și cepuri, formează în final un sistem complex. De la cornișă până la coama acoperișului, grinzile orizontale sunt ridicate din ce în ce mai sus, formând acoperișul în curbă inversă. Pe scurt, construcțiile vernaculare de locuit se pot adapta la diverse moduri de construcție și la terenuri dificile, pentru că scheletul de lemn este flexibil. (P5)

- *Perețele*

Perețele are rolul principal de a îmbrăca, de a închide și de a delimita, fiind folosit foarte rar cu scop de susținere. Există trei tipuri de perete: peretele curților interioare, peretele lateral și peretele cu cornișă. Pereții laterali sunt făcuți de obicei din zidărie de cărămidă și au puține deschideri pentru ferestre sau chiar deloc, (P6) în timp ce pereții interiori care dau spre curțile interioare, sunt de cele mai multe ori complet deschiși, fiind de fapt pereți din lemn făcuți din panouri și foi de ușă. Pereții despărțitori sunt de cele mai multe ori realizați din bambus sau cu scândură. Pereții din zidărie de cărămidă apar în trei forme: cei ai fundației – construiți din plăcuțe de ardezie sau din cărămizi solide, cei ai zidului propriu-zis – sub formă de perete dublu de cărămidă, și cei ai cornișei – acoperiți cu țiglă pentru a preveni eroziunea cauzată de ploaie. (P7)

- *Acoperișul*

În mod tradițional acoperișurile sunt acoperite cu scândură, cărămidă, un strat de stuf și țiglă. În sudul Chinei se sare de obicei peste stratul de stuf și țiglele sunt de dimensiuni mai mici. (P8).

P6) Façada casei de pe Zhu Xiang East Ro. 19

P6) Façade of Zhu Xiang East Ro.19

over 50 meters from north to south, and 73 meters in width. The space organization is shaped like two H, complemented with two affiliate courtyard houses, each to one side. According to the historic map (namely the cadastral map of Cicheng County in 1937) and aided with relics of the basements, the westerner courtyard house was reasonably deduced. The outer walls of the building including the courtyard walls fit almost into the plots (i.e. the cadastral lines). The entrances of the building were deduced according to the gate components left on the courtyard wall. (P4)

2) The Logic of Construction

In ancient China, the timber-frameworked and courtyard-organized housing had taken the mainstream for long, also established itself as the foremost characteristics of traditional Chinese architecture, consistent all over the country with only slight variances.

- The timber skeleton (DaMu)

The traditional Chinese building is a whole wooden skeleton, with walls enveloping instead of bearing, which is lauded in the old saying 'The house stands always as a house even if the walls fail and fall'. The skeleton is comprised of the column, the beam, the 'fang' (small beam or lintel), the purlin and the rafter. In the first place, the columns are arrayed into grids according to the 'jian', then the beams and the 'fang' mutually perpendicularly settled atop the columns, jointed through the mortise and tenon technique into an integral frame system. From the eaves to the ridge, the purlins are raised increasingly higher, finally forming the prominent inverse curve roof. In brief, the vernacular residential buildings are usually capable of subjecting to various building depths and complicated terrains, as the wooden frameworks vary flexibly (P5).

- The wall

The wall acts as the chief envelope, mainly enclosing or partitioning, seldom bearing. There are three types of wall: the courtyard wall, the lateral wall and the eave wall. The enveloping walls, namely all three types except for the back eave wall, usually of bricks or masonry, have few if any openings as windows. (P6) While the inner eave-walls towards the courtyards are most times fully open, as they are actually wooden walls consisting of panels and door planks. The partition walls are most times bamboo-reinforced or paneled. And the brick or masonry walls are in a ternary form of the footing, the body and the cornice, respectively constructed with slates or solid bricks, as brick cavity wall, and capped with tiles to prevent the rain erosion (P7).

- The roof

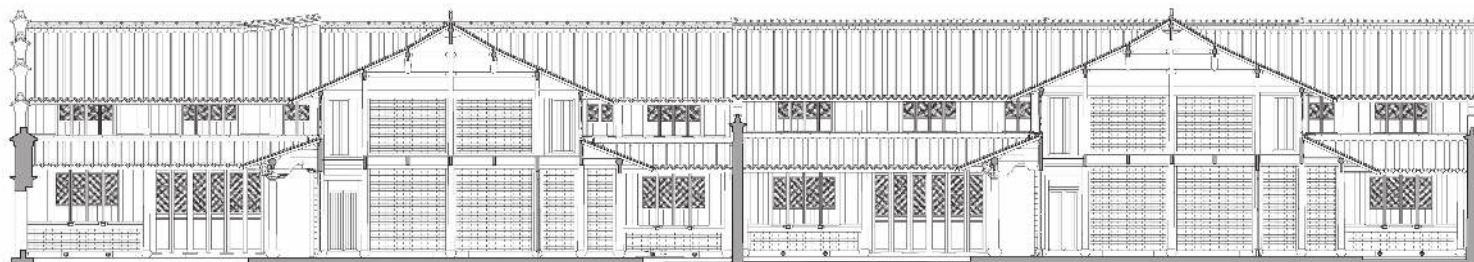
Traditionally the roof are paved with roof panels or bricks, thatch carpets and tiles in turn. In Southern China, the thatch carpets are usually omitted and the tiles are in a smaller size (P8).

- Ground pavement

Exterior grounds are mostly paved with stone. The whole Ningbo region is abundant in stones, hence in Cicheng, streets, alleys, bridges, courtyards, curbs and steps are all stone, and the common slates are 400-800mm in breadth and 600-1200mm in length (P9). In the interior, second to slates, ternary cement ('sanhetu') is the mostly applied material, exclusively for the middle 'jian', which is regarded as a special floor decoration back then. The upper floor is of solid wood.

- Carpentry (XiaoMu)

The carpentry includes the doors, windows, panels, rails, ceilings(coffering) and other decorations.

P7) Secțiune prin casa lui Qin Runqing

P7) Section of Qin Runqing's House

- Pardoseala

Pardoselile exterioare sunt pavate de obicei cu piatră. Întreaga regiune Ningbo este bogată în piatră, de aceea în Cicheng toate străzile, aleile, podurile, curțile, bordurile și treptele sunt făcute din piatră iar plăcile au de obicei între 400-800 de mm lățime și 600-1200 mm lungime (P9). Pentru pardoselile interioare, pe lângă plăci din piatră, se mai folosește și cimentul (*sanhetu*), acesta fiind utilizat exclusiv pentru jian-ul din mijloc pentru că era considerat în vechime o decorație specială pentru pardosea. Pardoseala coridorului superior este din lemn masiv.

- Tâmplăria (XiaoMu)

Tâmplăria include ușile, ferestrele, panourile, balustradele, tavanul și alte decorațiuni.

2. Reprezentarea și documentarea

Un alt scop important al întocmirii de relevee este documentarea clădirilor în cauză – scop care se regăsește și în taberele VERNADOC. Este important ca studenții la arhitectură să învețe tehnici de reprezentare iar studenții anului doi trebuie să învețe să reprezinte obiectele relevate în mod corect. Din rezultatele sesiunilor de întocmire a releveelor se pot învăța multe, cum ar fi din cele ale Templului lui Confucius de la *Qufu*^{*2} și ale grădinii *Suzhou*^{*3}, conduse de *Universitatea de Sud-Est* (apoi *Institutul Tehnologic din Nanjing*) în anii 1980, precum și din releveele întocmite în taberele VERNADOC precedente. În plus ar trebui să fie luată în considerare crearea unei baze de date a caselor vernaculare din Cicheng, datorita calității și cantității informațiilor obținute prin această cercetare sistematică.

1) Informații și înregistrări exacte

În primul rând, rezultatul ar trebui să reflecte logica edificării construcției și să prezinte informații exacte.

Sunt permise erori rezonabile dar se pornește de la premisa că datele sunt corecte și au fost obținute prin măsurători corecte. Modelul grafic este determinat de clădirea analizată și trebuie să se refere la ea ca întreg.

2) Exprimarea personală și artistică

În plus, desenul poate fi realizat într-un mod personal și artistic, menit să scoată în evidență anumite caracteristici și să aibă un impact mai mare. Se pot folosi jocuri cu umbrele și luminile, se poate scoate în evidență textura materialului sau se poate pune accent pe spațiu cu ajutorul compoziției și al contrastului, cum am reușit să facem cu succes sub îndrumarea lui Markku Mattila în tabăra VERNADOC.

II. Metodologia lucrărilor

Procesul de întocmire a unui relevu este împărțit în două etape: măsurătorile și conceperea desenului – primul pe teren, cel de-al doilea în birou. În fiecare an echipa este formată din aproximativ 30 de studenți, împărțiți în 5 grupuri, fiecare de câte 6 studenți, însoțiți de 1-2 absolvenți, pe post de asistenți. Pentru începători este important ca sarcinile care le revin să fie fezabile și să aibă parte de ajutor și asistență.

1. Măsurătorile: colectarea informației și organizarea

1. Schițele: Descrieri personale și speculații

Fiecare student trebuie să întocmească schițe de mână la fața locului, axându-se pe organizarea spațială și

*2 Department of Architecture, Nanjing Institute of Technology, "Qufu Temple of Confucius". China-building Press, 1987.12

*3 Xianjue Liu, Guxi Pan, "catalog of gardens in south of the Yangtze River". Tianjin University Press. 2007.9 Nanjing.

P8) Țigle de acoperiș

P8) Roof tiles

2. Representation and Documentation

Another important purpose of the surveying activity is for documenting the buildings surveyed, which sees consensus with VERNADOC camp. Representation is a necessary technique for the architectural students to acquire, and the sophomores have to learn how to represent the surveyed objects as taught. Many a surveying results is worthy of learning from, such as those of *Qufu Temple of Confucius*^{*2} and *Suzhou gardens* conducted^{*3} by Southeast University (then Nanjing Institute of Technology) in 1980s, as well as some precedents like the VERNADOC camp documents. Also an information base of Cicheng vernacular housings won is called into being in consideration of the quality and quantity for an overall and systematic research.

1) Exact Informatics Express and Records

In the first place, expression shall follow the construction logic and show the real information. Reasonable errors are allowed in the premise that the data were correct from accurate measuring. The graphic way is determined by the building expressed, aiming at the entirety.

2) Artistic Personal Express

Thereafter, artistic and personal expression can be pursued to strengthen effect and highlight the characteristics, such as the playing with light and shadow, featuring the material texture or articulating the space with composition and contrast, as well performed under Markku Mattila in VERNADOC camp.

^{*2} Department of Architecture, Nanjing Institute of Technology, "Qufu Temple of Confucius". China-building Press, 1987.12

^{*3} Xianjue Liu, Guxi Pan, "catalog of gardens in south of the Yangtze River". Tianjin University Press. 2007.9 Nanjing.

II. Working Methodology

The surveying work is divided into two steps: measuring and drawing: the former on the spot and the latter at office. The team consisted of around 30 undergraduates every year, divided into 5 groups, each having 6 students plus 1-2 postgraduates as the teaching assistants. For the beginners, reasonable labor division is most helpful to mutual assistance.

1. Measurement: Collecting Information and Organization

1) Sketches: Personal description and speculation

Freehand sketching is required on the spot for every student, aimed at the spatial layout and wooden structure. However, the remaining vernacular housings usually bear drastic alterations most unreasonably, such as kitchens, lavatories or air conditioners which badly mess the original layout, to the rescue of which came the professors and teaching assistants. The deduction and reduction work are well balanced upon the documents and real relics, namely the similar housing in Cicheng. By visiting those housing as much as possible, the basics of space organization will be drawn out as the guideline to deal with the problems emerging in each group. Another proofreader is the imprints of components on the spot, such as the beams and floors, to check if any alterations are there. Hence some of the deductions cannot be definitely correct, but it is a good lesson to teach one how to do research by deducing on his own.

2) Measuring: Recording dimensions with teamwork

In the measuring phase, students collaborate to work, especially when difficulties call for ladders, springboards or torches. Measuring tools include the metal-

P9) Pardoseală acoperită cu plăci din piatră în casa FengYu P9) Slates Ground in FengYu's House

structura de lemn. Cu toate acestea, casele vernaculare care s-au păstrat în zilele noastre au suferit alterări dramatice și nerezonabile, precum adăugarea de bucătării, grupuri sanitare sau instalații de aer condiționat – fapt care denaturează grav organizarea spațială originală – și aici sar în ajutor asistenții și profesorii. Munca de deducere și de reducere este susținută de documente și mărturii reale, cum ar fi alte case similare din Cicheng. Vizitând cât mai multe din acele case, se vor sintetiza aspectele de bază ale organizării spațiului astfel încât să poată fi folosite drept exemplu sau ca soluție în contextele problematice care apar în fiecare grup de lucru. O altă metodă de verificare este inspectarea marcajelor componentelor de pe teren, cum ar fi bârnele și pardoselele, pentru a vedea dacă prezintă alterări. Bineînțeles, nu toate deducerile vor fi corecte sau complet sigure, dar este bine de învățat lecția despre cum se pot face cercetări individuale pentru a deduce faptele.

2. Măsurătorile: Preluarea datelor în echipă

În etapa de măsurători studenții colaborează pentru a întocmi lucrarea, în special în situațiile dificile în care este nevoie de scări sau lanterne. Instrumentele de măsurare includ rulete de metal sau de piele, detectoare de distanță cu laser, nivela cu lichid etc. Măsurarea, înregistrarea datelor și luarea de notițe sunt sarcini împărțite între membrii grupului. (P10)

2. Desenul – reprezentarea grafică în două dimensiuni

1) Regulile grafice în arhitectură

Studenții din anul doi au învățat deja regulile specifice ale desenului tehnic. Cerințele de bază includ un plan al sitului, un plan al fiecărui etaj, secțiuni, fațade, schițe ale detaliilor și un model în trei dimensiuni. Modelul în trei dimensiuni are ca scop scoaterea în evidență a scheletului din lemn de către studenți.

2) De la schițe la desene pe computer și imprimări

Etapa de desenare include softuri precum AutoCAD și Sketch-up și introducerea schițelor primare și a datelor măsurate în computer pentru a realiza desenele. Fiecare grup își continuă colaborarea, terminând întreg setul de desene. Pregătirea pentru imprimare este și ea o parte a prezentării pentru că studenții trebuie să învețe cum să diferențieze conținutul arhitectural prin folosirea liniilor de grosimi diferite. Rezultatele finale sunt printate pe planșe A1 sau A0, sunt prezentate la finalul cursului și sunt notate împreună cu prestația generală din timpul măsurătorilor.

Concluzia

Deși munca noastră se diferențiază în mai multe feluri de cea susținută în taberele VERNADOC prin obiective, subiect și concluzii, împărtășim totuși același respect și aceeași dorință de a păstra arhitectura vernaculară, izvorâte din credința adâncă în faptul că arhitectura anonimă, construită de arhitecți anonimi din popor este sursa arhitecturii moderne. Cât despre sesiunile de întocmire a releveelor susținute de Universitatea Nanjing putem spune că studenții au evoluat considerabil în tehnica de reprezentare, au înțeles aspecte importante ale logicii din spatele construcțiilor și și-au revizuit modul de gândire în ceea ce privește relația între arhitectura chineză tradițională și urbanism. În continuare, păstrarea și readucerea la viață a mărturiilor trecutului necesită neobositul nostru devotament. ▀

Sunt recunoscătoare profesorului Zhao Chen pentru îndrumarea ce mi-a acordat-o pentru finalizarea acestui articol.

P10) Un grup pe teren

P10) One group on their spot

lic and leather tape measures, the laser rangefinder, the spirit level, etc. Measuring, data recording and text noting are distributed to particular members of the group. (P10)

2. Drawing: 2-Dimensional Graphic Representation

1) Graphic Rule of Architecture

The sophomores have already learnt construction drawing specifications. The basic requirements include the site plan, every floor plan, sections, elevations, detail drawings and 3-dimensional model. The 3-D model is aimed to highlight the timber skeletons for the students.

2) From Sketches to Computer Drawing and Prints

The drawing phase requires softwares including AutoCAD and Sketch-up, inputting the primary sketches and measured data into computer to work out drawings. Each group continue their collaboration, finishing a whole set of drawing. Preparation of printing is also part of the presentation, for the students have to learn how to differentiate the architectural contents with varied line widths. The final results are output on A1 or A0 plates, presented through the course defense, which along with the overall performance during surveying determines the marks.

Conclusion

Although differing in more than one way from the surveying work in VERNADOC camp, from the object, the subject, the means to the end, we do share the same respect and preservation of vernacular architecture, stemming from a deeply belief that the anonymous architecture by anonymous architects among the mass is the fountainhead for modern architecture. As for the surveying conducted by Nanjing University, the students have received a leap in representation and a better angle to understand construction logic and renewed their mindset towards the relationship between traditional Chinese architecture and urbanity. In the meantime, how to maintain and revive the remains now calls for our further devotion. **vd**

I am grateful to Prof. Zhao Chen for guiding the article.

Proiectul „ProȘura” „ProȘura” Project

Cercetarea realizată în luna iulie a anului 2013 în Țara Chioarului, Maramureș, ne-a pus într-o ipostază specială de lucru într-o echipă formată din tineri din domenii diferite, cu abordări și instrumente de investigație specifice: arhitecți, antropologi, etnologi și sociologi.

Toți am fost interesați să realizăm câteva legături între dorințele firești de confort modern ale sătenilor și un trecut valoros pe cale de dispariție.

Cercetarea a presupus relevarea gospodăriilor care încă păstrau construcții tradiționale, în vederea conceperii unor propuneri simple prin care acestea să-și găscască o nouă utilitate în prezent.

Propunerile au studiat felul în care șurile și casele identificate puteau deveni un factor de dezvoltare prin utilizarea lor în scopuri agricole, casnice sau de cazare a turiștilor în căutarea unei experiențe „autentice”.

Sperăm ca prin acest demers sătenii să vadă cu alți ochi lucrurile pe care noi le-am descoperit cu interes și cu care ei sunt obișnuiți fără a le vedea valoarea.

The ProȘura Project that took place in July 2013 in the Land of Chioar, Maramureș county, was sustained by a working team made of young people having specific investigative approaches: architects, anthropologists, ethnologists and sociologists, all interested to make some links between the actual needs for comfort and the disappearing traditional heritage.

The research involved the documenting of traditional households in order to design proposals for new functions for these buildings, such as agricultural and domestic utilities, or accommodation for tourists.

Proiectul „Proșura” s-a desfășurat ca inițiativă a fundației Pro Patrimonio; textul este extras din broșura „Proșura.”

Reconversia unei șuri tradiționale din Groși, Maramureș *Reconversion of a traditional barn in Groși, Maramureș*

Filiala Nord-Vest a Ordinului Arhitecților din România a organizat, la inițiativa Prefectului județului Maramureș, dl. Anton Rohian, un concurs de idei pentru reconversia unei șuri tradiționale din satul Groși, aflat în imediata vecinătate a orașului Baia Mare.

La concurs au participat 12 arhitecți, care au făcut propuneri de reabilitare a șurii și de adaptare la noua funcțiune propusă de Centrul de arhitectură rurală, cu un spațiu conceput pentru ateliere, seminarii sau workshop-uri, o chicinetă, un grup sanitar la parter și o zonă de odihnă și relaxare în pod.

Nu a fost desemnat un câștigător, fiecare propunere având idei foarte bune care vor fi aplicate într-o manieră vernaculară în cadrul unui workshop în care arhitecții maramureșeni vor lucra cot la cot cu studenții, pentru a demonstra cât este de prețuită arhitectura tradițională și cât de ușor poate să devină funcțională și adaptată cerințelor vieții moderne.

The North-West Branch of the Chamber of Romanian Architects had organized, at the initiative of the Maramureș county Prefect, Mr. Anton Rohian, a contest for the reconversion of a traditional barn in Groși village, in the vicinity of Baia Mare.

The competition was attended by 12 architects who have made proposals for the rehabilitation of the barn and the adaptation to new functions, as proposed by The Rural Architecture Center, including a space designed for workshops, seminars, a kitchenette, a bathroom in the ground floor and proposing an area of relaxation in the attic.

There was not designated a winner, each proposal bringing great ideas that will be applied in a vernacular manner in a workshop, where Maramureș' architects will work next to students to demonstrate how the traditional architecture is valued and how easy it can be adapted to modern life requirements.

Situație existentă în anul 2014

Toate materialele pot fi găsite la sediul OAR N-V și pe pagina de Facebook ROMÂNIA VERNADOC.

AUTORI:

Mihaela Arsene

este arhitect, absolvent al Universității de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" București. Până în '90 a lucrat ca arhitect-proiectant, după care, timp de 15 ani a fost director tehnic la Muzeul Național al Satului "Dimitrie Gusti". Este cofondator al "Școlii de la Bunești" unde se experimentează materiale și tehnici tradiționale în forme noi. Colaborează cu Fundația Pro Patrimoniu în proiectul "60 de biserici de lemn" ca și coordonator al lucrărilor de restaurare ale bisericii din satul Urși, județul Vâlcea, sesiunea 2013.

Gențiana Crăciun

este arhitect, absolvent al Universității de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" București, promoția 1992 și a Cursului Postuniversitar "Reabilitarea Monumentelor Istorice" – Universitatea Babeș-Bolyai Cluj Napoca în cooperare cu Fundația Transylvania Trust – promoția 2006. A activat la o serie de companii publice și private, printre care Centrul de Proiectări Construcții Militare, Porsche Romania și POP'94. Începând din anul 2005 conduce propria firmă de proiectare.

Maria Enache

este arhitect, absolvent al Universității de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" București. În prezent este lector al Universității de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" și totodată autor a numeroase proiecte de arhitectură și studii.

Ina Funețan

este arhitect, absolvent al Universității de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu, București, promoția 1998 și a Cursului Postuniversitar "Reabilitarea Monumentelor Istorice" – Universitatea Babeș-Bolyai Cluj Napoca în cooperare cu Fundația Transylvania Trust – promoția 2012. Lucrează ca arhitect în Baia Mare, se ocupă de studierea evoluției istorice a localităților și este pasionată de arhitectura vernaculară în orice formă de manifestare a sa.

Andrada Ghineț

absolventă a „Facultății de Arhitectură și Urbanism” din Cluj Napoca, „Universitatea Tehnică” promoția 2012. Practică arhitectura în orașul Baia Mare, în județul Maramureș în calitate de arhitect stagiar. A participat activ la organizarea taberelor internaționale de arhitectură vernaculară VERNADOC MM 2012 și 2014.

Alexandru Ivan Greceniuc

student la Facultatea de Arhitectură și Urbanism, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca. A studiat la Facultatea de Arhitectură de la KU Leuven, Sint-Lucas Brussels din Belgia prin programul Erasmus unde, în cadrul atelierului de Design Arhitectural și Urban, a cercetat contextul urban și arhitectural din

WRITERS:

Mihaela Arsene

is an architect, graduate of the Institut of Architecture "Ion Mincu". She has worked as a project architect until the '90 and was afterwards a technical director of the National Village Museum "Dimitrie Gusti", for 15 years. She is a co-founder of the Bunești School, where they are experimenting with traditional materials and techniques in new ways. She is working with the Pro Patrimoniu Foundation (Foundation for Cultural Heritage) at the project "60 wooden churches" as a coordinator of the reconditioning works done for the church of the village of Urși, Vâlcea County, session 2013.

Gențiana Crăciun

is an architect, graduate of the Institut of Architecture "Ion Mincu", 1992. In 2006 she graduated the Post-graduate Course on Rehabilitation of Built Heritage, organized by Babes-Bolyai University of Cluj-Napoca and Transylvania Trust Foundation She worked at several public and private planning companies, such as the Military Construction Planning Unit, Porsche Romania and POP'94. Since 2005 she is owner and manager of her own planning company.

Maria Enache

is an architect, graduate of the Institut of Architecture "Ion Mincu" București. Now she is teaching at the Institut of Architecture "Ion Mincu" București, she is also an author of numerous projects of architecture and studies.

Ina Funețan

is an architect, graduate of the Institut of Architecture "Ion Mincu", 1998. In 2012 she graduated the Post-graduate Course on Rehabilitation of Built Heritage, organized by Babes-Bolyai University of Cluj-Napoca and Transylvania Trust Foundation. She works as an architect in Baia Mare, is engaged in studying the historical development of villages and is passionate about any manifestation of the vernacular architecture.

Andrada Ghineț

graduate in 2012 the „Faculty of Architecture and Urbanism” of Technical University in Cluj Napoca. She is practice architecture in Baia Mare, Maramureș county, in term of inter architect. She participated in organizing the international camps of vernacular architecture VERNADOC MM 2012 and 2014.

Alexandru Ivan Greceniuc

student at Faculty of Architecture and Urban Planning, Technical University from Cluj Napoca. He studied at Faculty of Architecture from KU Leuven, Sint-Lucas Brussels, Belgium as Erasmus exchange student. During the Urban Architectural Design Studio he studied the urban and architectural context from Addis Ababa

Adis Abeba prin proiectul care viza restructurarea și reconfigurarea urbană a unei zone din capitala Etiopiană.

Veronica Iosip

absolventă a Facultății de Arhitectură și Urbanism din Cluj-Napoca, promoția 2009, cu lucrarea de diplomă "Ansamblu cultural-educational în Maramureșul istoric"; în prezent este stagiară la Cluj și voluntară în cadrul proiectului "De-a arhitectura", educație despre arhitectură.

Luka Jelušić

este un arhitect peisagist și un designer de mobilier din Croația. Deși nu este implicat profesional în conservarea sau restaurarea clădirilor tradiționale, el a investigat demolarea clădirilor din lemn, generată de comerțul semi-legal cu lemn de stejar învechit și repercusiunile sale, și a produs un documentar radio și expoziție pe această temă. Contact: cubodelubo@gmail.com

Andreea Ștefania Kadar

este absolventă a École Nationale Supérieure d'Architecture de Grenoble din Franța, unde a studiat relațiile dintre arhitectură și teritoriu în cadrul masterului Aedification-Grands Territoires-Villes. În prezent pregătește un doctorat în ceea ce privește inteligența teritoriul rural și lucrează în Sighetu Marmației, Maramureș.

Ella Kylä-Kause

s-a născut în Rauma și este studentă la arhitectură la Universitatea Tehnologică din Tampere.

Guo Li

este doctorand la Școala de Arhitectură și Urbanism - Universitatea din Nanjing.

Alexandra Lobonțiu

este absolventă a "Facultății de Arhitectură și Urbanism" din Cluj Napoca, "Universitatea Tehnică", promoția 2012. Practică arhitectura în orașul Baia Mare, în județul Maramureș în calitate de arhitect stagiar. În 2008 a participat la tabăra "INTBAU Petrova 2008 – Atelier de urbanism". În 2014 a participat la tabăra "Vernadoc MM 2014".

Markku Mattila

este arhitect, specializat în documentarea și cercetarea arhitecturii vernaculare. Interesul său este să dezvolte metode de documentare simple și să construiască în acest domeniu o rețea pentru cooperare internațională.

Joosep Metslang

este cercetător al Centrului de Arhitectură Rurală al Muzeului Estonian în Aer Liber. Este membru al ICOMOS Estonia și al Comitetului Internațional pentru Arhitectură Vernaculară ICOMOS (CIAV).

through the project that had the aim urban restructuring and reconfiguration of an area from Ethiopian capital.

Veronica Iosip

graduate in 2009 the „Faculty of Architecture and Urbanism” of Technical University in Cluj Napoca with the thesis on “Cultural-educational assembly in the Historical Land of Maramureș”; she is currently an intern architect at Cluj and voluntary participant in the project “about architecture” for architectural education in schools.

Luka Jelušić

is a landscape architect and a furniture maker in Croatia. Although not professionally involved in conservation or restoration of traditional buildings, he has investigated the demolition of wooden buildings due to semi-legal trade of used oak wood and its repercussions, and produced a radio-documentary and exhibition on the subject. Contact: cubodelubo@gmail.com

Andreea Ștefania Kadar

is a graduate of École Nationale Supérieure d'Architecture de Grenoble from France, where she studied the relationships between the architecture and the territory within the Master Aedification-Grands Territoires-Villes. Currently she prepares a PHD regarding the intelligence of the rural territory and she works in Sighetu Marmației, Maramureș.

Ella Kylä-Kause

is a Rauma-born third year student of architecture in Tampere University of Technology.

Guo Li

Ph. D. Candidate, School of Architecture and Urban Planning, Nanjing University

Alexandra Lobonțiu

Graduate architect in 2012 the " Faculty of Architecture and Urbanism" of Techical University in Cluj Napoca. She is prectising architecture in Baia Mare, Maramureș county, in term of inter architect. In 2008 she participated to the INTBAU Petrova 2008 – INTBAU Charrette on Urban Planning. In 2014 she participated to "Vernadoc MM 2014".

Markku Mattila

is an architect, specialized in vernacular architecture, its documentation and research. His interest is to develop simple documentation methods and to build in this field a network for international co-operation.

Joosep Metslang

is a researcher at the Estonian Open-Air Museum`s Rural Architecture Centre. He`s a member of Estonian ICOMOS and ICOMOS International Committee of Vernacular Architecture (CIAV).

Christiana Ene Pienescu & Mihai Pienescu

arhitecți absolvenți ai Universității de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" București. Practică arhitectura la Baia Mare (1978-1985) și București (1985-1990). În martie 1990 înființează la București agenția de arhitectură „AD5+”. Din septembrie 1990 activează în Franța. Din martie 1995 lucrează în propriul birou de arhitectură „AAA - atelier d'architecture et d'aménagement” - Paris. Interes pentru arhitectura vernaculară și în special pentru arhitectura în lemn din Maramureș. Christiana Ene Pienescu este membră a UAR. Mihai Pienescu este membru UAR, OAR - filiala București și OA-IDF (Franța). Co-fondatori ai revistei Arhitext (București, martie 1990).

Mamdouh Mohamed Sakr

este un arhitect și istoric de arta islamică. El a absolvit studii de master în Arta Islamică și Arhitectura de la Universitatea Americană din Cairo (ASC) în 2006 cu teza sa intitulată, "Moscheile din Marea Britanie" care a fost publicată în 2010. În plus față de activitatea de proiectare de arhitectură, Mamdouh este director al "Școlii regale pentru programul de arte tradiționale" din Cairo, o inițiativă educațională care vizează revitalizarea meșteșugurilor.

Parichat Sakunjaroenpornchai

a absolvit Facultatea de Arhitectură la Universitatea Rangsit în Thailanda. Practică arhitectura într-un birou de arhitectură în Bangkok. Începând cu 2006 participă la aproape toate taberele și seminariile VERNADOC, fiind foarte implicată în orhanizarea acestora alături de profesoara Tuk (as.Sudjid Sananwai).

Horea Stoia

este arhitect, absolvent al Institutului de Arhitectură "Ion Mincu" București. În prezent lucrează ca arhitect și urbanist în propriul său atelier, în Baia Mare.

Gelu Zaharia

este absolvent al Universității Tehnice din Cluj-Napoca, promoția 1992. Din 1995 activează ca proiectant de structuri. In anul 2004 și-a dat doctoratul, după care a început activitatea în învățământul superior ca lector la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca - Centrul de Nord Baia Mare.

Laura Zaharia

absolventă a Universității de Arhitectură și Urbanism "Ion Mincu" București, promoția 1992. Practică arhitectura în orașul Baia Mare, în județul Maramureș. Începând cu anul 2008 se preocupă de Protecția Peisajului Construit în Maramureș.

Christiana Ene Pienescu & Mihai Pienescu

graduated architects of "Ion Mincu" University of Architecture and Urban Planning (then Architecture Institute) in Bucharest. Professional activity in Baia Mare (1978-1985) and Bucharest (1985-1990). In March 1990 established in Bucharest the "AD5+" architecture agency. From September 1990 they has carried out their professional activity in France. Since March 1995 they has had their own architecture studio "AAA - atelier d'architecture et d'aménagement" - Paris. They are interested in vernacular architecture, particularly in traditional wood architecture of Maramureș county. Christiana Ene Pienescu is member of UAR (Romania). Mihai Pienescu is member of UAR, OAR - Bucharest subsidiary (Romania) and OA-IDF (France). Co-founders of Arhitext magazine (Bucharest, March 1990).

Mamdouh Mohamed Sakr

is an architect and Islamic Art historian. He received his MA in Islamic Art & Architecture from the American University in Cairo (AUC) in 2006, his thesis entitled, "The Mosques of Britain" has been published as a book in 2010. In addition to his architectural practice, Mamdouh is also the director of the Prince's School for Traditional Arts' Program in Cairo, an educational initiative aiming at reviving the traditional crafts of Egypt. Currently he is working on his PhD dissertation, studying the Egyptian traditional vernacular architecture.

Parichat Sakunjaroenpornchai

graduate faculty of Architecture at Rangsit University in Thailand. She is practising architecture in an architecture studio in Bangkok. Starting from 2006 she is participating to most of VERNADOC camps and seminars, deep involved in helping teacher Tuk (Ass. Prof. Sudjid Sananwai) in organizing work.

Horea Stoia

is an architect, graduated of the Institut of Architecture "Ion Mincu" Bucharest. He is working as architect and urban planner in his own studio, in Baia Mare..

Gelu Zaharia

graduate the Technical University of Cluj-Napoca in 1992. Since 1995 he is working as a designer of structures. PhD of Technical University of Cluj Napoca since 2004 when he become lecturer in higher education at the Technical University of Cluj-Napoca - North Center Baia Mare.

Laura Zaharia

is an architect, graduated of the Institut of Architecture "Ion Mincu" Bucharest, in 1992. She practices architecture in Baia Mare, Maramureș County. Starting with 2008, she is concerning herself with the Protection of the Built Landscape in Maramureș.

Workshop la Curtișoara *Curtișoara workshop*

Din 2007, asociația **Artis Peritia** organizează în fiecare vară un workshop în vederea restaurării ansamblului "Cula Curtișoara", situată la 10 km în nordul orașului Târgu Jiu.

Pas cu pas se repară Cula Cornoiu-Neamțu care datează din secolul XVII și Conacul construit de Constantin Iotzu în anii '30.

Aceste restaurări sunt în același timp o oportunitate pentru a provoca viitori arhitecți pe un teren mai neobișnuit: meșteșuguri. Fiecare student are oportunitatea de a practica tehnici tradiționale alături de un meșter: dulgherie, tâmplărie, tencuieli de lut și de var și multe altele. Întâlnirea cu materiale și tehnici tradiționale de punere în operă mărește câmpul de viziune al studenților și dezvoltă foarte mult experiența lor.

Dacă reușim să ținem pasul, speranța noastră este să reînviem acest loc minunat, dezvoltând ideea de învățământ prin practica și formarea meșterilor și arhitecților.

Vă așteptăm la Curtișoara la vară!

*Since 2007, the **Artis Peritia** Association organises workshops every summer in order to restore the Cula Curtișoara domain, 10 km north of Târgu Jiu.*

Step by step, the Cornoiu-Neamțu Cula, which is more than 300 years old, and the Conac that was built by Constantin Iotzu in the 30s are being restored.

These interventions offer the opportunity to challenge future architects on a rather unusual field: crafts. Every student has the opportunity to practice traditional crafts: carpentry, lime and clay plastering, and many others. This new experience, with materials and techniques, enlarges the students' field of action and develops their field experience.

If we succeed to keep this pace, we hope to revive this beautiful place and to develop the concept of learning in the field, as well for young architects and craftsmen.

We are waiting for you in Curtișoara this summer!

<http://artisperitia.ro/>

Workshop de structuri de lemn/ „Depozitul de Timp Liber”
Wooden structures workshop/ „Free Time Depot”

În perioada 14-27 iulie 2014 a avut loc „**Depozitul de Timp Liber – workshop de structuri de lemn**” la fosta fabrică de bere din Turda. Workshopul a fost organizat de **Centrul Rațiu pentru Democrație (CRD)** împreună cu **Fundația Pro Patrimonio** și **Marius Șoflete Inginerie Creativă**.

Tema principală a acestui workshop a venit din dorința de a contribui la revitalizarea clădirii și curții fostei fabrici de bere – monument istoric – și de a le reintegra în comunitate. Scopul atelierului a fost acela de a realiza cu ajutorul voluntarilor structura unei scene acoperite pe structură de lemn compozit, orientată către râul Arieș, care să deservească activitățile în aer liber ale Fabricii de Timp Liber (centrul de tineret din incinta fabricii coordonat de CRD) și ale Atelierului de Teatru „Ion Rațiu”. La workshop au participat 10 studenți, arhitecți și peisagiști din România (București și Iași) și din Franța (Paris și Lyon) care au avut ocazia să experimenteze și să asimileze cunoștințe noi despre construcțiile din lemn.

La finalul workshopului, orașul Turda a câștigat o scenă acoperită de care se poate bucura prin organizarea de evenimente culturale în aer liber, contribuind astfel la revitalizarea zonei fostei fabrici de bere – clădire monument istoric.

*Between 14 and 27 July 2014, the **Rațiu Democracy Center (RDC)** together with **Pro Patrimonio Foundation** and **Marius Șoflete Creative Engineering** have organized a workshop called the “**Free Time Depot – wooden structures workshop**” on the premises of the former brewery in Turda.*

*The main theme of this workshop came from a desire to revitalize the courtyard and the building of the former brewery – which is a listed building – and to reintegrate them into the community. The purpose of the workshop was to construct a covered stage, next to the Arieș river, together with volunteers using a composite timber structure, which will serve the outdoor activities of the Free Time Factory (the youth center in the former brewery coordinated by RDC) and the “**Ion Rațiu**” Theatre Workshop. There were 10 participants to the workshop, students, architects and landscape architects from Romania (Bucharest and Iași) and France (Paris and Lyon), who had the opportunity to practically engage and assimilate new knowledge about timber constructions.*

In the end, the city of Turda gained a covered stage from which one can enjoy it by organizing cultural outdoor events thus contributing to the revitalization of the former brewery.

